

**UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
LÉKAŘSKÁ FAKULTA V HRADCI KRÁLOVÉ**

**ÚSTAV SOCIÁLNÍHO LÉKAŘSTVÍ
ODDĚLENÍ OŠETŘOVATELSTVÍ**

**DOMÁCÍ NÁSILÍ NA ŽENÁCH – POHLED
TÝRANÝCH ŽEN A MOŽNOSTI ŘEŠENÍ JEJICH
SITUACE**

Bakalářská práce

Autorka práce: **Marie Vaculová**

Vedoucí práce: **prof. PhDr. Jiří Mareš, CSc.**

2009

**CHARLES UNIVERSITY IN PRAGUE
MEDICAL FACULTY OF HRADEC KRÁLOVÉ**

**INSTITUTE OF SOCIAL MEDICINE
DEPARTMENT OF NURSING**

**DOMESTIC VIOLENCE ON WOMEN – THE POINT
OF VIEW OF MISTREATED WOMEN AND
POSSIBLE SOLUTION TO THEIR SITUATION**

Bachelor's thesis

Author: **Marie Vaculová**

Supervisor: **prof. PhDr. Jiří Mareš, CSc.**

2009

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce "Domácí násilí na ženách - pohled týraných žen a možnosti řešení jejich situace," je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Hradci Králové

.....

(podpis)

PODĚKOVÁNÍ

Touto cestou bych ráda poděkovala za cenné rady a připomínky při vedení mé závěrečné práce prof. PhDr. Jiřímu Marešovi, CSc.

Děkuji prof. MUDr. Zuzaně Červinkové, CSc, přednostce Ústavu fyziologie LF UK v Hradci Králové, za umožnění mého studia při zaměstnání a za vytvoření skvělých studijních podmínek.

Děkuji také paní Janě Juráskové, vedoucí azylového domu pro matky s dětmi v tísni v Uherském Brodě za vstřícnost při realizaci rozhovorů s klientkami.

Tuto bakalářskou práci věnuji svým dětem, Tomášovi a Dominice, kterým současně děkuji za překlad odborné literatury a za velkou podporu v mém studiu.

V Hradci Králové dne 4.5. 2009

OBSAH

ÚVOD	8
1 CÍL TEORETICKÉ ČÁSTI	10
2 DOMÁCÍ NÁSILÍ NA ŽENÁCH	11
2.1 Definice pojmu násilí, agrese, agresivní chování, týrání, domácí násilí	11
2.2 Historie domácího násilí, genderový aspekt domácího násilí	19
2.3 Charakteristiky násilníka a oběti	24
2.4 Znaky, druhy a specifika domácího násilí na ženách	35
2.5 Příčiny domácího násilí, mýty o domácím násilí	42
2.5.1 Mýty o domácím násilí	49
2.6 Následky domácího násilí na ženách , viktimologie	50
2.6.1 Proces viktimizace oběti	50
2.6.2 Následky domácího násilí na ženách	52
2.6.3 Důsledky partnerského násilí na děti, jeho svědky	55
2.7 Studie a statistiky domácího násilí na ženách v ČR	56
2.7.1 Současné studie založené na rozboru klinických údajů	57
2.7.2 Domácí násilí v etnických menšinových komunitách v ČR	64
2.7.3 Povědomí veřejnosti o domácím násilí	66
2.8 Kriminologické aspekty domácího násilí na ženách	67
2.8.1 Vymezení základních pojmů kriminologie	67
2.8.2 Právní normy a současná legislativa	68
2.8.3 Trestné činy páchané na obětech domácího násilí	70
2.8.4 Reakce oběti domácího násilí na trestné činy	71
2.9 Principy v poskytování pomoci ženám, obětem domácího násilí	72
2.9.1 Principy a standardy pomoci obětem domácího násilí	72
2.9.2 Síť specializovaných center, interdisciplinární spolupráce	75
2.9.3 Zainterесované složky při řešení domácího násilí	78
2.9.4 Možnosti a meze intervence; standardy jednotlivých profesí	79
3.0 Zdravotní systém a včasná detekce zdravotnického personálu	94
3.0.1 Intervence zdravotních sester v primární ošetrovatelské péči	94
3.0.2 Intervence zdravotních sester v klinické ošetrovatelské péči	96
3.0.3 Intervence lékařská v případech domácího násilí	98
3.1 Prevence a intervence domácího násilí na ženách	99
3.1.1 Mezinárodní závazky v oblasti prevence násilí na ženách	99
3.1.2 Prevence a intervence domácího násilí	101
3.1.3 Prevence domácího násilí ve školní výuce	103
3.1.4 Významné projekty, kampaně proti domácímu násilí	105
3.2 Mezinárodní modely a příklady spolupráce	107

3 EMPIRICKÁ ČÁST	111
3.1 Cíl práce	111
3.2 Charakteristika souboru respondentů	112
3.3 Charakteristika zařízení	113
3.4 Použité metody výzkumu	115
3.5 Analýza rozhovorů	116
3.6 Rozbor dat a výsledky výzkumu	116
4 DISKUZE	140
5 ZÁVĚR	154
Anotace	157
Literatura a prameny	159
Seznam zkratek	164
Seznam tabulek	165
Seznam grafů	166
Seznam obrázků	167
Seznam příloh	168
Přílohy	169
Doslov	205

MOTTO : „Nulová tolerance k násilí...“

ÚVOD

Násilí je v lidské společnosti přítomno již odedávna a to nejen mezi skupinami lidí, ale také uvnitř skupin, včetně rodiny. Přitom rodina, jako společenství osob, které jsou na sobě vzájemně závislé (materiálně i citově), je považována za základní jednotku společnosti. I v rodině jsou jedni slabší, druhí silnější. Z tohoto vyplývá, že někteří jedinci mají možnost v tomto prostředí páchat násilí na slabších a to většinou tak, aby o tom okolí nic netušilo.

Domácí násilí představuje velmi vážný společenský i zdravotní problém. Postihuje mnoho rodin a v nich zejména ženy a děti. Následné destrukce rodin z důvodu domácího násilí jsou alarmující. Ženy a děti jsou natolik ponižovány a zraňovány, že musejí prchat ze svých domovů, protože je ohrožují na životě jejich nejbližší, většinou životní partneři.

Násilí v rodinách negativně ovlivňuje nejen jednotlivce, rodiny, ale celé společnosti. Aby bylo domácí násilí na ženách a dětech efektivně potlačeno je potřeba rozvíjet tzv. interdisciplinární spolupráci mezi všemi institucemi a organizacemi, jimž řešení tohoto problému přísluší.

Tyto složky by se měly soustředit nejen na to, aby zajistily bezpečí pro ženy a děti (oběti násilí) a zabránily opakovanému násilí, ale současně by měly poskytovat služby vedoucí k zákroku proti pachateli. V neposlední řadě by se jednotlivé složky měly koordinovaně soustředit na prevenci domácího násilí, soustavně rozvíjet nová, efektivnější řešení domácího násilí a rozšiřovat ve společnostech povědomí o tomto problému.

Je velmi důležité, aby povědomí o domácím násilí proniklo z těchto organizací ke každému jednotlivci a současně ho stimulovalo k rozhodnému postoji: netolerovat násilí, ani ve svém okolí. Prozatím tuto odvahu má jen velmi málo lidí; bývají to ti, kteří v životě neschovávají "hlavu do písku" a vědí, jak účinně zasáhnout. Kéž bychom mohli doufat, že se rodiny opět stanou místem bezpečí a prosperity.

Tato bakalářská práce se zaměřuje na problematiku domácího násilí na ženách. Otázkám domácího násilí na ostatních členech rodin jako jsou děti, senioři, zdravotně a mentálně postižení, se dotýká jen okrajově v příslušných kapitolách věnovaných tomuto jevu.

Bakalářská práce je rozdělena na část teoretickou a na část výzkumnou. Teoretická část obsahuje dvě kapitoly. Po úvodní části jsou v první kapitole uvedeny cíle práce a ve druhé kapitole nazvané „Domácí násilí na ženách“ jsou podkapitoly, které velmi složitou problematiku domácího násilí konkretizují a probírají z různých pohledů.

Podkapitola 2.1 obsahuje definice a vymezení pojmů, které s domácím násilím na ženách souvisí a slouží jako důležitý teoretický základ pro pochopení problematiky domácího násilí. Podkapitola 2.2 nabízí informace o historii domácího násilí a pohled na domácí násilí z genderového hlediska. Nepochopíme-li kořeny problému domácího násilí, nemůžeme složitý problém úspěšně řešit.

Podkapitoly 2.3 až 2.7 přibližují dynamiku násilí v blízkých vztazích, profil obětí a profil pachatele; zaměřují se na cílové osoby, které jsou tomuto násilí vystaveny; upozorňují na včasné rozpoznání rizikového partnera. Uvádějí různé teorie o příčinách domácího násilí a nabízejí přehled mýtů o domácím násilí, které mezi populací stále přetrvávají. Popisují dopady domácího násilí na oběť a samotný proces viktimizace. Předkládají výsledky statistických šetření, které byly provedeny v České republice.

Podkapitola 2.8 přináší přehled legislativních opatření v dané oblasti. Navazující část 2.9 shrnuje základní teoretické informace o interdisciplinární spolupráci, o složkách a organizacích, které by měly být zapojeny do řešení domácího násilí.

Podkapitola 3.0 obsahuje specifické postupy a doporučení pro zdravotníky, kteří hrají ve včasné detekci domácího násilí jednu z klíčových rolí.

Podkapitola 3.1 se zabývá prevencí násilí. Upozorňuje na mezinárodní závazky v oblasti prevence a zejména pak na prevenci domácího násilí ve školní výuce. Dále poukazuje na současné projekty a kampaně, které jsou významnou součástí boje proti domácímu násilí na ženách.

Závěrečná podkapitola 3.2, porovnává mezinárodní modely boje proti domácímu násilí a nabízí příklady spolupráce.

Naše společnost v současné době ještě není připravena na to, aby problém násilí na ženách dokázala komplexně řešit. Na druhou stranu zde existuje tlak Evropské unie, OSN, neziskových a humanitárních organizací z Evropy i USA, aby každá země měla připravenou síť specializovaných center pro ženy - oběti domácího násilí, síť azylových domů a bytů právě pro tuto skupinu žen. (Rosa, 2009).

1 CÍL TEORETICKÉ ČÁSTI

Cílem teoretické části práce je:

- definovat pojmy související s domácím násilím
- charakterizovat profil oběti a pachatele domácího násilí s důrazem na násilí na ženách
- popsat možné příčiny domácího násilí, jeho druhy a specifika
- poukázat na důsledky domácího násilí pro ženy
- upozornit na možnosti současné legislativy domácího násilí na ženách
- nastínit možnosti řešení domácího násilí a interdisciplinární spolupráci
- zmapovat postup zdravotníků v případech domácího násilí na ženách
- upozornit na možnost prevence domácího násilí na ženách.

2 DOMÁCÍ NÁSILÍ NA ŽENÁCH

Kapitola je zaměřena na domácí násilí vykonávané na ženách. V jednotlivých podkapitolách jsou postupně objasněny všechny odborné pojmy související s danou problematikou; zdůrazňuje se závažnost tohoto jevu.

2.1 Definice pojmu, násilí, agrese, agresivní chování, týrání, domácí násilí

Nejprve vymezím a objasním některé pojmy, které souvisejí s problematikou domácího násilí.

Pojem násilí. Patrně nejobecněji definovala násilí Světová zdravotnická organizace (WHO), která uvádí, že násilí je „záměrné použití nebo hrozba použití fyzické síly proti sobě samému, jiné osobě nebo skupině či společnosti osob, které působí nebo má vysokou pravděpodobnost způsobit zranění, smrt, psychické poškození, strádání nebo újmu“. (WHO)

OSN definuje násilí takto: „Za násilí se považuje jakýkoliv násilný čin, jehož důsledkem je možné nebo skutečné fyzické, sexuální nebo psychologické poškození, včetně zastrašování, zanedbávání, využívání, nátlaku, neoprávněného zbavení svobody v soukromém nebo veřejném životě.“ (Rovnost každý den, 2009)

V životě se setkáváme s různými projevy násilí. Liší se od sebe způsobem provedení, aktéry i oběťmi, příčinami vzniku, následky pro účastníky, délkou trvání, očekávaností či neočekávaností vzniku apod. Tyto a další faktory v různé míře ovlivňují a individualizují vznik, průběh i řešení konfliktních situací či násilných incidentů (Spurný, 1996).

Dočteme se též, že „Násilí je každý čin, jehož následkem je, že oběť dělá něco, co nechce dělat, a který v ní vyvolává strach. Násilí nemusí obsahovat fyzický kontakt s obětí, protože zastrašující chování, slovní vyhrožování a psychické týrání má stejné následky. Chování, které nemusí být označováno za násilí, ale je pokládáno jen za prostředek „jak ze sebe dostat vztek“ (křik, nadávání, rozčilení, zlostné obviňování), je násilím, pokud k něčemu nutí nebo děsí jinou osobu“ (Feministická skupina 8.března, 2001, on-line).

Pojem agrese a agresivní chování. Světová zdravotnická organizace (WHO) definuje agresi jako: „Agrese je v psychologicko-sociologickém pojetí chování, které vědomě a se záměrem ubližuje, násilně omezuje svobodu a poškozuje jiné osoby nebo věci. Agrese, ať již

fyzická či verbální, může vzniknout v afektu nebo se může jednat o agresi instrumentální (úmyslný foul při sportu). Sklon k útočnému jednání, které se transformuje do různých podob se nazývá agresivita“ (Wikipedie, 2008).

Agresivní chování můžeme definovat jako porušení sociálních norem, omezující práva a narušující integritu živých bytostí i neživých objektů. Jde o symbolické nebo reálné omezování, poškozování a ničení. Agresivitu lze chápat jako sklon k takovému chování. Agrese označuje aktuální projev takového chování (Vágnerová, 2002).

Agresivní jednání druhých v nás vyvolává obvykle strach, úzkost, sklony k obraně, protiagresi, podle toho jak bezprostředně se cítíme ohroženi. Je vnějším zdrojem pro vznik a rozvíjení vnitřního konfliktu, vyvolaného například potřebou rozhodnout, jak na agresi zareagovat. Jednání agresora, spolu s reakcí oběti tvoří základ konfliktní situace, základ vztahů, které v situaci vznikají a rozvíjejí se (Spurný, 1996).

Celkově shrnuto: agrese je jevem, který je v méně dramatické podobě součástí našeho každodenního života. Je něčím, s čím se běžně setkáváme, ať už jako oběti nebo jako lidé, kteří postupují vůči jiným lidem agresivně nebo jako zainteresovaní či nezainteresovaní pozorovatelé.

Slovo agrese má ve vztahu k chování více významů. Chování přinášející ubližování, ničení a poškozování lze označit za **agresi**. V sociální psychologii se ofenzivní, dynamické a energické chování bez snahy ublížit jiné osobě označuje jako **asertivita**.

Agrese může mít v zásadě trojí podobu. V první řadě je to fyzické poškození jiné osoby (bolest, zranění). Ve druhé řadě se jedná o poškození majetku jiné osoby. Ve třetí řadě je to psychologické zranění jiné osoby (ponižování, zesměšňování, zastrasování, vydírání).

Agresivitou je původní projevoování agrese. Je tedy tendencí vykonat agresivní čin, chovat se agresivně a záměrně ubližovat. Používání termínu agresivita se v širším smyslu prolíná s asertivitou, pokud se ji označuje tvrdé sebeprosazování v dosažení svých cílů nebo tendence získat sociální dominanci. V podobných souvislostech se používá termín **hostilita**. Zatímco agrese a asertivita se váže na konkrétní ublížení, hostilita je všeobecným nepřátelským (negativním) postojem vůči lidem, který se nemusí projevit ublížením jiné osobě.

V sociální psychologii rozlišujeme různé typy agrese. Prvním typem je **afektivní agrese** (emocionální nebo impulzivní agrese). Typickými znaky afektivní agrese je jejich reaktivní charakter a spojení s hostilitou a se zlostí. Afektivně agresivní jedinec v podstatě reaguje na podnět, který v něm vyvolá hostilitu, zlost a impulzivní reakci ve sféře verbálního

nebo fyzického chování. Afektivní agrese obvykle není plánovaná a je motivována vyprovokovaným vnitřním tlakem zranit.

Druhým typem je **instrumentální agrese**, která je vedlejším produktem k dosažení jiných, negativních cílů. Mnoho příkladů instrumentální agrese se vyskytuje ve sportu, kde například hráč neváhá zranit soupeře, když mu nemůže jinak zabránit dát gól. Instrumentálně agresivní člověk nekoná obvykle pod vlivem zlosti. Můžeme provést srovnání, že agresivní agrese je “horká” zatímco instrumentální je “chladná”.

Třetím typem je **tyranizování** (šikanování), které je charakterizované opakovaným ubližováním během určitého časového období, přičemž jeho typickým znakem je nerovnost v síle (moci) tyranizátora a jeho oběti, která způsobuje, že se oběť nemůže vůči opakovanému poškozování účinně bránit. Tyranizování je chování, jehož bezprostředním cílem je ublížení, takže ho můžeme považovat za způsob vyjádření dominance a kontroly nad jinými.

Z hlediska formy agrese se rozlišuje verbální a fyzická agrese, přímá a nepřímá agrese a aktivní a pasivní agrese.

Dominujícím typem je afektivní agrese. Je vyvolaná akutními podněty z prostředí, kterými jsou: útok, bolest, frustrace, vysoká teplota, hluk a ostatní podněty, které vyvolávají tělesnou nebo psychickou nepohodu (diskomfort). Reakce na akutní podněty je ovlivněná proměnnými, které působí jako pozadí (jako dispozice) jednat agresivně. Tyto proměnné samy o sobě agresi nevyvolávají. Patří k nim dědičnost, biologické pozadí (vlivy) a naučené sociální chování.

Vztah mezi pojmy agrese a násilí je v podstatě určen třemi tradicemi. První tradice považuje oba pojmy za synonyma. Druhá tradice chápe násilí jako extrémní formu agrese. Třetí chápe násilí a agresi jako relativně nezávislé fenomény. V současnosti je násilí alternativním označením hlavně fyzické agrese nebo zvláště závažné agrese, přičemž rozlišuje různé formy násilí – například fyzické, psychické, a sexuální. Přitom platí, že násilí je agrese, ale agrese nemusí mít podobu násilí. Další rozdíl v chápání a používání těchto pojmů můžeme vidět v tom, že pojem agrese je v současnosti tradičním “učebnicovým pojmem”, zatímco pojem násilí jím není a spíše se spojuje s aplikovanou sférou psychologie. Aplikovaná sociální psychologie specifikuje místa, kde se násilí projevuje: ve škole, na pracovišti, institucionální násilí, násilí v rodině.

Násilí ve školách se projevuje v největší míře formou tyranizování. Tyranizování (šikanování) je systematické a opakované sužování, trápení a ubližování. Může být vykonávané jednotlivcem nebo skupinou a obětí je zpravidla jednatel. Klíčovým bodem při tyranizování je rozdíl v moci tyranizátora a oběti. U dětí je obvykle zdrojem moci fyzická

síla, přičemž enormní převaha vyvolává bezmocnost a úplné podřízení se jakémukoli příkazu, jakémukoli utrpení.

Na pracovišti se vyskytují prakticky všechny formy násilí a agrese, přičemž převažuje agrese verbální, nepřímá a pasivní. Dominanci méně závažných ublížení na pracovišti lze vysvětlit větším rizikem odplaty pro agresora a větším počtem svědků jeho agrese. Zvláštním případem násilí na pracovišti je mobbing. Jedná se o systematické trápení formou psychického teroru. Oběť mobbingu se v důsledku tohoto jednání stává bezmocnou a bezbrannou. Nevýhodou mobbingu je především jeho nenápadnost a dlouhodobost. Obvyklým završením celého procesu mobbingu je, že je pracovník donucen z pracoviště odejít.

Pod pojmem institucionalizovaného násilí řadíme jevy jako genocida, denocida apod. Institucionalizované násilí je charakterizované využitím organizovaných útvarů (např. policistů, vojáků, vězeňských útvarů). Příslušníci těchto složek páchají násilí, vystupují však jako příslušníci těchto složek a plní přitom stanovené úkoly.

Násilí v rodině zahrnuje širokou škálu fyzického, sexuálního a emočně špatného zacházení jednoho člena rodiny s jiným členem rodiny. Rodina přitom sdružuje osoby, které se od sebe zpravidla velmi odlišují z hlediska fyzické síly, rozumové vyspělosti a sociálních zručností. Navíc vzhledem k tomu, že je rodina poměrně soukromým prostředím, do kterého není vidět, je vhodným prostředím pro rozvoj násilí (Meixner, 2008).

Pojem týrání. Týrání je zlé nakládání s druhou osobou, které se vyznačuje značným stupněm bezcitnosti a hrubosti; u oběti vyvolává pocity hlubokého příkoří. Bezohlednost a destruktivnost je další charakteristikou zlého nakládání. Týrání může mít různou délku trvání. Od jedné ataky, přes opakovaná napadání až k dlouhodobému stavu. Faktické dopady násilí a týrání jsou pestré a řada obětí se není schopna vymanit ze své těžké situace bez pomoci druhé osoby. Stejně tak není schopna zvládnout její následky (Haškovcová, 2004).

Týrání může mít povahu útrap fyzických i psychických. Fyzické útrapy mohou být provedeny rozličnými způsoby (facky, škrcení, bití, tahání za vlasy, lomcování tělem, házení oběti na zeď, používání předmětů či nástrojů určených ke stupňování útoku apod.). Útoky mohou směřovat jak proti týrané osobě, která žije ve společně obývaném domě nebo bytě s pachatelem, tak i proti věci nebo zvířeti, například domácímu zvířeti, které oběti patří (Jelínek, 2005).

Občas se týrající jedinec uchyluje k psychickému násilí. Destruktivní charakter však toto násilí nabývá až když se permanentně opakuje. O psychickém teroru hovoříme tehdy, když oběť ztrácí důstojnost vinou nepřijemného chování okolí. Základním prvkem

psychického týrání je totální absence upřímného rozhovoru; agresor jednoduše neposlouchá oprávněné připomínky oběti.

Ten, kdo psychicky tyranizuje, nikdy nezpochybňuje svoje chování. Jeho arogantnost zůstává určitý čas v latentní podobě a projevuje se pouze v konkrétních situacích, kdy je potřeba se aktivně zapojit do činnosti anebo uznat svůj podíl zodpovědnosti, protože není schopný postavit se přímo problémům a sebekriticky zhodnotit svoje činy. Jeho existence není myslitelná bez psychického týrání lidí, protože si dokáže získat sebeúctu pouze svým nadřazováním a jejich ponižováním; nevýslovně touží po obdivu a uznání celého okolí.

Oběť násilí vlastně nese zodpovědnost za situaci, kterou nezpůsobila a pouze velmi zřídka si uvědomuje negativní dopad samotné psychické agresivity na svoji psychiku. V jednotlivých případech sehrává důležitou úlohu každé slovo, ale hlavně intonace a významné odmlky. Details působí nenápadně a bezpříznakově, ale jako celek se aktivně podílejí na destruktivním procesu.

Jak týrání probíhá? Psychický tyranizátor se realizuje ve dvou etapách.

1. etapa „Zavádění“- psychologický nátlak. Psychický tyranizátor i několik let zákeřně „zavádí“ svou oběť. Nestaví se přímo, ale naznačováním a zneužíváním důvěry ji postupně zbavuje sebejistoty a ochromuje přitom její schopnost sebeobrany. Takto ji připraví o zdravý úsudek, který je základem objektivní kritiky. Snaží se ji vsugerovat, že je volná, přestože ji o svobodu obírá a usiluje se podrobit ji svým cílům.

„Mezinárodní příručka klasifikace duševních chorob“ zahrnuje procesy schopné vést k rozkladu osobnosti, mezi které nesporně patří dlouhodobé donucovací prostředky-vymývání mozku, mind kontrol (ovládání mysli) a násilné přesvědčování. Ve všeobecnosti jde o duchovní nadvládu jednoho individua nad druhým – oběť je spoutaná neviditelným duševním poutem a naprosto paralyzována, přestože si to neuvědomuje.

Rozeznáváme tři stádia patologického vlivu:

- absolutní asimilace respektive přizpůsobivost druhému
- duchovní nadvláda, stav psychické závislosti
- duchovní poroba s trvalými následky.

Prostředky používané v etapě psychického nátlaku nemají za cíl dorozumět se, ale zabránit výměně informací a zkreslit realitu. Nejasná komunikace napomáhá verbální manipulaci, vnáší zmatek do vztahu a stává se příčinou narůstající úzkosti. Zde jsou některé příklady:

Tvrdohlavé mlčení: nedochází k otevřenému rozhovoru, nic se nepojmenuje nahlas, na přímé otázky se neodpovídá anebo jen vyhýbavě, nechota komunikovat, vyhýbání se dialogu, které vzbuzuje nejistotu.

Deformace jazyka: strohý, odměřený, bezvýrazný, monotónní hlas bez citového zabarvení, který oběť znepokojuje.

Pokrytecké lhaní: má různé podoby a stupně od nevyslovených náznaků, nepřímých narážek, nedokončené věty, kusé poznámky, polopравdy a zamlčování důležitých detailů a vyzdvihování malicherností. Všechno co řeknou považují za pravdu a přizpůsobují si ji svým představám.

Sarkasmus: nemístné žertování a cynismus jsou součástí potěšení z rozpaků.

Protirečový postoj: něco se řekne přímo a vzápětí se naznačí opak. Častý nesoulad mezi konkrétním tvrzením a tónem hlasu má opět zmást, aby nerozeznala pravdu. Paradoxní komunikace znemožňuje pochopit situaci a najít přiměřené řešení situace, což vyúsťuje do úzkosti a deprese.

Diskvalifikace: vylučování ze skupiny v podobě skrytých narážek, pohrdavých pohledů, zlomyslných jízlivostí a uštěpačného výsměchu. Na takovou latentní agresivitu se reaguje těžko, proto člověk raději přestane trávit čas ve skupině, kde se necítí příjemně.

Vnucování vůle: agresor promyšleně zařídí, aby oběť nemohla uspokojit jeho požadavky – buď přesahují její schopnosti anebo příkaz vysloví v momentě kdy ho nemůže slyšet, ale teda ani splnit, vyčkává na chyby oběti, zveličuje je a opakovaně kritizuje.

2. etapa - vlastní násilí

Otevřená nenávist: nezačíná v okamžiku, kdy se oběť postaví na odpor, pokusí se dosáhnout ztracenou svobodu a stanoví hranice – tím unikající oběť vyvolá v agresorovi zlost a nenávist. Projevuje se bezohlednými podrazy, urážkami, ponižujícími poznámkami. Je přesvědčený, že míra jeho nenávisti ani zdaleka nedosahuje úroveň nevraživosti, kterou oběť pociťuje k němu.

Nepřetržitá rafinovaná agresivita: nejde o fyzické, ale o chladnokrevné verbální násilí ve formě nevraživých poznámek, opakování narážek a zastrašování vyslovované s blahosklonností anebo až mrazivě odměřeně a většinou před svědky. Nárazky nesou tzv. mestické (paměťové) stopy, která dokáží zachytit pouze oběti.

V symetrickém vztahu oba zúčastnění souhlasí s konfrontací a pouštějí se do zápasu jako otevření rovnocenní protivníci. U psychoteroru jde o asymetrické násilí, kdy smíření nepřichází do úvahy, protože násilí není otevřenou výzvou. Tento stav zákonně vyúsťuje do oboustranné fobie – agresor vyvolává u oběti strach a ta současně nechťíc provokuje násilníka, už svojí přítomností, k zlosti. Patologické prvky v chování se vystupňují na nejvyšší míru což se projevuje intenzivnějším skrytým násilím a bezbrannějším postojem oběti.

3. etapa - fáze absolutní poroby. Oběť se dostává do absolutní poroby násilníka, který ji vnucuje svoje pocity, myšlenky a skutky. Pokud má oběť dost sil a začne se bránit, rafinovaně zneužívá její slabiny a dělá všechno proto, aby se sama zdiskreditovala na veřejnosti a cítila se zodpovědná za to, co se jí přihodilo. Vnější pozorovatel považuje potom oběť za hlavní aktérku konfliktu. Když se oběť snaží obhajovat svoje činy, ještě víc vystupňuje požitky násilníka z ničení oběti. Agresor se právě tímto snaží vtáhnout okolí do své hry a dělá z nich své servilní spojence (Hirigoyenová, 2001).

Pojem domácí násilí. Domácí násilí je oproti jiným formám násilí specifické – a to jak blízkým vztahem pachatele a obětí, tak svým prostředím, které je jinak běžně považováno za synonymum bezpečí a pohody. I v něm ale dochází mezi blízkými osobami k nejrozličnějším formám násilí, které mají za následek ztrátu pocitu bezpečí, narušení osobní integrity, dlouhodobé traumatizující zážitky, a to jak pro oběti násilí, tak také pro děti, jeho svědky (Vargová, Vavroňková, Prokopová, 2003).

V definování domácího násilí panuje jistá nejednotnost. Uplatňují se zde různé ideové přístupy a výkladové koncepce. Důvod je následující. Domácí násilí představuje

diverzifikovaný, širokospektrální, mnohovýrovný jev, který může nabývat různé skutkové podoby i různé stupně intenzity, a to v různých kombinacích.

Výraz domácí násilí (*domestic violence*) byl rychle zmedializován a stal se tak oficiální formulací používanou při odtajnění problému před širokou veřejností a při jeho mediálním prezentování. Ostatní blízké pojmy jako zneužívání partnera (*partner abuse*), intimní násilí (*intimate violence*) či rodinné násilí (*family violence*) zůstaly omezeny spíše na stránky odborné literatury.

Čírtková v policejním čtvrtletníku poukazuje na autory Kapella a Cizáka (2001), kteří zmiňují šest základních typů definic domácího násilí: normativní, klinické, výzkumné, feministické, společenské a vývojové či vývojově psychologické (Čírtková, 2006).

Přestože na celém světě existuje hnutí proti násilí páchanému na ženách, neexistuje ani jedna definice domácího násilí, které by se mohli přidržet všichni aktivisté zabývající se touto problematikou.

Psychologové tímto pojmem označují násilí mezi partnery, které se odehrává v soukromí, je opakované a má stoupající tendenci. Jako domácí násilí však můžeme chápat veškeré násilí, které probíhá za zavřenými dveřmi domova. Týká se jak násilí mezi partnery, manželi, tak i násilí vůči starým lidem, dětem, kde je nerovnováha moci. To znamená, kdy jeden z partnerů používá prostředky své moci k dosažení cíle (Ministerstvo vnitra, 2003).

Z pohledu policejní psychologie je domácí násilí chápáno jako vyhrocení situace rodinných rozepří a konfliktů ve kterých přichází ke slovu agrese. Tato agrese vůči blízké osobě může mít různou podobu. Kromě přímého fyzického napadení může jít o i o skrytou agresi, pod kterou je zahrnováno např. zesměšňování, ponižování partnera před osobami na kterých mu záleží, ostentativní ignorování nebo naopak důsledné a pedantské kontrolování (Čírtková, 1996).

Irská ženská nevládní organizace „*Women's aid*“ říká, že domácí násilí je použití fyzické nebo psychické síly nebo výhrůžky v blízkém vztahu dospělých osob a to způsobem, který oběti působí újmu nebo tíseň. Mimo skutečné fyzické nebo sexuální útoky zahrnuje pojem domácí násilí také jiné než fyzické ponižování, jakým je například přetrvávající hrubost, vydírání a vynucené sociální nebo finanční strádání (BKB, 2002).

Autorky Voňková a Macháčková (2003) uvádějí, že je v zásadě možné, aby násilí vycházelo od kohokoliv a směřovalo vůči komukoliv. Násilí páchají rodiče na dětech, ženy na mužích, muži na ženách, děti na rodičích, mladí lidé páchají násilí na starých, staří na mladých. Ale výsledky všech průzkumů z celého světa, které známe, ukazují, že drtivou většinu v rodinách páchají rodiče na dětech a muži na ženách (Voňková, Macháčková, 2004).

„Násilí na ženách je asi nejhanebnějším porušováním lidských práv. Nezná žádné geografické, kulturní ani majetkové hranice. Dokud pokračuje, nemůžeme říci, že bychom učinili skutečný pokrok směrem k rovnosti, rozvoji a míru.“ Říká Kofi Annan, předseda Organizace spojených národů (Advancement of women, 2009).

Jasná a komplexní definice násilí na ženách je nezbytným předpokladem pro vypracování efektivní intervence a její realizaci. Může pomoci rozhodnout, co je a co už není násilí. Jednou z překážek při vytváření účinných opatření proti násilí na ženách je tendence přehlížet genderovou podstatu problému a používání generalizujících termínů jako „násilí v rodině“ či „domácí násilí“. Aby prevence násilí mohla být úspěšná, je nezbytné pojmenovat příčiny násilí na ženách a věnovat pozornost specifikům historického a sociálního kontextu problému. Definice OSN obsažená v Deklaraci o eliminaci násilí na ženách (1993) i dalších dokumentech OSN by měla sloužit jako základ pro preventivní opatření:

Pro naši práci je klíčový pojem **násilí na ženách**. Míjíme jím každý projev rodově podmíněného násilí, který má (nebo by mohl mít) za následek tělesnou, sexuální nebo psychickou újmu nebo utrpení žen; včetně hrozby takovými činy, zastrašování a úmyslného omezování svobody, a to jak ve veřejném tak soukromém životě. Termín násilí na ženách by měl zahrnovat tyto faktory, ale neměl by se na ně omezovat.:

- Fyzické, sexuální a psychické násilí, ke kterému dochází v rodinách, včetně bití, sexuálního zneužívání dívek, znásilnění v manželství, ženské obřizky a dalších tradičních praktik zraňujících a ohrožujících ženy, násilí mimo partnerský vztah a násilí spojené s vykořisťováním.
- Fyzické, sexuální a psychické násilí, které se vyskytuje obecně ve společnosti, včetně znásilnění, sexuálního zneužívání, sexuálního harašení a zastrašování v zaměstnání, vzdělávacích institucích či kdekoli jinde, obchodování se ženami a nucená prostituce.
- Fyzické, sexuální a psychické násilí páchané či přehlížené státem, kdekoli se vyskytne.

Co se týče příčin násilí na ženách, Deklarace OSN říká, „že násilí na ženách je manifestací historicky nerovného rozložení rolí mezi muži a ženami, které vedlo k dominanci mužů nad ženami, diskriminaci žen a k zamezení plného rozvoje žen“. Tato definice jasně poukazuje na jednu z příčin násilí na ženách: nerovné rozložení moci mezi muži a ženami. Zvláště zranitelnou skupinou jsou pak zejména děti, právě kvůli jejich závislosti na rodičích (Vargová, Vavroňová, 2006).

2.2 Historie domácího násilí, genderový aspekt domácího násilí

Domácí násilí prostupuje historií lidské společnosti. Dobové záznamy ukazují, že se tento jev vyskytoval ve všech obdobích a byl pojmán jako běžné, normální chování. Tendence přehlížet ho a bagatelizovat problém fyzického násilí páchaného muži na ženách je velmi silná. Vyplývá z představy o mocenském rozdílu mezi muži a ženami. Tyto názory jsou rozebrány v následujících kapitolách.

Historie domácího násilí. Existence domácího násilí byla vnímána po celá staletí jako hluboce soukromá záležitost (Voňková, Macháčková, 2003). Ke složitosti a rozporuplnosti jevu označovaného dnes jako domácí násilí patří patriarchální civilizační a historický kontext, který vycházel ze svrchované pozice otců vůči dětem i ženám v rodině. Trestání „neposlušných“ žen bylo po staletí podobně tolerováno, jako bylo a doposud do jisté míry je tolerováno trestání neposlušných dětí při výchově.

Již v Novém zákoně, v Pavlově listu Efezským je žena vyzývána k poslušnosti muži, který je označen za hlavou rodiny. Poslušnost ženy muži takto formulována biblí patřila k historicky společenskému uspořádání. Ve středověku bylo postavení ženy vůči muži vtěleno do církevního a také občanského práva. Manžel přebíral sňatkem z poručnictví otce ženu včetně práva působit na její další výchovu, k čemuž patřily i fyzické tresty.

V novověku vztahy mužů a žen získávaly výrazněji partnerský charakter a rozdíl autority a moci u mužů a žen nebyl již tak výrazně právně modifikován. V naší kultuře však trval respekt vůči právu otce a manžela svrchovaně řídit život členů domácnosti, i když toto právo bylo emancipačním vývojem postupně oslabováno. Partnerské násilí bylo kromě extrémních případů považováno za soukromou věc a zároveň za ojedinělý a okrajový problém (Gjuričová, Kocourková, Koutek, 2000).

Požadavky žen na možnost uplatnit se ve veřejném životě a zásadní politické i hospodářské změny zejména po druhé světové válce, doprovázené současně ekonomickou emancipací žen, se promítly i do postupného otevírání dveří do soukromí rodin (Voňková, Macháčková, 2003).

Násilí uvnitř rodiny anebo uvnitř partnerských vztahů nebylo vnímáno jako privátní záležitost pouze v případech, kdy byla jednoznačně překročena tolerovaná hranice a došlo k (těžkým) trestným činům. Poté následovala oficiální reakce v podobě trestního stíhání (Čírtková, 2006).

Až feministické hnutí v šedesátých a sedmdesátých letech v západní Evropě a USA porušilo společenskou toleranci k temným stránkám lidské intimity a násilí mužů vůči ženám bylo pojmenováno jako společenský problém. Ukazovalo se, že k němu dochází v různých zemích světa i v různých socioekonomických vrstvách. Rozdíly mezi jednotlivými zeměmi byly v míře tolerance k násilí a ve snaze situaci řešit (Gjuričová, Kocourková, Koutek, 2000).

Usilí učinit ze soukromého problému problém společenský začíná v sedmdesátých letech minulého století v USA. Začíná se zde otevřeně hovořit o znásilňování, zneužívání a týrání, ke kterým v intimitě rodiny dochází. Ženy vyprávějí své příběhy sociálním pracovnícům, vznikají první azylové domy pro ženy a krizová centra. Řešení problematiky násilí na ženách nejen v individuální, ale i celospolečenské rovině se stalo nutností (Voňková, Macháčková, 2003).

Nejdříve v USA a následně v Evropské unii jsou přijímána různá legislativní a také sociální opatření. Jejich cílem je včas intervenovat a řešit případy domácího násilí.

U nás je možné za bod zlomu považovat rok 2004, kdy dal stát najevo svoji vůli netolerovat domácí násilí. Dne 1. 6. 2004 vstoupil v platnost § 215a trestního zákona o týrání osob žijících ve společném bytě nebo domě, který je hovorově nazýván paragrafem domácího násilí. Přesto se situace obětí i pachatelů domácího násilí v českých podmínkách příliš nezměnila. Výraznější změny přinesl až nový zákon na ochranu před domácím násilím, který 31. 3. 2006 podepsal prezident České republiky a který nabyl účinnosti 1. ledna 2007 (Čírtková, 2006).

Domácí násilí jako genderově podmíněný problém. Genderově podmíněné násilí či genderové násilí je označení, jež se používá pro označení násilí, které jednotlivce nebo skupiny jednotlivců postihuje kvůli jejich příslušnosti k určitému pohlaví. Patří sem činy působící fyzickou, duševní nebo sexuální újmu nebo utrpení, vyhrožování takovými činy, nátlak nebo omezování svobody, včetně znásilnění, domácího násilí, sexuálního obtěžování, incestu nebo pedofilie.

Násilí proti ženám je formou genderového násilí a označuje jakýkoli čin, který vede (nebo může vést) k fyzické, sexuální nebo psychické újmě ženy nebo dívky. Je výrazem asymetrického vztahu mezi mužem a ženou a nerovnosti mezi nimi.

Příčiny násilí na ženách jsou zakotveny v rozšířené představě o nadřazené mužské roli ve společnosti. Toto násilí se nemusí projevovat jen ve sféře fyzické. V obecné rovině se jím rozumí každé jednání muže, jehož cílem je uplatňování moci anebo kontroly nad ženou (Nesehnutí, on-line). Násilničtí muži vnímají moc a kontrolu jako základnu svých intimních vztahů. Svým agresivním chováním uvolňují vlastní nespokojenost, a současně tak

znemožňují vyjádřit potřeby svých žen. Násilí tedy nevede k řešení konfliktů, ale k jejich potlačování. Tito muži mají často až extrémně tradiční názory na roli muže a ženy. Žena se má starat o domácí pohodu, citové věci a domácnost, muž má rodinu zabezpečit a je to on, kdo má i rozhodovat (Feministická skupina 8.března).

Genderový pohled odráží historickou a politickou rovinu problému. Domácí násilí se z latentního jevu vyvinulo do kategorie oficiálního a závažného společenského problému nikoli na základě kriminálních statistik, ale díky aktivitám ženských spolků a organizací v USA koncem 70. a začátkem 80. let dvacátého století. Proto bylo původně tematizováno a řešeno jako násilí na ženách (Čírtková, 2006).

Pekingská deklarace v článku 118 uvádí, že „násilí páchané na ženách je projev historicky nerovnoprávných mocenských vztahů mezi ženami a muži, které vedly k nadvládě mužů nad ženami a k diskriminaci žen a které brání ženám se rozvinout“. Článek 112 pak upozorňuje na dodržování lidských práv: „Násilí páchané na ženách brání ženám využívat lidská práva a svobody, porušuje tato práva, nebo je anuluje“ (Voňková, Macháčková, 2003).

Genderové aspekty v rodině. Gender představuje komplex vlastností a chování, které jsou v určité společnosti spojovány s obrazem ženy nebo s obrazem muže. Prostřednictvím různých sociálních institucí je na konkrétní jedince vykonáván od jejich narození silný tlak, který je nutí tyto vlastnosti a chování považovat za sobě vlastní. Těmto tlakům se nelze vyhnout, neboť téměř ve všech existujících společnostech je genderové rozdělení jedním z hlavních systémů klasifikace a struktur mocenských vztahů. V každé společnosti existuje proces socializace, jehož prostřednictvím se z jedince, který se narodí bez genderové identity, stává muž nebo žena se vším, co k tomu patří – s vlastnostmi, způsoby chování, hodnotami, zájmy, vnímáním, myšlením atd.

Obvykle je socializace spojována s biologickým pohlavím. Rozeznáváme dvě biologická pohlaví (žena a muž) a dva gendery (femininita a maskulinita) a přemýšlíme o nich hierarchicky – biologický rozdíl uvažujeme jako přednostní, ten zde existuje „objektivně“ a teprve jemu odpovídá rozdíl sociální.

Nesporné je, že se biologické a sociální vlivy prolínají. Jejich dlouhodobým vzájemným působením se utváří osobnost člověka. V té nelze „biologické“ od „sociálního“ jednoznačně oddělit, neboť se vyvíjejí ve vzájemné součinnosti.

Člověk je bytost sociální. Navazování a udržování vztahů je pro většinu lidí nezbytnou součástí kvalitního osobního života. Protože „gender“ je svojí povahou vztahový koncept, projevuje se především tam, kde se lidé střetávají, tedy v mezilidských vztazích. Z hlediska

individuálního budování genderové identity jsou zvláště důležité intimní vztahy. Jejich vliv na utváření genderové identity je prvotní. Intimní vztahy jsou vázány především na rodinu.

Rodina je v současné společnosti vnímána jako útočiště před tlaky veřejné sféry, jako soukromý prostor, kde může být člověk sám sebou, kde na něj nejsou kladeny nároky pracovního a veřejného života. Hlavním rysem takového útočiště je emocionální blízkost. Vnímání rodiny jako útočiště nastalo jako důsledek oddělení soukromé a veřejné sféry v moderní společnosti. Dříve obě tyto sféry splývaly. Rodina plnila jak funkce, které dnes vnímáme jako soukromé (byla prostorem pro emocionalitu), tak i funkce tzv. veřejné (práce i vzdělávání členů rodiny probíhaly uvnitř rodiny). Vyčleněním některých funkcí rodiny do veřejné sféry mimo rodinu došlo k celkové proměně. Rodina se zmenšila a stala se izolovanější a současně závislejší na veřejné sféře (například na školství, které má monopol na povinné vzdělávání).

Zmenšení rodiny vedlo podle některých přístupů k typu tzv. nukleární rodiny, která je tvořena typicky dvěma rodiči a dětmi. Tato organizační struktura má tendenci k rozdělování rodičovských rolí. Jeden rodič zastává roli instrumentální, druhý roli expresivní. Instrumentální role podle některých sociologických přístupů představuje rozhodování a je obvykle vázána na materiální zajištění rodiny. Tuto roli obvykle zastávají muži. Expresivní role zahrnuje péči a uspokojování potřeb členů rodiny. Obvykle ji zastávají ženy. Dnes je patrné, že rozdělení kompetencí v rodině není univerzální a neměnné, nýbrž že variuje jak mezi jednotlivými rodinami, tak i v čase. Přesto jsou lidé, média i věda stále v zajetí genderové ideologie, která spojuje živitelskou roli především s muži a pečovatelskou roli s ženami.

Příklady řady konkrétních rodin však ukazují, že instrumentální (mužská) a expresivní (ženská) role nemusí existovat komplementárně, tzn. jeden z partnerů zastává instrumentální roli a druhý roli expresivní, a že mezi jednotlivými rolemi není hierarchický vztah.

Konkrétní náplň rodičovských rolí může představovat vyvážený poměr instrumentálních a expresivních funkcí, či dokonce mohou zcela na rozdělení těchto funkcí rezignovat. Tak například rodiny, v nichž na rodičovské dovolené zůstává muž, jsou důkazem toho, že přijme-li jeden rodič expresivní roli, nemusí nutně druhý rodič všechny expresivní funkce ztrácet, a naopak. V těchto rodinách se muži starají o děti v době ženiny nepřítomnosti. Při svém příchodu z práce se však i žena zapojuje do péče o děti. Současně v těchto rodinách obvykle platí, že přijetím té části expresivní role, která zahrnuje péči o děti, na muže automaticky nepřechází ostatní prvky této role (například vaření a úklid). Partneři si vytvářejí nové uspořádání. Tradiční oddělení mužské a ženské rodinné role se může

rozrušovat. V některých případech však toto uspořádání může být naopak posílením původního tradičního oddělení domácích prací – ženy, ačkoliv zaměstnané, nadále pečují o domácnost, v níž je muž na rodičovské dovolené.

Teoretické, avšak populární, oddělení instrumentální a expresivní rodičovské role bylo založeno na skutečnosti, že jeden z partnerů (muž) pracuje mimo rodinu, zatímco druhý z partnerů (žena) je výhradně v domácnosti. Nicméně toto oddělování ignorovalo skutečnou dynamiku rodinného života. Například ženy z chudších vrstev vždy musely pracovat a zároveň zajišťovat chod domácnosti. Často tak byly opomíjeny mocenské aspekty rodinného života, které zpochybňují představy o jeho harmoničnosti a rovnosti rodičovských rolí.

Práce mimo rodinu, tedy práce ve veřejné sféře, je pro svého nositele či nositelku zdrojem autority v rodině a tato autorita je využívána k rozhodování. Dále je tato autorita podpořena náboženskými argumenty a společenskými tradicemi, které často operovaly (a mnohdy stále operují) i s tradovaným biologickým vysvětlením. Např. žena nemá dostatek intelektu k tomu, aby mohla činit samostatná rozhodnutí a nést za ně zodpovědnost. Postavení mužů a žen v rodině tedy může mít výrazné mocenské podtexty, což lze demonstrovat na příkladu domácích prací. Za situace, kdy jeden z partnerů se plně realizuje v rodině, se může jevit jednostranné rozdělení domácích prací jako legitimní. Jak jsou ale domácí práce rozděleny dnes, když většina žen je zaměstnaná, zůstává mnohdy otázkou.

Ačkoliv se v současné době rozdělení domácích prací mění směrem k větší rovnoměrnosti mezi partnery, většina aktivit podle výzkumů přesto zůstává na ženách. Důležité je, že i když muži začínají v domácnosti vykonávat více činností, jejich status je spíše doplňkový, pomocný. Ženy rozdělují úkoly a žádají muže o pomoc v jejich plnění. Pomoc však sugeruje, že hlavní díl odpovědnosti nadále leží na ženách. Je pravda, že mnoho žen se této odpovědnosti aktivně odmítá vzdát. Domácnost pro ně totiž představuje prostor, ve kterém mají určitou moc, ony jsou těmi hlavními aktérkami, ony činí rozhodnutí. Tyto postoje je však třeba vždy vnímat v celkovém kontextu, kdy stále ještě většinu moci ve společnosti kontrolují muži.

Moderní rodina se vymezuje také prostřednictvím emocionality. Ta je klíčová také v zakládajícím vztahu rodiny – partnerství či manželství dvou osob. Ačkoliv narůstá počet dlouhodobých partnerských vztahů, které nemají status manželství, přesto je tato oficiální forma vztahu stále nejčastější a je státem preferovaná. Jedná se o smluvní vztah, jehož pravidla určuje stát. Ten v minulosti svěřoval veškeré rozhodovací pravomoci do rukou muže, hlavy rodiny. Navzdory současné formální rovnosti obou partnerů, zůstává muž hlavou rodiny alespoň symbolicky prostřednictvím jména (vstupem do manželství většina žen přejímá

manželovo příjmení, čímž se symbolicky stává součástí „jeho“ rodiny) či prostřednictvím vyššího příspěvku mužů do rodinného rozpočtu.

V současné české společnosti končí téměř každé druhé manželství rozvodem. Důsledkem vysoké rozvodovosti dochází ke dvěma fenoménům typickým pro moderní společnosti: roste počet rodin s jedním rodičem a současně roste počet rodin s více než dvěma rodiči. Rodiny s více rodiči vznikají po rozchodu rodičů a to zapojením nových partnerů do života rodiny. Představují společenství lidí nežijících v jedné domácnosti, kteří však udržují v různých aspektech silné vzájemné vztahy. Zvláště specifické jsou tyto rodiny ve vztahu k dětem, které kromě biologických rodičů vnímají jako významného dospělého rovněž nového rodiče.

Druhý jmenovaný fenomén – rodiny s jedním rodičem – vzniká jednak jako následek rozvodů, jednak je představují záměrně svobodné matky. Ve více než 95 % případů se jedná o rodiny, kde dospělou osobou starající se o děti je žena. V současné době soudy svěřují při většině rozvodů děti do péče matek. Tento trend však neexistoval vždy. Při vzniku institutu rozvodu byly děti dlouhou dobu předávány do péče otci. Jakmile však došlo k definování dětství jako specifického období (až do 17. století se o dětech neuvažovalo v dnešním smyslu), začal se vůči dětem uplatňovat pečovatelský přístup a ten byl připsán ženám-matkám. Zatímco původní pojetí dětí jako majetku a nástroje k rodovému pokračování konvenoval s maskulinním chováním, moderní pojetí dětí jako zranitelných a potřebujících péči odpovídá očekávání vůči femininnímu chování (Smetáčková, Vlková, 2005).

2.3 Charakteristiky násilníka a oběti

Snaha charakterizovat násilníka a jeho oběť nás uvádí do stresového a většinou nepřehledného prostředí. Následující výklad uvádí typické charakteristiky oběti a pachatelů domácího násilí, které mohou čtenářům pomoci se v problematice zorientovat.

Profil pachatele domácího násilí. „Pachatelem domácího násilí může být kdokoli, kdo společně sdílí společný byt nebo dům bez ohledu na jeho postavení v rodině. U pachatele nesehrává významnou roli jeho náboženské vyznání, dosažený stupeň vzdělání ani příslušnost k etniku. Typickým pro pachatele domácího násilí bývá jeho nízké sebevědomí, snaha neustále kontrolovat, vychovávat a omezovat blízkou osobu, neschopnost vyjadřovat své city a udržování povrchních vztahů. Pachatel považuje násilí za vhodný a správný způsob řešení

konfliktů v partnerství a v rodině. Své násilné chování bagatelizuje, omlouvá, popírá a vymýšlí si pro ně jiná zdůvodnění (vliv alkoholu, provokace obětí, stres, hádka či neshoda apod.).“ (Dufková, Zlámal, 2005, s.59).

Pachatelé domácího násilí pocházejí z různých socioekonomických i vzdělanostních vrstev. Používají manipulativní techniky, jejichž cílem je udržet si kontrolu a moc nad životem oběti. Nelze u nich diagnostikovat stejnou duševní poruchu, řada z nich však vykazuje podobné rysy, jako např. nedostatek empatie či tzv. „dvojí tvář“. Navenek obvykle vystupují jako sympatičtí, velmi komunikativní lidé, vůči své partnerce (současné či bývalé) jsou však násilní a bezohlední.

Násilí se dopouštějí především z pocitu, že ho mohou vykonávat, nikoliv proto, že by trpěli nějakou duševní poruchou. Řada pachatelů domácího násilí má velmi rigidní představy o partnerském vztahu či o rozdělení mužských a ženských rolí. Mnozí pachatelé domácího násilí byli sami v dětství týráni nebo byli svědky násilí vůči matce, zažívali citovou deprivaci, a je pravděpodobné, že v rodinách, kde vyrůstali, byl nedostatek úcty k ženám a dětem obecně. Jako děti se naučili, že za určitých okolností je legitimní a potřebné užít násilí (Vargová, Vavroňová, 2006).

Někteří násilní muži mívají často obraz dokonalého muže, který je silný, úspěšný, konkurenceschopný a schopný řešit problém. Muže, který si je jist svými pocity, dokáže finančně zabezpečit rodinu a řádně se o ni starat. Protože jde o ideální obraz, muž často propadá frustraci z toho, že do detailů nesplňuje stanovené požadavky a navenek svou nespokojenost se sebou samým demonstruje násilím (Macháčková, 2001).

Na druhé straně bývá pachatel domácího násilí na přítomnost oběti v partnerském vztahu závislý a špatně snáší odchod od oběti ze společné domácnosti. V tomto stádiu uplatňuje sliby, dárky, výhrůžky, násilí, ovlivňování okolí, únos dítěte apod. (Dufková, Zlámal, 2005).

V případech, kdy oběť hodlá ukončit násilný vztah, je důležité identifikovat míru nebezpečnosti pachatele a možnost eskalace násilí. Na základě praktických zkušeností odborníků pracujících s oběťmi a pachateli násilí v rodině vznikla celá řada typologií. Jednou z nich je typologie Mederosova. Rozlišuje tři základní typy:

Majetnický, žárlivý pachatel domácího násilí:

- netoleruje odloučení od partnerky;
- je (patologicky) žárlivý;
- má tendenci k iracionálnímu obviňování partnerky;
- snaží se mít naprostou kontrolu a dohled nad partnerkou □ vyhrožuje zabitím partnerky či dětí, případně sebevraždou;
- pokračuje v zastrašování a vyhrožování i po odchodu partnerky.

Sadistický pachatel domácího násilí:

- je fascinován mocí a mstou
- má neurotické rysy osobnosti
- má potěšení ze zvláště krutých forem násilí, podobných mučení
- jeho násilí často končí vážnými zraněními
- jeho útoky často přicházejí bez varování a jsou nepředvídatelné
- jeho chování je vedeno touhou po odplatě a mstě
- obvykle nemá záznam v policejní databázi a okolí jej považuje za bezúhonného a solidního člověka.

Extrémně nebezpečný pachatel domácího násilí:

- má extrémně vysokou predispozici k násilnému chování;
- je přecitlivělý v otázkách vlastní mužnosti;
- cítí povinnost neustále prosazovat své názory a zájmy;
- je extrémně útočný, zvláště v kontaktu s autoritou;
- bývá trestán za napadání a fyzické útoky i mimo rodinu;
- je krutý, když mu oběť odporuje nebo se brání.

Uvedené typy se obvykle nevyskytují v tak čisté podobě, jak byly výše popsány, spíše se navzájem prolínají. Ukazují však základní charakteristiky pachatelů domácího násilí, mezi něž dále patří:

- nepřijímání odpovědnosti za své chování;
- obviňování partnerky za násilí, jehož se sami dopouštějí;
- nízké sebevědomí;
- zlehčování a podceňování násilí;
- odlišné chování doma a na veřejnosti.

Podle čeho můžeme poznat, že je situace vážná? Základní kritéria pro vyhodnocení nebezpečnosti násilného partnera jsou tato (Vargová, Vavroňová, 2006):

- držení zbraně;
- zneužívání alkoholu či drog;
- žárlivost, slídění, špehování;
- násilné chování vůči dalším členům domácnosti či zvířatům;
- násilné chování k okolí obecně;
- zastrašování, vydírání.

Včasně rozpoznání rizikového partnera. Rozpoznat, že se z partnera, s kterým žena chodí, může vyvinout násilník, je na počátku vztahu těžké. Přesto si lze všimnout určitých znaků a způsobů chování, které mohou signalizovat pozdější násilí ve vztahu. Žena, která je zamilovaná, obvykle nevidí signály, které ukazují na sklony k mocenskému a násilnému chování partnera. Často se stává, že sice není s některými aspekty jeho chování spokojená, ale nepřipouští si, že by to mohlo být v budoucnu pro ni ohrožující. Nevěří tomu, co vidí a slyší, věří v lásku partnera, která všechno překlene.

Je třeba přijmout skutečnost, že negativní projevy chování partnera, které na počátku vztahu ženě vadí, se mohou v průběhu let spíše vystupňovat. Žena by v žádném případě

neměla věřit tomu, že se partner změní z lásky k ní. Z hlediska možného rozvoje násilí ve vztahu lze vysledovat určité signály, kterých by si žena měla na počátku vztahu všimnout, přičemž se nemusí vyskytovat v každém vztahu všechny.

Jedná se o tyto varovné signály:

- Nadměrná naléhavost: partner poměrně brzy nutí ženu, aby se zasnoubili, měli svatbu, měli děti apod. Jakoby si ji chtěl pojistit. Jiný typ naléhání je např. brzy po seznámení muž naléhá na ženu, aby spolu chodili, žena odmítá, on se však tímto postojem nedá odradit a od počátku na ni soustavně a vytrvale činí nátlak, až to žena vzdá, podlehně a začne s ním chodit jen proto, že byl vytrvalý a že zrovna nikoho jiného nemá.
- Velká dominance ve vztahu: partner rozhoduje sám o věcech, které se týkají obou. Rozhoduje např. kam půjdou, co si koupí, koho pozvou na návštěvu apod. Partner pod rouškou, že „to myslí dobře“, rozhoduje i o soukromých věcech týkajících se výhradně ženy, např. s kým se má žena stýkat, jaké koníčky by měla mít, jak se má oblékat, co se pro ni hodí a co ne, co si má koupit apod.
- Vnímání žen jako méněhodnotných bytostí nebo pohrdavý vztah k ženám: partner nebere vážně nic, co řekne žena; neuznává ženy jako rovnoprávné partnerky, vyvyšuje se nad ně, mluví o nich pohrdavě a k jejich pojmenování používá hanlivé výrazy.
- Narcistické zaměření osobnosti: partner dává najevo svůj pocit jedinečnosti a výjimečnosti, málokoho uznává jako sobě rovného (často používá větu: „Všichni jsou blbí.“). Nedokáže se vcítit do druhých lidí a okolní svět vnímá pouze skrze sebe, např. nechápe, proč se s ním nechce žena sejit, když je nemocná apod.
- Extrémní polohy vztahu k vlastní matce: partner svoji matku buď bezmezně, nekriticky miluje a je na ni závislý, anebo se k matce chová jako k podřadné bytosti, tzn. jako ke kterékoli jiné ženě, kterou neuznává rovnou muži.
- Nadměrná kontrola: partner chce o ženě vědět všechno; o její minulosti i současnosti, znát každou její myšlenku, každý krok. Když nejsou spolu, často ženu opakovaně kontroluje telefonicky, zpočátku pod nějakou záminkou, např. dotazu, předání informace, vyznání lásky apod.
- Snaha o pozvolnou izolaci od sociálních kontaktů: partner je nespokojený, že žena udržuje kontakty s rodinou či přáteli nebo že má své vlastní zájmy, na kterých se on nepodílí, např. cvičení aerobiku, jazykové kurzy apod. Často lidi, kteří jsou ženě blízcí, kritizuje, argumentuje tím, že jsou špatní a proto by se s nimi žena neměla stýkat.

Kromě výše uvedených signálů, které se jednotlivě nebo dohromady v různé míře objevují téměř ve všech vztazích, kde se později vyvinulo násilí, je třeba si všimnout ještě dalších znaků, které však nemusí být obsaženy v každém násilném vztahu. Pokud se však vyskytnou, je třeba jim věnovat zvýšenou pozornost.

Jedná se o tyto signály:

- Nadměrné požívání alkoholu: partner pravidelně konzumuje alkohol nebo se opije v pravidelných časových periodách. Žena by neměla věřit tomu, že partner přestane pít kvůli ní nebo dítěti. Naopak narozením dítěte se často situace ještě více vyhroťte a zkomplikuje.
- Experimentování s drogami nebo užívání drog: jestliže partner experimentuje s drogami nebo je už na nich závislý, jedná se o vysoce rizikový vztah. Ženy v těchto vztazích často přijímají roli záchránkyně a věří, že společně dokážou partnerův vztah k drogám překonat. Často se však stává, že partner ženu nutí drogu také zkusit a dostávají se do závislosti oba.
- Špatná pověst partnera nebo jeho přátel: dozví-li se žena, že partner pochází z kriminálního prostředí, byl v minulosti trestaný zejména za násilnou trestnou činnost, má kolem sebe kamarády, kteří mají špatnou pověst, neměla by věřit báchorkám, že byl trestán nevinně, že ho ostatní vyprovokovali nebo že lidé kamarády i jeho pomlouvají nespravedlivě.

- Rizikové chování: partner se chová nezodpovědně, jakoby neměl zdravý pud sebezáchovy vůči sobě a svému okolí, např. jezdí nebezpečně autem, vyhledává rvačky i proti přesile, jezdí s kočárkem tak, že hrozí nebezpečí vypadnutí dítěte. Pokud je nemocný, nebere léky nebo je kombinuje s alkoholem i v případě, že se to vylučuje apod.
- Obdiv k síle a moci: partner uznává výhradně sílu a moc jako prostředek dosažení cílů a ovládnutí lidí. Nadměrně obdivuje diktátorské režimy, historické osobnosti jako je např. Hitler, Nero apod., agresivní sporty jako je box, karate apod. nebo sporty zaměřené na zvýšení fyzické síly a maskulinity jako je kulturistika, uznává pouze bojová plemena psů apod.
- Chování vymykající se v některém aspektu normě: partnerovo chování se v některých oblastech vymyká běžné normě, např. často vyhrožuje sebevraždou nebo se o ni pokusí, je extrémně žárlivý, neovládá své emoce a často nepřiměřeně reaguje na běžné podněty, v oblasti sexuální vyžaduje neobvyklé nebo bolestivé praktiky apod.
- Manipulativní chování: partner často neříká věci na rovinu, snaží se vzbudit v ženě pocit viny, často mění náladu bez zjevné příčiny, nikdy není s tím, co žena udělá, spokojen apod. (Kordona, 2009)

Profil oběti domácího násilí. Obětí domácího násilí se stávají lidé bez ohledu na své sociální postavení, věk, rasu, postižení, sexualitu a životní styl. Násilí může začít kdykoliv - v novém vztahu či po mnoha letech společného života (BKB, kap. 9).

Termín **oběť** zcela neodpovídá charakteristice osob, které mají vlastní zkušenost s domácím násilím. Vyvolává totiž dojem pasivního přístupu a přijímání. Oběti však aktivně vytvářejí strategie jak se vyhnout opakování a eskalaci násilí. Přesněji by se tedy mělo hovořit o osobách, které zažily či mají zkušenost s domácím násilím (Vargová, Vavroňová, 2006).

Jak již bylo zmíněno, žena nemusí na počátku vztahu poznat, že její partner má sklony k násilí. Partner bývá po určitou dobu milý, pozorný a trpělivý. Teprve v zátěžových životních situacích (narození dítěte, nedostatek peněz, nemoc, ztráta zaměstnání apod.) jedná a reaguje na podněty odlišně. V době, kdy se jeho násilnictví projeví, nemá oběť často již sílu ani možnost ze vztahu odejít (materiál BKB).

Ve velmi špatné pozici jsou ženy, které následovaly svého partnera do jeho bydliště v jiném městě, kde nemají žádné sociální zázemí jako příbuzenstvo, přátelé, známé z dětství a podobně, na které by se mohly obrátit. Oběť tak ztrácí schopnost bránit se pomocí blízké osoby. V její hlavě nastává zmatek, nedokáže rozlišit dobro a zlo, lásku a nenávist. Má chuť utéct, ale kam, když se vše odehrává doma, za zavřenými dveřmi? Oběť by měla mít alespoň tolik síly, aby dokázala dveře otevřít a vyhledat pomoc (*Pojem domácí násilí má být v zákoně*, 2006).

Domácí násilí není hádka, ve které vedou spor dvě rovnocenné strany. Domácí násilí likviduje symetrický vztah partnerů, vytváří jasné dělení rolí na kontrolující, násilnou osobu a osobu ohroženou, závislou. Pochopení této podstaty domácího násilí je klíčem k porozumění tomu, jak se chová oběť. Setrvávání v blízkosti agresora, útěky a opakované návraty k němu,

podání a vzetí zpět trestního oznámení se pak jeví jako srozumitelný důsledek násilného vztahu (Čírtková, 2006).

Podívejme se na důvody, proč oběť zůstává ve vztahu, i když zažívá tolik trápení:

- ☐ specifika dynamiky partnerského násilí
- ☐ oběť chce zachovat dětem úplnou rodinu
- ☐ náboženské, kulturní či tradiční tlaky - díky kterým si žena myslí, že je její povinností udržet rodinu za každou cenu
- ☐ má k partnerovi stále citový vztah - omlouvá ho a chce věřit v jeho změnu;
- ☐ je ekonomicky a sociálně závislá - nemá kam odejít, obavy o zajištění existence, otázky bydlení, stravování
- ☐ sociální a právní systém - reaguje necitlivě, neefektivně
- ☐ sociální izolace - omezení kontaktů navenek, nedostatek podpory z okolí
- ☐ strach a bezmoc – strach z fyzického napadení či zabití; muž ženě často vyhrožuje, že pokud odejde nebo o situaci někomu řekne, tak ji zabije (Vargová, Vavroňová, 2006);
- násilí odchodem nemusí skončit, v době rozchodu či rozvodu naopak často eskaluje. Zkušenosti ukazují, že týraným ženám, které odcházejí od svého partnera, hrozí vyšší riziko, že budou zabity než těm, které ve vztahu než které zůstávají.
- tradiční obraz o roli ženy - žít pro druhé, zodpovědnost za citové klima v rodině, vina za nefunkčnost rodiny spočívá vždy na ženě, "nutnost" potlačovat vlastní potřeby ve prospěch rodiny (materiály BKB)
- obavy o ztrátu dětí
- obavy ze ztráty sociálně ekonomické úrovně
- stud ze zveřejnění
- špatný psychický stav - negativní myšlení : stejně mi nikdo nemůže pomoci
- snížená schopnost se rozhodovat

K překonání těchto problémů oběť domácího násilí potřebuje zažít pocit bezpečí, důvěru a porozumění. Pochopit, že domácí násilí není normální ani nevyhnutelné, potřebuje zpracovat své zážitky, ventilovat emoce, zbavit se naučené bezmoci, stimulovat víru ve vlastní síly (BKB, sdružení azylových domů, 2002).

Cílové osoby domácího násilí. Pokud chápeme pojem domácího násilí nejen jako násilí partnera-agresora vůči partnerovi-oběti, ale také jako násilí agresora vůči ostatním lidem, kteří s ním žijí v jedné domácnosti, musíme si uvědomit, že násilí je páčáno na mnoha lidech; aniž by měli možnost vybrat si, zda do vztahu s agresorem půjdou, aniž mají možnost snadného úniku. Jde o děti z rodin, ve kterých se domácí násilí vyskytuje, nebo o seniory, kteří žijí ve společné domácnosti s agresorem.

Pojďme se zaměřit na jednotlivé skupiny podrobněji. Dominantní skupinou obětí jsou oběti partnerského domácího násilí (*partnership abuse, partnership violence*). Oběťmi jsou ženy i muži, ale počet ženských obětí je naprosto převažující (Rodina, 2008).

Ženy jako oběti domácího násilí. Pokud se zaměříme pouze na ženy, zjišťujeme, že neexistuje něco jako tzv. typická oběť domácího násilí. Známe příběhy mnoha obětí domácího násilí, kde každá oběť je něčím specifická, je z jiného prostředí. Jsou to ženy dvacetileté, čtyřicetileté i ty, které mají po šedesátce. Jsou známy případy domácího násilí trvajícího přes 25 let i případy, kdy se obětem podařilo se ze vztahu vymanit po krátké době. Jednu věc ale mají tyto příběhy společnou: nenápadnost, s jakou domácí násilí začíná. V domácím násilí jde nejdříve o snižování důstojnosti, pak o poškozování zdraví a nakonec o život.

Řečeno zjednodušeně: žádná z obětí si nezačínala vztah s očekáváním toho, že jí bude pravidelně ubližováno. Domácí násilí začíná nepozorovaně a to je na něm zákeřné. A zatímco jednotlivé útoky se opakují v cyklu útok - omluva - období klidu - nový útok (více v kapitole 3.4 specifiky domácího násilí), oběť je stále více emočně i finančně připoutávána k agresorovi. Postupem času je oběť na agresorovi tak závislá, že když jí začne ubližovat nepokrytě, nevykládá si to oběť jako nepatřičné chování ze strany agresora, ale jako chybu jí samotné. Toto navenek nesmyslné jednání zmátlo již mnoho lidí, kteří chtěli některé z obětí pomoci. Na oběti, která se útočníka zastává, omlouvá ho a „rozumí mu“ se ve skutečnosti tímto projevuje tzv. „syndrom týrané ženy“ (více v kapitole 3.6. o následcích domácího násilí), který se u oběti domácího násilí objevuje často. Je to pro oběti partnerského násilí přirozená obranná reakce, která jim pomáhá vyrovnat se s tvrdou realitou jejich vztahu.

K nepřiměřeným reakcím oběti patří například: popírání nebezpečnosti partnerova jednání, tvrzení, že se jí nic ve skutečnosti nestalo, omlouvání partnera, zlehčování utržených zranění, odmítání nabízené pomoci, disociace a podobně. Toto jednání ovšem oběť nebere jako výmysl; opravdu věří tomu, co dělá a říká. Reálné nebezpečí si velice často neuvědomuje a potřebuje impuls zvenčí, aby jí došlo, že ve skutečnosti je to agresor, ne ona, kdo se chová v dané situaci nepatřičně.

Po útoku se obvykle agresor k oběti chová mile, dává jí dárky jako "odškodnění", omlouvá se, nebo naopak jedná, jako by se nic nestalo. Poté, co mu oběť odpustí, přijme jeho omluvu, nebo přistoupí na myšlenku, že se vlastně nic závažného nepříhodilo, agresor zaútočí znovu a většinou s větší razancí. Postupem doby se období klidu zkracují a útoky se stávají intenzivnějšími, ale pro oběť je už v tuto dobu extrémně těžké od agresora odejít. Na konci

celého procesu již jde oběti doslova o život (Vargová, Vavroňová, 2006). Podrobnosti jsou uvedeny více v kapitole 3.4. o specifikách domácího násilí.

Muži jako oběti domácího násilí. Muži nebývají tak často oběťmi fyzického útoku jako ženy. Jen málokterá žena vztáhne na svého partnera ruku. A pokud přece jen, je to spíš jednorázová akce, která se na oběti nepodepíše trvalými následky.

Psychiatr J. Hubert, dobrovolný poradce Bílého kruhu bezpečí a intervizor DONA linky uvádí, že „ze strany žen jde skutečně především o psychické týrání, i když ani fyzické útoky nejsou výjimkou“. „Ženy využívají k týrání mužů své zbraně. Jsou jimi soustavné výčitky, popichování, znevažování a nekritické srovnávání s jinými. Týrající ženy většinou velmi dobře znají citlivá místa mužské duše a dokážou na ně přesně cílit své psychické útoky. Tak svého muže dokážou zahnat do úzkých, kdy jim chybí argumenty a ještě se zdráhají bránit fyzicky. Jde především o takzvané štengrování, štípání, postrkování a posměšky. Na taková jednání většinou muži nedokáží racionálně reagovat, a to ani v případě, když mají skutečnou fyzickou převahu. Muži většinou velice dobře vědí, nejsou-li to zrovna psychopatologičtí agresori, že za násilí a jeho důsledky mohou jít před soud a do vězení.“

Stejně jako u domácího násilí páchaného na ženách, také u týrání mužů není dominantní touha po násilí, ale spíš snaha o kontrolu a manipulaci podle svých potřeb. Důvodů, proč ženy trýzní muže, mohou být desítky – od nerovnosti ve vztahu, ve kterém žena žárlí na úspěšného partnera, až po to, že jím pohrdá. Je zklamaná z nepovedeného života s ním, nespokojená se sexem, s životní úrovní, s partnerovým chováním. Pokud se do toho připlete ještě ztráta mužova zaměstnání, potíže jsou nasnadě.

Podle psycholožky B. Němečkové z Poradny pro rodinu, partnerství a mezilidské vztahy může problém domácího násilí úzce souviset i s rozpadem tradičního modelu partnerských vztahů a s ekonomickou situací. Nemá-li úspěšná žena vedle sebe dostatečně reprezentativního muže, má pocit, že se bez něj v životě obejde a neváhá dávat mu to najevo.

Psychiatr J. Hubert dále spatřuje v týrání mužů ženami zejména snahu žen o odplatu, o revanšování se za něco, co v jejich vzájemném vztahu muž porušil, nedodržel nebo nedokázal vybudovat. „Může to být i odplata za to, čím si museli projít třeba v původní rodině, kde byla ze strany mužů týrána matka či sourozenci. Je to snaha vybudovat a upevnit svoje postavení, svoje místo na slunci za každou cenu.“ Mnohé ženy si na začátku krize ani neuvědomují, že své muže týrají a že jim způsobují psychické následky. Ovšem když zjistí, že to na muže zabírá, začnou využívat jeho slabých míst k nátlaku a manipulaci (Mlčoch, 2009).

Děti jako oběti domácího násilí. Další skupinou obětí násilí v rodině jsou děti. Z výzkumu STEM, který byl v květnu roku 2001 proveden pro Bílý kruh bezpečí, vyplývá, že v 81 % rodin, ve kterých existuje partnerské násilí, žijí děti. Pro dítě je samotná hrozba existence násilí mezi jeho rodiči velkou zátěží, a to i v případech, kdy není jeho přímým svědkem. To znamená, kdy nevidí útoky agresora, může je jen slyšet, nebo je svědkem jejich následků na oběti, na zařízení domácnosti a podobně. Dle obdobného výzkumu z roku 2006 se v přítomnosti dětí odehrává násilí téměř v 60% rodin. Tato čísla jsou naprosto alarmující. Pokud je dítě ještě malé, nechápe, co se to s jeho rodinou děje, proč otec bije matku, naprosto postrádá zázemí a samozřejmě se velice bojí. Dítě je navíc také „osobou se sníženou schopností obrany“, což v důsledku znamená, že útok na dítě mívá mnohem těžší následek než útok stejné intenzity na dospělé osobu (více než polovina dětských obětí se musí podrobit nemocničnímu ošetření, na rozdíl od obětí dospělých, kde převládá ošetření ambulantní).

Nezletilé dítě se může stát přímou obětí domácího násilí dvěma způsoby. Prvním je přímý a zamýšlený útok na jeho osobu s úmyslem mu ublížit. To se týká trestných činů, jako je například ublížení na zdraví dle § 221 a násl. Trestního zákona, týrání svěřené osoby dle § 215, pohlavního zneužívání dle § 242, opuštění dítěte dle § 212 a podobně. Druhým případem je snaha dítěte, které je přímým svědkem útoku na jinou oběť, tuto oběť chránit. Přitom je časté, že je dítě zraněno. V některých případech může dokonce dojít k úmrtí dítěte.

Děti jsou zasaženy domácím násilím o to více, že si samy nemohou vybrat, zda ve vztahu v domácnosti s agresorem setrvají. Dítě žije pod stejným tlakem a strachem z útoku stejně jako jeho rodič, který je obětí, ale navíc podstatu tohoto násilí není schopno rozumově pochopit. Tím, že dítě bylo nuceno opustit svůj domov a prchnout před agresorem například do azylového domu, byla jeho psychika vystavena dalšímu otřesu ze ztráty zázemí, kamarádů a podobně. Dnes je postavení obětí domácího násilí zlepšeno v důsledku možnosti vykazání agresora (Vargová, Vavroňová, 2006).

Senioři jako oběti domácího násilí. Další skupinou obětí, na kterou nesmíme v žádném případě zapomenout, jsou staří lidé. Velice často jsou obětí agrese svých dětí, vnoučat a jejich partnerů, pokud s nimi sdílí společnou domácnost. I v tomto případě má domácí násilí vysokou latenci. Jako některé z důvodů jsou popisovány pocity vlastní viny, fyzická i psychická závislost na agresorovi, strach, stud, zvýšená nedůvěra, zvýšená úzkost, emoční nevyrovnanost, vysoká míra sugestibility apod.; to vše jako důsledek změn psychiky ve stáří. Agresor snadno zneužije člověka, který pro svůj věk nemá možnost se bránit, snaží se vždy ve

všem vyhovět a navíc dost často neví, kde jsou hranice vztahu s mladší generací. U mnoha těchto starších obětí se setkáváme s tvrzením, že už je jim jedno, jak se k nim ostatní chovají, že oni už nějak dožijí, což je samozřejmě tvrzení, které agresorovi dokonale nahrává.

Staří lidé jsou také často k agresorovi tak citově připoutáni, že mu omluví prakticky cokoli. Velmi významným faktorem je také strach starších lidí, že jsou v mladé domácnosti na obtíž, a tudíž mají snahu se co nejvíce přizpůsobit stávajícím podmínkám. Tím snadno přijímají roli oběti, která je jim v rodině prisouzena. Často je jim také ubližováno, když se pokoušejí pomoci jiným obětí v rodině, nebo se jich zastávají, a to jak dětí, tak partnera agresora. Senioři se často také velice stydí za to, že některý z členů jejich rodiny je schopen se zle chovat, a proto nevyhledávají pomoc a násilí trpí.

Násilí na zdravotně postižených. V tomto případě rozdělíme zdravotně postižené na somaticky postižené a mentálně postižené. Pro osoby zdravotně postižené je velice těžké vyjít se svým případem na veřejnost, probírat intimní skutečnosti s úředními osobami. Velice často pak proti sobě stojí pachatel sebejistě popírající veškerá obvinění a vystrašená, nejistě působící oběť, jejíž projev může vzhledem k dlouhodobému psychickému deptání působit nesrozumitelně a nekonsistentně. A tak se bohužel stává, že tělesně postižený vůbec neohlásí to, že je předmětem nátlaku, vydírání či psychického násilí.

V případě mentálně postižené osoby mnozí autoři příslušných publikací tyto označují za rizikové. Rodiče mnohdy neunesou fakt, že se jim narodilo psychicky postižené dítě (ať už jde o děti mentálně retardované, úzkostné, trpící syndromem hyperaktivity atd.). Výchova těchto dětí je pro ně příliš náročná a zatěžující. Jak uvádí Vágnerová (1999, s. 335): „Obecně platí, že určité děti provokují dospělé k násilí více než jiné. Tyto děti navíc působí dojmem, že se tak chovají úmyslně, aby rodiče dráždily. Obyčejně to jsou děti, které se nějakým způsobem odchyľují od normy“. V tomto případě je ještě více obtížné zachytit domácí násilí na takto postižených dětech a mnohdy i dospělých osobách, když ony samy nejsou schopny na takový stav upozornit (Domácí násilí, 2001).

Zdravotně a mentálně postižení jako oběti domácího násilí. Osoby s fyzickou či mentální indispozicí jsou velmi snadnou obětí z několika důvodů. Prvním důvodem je snížená schopnost či možnost obrany před agresí. Schopností obrany rozumíme fyzickou schopnost útok odrazit, bránit se, uniknout do bezpečí a podobně. Možností obrany rozumíme faktickou možnost dovolat se ochrany svých práv a pomoci ve společnosti. Osoby, které jsou omezeny v pohybu, upoutány na invalidní vozík nebo nemají pro svou mentální indispozici schopnost

komunikace, jsou totiž sociálně izolovány, a proto je jejich možnost dovolat se ochrany velmi ztížena, ne-li mnohdy vyloučena.

Druhým důvodem bývá často vysoký stupeň závislosti indisponované osoby na agresorovi. Tím nerozumíme „pouze“ ekonomickou a citovou závislost, jako je tomu u ostatních obětí, ale také závislost doslova existenční. Pro handicapované osoby je jejich rodina či blízký člověk jediným spojovacím článkem s okolím, jejich „náhradní rukou“, jediná společnost. Další důležitou skutečností je v mnoha případech ztížená schopnost komunikace s okolním prostředím, a to buď na základě smyslového postižení, nebo mentální indispozice. Taková oběť například neumí, nebo není schopna podat popis pachatele, nerozezná nebezpečnost situace a podobně.

U obětí s mentálním postižením navíc existuje faktor důvěřivosti a nezkušenosti v lidských vztazích, rozpor mezi vývojem pohlavních znaků a rozumovou úrovní, menší svědecká věrohodnost a snadná ovlivnitelnost, dezorientovanost v běžném životě atd. Jako další důležité faktory lze uvést například nízké sebevědomí oběti vyplývající z její tělesné indispozice, neschopnost samostatného jednání u osob s mentálním postižením osob, předsudky veřejnosti (v některých případech nejen laické), neznalosti intimní zóny při komunikaci, vliv psychofarmak, opoždění morálních aspektů atp. (Rodina, 2009).

Násilí dítěte vůči rodiči. Pro výchovu dětí je nejdůležitější rodinné zázemí. Jsou ohroženy zejména dysfunkční rodiny, rodiny neúplné, pouze s jedním rodičem. Když dítě zůstává samo s matkou, může převzít roli jakéhosi pseudopartnera, zároveň se však může proměnit v tyрана, který rozhoduje o veškerém dění v rodině. Ve školním a adolescentním věku, kdy se původní fyzická převaha rodičů vyrovnává, může mít agresivní chování dětí podobu přímého fyzického násilí, které mnohdy končí i dosti závažným zraněním. K fyzickému násilí dochází nejčastěji pod vlivem afektu v konfliktu, kdy syn či dcera mají pocit, že jim rodiče upírají něco, na co mají právo. Může jít o křivdu domnělou nebo reálnou, v každém případě jde však o zcela nepřiměřené řešení.

Někdy má agrese podobu až chronického týrání rodiče, nejčastěji je to právě rodič v neúplné rodině, který nemá oporu druhého partnera. Čím více pak rodiče ustupují, tím bývá dítě vzteklejší, náročnější a neuspokojitelnější. Agresivním chováním vůči rodiči bývají postiženi jedináčci. Jsou centrálním bodem rodiny, jsou do nich vkládány naděje a ambice rodičů. V komplikované situaci se rovněž ocitají prvorozené děti, které zažijí frustraci „sesazení z trůnu“ mladším sourozencem, a záleží na rodičích, jak prvorozený syn či dcera tu zátěž zvládne. Problematické může být též dítě nejmladší, které se narodí starším rodičům ve

velkém časovém odstupu. Hyperprotektivní výchova je typická pro děti tzv. „vymodlené“, které se narodí po létech marných pokusů a léčbě sterility. Rovněž adoptivní děti se mohou vůči rodičům chovat agresivně (MV ČR, 2001).

2.4 Znaky, druhy a specifika domácího násilí na ženách

Domácí násilí se nevyskytuje jako ojedinělý akt, ale jedná se o dlouhodobý způsob chování jedné osoby vůči druhé osobě. Domácí násilí začíná často verbální agresí, která později přerůstá ve fyzické násilí. Pachatel oběť netýrá neustále, násilné incidenty jsou prokládány obdobím klidu. Mezi obětí a pachatelem násilí se vytváří zvláštní pouto vzájemné závislosti, která nedovoluje ani jedné straně nerovný vztah opustit.

V případech partnerského násilí k sobě partneři v počátečních stádiích cyklu násilí cítí vzájemné pozitivní emoce. S postupem času se vzorce násilného chování ustálí a jeho intenzita se zvyšuje. Stále častější násilné incidenty narušují vztah a jeho pozitivní aspekty se vytrácejí. Poté se násilí stává „záměrným, promyšleným a nebezpečným“ a chvíle, kdy oběť neprožívá trestání, kritizování, sledování a omezování, jsou stále vzácnější. Násilná osoba se stává panovačnou a silně kontrolující a snaží se izolovat oběť od rodiny a přátel (Vargová, Vavroňová, 2006).

Znaky domácího násilí

V otázce domácího násilí je důležité rozpoznat, co lze považovat za násilí v rodině, kdy je nutné účinně pomoci a kdy jde o snahu o zneužití sociální sítě pod záminkou domácího násilí či vyřizování si účtů mezi partnery. Na tuto otázku nelze jednoznačně odpovědět, protože jde o dlouhodobou zkušenost s osobami ohroženými domácím násilím a jejich vnějším obrazem. Lze však stanovit určité společné znaky domácího násilí. Charakteristickými znaky, podle kterých lze domácího násilí identifikovat, jsou tyto:

- **Blízké vztahy intimního charakteru:** emocionální provázanost, jedná se nejčastěji o osoby, které jsou v příbuzenském vztahu nebo osoby jinak blízké (druh a družka apod.).
- **Společné bydlení:** jde zpravidla o společné bydlení; násilná i ohrožená osoba žijí v jednom bytě nebo domě a ohrožená osoba nemá možnost toto bydlení opustit.
- **Společná propojenost:** vzájemná úzká propojenost: mají spolu děti, vlastní společný majetek, společný účet, často mají společný okruh přátel apod..
- **Asymetrie ve vztahu:** určující znak projevující se bezvýhradnou mocí na straně násilné osoby a naprostou bezmocí oběti, která je dlouhodobě udržovaná v závislém postavení - jedná se o nerovnoprávné postavení, kdy si násilná osoba vynucuje absolutní poslušnost a podřízenost.

- **Dlouhodobost:** násilí trvá často několik let a stále eskaluje; podle zkušeností z praxe žena často vyhledá pomoc až po 7 a více letech trvání násilí.
- **Opakující se ataky:** domácí násilí představuje nepřetržitý koloběh útoků, ať již slovních nebo fyzických, přerušovaný fázemi usmířování, slibů a obdobím relativního klidu, které se však postupně zkracuje, zatímco období vytváření napětí a útoků se rozšiřuje.
- **Stupňující se agresivita:** útoky jsou s každým dalším opakováním brutálnější, objevila-li se na počátku rozvíjejícího se domácího násilí facka, na jeho konci může být vysoce nebezpečný fyzický útok, který zanechá celoživotní stopy a může vést k ohrožení zdraví oběti.
- **Skrytost:** většinou je domácí násilí skryté a odehrává se za zavřenými dveřmi domova, avšak zkušenosti z praxe ukazují, že domácí násilí se může přenést i na ulici v případech, že ohrožená osoba vyhledá pomoc a začne se odpoutávat od násilí a odejde ze společné domácnosti.
- **Obtížná postižitelnost a kontrolovatelnost:** vzhledem k tomu, že domácí násilí není vystaveno zrakům veřejnosti, odehrává se v soukromí bytu, je jakýkoli zásah do tohoto teritoria obtížnější a také dokazování násilí je složitější - v současné době již existují metodiky pro policisty, které rozpoznání domácího násilí ulehčují.
- **Pokračování násilí i po rozvodu:** zkušenosti ukazují, že domácí násilí má tendenci přetrvávat i po odchodu oběti ze společné domácnosti a rozvodu - tato situace nastává zejména v těch případech, kdy má ohrožená osoba s násilníkem děti, které se stávají prostředkem dalšího týrání (Ascorus, 2008).

Druhy domácího násilí

Domácí násilí na ženách a dětech se neskládá z ojedinělých násilných činů. Jedná se o vzorec fyzického, psychického, sexuálního a ekonomického násilného chování.

Fyzické násilí. Fyzické násilí často vede od facek a bití k zabítí, pokusu o vraždu až vraždě. Zahrnuje mnoho forem týrání, jako např. strkání, kopání, bití, tahání za vlasy, pálení, vyhazování z okna, týrání za pomoci různých předmětů, ohrožování zbraní atd. Může vést ke zraněním, jako jsou modřiny, podlitiny, tržné rány, vybití zubů, zlomeniny či řezné rány, které mohou být životu nebezpečné a vést k trvalým následkům. Mnoho žen je svými partnery týráno i v těhotenství, což může vést k porodním komplikacím či potratu. Zranění v důsledku týrání se často nacházejí v oblasti hlavy, krku, hrudníku, prsou a podbřišku.

Psychické násilí zahrnuje: izolaci; výhrůžky, zastrašování, šikanu; obtěžování, pronásledování, vzbuzování strachu; donucování, užívání moci; urážky, ponižování, pomlouvání; ekonomické násilí, zneužívání závislého postavení oběti; ničení osobních věcí oběti, jejího majetku, týrání domácích zvířat atd.

Příklady:

- **Obtěžování, pronásledování, vzbuzování strachu:** jsou častými formami psychického násilí. Obvykle zahrnují prohlášení typu: „Jestli mě opustíš, stejně tě zabiju“, „Zabiju celou tvoji rodinu, jestli zavoláš policii“, „Jestli o tom někomu řekneš, draze za to zaplatíš“, „Odvezu ti děti a už je nikdy neuvidíš“, „Stejně ti nikdo nebude věřit“ apod. Aby pachatelé násilí získali to, co chtějí, vyhrožují často ublížením třetí osobě (dítěti, příbuzným) či týráním nebo zabitím domácích zvířat. Strach vzbuzený výhrůžkami a zastrašováním je někdy natolik silný, že pachatel ani nemusí použít fyzického násilí. Výsledkem je, že oběť žije v permanentním strachu.
- **Kontrola, obtěžování a psychický teror:** zahrnují např. opakované noční telefonáty, výhrůžné dopisy, špehování, pronásledování a obtěžování v zaměstnání. Tyto formy násilí bývají souhrnně označovány jako slídění (*stalking*). Bývají používány jak v době trvání vztahu (s cílem udržet si kontrolu nad obětí), tak také v období rozchodu nebo po odchodu. Oběti bývají často pronásledovány a zastrašovány ještě dlouho poté, co násilný vztah ukončily.
- **Urážky, ponižování, pomlouvání:** mají za cíl zničit sebevědomí a rovnováhu oběti. Postupem času tak žena začne ztrácet víru sama v sebe, ve své schopnosti, svou cenu a její identita se stává narušenou. Přestává věřit, že jako osoba má svá práva a že za sebe může rozhodovat sama. Tento druh násilí zahrnuje vyžadování vykonávání triviálních či ponižujících činností nebo zraňující poznámky a komentáře na její vzhled či chování. Takovými typickými komentáři jsou např. prohlášení, že žena je blázen či hysterka, že je zmatená a není schopná se o sebe postarat, případně jí partner vyhrožuje sebevraždou. Tyto věci říkají násilní partneři proto, aby odvedli pozornost od svého chování a prezentovali ženu jako hlavní problém.
- **Ekonomické násilí:** se vztahuje k nerovnému přístupu k užívání a kontrole rodinných příjmů. To může např. znamenat, že násilný partner nepřispívá na chod domácnosti, vymezuje ženě minimální prostředky, se kterými může nakládat, případně žena musí vyúčtovávat a odůvodnit nákup jakékoli položky.
- **Izolace:** je hlavní strategií, kterou násilní partneři užívají, aby si udrželi kontrolu a moc nad obětí, aby ji oslabili a zabránili jí ve vyhledání pomoci. Typickými metodami izolace jsou zákazy stýkat se s rodinou či přáteli, zamykání, zákazy opouštět dům či byt bez dohledu partnera, zákaz používat telefon, odebírání mobilního telefonu, auta apod.

Sexuální násilí. Sexuálním násilím je míněno jakékoli sexuální chování či sexuální praktiky, k nimž je žena nucena nebo které jsou na ní proti její vůli prováděny. Sexuální násilí je násilím, nikoli důsledkem sexuálního vzrušení, které již nelze kontrolovat. Příklady sexuálního násilí jsou: znásilnění (vaginální, orální i anální), penetrace různými předměty, nucení vykonávat sexuální praktiky, které žena vnímá jako ponižující, či nucení sledovat pornografii.

Je velmi obtížné hovořit o zkušenosti s násilím, zejména sexuálním. Instituce poskytující pomoc obětem si musí být vědomy, že nemohou očekávat přílišnou ochotu a otevřenost obětí hovořit o prožitých formách násilí či o detailech. K obětem násilí musíme přistupovat citlivě, s pochopením a ujistit je, že kroky, které dělají, aby zastavily násilí, jsou v jejich vlastním zájmu, a také je povzbudit, aby o násilí hovořily. To však vyžaduje důvěru obětí. Ty by tak měly být ujištěny, že informace, které sdělí, nebudou použity proti nim nebo jinak zneužity.

Mechanismy násilného vztahu: kontrola a moc. Pachatelé používají ve většině případů vícero forem násilí: fyzické a sexuální násilí má také psychické důsledky. Fyzické násilí zanechává stopy v podobě zranění, což by mohlo pachatele prozradit. Proto násilní partneři často používají takové formy násilí, které nejsou pro okolí tak viditelné, např. bijí ženu mokrým či vlhkým ručníkem nebo ženu bijí do oblasti břicha či částí těla, které jsou zakryty oblečením, aby nezanechali stopy. Velmi častou strategií je užívání násilí v situacích, kdy nejsou přítomni žádní svědkové. Pachatel pak své násilné chování popírá a uvádí např., že si oběť způsobila zranění sama.

V některých násilných vztazích pachatel neužívá fyzického násilí. Zejména v těchto případech bývá pro oběť velmi obtížné týrání prokázat. V některých případech upustili násilní partneři od fyzického násilí poté, co je vyšetřovala policie, nebo poté, co se zúčastnili terapeutického programu pro pachatele násilí, ale i nadále pokračovali v násilí psychickém. Ve většině případů není násilí na ženách a dětech izolovaným útokem, ale jedná se o dlouhodobou strategii s cílem udržet si kontrolu a vliv nad obětí tak, aby byla v podřízeném postavení vůči pachateli a nemohla ze vztahu uniknout.

Domácí násilí na ženách a dětech je charakterizováno vztahem moci a násilí s různou mírou intenzity. Proto je velmi důležité přistupovat ke každému případu individuálně a zohlednit formy a strategie, které pachatel používá, jakou míru kontroly a moci si násilník udržuje a jaké možnosti má oběť k dispozici, aby z násilného vztahu mohla bezpečně odejít.

Obzvláště ohrožené skupiny. V kontextu násilí v rodině jsou některé ženy zvláště ohroženy opakovaným násilím, např. starší či handicapované ženy, které jsou závislé na pachateli a které mají jen malou či žádnou možnost žít samostatný život. V mnoha zemích je bydlení a nízké příjmy žen hlavním důvodem, proč jsou ženy i po rozvodu nuceny dále žít s násilným partnerem a násilí dále snášet.

Další ohroženou skupinou jsou ženy, jejichž pobyt v zemi je vázán na svazek s partnerem. V těchto případech často násilníci zastrašují své partnerky, že je udají na policii, pokud jim ve všem nevyhoví. Imigrantky, které kvůli izolaci často neznají jazyk země, v níž s partnerem žijí, policii samy ani přivolat nemohou: neznají telefonní čísla, bojí se, že by jim nikdo nerozuměl či se jejich případem nezabýval. Chudoba a závislé postavení jsou v případech domácího násilí jedny z nejrizikovějších faktorů (Vargová, Vavroňová, 2006).

Specifika domácího násilí

Domácí násilí se od jiných druhů trestné činnosti a projevů násilí odlišuje několika znaky:

- Soukromí jako místo, kde dochází k násilí. K domácímu násilí dochází v rámci intimního vztahu, násilník i oběť jsou citově a ekonomicky blízké, závislé osoby. Násilník útočí v privátním prostředí (často je místem násilí společný byt), kde chybí kontrola a odsouzení společnosti. Oběť je izolována od zdrojů možné pomoci.
- Pachatel zůstává na místě činu V případech domácího násilí to není násilník, který opouští místo činu. Je to právě oběť, která je nucena opustit domov a která musí (často uprostřed noci) uniknout a vyhnout se tak další eskalaci násilí, a ochránit tak život svůj a dětí.
- Domácí násilí probíhá v cyklu Domácí násilí často začíná snahou izolovat oběť od okolí, rodiny, přátel. Poté se začnou vyskytovat drobnější výpady a útoky. Zatímco oběť je zasažena, překvapena a snaží se omlouvat partnerovo chování, násilník stupňuje intenzitu svých útoků a také jejich častost

Dynamika domácího násilí. Předpoklad, že k domácímu násilí dochází v určitém cyklu, vyslovila jako první L.Walker (1979). Tato teorie vychází ze zjištění, že k násilí nedochází permanentně a ochota obětí zůstat v násilném vztahu je udržována cyklickým střídáním jednotlivých fází násilí, které zahrnují i relativně klidná období. Teorie vysvětluje proces viktimizace oběti i vznik a rozvoj chování označovaného jako naučená bezmocnost.

Cyklus násilí se skládá ze tří oddělených a odlišných fází (viz obr.č.1 na str. 40):

- Fáze narůstání tenze – zahrnuje mírné incidenty (verbální agrese – kritizování, nadávky; fyzickou agresi - facky apod.), u oběti se zvyšuje napětí a strach z možného násilí a oběť se snaží odvrátit budoucí eskalaci násilí.
- Fáze násilí – relativně krátká fáze, která může trvat několik minut, ale i hodin, v jejímž průběhu tenze z předchozí fáze eskaluje v otevřené násilí a může mít za následek zranění, případně až smrt.
- Fáze klidu, „lábánek“, svalování viny na ostatní – situace se uklidní, v průběhu této fáze se násilník omlouvá, slibuje, že násilí se už nebude opakovat, přináší oběti dárky a projevuje lítost nad svým chováním.

V mnoha případech, i když se pachatel omlouvá, postupuje tak, že připisuje vinu za své násilné chování oběti s tím, že pokud oběť změní své chování, násilí se už nebude opakovat. Tato fáze může být v počátku trvání vztahu nejdelší, ale v průběhu času se obvykle stává výrazně kratší, až téměř vymizí velmi rychlým přechodem do fáze narůstání tenze.

Neustálé střídání vlídného a milujícího chování s násilným udržuje oběť ve vztahu a odrazuje ji od odchodu. Na druhé straně střídání jednotlivých fází pachatele násilí nemotivuje ke změně jeho chování. Přestože se jednotlivé fáze střídají v cyklu, je obtížné předvídat začátek a konec jednotlivých etap, zejména vzhledem k jejich závislosti na mnoha situačních faktorech.

Každou fázi cyklu násilí lze charakterizovat specifickým chováním a prožíváním oběti i násilníka. Jejich přehled je uveden v tab. č.1. na str. 41.

Spirála násilí. Na první pohled se může zdát, že oběti domácího násilí snášejí důsledky partnerova násilného chování bez většího odporu, a pasivně se poddávají cyklu násilí znovu a znovu. Situace je ve skutečnosti ale jiná - oběti si vytvářejí strategie, jak čelit násilí a jeho důsledkům. Každá žena se vyrovnává s násilím jinak, přesto ovšem existují určité vzorce chování, které jsou mnoha obětem společné. Zdánlivý kruh násilí, ve kterém se žena nachází, je ve skutečnosti spirála. Po každém dalším incidentu se snižuje naděje na to, že by násilí ze vztahu mohlo samo vymizet. Pomalu se žena dostává do bodu, kdy se rozhoduje, zda nebude lepší z násilného vztahu odejít.

Spirála se obvykle vyvíjí takto:

- Nejdříve se žena snaží zvládnout situaci jejím pochopením, snaží se minimalizovat šanci opětovného napadení;
- Po čase žena začne vnímat realitu zkresleně, začne se obviňovat za násilí a snaží použít všechny dostupné prostředky k tomu, aby k násilí už nedošlo.

Tato období se v násilném vztahu neustále opakují a láska k partnerovi, naděje, že se změní, a zároveň strach neustále ztěžují ukončení vztahu. Na vztah má vliv i doba trvání násilí a specifické příčiny domácího násilí (Vargová, Vavroňková, Prokopová, 2003).

Tabulka č.1 Specifické projevy oběti a pachatele násilí v průběhu cyklu násilí – podle www.rosa.cz. (převzato a upraveno)

OBĚŤ	NARÚSTÁNÍ TENZE	PACHATEL
Pečující, ochotná, souhlasící		Nízká míra hněvu
Dělá cokoli pro to, aby udržela klid		Verbální agrese, pokořování
Potlačuje hněv		Lehčí fyzické násilí a ponižování, které se stává častějším
Omlouvá partnerovo chování		Jiné chování doma a jiné na veřejnosti
Za násilí viní vnější okolnosti		Narůstá obava z možnosti odchodu oběti
Přisuzuje si zodpovědnost za partnerovo chování, kryje jeho chování		Vzrůstá potřeba kontroly a žárlivost Zvyšuje kontrolu aktivit oběti
Nárůst stresu, úzkosti, hněvu, strachu		Zvyšuje se agresivita a frustrace
OBĚŤ	NÁSILNÝ AKT	PACHATEL
Pasivní přijímání		Nedostatek kontroly, nepředvídatelný
Naučená bezmocnost: věří, že nemá žádný význam pokoušet se uniknout nebo se bránit		Násilné projevy tenze, např. záchvaty zuřivosti
Disociace, neochota uvěřit tomu, co se stalo, rezervovanost		Touha „dát oběti lekci“
Minimalizace zranění		Omlouvání vlastního chování
Emoční zhroucení; 24-48 hodin později		Obviňování oběti
Deprese, apatie		Poškozené vědomí
Izolace		Emocionální vyčerpání
Odkládání vyhledání pomoci		Kontrola nad ukončením této fáze
Snížení sebeúcty		Snížení sebeúcty
OBĚŤ	OBDOBÍ KLIDU	PACHATEL
Ztotožnění se s rolí, viktimizace		Milující, vlídný, kající se
Pocity viny při představě odchodu od partnera		Prosí o odpuštění, Přináší dárky
Zodpovědnost za násilí		Slibuje, že už se to nikdy nebude opakovat
Posílení přesvědčení zůstat s partnerem víra v násilníkovu změnu		Závislost na opětovném přijetí
Cítí se potřebná, hodnotná		Odpuštění
Ambivalentní vztah sama k sobě		Ambivalentní vztah k sobě samému

V případech domácího násilí se pachatel chová násilně dlouhodobě a opakovaně, jak již vyplývá ze samotné dynamiky domácího násilí. To oběť oslabuje a zároveň jí znesnadňuje vyhledání pomoci. Oběti domácího násilí jsou vzhledem ke své zkušenosti a symptomům přirovnávány k obětem dlouhodobého mučení (Vargová, Vavroňová, 2006).

2.5 Příčiny domácího násilí, mýty o domácím násilí

Motivace násilného chování v partnerském vztahu je odlišná od jiných kriminálních činů. Násilník své chování nepokládá za nepřipustné a ve společnosti se chová zcela jinak než doma (tedy nenásilně). Domácí násilí nelze uspokojivě vysvětlit ani situačními faktory (např. stresy v zaměstnání) či tvrzením, které násilníci sami často používají pro vysvětlení svého agresivního chování – že je totiž žena vyprovokovala.

Je potřeba si jasně uvědomit, že takovéto vysvětlení přímo odporuje tomu, jak se oběť domácího násilí chová. Jednou z charakteristik těchto obětí je tzv. extrémní laskavost, tedy snaha vyhovět každému požadavku. Oběť si také vytváří strategie, jak se dalšímu násilí vyhnout. K domácímu násilí dochází proto, že násilník má potřebu uplatňovat moc a kontrolu nad obětí a má pocit, že se takto může beztestně chovat (Vargová, Vavroňková, Prokopová, 2003).

Teorie příčin domácího násilí. V celkovém obrazu domácího násilí i v každém jednotlivém případě se uplatňují různé skupiny příčin tohoto násilí. Bez pomoci zvenčí nemají oběť ani pachatel vlastní schopnost ukončit probíhající domácí násilí. Oběti chybí síla a prostředky k řešení a pachateli chybí zájem cokoliv měnit. Z těchto důvodů nemohou být pachatel ani jeho oběť ponechány dalšímu násilí.

Příčiny domácího násilí mohou být následující.

Celospolečenské příčiny: domácí násilí je ve společnosti podporováno a udržováno převládající hierarchií hodnot, která je založena na nadvládě a dominanci mužů.

Lokální příčiny: konkrétními faktory, které přispívají k domácímu násilí, mohou být nezaměstnanost, nízký příjem, nízká vzdělanost komplikující dané osobě přístup k síti sociálních institucí atd.

Rodinné příčiny: k rizikům, které zvyšují náchylnost k propuknutí domácího násilí, plynoucím ze samotné podstaty rodinného soužití patří např.:

- privátnost, která komplikuje uplatnění mechanismů sociální kontroly
- přesvědčení pachatele, že má právo ovlivňovat členy své rodiny
- předepsané role členů rodiny. Jejich chování je regulováno obecnými předpisy, které bazírují na jiných principech než jsou skutečně osobní kompetence a zájmy členů rodiny.
- obsáhlé, hluboké poznání blízkých osob. Partneři, rodiče a děti se obvykle velmi dobře znají, dovedou vzájemně odhadnout své reakce a způsoby chování ve standardních i krizových situacích, ví, co si k sobě mohou dovolit.

Osobnostní příčiny: vycházejí z individuálních charakteristik pachatele, oběti a jejich vzájemné interakce. Pachatelé se pravděpodobně naučili díky mechanismům sociálního učení řešit stresující a omezující situace agresivním chováním. Je pravděpodobné, že sami prošli

tíživým dětstvím, okusili na sobě traumatizaci násilím. Přímý kontakt jedince s násilím v průběhu jeho dětství je rizikovým faktorem.“ (Dufková, Zlámal, 2005).

Příčiny a rizika opakovaného domácího násilí. V případech domácího násilí existuje vysoké riziko opakování násilných incidentů, přičemž případy ojedinělých útoků jsou spíše výjimečné. V období rozchodu či rozvodu se riziko dalšího násilí zvyšuje: většina vražd, pokusů o vraždu a závažných zranění je spáchána v době, kdy se oběť pokouší násilného partnera opustit. Z tohoto pohledu je tedy paradoxně bezpečnější v násilném vztahu zůstat než jej opustit. Vargová a Vavroňová (2006) poukazují na autory kanadské studie, která se zabývala vraždami žen, které byly spáchány jejich rodinnými příslušníky. Dá se říci, že ženy, které opouštějí svého agresivního partnera, jsou nejohroženější skupinou; výrazně se u nich zvyšuje riziko, že budou svými partnery zavražděny (Crawford a Gartner 1992). Oběti by měly být příslušnými institucemi informovány, že se nacházejí ve velmi rizikové situaci a že by měly dodržovat jistá bezpečnostní opatření. Domácí násilí musí být bráno velmi vážně a musíme se pokusit zabránit možnému opakování násilí veškerými možnými prostředky. V případech, kdy je pachatel shledán jako velmi nebezpečný, bývá jeho zadržení a internování jedinou možností prevence dalšího brutálního násilí.

Následující část výkladu upozorňuje na faktory, které byly v rámci mezinárodní studie identifikovány jako rizikové a jejichž přítomnost ukazuje na vysokou míru nebezpečí. Čím více rizikových faktorů je přítomno v daném případě, tím vyšší je riziko, že dojde k opakování či nárůstu násilí.

Předchozí násilné chování vůči partnerce, dětem či jiným členům rodiny: Historie, formy a modely násilí, které pachatel užívá, jsou užitečným indikátorem jeho dalšího možného chování. Je tedy velmi důležité zjistit, zda se již v minulosti dopustil násilného chování, stejně jako zda již existují policejní záznamy o takovém chování.

Rozhod či rozvod jsou období zvýšeného rizika opakování násilí: Jak již bylo zmíněno, domácí násilí velmi často eskaluje v období, kdy oběť chce opustit nebo právě opouští svého partnera. Tato fáze proto musí být vnímána jako sama o sobě velmi riziková.

Závažnost a častost násilí: Důležitou roli při vyhodnocování nebezpečí násilného partnera má také závažnost násilí, kterého se dopustil a frekvence násilí. Za velmi brutální činy považujeme např. použití zbraně nebo různých předmětů ke zranění oběti či škrcení. Pachatel, který se brutálního násilí dopouští často, je zvláště nebezpečný.

Násilí vůči předchozím partnerkám či jiným rodinným příslušníkům: Násilí páchané vůči bývalým partnerkám nebo jiným členům domácnosti také poukazuje na vyšší nebezpečnost pachatele.

Násilí páchané jinými členy rodiny: Násilí páchané rodinnými příslušníky pachatele je dalším rizikovým faktorem. V takovýchto případech je pro oběť zvláště obtížné ukončit násilný vztah, jelikož do kontrolování oběti je obvykle zapojena celá rodina, která jí znemožňuje kontakt s okolím a možnost vyhledat pomoc.

Násilí páchané mimo rodinu: Většina pachatelů domácího násilí se násilně chová pouze doma, za zavřenými dveřmi. Najdou se však i výjimky, které poukazují na obecnou tendenci některých pachatelů uchýlovat se k násilí. Tito pachatelé mají tendenci napadat také zaměstnankyně azylových domů, center pro oběti nebo

pracovníky různých institucí. Zvláštní pozornost si proto vyžaduje také vypracování bezpečnostního plánu pro azylové domy a jednotlivé instituce.

Držení a užívání zbraně: Pokud pachatel drží zbraň (ať již legálně, či nelegálně), zvyšuje se tím riziko ozbrojeného násilí. To je obzvláště vysoké, pokud již v předchozích případech pachatel zbraň použil nebo jejím užitím vyhrožoval. Pachatelům domácího násilí by proto mělo být povoleno k držení zbraně odebráno. Jako jistou formu zbraně mohou někteří násilníci používat také speciální techniky bojových umění nebo speciálně vycvičená bojová plemena psů.

Závislost na alkoholu či drogách: Přestože drogy ani alkohol nejsou příčinou násilí, mohou tyto látky u osob, které inklinují k násilnému chování, snižovat jeho práh a tím přispět k eskalaci násilí.

Výhrůžky a zastrašování: Vyhrožování by mělo být vždy bráno vážně a nemělo by být podceňováno. Pachatelovy výhrůžky vyjadřují jeho záměry a plány a často poukazují na formy násilí, které chce v budoucnu použít. Není správné předpokládat, že osoby, které „jenom“ vyhrožují, nejsou nebezpečné a že jsou to případy „psů, kteří jen štěkají, ale nekoušou“. Praxe ukazuje, že závažným formám násilí obvykle předchází vyhrožování. Proto jsou výhrůžky důležitým indikátorem nebezpečí pachatele násilí.

Vyhrožování zabitím: Vyhrožování zabitím je velmi traumatizující a musí být vždy bráno vážně. V mnoha případech domácího násilí byly oběti opakovaně zastrašovány, že je partner zabije.

Vyhrožování sebevraždou, deprese: Vyhrožování sebevraždou by mělo také být bráno vždy velmi vážně. Existuje mnoho případů, kdy pachatel zabil sebe i svou partnerku nebo jiného člena domácnosti. Pokud pachatel násilí vyhrožuje sebevraždou, měl by být vždy kontaktován lékař, který by měl odhadnout riziko toho, že pachatel ublíží sobě nebo svému okolí. Přestože pachatelé používají vyhrožování sebevraždou jako nástroj citového vydírání, nikdy nemůžeme říci, zda své výhrůžky skutečně nesplní. Deprese může být dalším rizikovým faktorem ukazujícím na nebezpečí pachatele. Depresivní fáze jsou charakteristické tunelovitým viděním, kdy jedinec nevidí žádnou alternativu, zdá se mu, že nic nepovede ke změně. V takovémto stavu může násilí eskalovat.

Extrémní žárlivost až posedlost: Pachatelé, kteří se dopustí vážného zranění nebo zabití svých partnerek, bývají často posedlí touhou partnerku vlastnit. Bývají extrémně žárliví a v jistém smyslu vnímají každého muže, který se objeví v blízkosti jejich partnerky, jako rivala. Své partnerky neustále kontrolují a nepřetržitě je obviňují z nevěry. To může být obzvláště nebezpečné, protože tito lidé mohou ztrácet kontakt s realitou.

Extrémně patriarchální postoj: Extrémně patriarchální postoj může být jedním z rizikových faktorů při vyhodnocování nebezpečí násilného partnera. Typickým postojem je v tomto kontextu např. názor, že mladá žena či dívka by neměla vést nezávislý život, ale měla by uctívat svého otce, protože on je hlavou rodiny. Takovýto postoj může také znamenat, že dívka je nucena se vdát, vzít si partnera vybraného rodiči nebo je odrazována od rozvodu. Velmi nebezpečný je v tomto kontextu fakt, že ženy se stávají oběťmi násilí, nebo jsou dokonce zabity proto, že odmítají uposlechnout tato pravidla, nebo proto, že tzv. pošpinily jméno rodiny.

Pronásledování, psychický teror: Mnoho násilných partnerů se neumí vyrovnat se ztrátou partnerky a snaží se jejím odchodu zabránit všemi prostředky, včetně užití násilí. Někteří pachatelé pokračují v násilném chování i po rozchodu a zastrašují své bývalé partnerky po mnoho let.

Ohrožení dětí: V období okolo rozchodu a rozvodu jsou velmi zranitelnou a ohroženou skupinou také děti. Pachatel je podobně vnímá jako svůj majetek. Soudy často nutí děti, které byly svědky násilí, aby se s násilnými otci stýkaly a stává se, že v době návštěv může dojít k násilnému chování vůči dětem. Agrese pachatele vůči oběti se může rozšířit i na děti - jejich týrání či vražda bývají formou pomsty. Proto by měl bezpečnostní plán vždy zohledňovat i situaci dětí a otcové, kteří se dopouštěli násilí, by neměli mít umožněn styk s dětmi, dokud neprokážou, že úspěšně zvládli svůj problém s násilným chováním.

Porušení zákazu přiblížení či vykázaní: Pokud pachatel poruší zákaz přiblížení či kontaktování oběti nebo vykázaní ze společného bytu či domu, je to také ukazatel zvýšení rizika, že násilí bude pokračovat a narůstat. Pachatel tím totiž ukazuje, že neakceptuje nařízení, které mu bylo vydáno a že nemíní své chování měnit.

Možné příčiny eskalace násilí: Měli bychom si uvědomit, že určité situace mohou vést k eskalaci násilí. Často je násilí spušteno nějakou změnou ve vztahu, např. když žena nastoupí do zaměstnání nebo ho změni proti vůli partnera. Dále, když vyhledá odbornou pomoc, požádá o rozvod nebo když muž obdrží předvolání k soudu apod. Proto je velmi důležité zvážit, které situace by mohly zapříčinit eskalaci násilí a podniknout adekvátní kroky k jeho prevenci.

Odhad nebezpečí provedený ze strany obětí násilí: Pro bezpečí oběti je velmi důležité, aby byla dotázána na svůj vlastní odhad možného vývoje násilí a její názor musí být brán velmi vážně. Strach oběti před dalším násilím by neměl být nikdy podceňován, minimalizován či označován za projev hysterie. Systematický odhad

nebezpečí by měl být standardním postupem ve všech případech domácího násilí. Poté by měl být vytvořen individuální bezpečnostní plán, který by měl být pravidelně aktualizován (Vargová, Vavroňová, 2006).

Jako rizikové faktory domácího násilí jsou nejčastěji uváděny: problémy v minulosti (jeden z partnerů či oba vyrůstali v násilných vztazích, pouze základní vzdělání, kriminální kariéra, drogy,), sociální problémy (chudoba, odluka, nezaměstnanost, etnické rozdíly), nerovnost pohlaví, mladší věk (18-30), nesezdané soužití; předchozí útok nebo recidivující násilí v současném vztahu (ProFem, Domácí násilí, 2004).

Systémy vytvářející trauma v domácím násilí. Na základě své dlouholeté terapeutické zkušenosti A. Bentovim vytvořil koncepci tzv. traumatických systémů. Chápe je jako akční systémy, kde základními postavami systému jsou pachatel, jenž traumatizuje, a oběť, jež je traumatizována. A. Bentovim (1987) popsal jedenáct faktorů, na jejichž základě je rodina náchylná k násilí více, než k řádné rodinné péči a socializaci. Mezi těmito faktory jsou i takové, jež podle lékařů představují rozdíl mezi rodinami, kde se vyskytuje „normální násilí“ a těmi, kde je násilí spojeno se skutečným týráním a zneužíváním. Je mnoho faktorů, které byly a jsou dávány do spojitosti s násilím v rodinách. Odborníci se shodují na několika faktorech majících vztah k různým aspektům tohoto druhu násilí..

Čas jako rizikový faktor: Čas, který členové rodiny tráví vzájemnou interakcí, je daleko delší, než čas v interakcích s jinými lidmi. Čím více času tráví rodina spolu, tím větší je riziko konfliktů a násilí.

Pestrost činností a zájmů: Veliký rozdíl je i v tom, zda jsou lidé v práci nebo doma, sedí-li např. v kanceláři ve společnosti přibližně stejně starých lidí, či musí-li uspokojovat potřeby hladového a vzteklého batolete či otráveného teenagera. Pro rodiny, v nichž dochází k týrání a zneužívání je typické nepřiměřeně negativní a nenávistné chování mezi členy rodiny.

Intenzita prožívání: charakteristickými znaky rodin, v nichž dochází k násilí, týrání, zneužívání, jsou vzájemný antagonismus, vyšší stupeň kritičnosti, vyhrožování, častější křičení - to vše jsou důkazy extrémní intenzity prožívání.

Sřetové situace: mnoho rodinných interakcí je svým charakterem zákonitě konfliktních už v tom smyslu, že v nich jsou vítězové a poražení, ať už jde o volbu televizního programu, značky vozu. Rodiny, v nichž dochází k násilí, týrání či zneužívání, nevykazují dostatečné sociální dovednosti k tomu, aby se vyrovnaly s těmito rozdíly.

Právo ovlivňovat: příslušnost k rodině znamená, že její nejsilnější člen má právo ovlivňovat hodnoty; postoje a chování ostatních členů rodiny; může jít jen o pouhé omezování druhých.

Rozdíly ve věku a pohlaví: mezi jednotlivými generacemi, rodinami a pohlavími existuje velké nebezpečí konfliktu. Rodiny, v nichž dochází k násilí, jsou charakteristické patriarchálními názory ovlivňujícími dětství jednoho či obou rodičů: ženy a děti jsou považovány za vhodné oběti násilí a zneužívání.

Přisuzované role: k problémům spočívajících v rozdílech věku a pohlaví přistupuje i to jak si společnost vykládá role matky a otce. Požadavky na jednotlivé členy rodiny mohou být nevyhnutelným zdrojem konfliktu a mohou se stát důvodem násilí či zneužívání, pokud s těmito rolemi neumějí dotyční zacházet.

Soukromí: s narůstající mírou soukromí zákonitě klesá společenská kontrola; týrání partnera, obzvláště ženy; je často označováno jako soukromá věc rodiny.

Nedobrovolné členství: mezi lidmi existuje silně zakořeněná představa, že rodina znamená více, než jednotlivci v ní. Členství v rodině může představovat právo očekávat a zároveň poskytovat péči, starost o druhé, vlídnost a podporu. V rodinách, kde dochází k násilí a zneužívání, musí jejich členové počítat i s tím, že se ocitnou v osobní, společenské, materiální i právní pasti.

Stres: rodiny mají k stresu sklon. Navíc procházejí neustálými změnami: růst dětí, přechody, stěhování, také epizody jednotlivců - nezaměstnanost, nemoc, alkoholismus - to vše mohou být příčiny přenášených stresů.

Důkladná znalost minulosti: intimita a citové prožívání rodinných vztahů dávají členům rodiny celou škálu identit a rolí. Silné stránky a zranitelná místa, oblíbené a neoblíbené věci, lásky a obavy, jsou známy všem členům rodiny. I když tyto znalosti a informace mohou pomoci udržovat dobrý vztah, mohou být rovněž zneužity pro případný útok na soukromí a vést ke konfliktům.

Skutečně porozumět fenoménu násilí v rodinách je možné pouze v rodinném kontextu, bez ohledu na to, zda jde o násilí fyzické, sexuální či citové. Je třeba zvolit takový přístup, který se snaží posuzovat společnost, jedince a rodinu zároveň, sociálně – interakční přístup, ten považuje jedince, rodinu a společnost za základní prvky, z nichž každý je sám o sobě systémem (Domácí násilí, 2005, on-line).

Domácí násilí je ve společnosti bohužel stále opředeno řadou mýtů a předsudků. Tendence obviňovat za násilí oběť je nejen typickou strategií násilníků jak omluvit vlastní násilné chování, ale také postojem hojně rozšířeným mezi laickou, ale i odbornou veřejností či představiteli různých institucí. Velmi často kladenou otázkou je: „Proč od něj tedy neodejde?“ a „Proč se k němu vrátila, když už od něj odešla?“ Tyto otázky nebývají kladeny jen ve snaze porozumět situaci oběti, ale často obsahují implicitní výčitku či předsudek, např. že „oběti se násilí líbí“ nebo „asi to není tak hrozné, jak říká“. Proto je velmi důležité pochopit, že oběť nikdy nezůstává ve vztahu kvůli násilí, ale navzdory násilí. Každá situace je jedinečná a je důležité vnímat postavení každé oběti individuálně a citlivě. Cílem každé intervence by mělo být pochopení a podpora oběti.

Následující odstavce vyjmenovávají některé typické důvody, proč oběti setrvávají v násilných vztazích a dlouhodobě násilí snášejí. Jeden z hlavních důvodů, specifická emoční vazba mezi pachatelem a obětí násilí (Stockholmský syndrom), byl popsán výše.

Rozchod je náročný proces, který si vyžaduje čas

Rozchod s partnerem je obtížný proces pro každého z nás a vyžaduje si svůj čas. Manželství a rodina jsou pojmy, které mají velkou společenskou hodnotu, a proto rozhodnutí ukončit vztah není jednoduché. Zvažujete plusy a minusy vztahu, snažíte se vztah zachovat. Čím více pojítek pár spojuje (dětí, společný majetek apod.), tím je těžší vztah ukončit. Ženy jsou sociálně a kulturně vedeny k tomu, aby mnohé zvládly a přetrpěly. V rodinách, kde hrají důležitou roli tradiční patriarchální hodnoty, mají ženy jen velmi málo svobody k rozhodnutí opustit svého partnera a žít nezávislý život. Proto je proces, kdy ženy, které prožily násilí ve vztahu, své partnery opouštějí a opět se k nim vracejí, zcela normální. Ženy jsou často také pod silným tlakem své či partnerovy rodiny a jsou přemlouvány k tomu, aby mu daly ještě

jednu šanci. V mnoha případech dojde k definitivnímu rozchodu až po několika pokusech násilného partnera opustit, zpravidla v momentě, kdy již selhalo několik pokusů a žena nevěří ve sliby, že se partner změní.

Touha ukončit násilí, nikoli vztah

Mnoho týraných žen si přeje, aby se jejich partneri nechovali násilně, ale nechtějí je opustit. Je to oprávněné přání, které by mělo být respektováno. Každá žena má právo se sama rozhodnout, zda chce či nechce setrvávat v určitém vztahu. Je to osobní rozhodnutí, které by mělo být přijato jejím okolím i institucemi, které jsou zaangažovány. Pokud se oběť rozhodne, že prozatím chce ve vztahu zůstat, nemusí to znamenat, že jí násilí vyhovuje. Důležité je, aby všechny zapojené instituce poskytovaly ženě podporu, aby získala na situaci náhled, a podíleli se na prevenci dalšího násilí. Cílem aktivit jednotlivých institucí i mezioborové spolupráce v takovémto případě není požadovat od oběti, aby násilný vztah ukončila, ale zapojit se do boje proti pokračování či dokonce eskalaci násilí.

Nedostatek prostředků a možností

Nedostatek prostředků a omezené možnosti bydlení jsou důležitými důvody, proč ženy zůstávají v násilných vztazích. Rozchod může znamenat, že žena přijde o práci, nebo že děti musí měnit školu či školku. V mnoha zemích je pro matky samoživitelky s nízkými příjmy těžké najít samostatné bydlení. Ne všechny země mají dostatek specializovaných azylových domů pro ženy, oběti domácího násilí. Ženy také nemají v mnoha případech přístup k finanční podpoře a pomoci, která by jim umožnila vrátit se na pracovní trh. Řada otců také neplatí na své děti výživné.

Strach z dalšího násilí: rozchod je velmi rizikové období

Důležitou roli v rozhodování o trvání vztahu hraje strach z dalšího násilí. Jak již bylo uvedeno výše, období rozchodu a rozvodu je jedním z nejnebezpečnějších pro výskyt velmi brutálního násilí. Rozchod obvykle neznamena konec násilí, ale vede k jeho dalšímu nárůstu. Pracovníci pomáhajících profesí by měli mít tento fakt na paměti a neměli by bez předchozího zjištění všech rizikových faktorů ženě doporučovat: „Prostě od něj odejděte.“ Neexistuje žádný jednoduchý způsob jak odejít z násilného vztahu. V průběhu separační fáze žena potřebuje posílení, podporu a zajištění bezpečí v co nejvyšší míře.

Pocit zodpovědnosti vůči rodině

Mnoho obětí je i přes svou obtížnou situaci až překvapivě silných a schopných zvládat každodenní problémy a zajišťovat chod domácnosti, přestože ve vztahu zaujímají podřízenou roli. Ženy se cítí odpovědné za své rodiny, děti a také za manžela. Proto se snaží zlepšit současnou situaci a motivovat partnera, aby se změnil. Dalo by se říci, že do jisté míry hrají pro své partnery také roli sociálních pracovníků. Nejsou pouze oběťmi, jejich role je také posilovat vazby mezi jednotlivými členy rodiny a zajišťovat pohodu pro všechny členy domácnosti. Výsledkem je, že tyto ženy se nacházejí v situaci, která je paradoxní hned v několika ohledech: jako oběti by se měly postavit násilí a vše nahlásit na policii, jako manželky by měly být loajální vůči svým mužům a vyhýbat se negativním důsledkům. Měly by bránit své děti před násilím, ale také umožnit a zajistit kontakt dětí s otcem. Ve skutečnosti čelí ze strany rodiny i společnosti protichůdným požadavkům, které nemohou splnit, a to je uvrhává do beznadějného dilematu.

Nedostatečná nebo neadekvátní pomoc

Nedostatek pomoci nebo její nepřiměřenost jsou častým důvodem, proč oběti v násilném vztahu setrvávají anebo se do něj vrací. Často také nevědí, kde pomoc vyhledat, nebo již mají frustrující zkušenost z předchozích pokusů. Jak ukazuje studie ze Spojených států amerických, i přes tyto problémy oběti pomoc hledají (byť často zoufale): 85 % žen, které byly později svými partnery zabity, minimálně jednou kontaktovalo policii (Sherman a Berk, 1984). Existuje mnohem více důvodů, proč ženy zůstávají v násilném vztahu, než ty, které již byly zmíněny. Důvody pro setrvání jsou v každém případě individuálně rozdílné a je důležité jim porozumět a respektovat je. Oběti by samozřejmě měly být zároveň povzbuzeny vědomím, že existuje řešení celé situace a že nemusí násilí dál snášet. Podstatné je uvědomit si, že odchod si vždy vyžaduje velké množství odvahy a připravenosti nést rizika a že je pravděpodobné, že budou čelit dalším sociálním problémům. Aby se mohly vymanit z násilného vztahu, je pro tyto ženy a jejich děti velmi důležitá efektivní a intenzivní podpora okolí (Vargová, Vavroňová, 2006).

2.5.1 Mýty o domácím násilí

Přestože začíná být domácího násilí v České republice vnímáno jako závažný celospolečenský problém, ze zkušeností obětí i odborníků, kteří se touto problematikou zabývají, jasně vyplývá, že ve společnosti stále přetrvává řada mýtů, které znesnadňují pozici oběti a naopak pomáhají pachatelům násilí.

Tyto rozšířené předsudky brání obětem, aby otevřeně hovořily o tom, co prožívají; vedou k jejich další viktimizaci. Tvoří překážky při hledání a poskytování účinné pomoci obětem, omlouvají a racionalizují násilné chování pachatele a odvracejí pozornost od skutečného problému (Vargová, Vavroňová, 2006).

Mezi nejčastější mýty patří:

Mýtus č. 1: „To není násilí, je to jen hádka...“

Je potřeba si uvědomit významný rozdíl mezi hádkou a násilím. Při hádce se jedná o konflikt dvou stran, které jsou přibližně stejně silné, vyrovnané. Pokud je však mezi nimi nerovnost sil a moci (např. jedna strana prosazuje své zájmy prostřednictvím zastrašování, využívání fyzické převahy, zbraní nebo ekonomickou převahy), už se nejedná o hádku, ta se mění v násilí.

Mýtus č. 2: „Domácí násilí není příliš rozšířené, týká se jen několika lidí...“

Statistiky z celého světa hovoří jasně. Ve Velké Británii např. domácí násilí tvoří více než čtvrtinu všech ohlášených trestných činů. 40-50% zavražděných žen je zabito vlastním partnerem či manželem.

Mýtus č. 3: „Domácí násilí jsou jen drobné neshody...“

Kromě psychického teroru, zamykání v bytě, kontrol, příkazů, odpírání jídla či financí, surového bití, vyhrožování smrtí domácí násilí zahrnuje i případy, které končí vážným poraněním s doživotními následky či zabitím. V roce 2001 se svěřilo v ROSE 15 žen se znásilněním v manželství. Bití v těhotenství uvedlo 7 žen. Surově zbito bylo manželem 55 žen, z toho osm žen mělo otřes mozku. Týrání je také pravděpodobnou příčinou sebevražd žen v případě, kde nebyla stanovena příčina. K domácímu násilí dochází většinou záměrně a opakovaně. Násilí není možné omlouvat: fyzické či psychické týrání, které vychází z moci nad druhou osobou, nemůže být soukromou záležitostí.

Mýtus č. 4: „K domácímu násilí dochází jen v nižších společenských vrstvách...“

K domácímu násilí dochází ve všech společenských vrstvách, bez ohledu na vzdělání, příjmy, typ bydliště (vesnice či město). Hovořily jsme s ženami jejichž muži byli vojáci, policisté, ale i lékaři, inženýři, či třeba i silně věřící lidé.

Mýtus č. 5: „Příčinou násilí je alkoholismus partnera...“

Sociologické sondy občanského sdružení ROSA potvrzují, že k násilí dochází i v rodinách, v nichž partner nepije. Z případů zachycených ROSOU došlo k fyzickému násilí pod vlivem alkoholu ve čtvrtině všech případů. Násilí nelze svádět na alkohol. Ten může působit jako jakýsi katalyzátor, není ale důvodem a neměl by sloužit ani jako omluva. I pro samotné ženy je však snadnější věřit tomu, že by se jejich muž tak násilně nechoval, kdyby nepil. Jako velmi traumatizující zkušenost pak uvádějí, dojde-li k napadení, i když je partner střízlivý.

Mýtus č. 6: „Žena muže k násilí asi vyprovokovala...“

Násilníci často tvrdí (a bohužel se s takovýmto obviněním setkávají ženy i z úst policistů či sociálních pracovníků), že je oběti k násilí vyprovokovaly. Takovýto postoj ale legitimizuje násilné chování a zbavuje násilníka zodpovědnosti. To ovšem není možné – za užití násilí nese odpovědnost právě pachatel, na němž závisí, k jakému chování se uchýlí. Jako záminku k násilí pachatelé uvádějí cokoli: to, že žena přijde domů o chvíli později z práce, její názor na něco, způsob, jak umývá nádobí, nebo to, že zavolá své kamarádce. Žádná záminka však nesmí sloužit jako omluva za násilí. Pokud má násilník zlost na někoho jiného, ve většině případů by ho ani nenapadlo situaci řešit násilím. To, že se jedná o jeho ženu či partnerku, mu ale nedává právo k agresivnímu a majetnickému chování (Vargová, Vavroňková, Prokopová, 2003).

2.6 Následky domácího násilí, viktimologie

Opakování násilí v rodině má vysokou míru pravděpodobnosti. Tato pravděpodobnost je tím větší, čím menší byly negativní důsledky či nepřítomnost trestu za předchozí následné tresty. Pokud násilí zůstává soukromou záležitostí, nabízí to pachateli možnost zabránit v určitých intervencích, zlehčovat důsledky násilí nebo prohlašovat, že se přeci nechová násilně na veřejnosti. Nedostatek pomoci je častým důvodem, proč oběti v násilném vztahu setrvávají nebo se do něj vrací (Voňková, Macháčková, 2003).

2.6.1 Proces viktimizace oběti

Primární viktimizace je přímá újma způsobená pachatelem oběti. Prožitek oběti domácího násilí se liší od prožitku oběti, která je napadena neznámým člověkem. Násilné činy náhodně spáchané neznámými lidmi zanechají v oběti pocit, že svět je nepředvídatelným místem, kde se může cokoli a kdykoli stát. Naproti tomu útok osoby, která je oběti citově blízká, vyvolává u oběti nízké sebevědomí a pocit vlastní viny.

Při procesu viktimizace dochází k výskytu tzv. **primárních ran** v rámci primární viktimizace. Ty se projevují jako fyzická, psychická, emocionální či finanční újma. Emocionální újma je psychickou záležitostí, kterou oběť cítí, aniž by došlo k narušení tělesné integrity nebo poškození či ztrátě majetku. Je výrazná zejména u obětí násilných trestných činů spáchaných v rámci rodiny nebo domácnosti. Je to především ztráta pocitu bezpečí v nejbližším okolí, ztráta pocitu důvěry v osoby blízké, ztráta pocitu autonomie; faktu, že mohu o sobě rozhodovat, že mohu volit různé způsoby svého jednání, že odhaduji důsledky takového jednání a že jsem schopen či schopna vlastní aktivitou usměrňovat svůj život. Tato osobnostní autonomie je narušena; přichází bezmocnost a rozčarování. Navíc oběť trpí vnitřním pocitem zneuctění a klade si otázku, proč právě já.

Sekundární viktimizace je újma způsobená oběti negativní reakcí zejména formálních institucí. Dá se označit za porušení profesionální etiky, jehož se dopouštějí osoby, které z moci úřední přicházejí do styku s oběťmi násilných trestních činů.

Proces sekundární viktimizace přináší potom tzv. **sekundární rány**, které z pohledu práva nemají žádoucí materiální znaky, ale pro integritu osobnosti a její psychickou pohodu jsou rozhodující. Je to především pocit nespravedlivosti, ke kterému může zavdat příčinu již nutnost oznámit a dát souhlas se zahájením trestního stíhání osoby blízké a časté nerespektování obvyklé lidské důstojnosti oběti, která před soudem vystupuje v postavení poškozené.

Další sekundární ranou je **pocit provizoria**, ve kterém se žena a dítě nacházejí při eventuálním umístění v azylu, zatímco násilný partner (pokud zde nedojde k jeho vykázaní z obydli), setrvává v bytě, kde původně žila celá rodina. Oběti by se mělo dostat pomoci sociální, rady jak postupovat dále, emocionální opory. Tyto aktivity by měly postupně vést ke zhojení nevýhodné sociální, ekonomické i právní situace. Někdy to však není možné a nastupuje fáze **terciární viktimizace**, která znamená, že se oběť s traumatem nevyrovná po celý další život.

Z praxe domácích i zahraničních linek pomoci a azylových domů pro oběti domácího násilí plyne, že poskytnutá podpora, pomoc a rada jsou prvními kroky k satisfakci oběti. Oběti mohou mít pocit ponížení a ztráty lidské důstojnosti, zejména při netaktním až dehonestujícím průběhu trestního řízení vedeného proti pachateli, ve kterém ony vystupují jako poškozené. Není výjimkou, že u vztahových deliktů je intimní vztah doslova cupován a je tu jakási snaha převést část odpovědnosti za spáchaný trestný čin na oběť. Je to podvědomá ochrana okolí před soucitem s obětí. Je méně náročné na psychiku nevidět a neslyšet, než se vcítit a pomoci. Výsledným pocitem předchozího dění je **pocit izolace**, která z části vychází i z postojů samotné oběti. Ta se bez citlivé pomoci jakoby uzavře do svého trápení. Tento pocit je způsoben i neadekvátní reakcí nejbližšího sociálního okolí: příbuzných, přátel, kteří např. odmítli svědčit ve prospěch oběti, poskytnout přístřeší, pomoci finančně. Běžný lidský altruismus se obecně vytrácí, a proto je tím více nutné nahradit jej altruismem profesionálním, resp. profesionální etikou (Voňková, Macháčková, 2003).

2.6.2 Následky domácího násilí na ženách

Žít v násilném vztahu znamená neustálý strach a nebezpečí. I když není přítomno fyzické násilí, oběti se necítí v bezpečí. Domácí násilí ovlivňuje životy žen i dětí mnoha způsoby:

- Jsou izolovány od příbuzných a přátel.
- Trpí emočními a psychickými obtížemi jako je úzkost, deprese, snížené sebevědomí.
- Může dojít ke zhoršení zdravotního stavu.
- Často nastane ztráta příjmů či zaměstnání.
- Násilí může vést i ke smrti.

Prožité násilí znamená traumatickou zkušenost. Trauma je zhoršováno tím, že násilí je páčáno blízkou osobou, členem rodiny. Vzhledem k tomu, že oběť je na pachateli v mnoha ohledech závislá, cítí se mu být vydána na milost či nemilost, až je postupně zničeno její sebevědomí. Hrůza z prožitého násilí přetrvává a často bývá prožívána i několik let po odchodu od násilného partnera.

V případech brutálního násilí mohou oběti týrání trpět jeho důsledky po celý život a proces „uzdravení“ je velmi obtížný a náročný. Prožité násilí zanechává hluboké „jizvy“ jak v tělesném, tak duševním zdraví oběti. Ty mají často pocit, že jim nikdo nemůže pomoci, že z dané situace není úniku, „poddávají se svému osudu“ a mohou být depresivní. Velmi časté jsou také myšlenky na sebevraždu, sebevražedné pokusy či dokončené sebevraždy. Obětem bývají předepisovány léky na úzkostné poruchy či deprese, ale skutečná příčina jejich obtíží zůstává skryta. Aby se vyrovnaly se svými strachy a úzkostmi, mohou začít užívat ilegální drogy či alkohol, což opět vede k závislosti a jejich dalšímu oslabení.

Stockholmský syndrom

Vargová a Vavroňová (2006) uvádějí, že psychologky Dee Graham a Edna Rawlings zjistily, že reakce a chování týraných žen jsou normálními reakcemi na traumatický zážitek (Graham/Rawlings/Rimini 1988). Ve svém výzkumu, jehož vzorek tvořilo 400 žen, obětí násilí, si všimly reakcí, které odpovídají tzv. Stockholmskému syndromu. Ten byl poprvé popsán v roce 1974, když byli ve Stockholmu zajati 4 lidé jako rukojmí a drženi bankovními lupiči po dobu 6 dnů. V průběhu této doby se vytvořil mezi zajatci a únosci specifický vztah a oběti začaly vnímat policisty jako nepřátele a své únosce bránily. Stockholmský syndrom se rozvine v případě, že jsou splněny následující předpoklady:

- Život oběti je v ohrožení.
- Oběť nemůže uniknout a nebo se domnívá, že únik není možný.
- Oběť je izolována od okolí.
- Pachatel projevuje oběti přechodně jistou míru náklonnosti či laskavosti.

V takovém případě má oběť tendenci vytvořit si s pachatelem jistou emoční vazbu. Pokud pachatel projeví svou přátelskou, milou tvář, i když by to bylo jen na několik okamžiků, oběť má novou naději, že není tak zlý, že se možná změní a že by mu měla dát ještě jednu šanci. Dee Graham a Edna Rawlings zjistily, že Stockholmský syndrom se nevytváří jen u týraných žen a zajatců, ale i u týraných dětí, vězňů z koncentračních či pracovních táborů, členů sekt, válečných zajatců a politických vězňů.

Aby oběti přežily, začínají se po určitém čase identifikovat s agresorem. Ženy, které se staly obětí násilí v partnerském vztahu, reagují na násilí jako kdokoli jiný. Nevytvářejí si žádné speciální způsoby, jak se s násilím vyrovnat, jak jej přežít. Reagují stejně jako kdokoli jiný, kdo se stal obětí násilí a nevidí ze své situace cestu ven (Vargová, Vavroňová, 2006).

Nejmarkantnějším znakem domácího násilí je skutečnost, že máme co činit s tzv. mnohonásobnými oběťmi. Opakovaně jsou totiž zraňovány (ať už fyzicky, psychicky či sexuálně) osobou, které původně důvěřovaly natolik, že s ní navázaly pevný partnerský vztah nebo je s ní pojí příbuzenský vztah a sdílejí s ní společnou domácnost (senioři, děti, zdravotně postižení). Domácí násilí v jakékoli podobě má vždy silně devastující účinky na tělo i duši oběti. To, co zřejmě nejvíc paralyzuje oběť domácího násilí, je těsná provázanost a často i závislost na svém trýzniteli.

K typickým psychickým důsledkům domácího násilí patří pestrý obraz příznaků. Dominující příznaky jsou :

- zvýšená psychická zranitelnost
- ztráta sebevědomí
- ztráta životních iluzí, o které se opírá duševní stabilita
- pocit bezmoci
- intenzivní pocit viny, sebeobviňování
- nápadná oddanost vůči trýzniteli (u dětí se v této souvislosti používá i výraz psí oddanost)
- emocionální labilita
- vymizení radosti ze života, ztráta osobních perspektiv
- získaná nedůvěra ve vlastní síly
- sebedestruktivní či depresivní ladění.

Při zjišťování hloubky dopadu domácího násilí na oběť se běžně vychází z pojmu posttraumatické stresové poruchy. Její příznaky jsou považovány za normální, očekávanou reakci oběti zejména u hrubých podob domácího násilí. Bývá typické, že oběť i pachatel minimalizují rozsah a stupeň násilí. Týrané osoby mohou v kontaktu (s lékařem, sociálním pracovníkem, policistou, poradcem) uvádět jiné důvody pro své potíže. Je proto vhodné se

vysloveně ptát na existenci domácího násilí, zvláště jestliže taková osoba vykazuje výše uvedené příznaky. Signální význam mají zejména sebeobviňování a sebedestructivní výroky. Dopad domácího násilí lze rozdělit do dvou oblastí:

1. Bezprostřední dopad jednotlivých výbuchů násilí.

Bezprostřední reakce na konkrétní sekvenci domácího násilí má obraz typické akutní krize, jejíž projevy jsou dostatečně známy.

2. Dlouhodobé důsledky domácího násilí.

Dlouhodobé důsledky domácího násilí skýtají poměrně ohraničený obraz potíží zejména u týraných žen. K důsledkům domácího násilí patří následující oblasti problematického chování obětí:

Manipulace

Týraná oběť se naučí vnímat realitu pokřiveným, zmanipulovaným způsobem. Aby alespoň zdánlivě rozuměla tomu, co se jí děje, hledá pro sebe přijatelné vysvětlení. Například obviňuje samu sebe za výbuch násilí, neboť nesplnila očekávání agresora. Myslí si, že je povinna vyhovět okamžitě jeho přáním, i když jsou podivná. Ztrácí schopnost spolehlivě pro sebe rozlišovat, co je a co už není normální.

Zablokované ventilování vzteku

Oběti domácího násilí se usilovně snaží utéci před konflikty. Nejsou schopny normálních reakcí, pokud si na nich někdo vylévá vztek, a to ani tehdy, když samy cítí vztek. Odnaučily se vyjadřovat přímo své pocity, raději používají nepřímé způsoby jako sarkasmus, pasivně-agresivní techniky či pomlouvání za zády.

Disociace

Disociace je účinný způsob, jak otupit prožívání emocí. Jde o psychický mechanismus, který chrání oběť před tím, aby naplno prožívala bolest ať už fyzickou či psychickou. Má různé podoby. Může jít o úplné "vymazání" pocitů (týraná osoba vlastně nevnímá, ačkoliv na ni působí podněty), o psychogenní amnézii (ohraničenou ztrátu paměti), v extrémní podobě se může jednat o tzv. mnohočetnou osobnost.

Minimalizace násilí

Minimalizace vlastně souvisí s manipulováním reality. Oběť domácího násilí popírá vážnost incidentů i celkové situace, je to forma iluzorní obrany, protože jinak by "musela zešílet". Minimalizace pomáhá redukovat strach z budoucího vývoje domácího násilí, činí problém menším.

Přílišná ochota vyhovět

U osob týraných v rámci domácího násilí časem vzniká nápadná tendence vyhovět násilníkovi a tak eliminovat startéry pro výbuch jeho agrese. Tento naučený postup pak uplatňují i vůči jiným autoritám. Smyslem extrémní vstřícnosti je předcházet jakýmkoli konfliktům. Někdy se tento způsob reagování objevoval i u zajatců (Domácí násilí, 2009).

2.6.3 Důsledky partnerského násilí na děti, jeho svědky

Podle některých autorů děti v rodinách s výskytem domácího násilí trpí už jen tím, „že jsou“. Tyto děti prožívají emocionální trauma, pocity strachu, viny a ztráty. Stávají se subjekty a svědky odmítání, nestálosti, protikladného chování a násilí. Mívají narušené vztahy s vrstevníky, protože kvůli devastující zkušenosti, kterou si musely prožít, vnímají a reagují na realitu zcela jinak. Stávají se z nich „malí dospělí“, protože byli v dětském věku přinuceni zaujmout roli dospělého.

Na druhé straně se u nich často objevují projevy již překonaných vývojových období a vzhledem k věku neadekvátní a dětinské chování. Děti, které jsou svědky domácího násilí, trpí stejnými obtížemi a dlouhodobými problémy jako ty osoby, které jsou samy týrány. V rodinách, kde dochází k násilí mezi rodiči, narůstá riziko přímého násilí na dětech (ať už v situacích, kdy dítě matku brání, nebo v případech, kdy se stává cílenou obětí násilí).

Na prožité trauma děti reagují celou škálou projevů. Konkrétní podoba ničivých důsledků je dána kombinací celé řady faktorů. Můžeme mezi ně zahrnout:

- věk a pohlaví dítěte;
- míru brutality násilí, jehož byly děti svědky;
- reakci okolí (podpora či netečnost);
- počet útoků, jichž byly děti svědky;
- nestabilní výchovné metody a tělesné tresty;
- zkušenosti a možnosti vytvořit si pozitivní emocionální vazbu na otce.

Projevy dětí, které byly svědky násilí, se bez ohledu na věk shodují v několika charakteristikách: základní metodou, kterou řeší problémy je agrese, kterou užívají vůči svým vrstevníkům, dospělým, zvířatům i věcem. Často se projevují verbální agresí. Od násilných rodičů se učí nepřejímat odpovědnost za své chování a obviňovat ze svých neúspěchů a chyb okolí. Naopak přebírají zodpovědnost za násilí mezi rodiči a pociťují pronikavé pocity viny. Bývají zmatené ve svých pocitech vůči svým rodičům: násilného rodiče mají zároveň rády a zároveň se ho bojí a nesnáší ho (Vargová, Vavroňová, 2006).

2.7 Studie a statistiky domácího násilí na ženách v ČR

Výzkum partnerského násilí má relativně krátkou historii. V zahraničí začal v 70 letech, zjišťováním vlastního výskytu tohoto jevu ve společnosti. Od začátku se výzkumníci setkávali se závažným problémem, který představoval samotný sběr údajů. Byli jedni z prvních, kteří se snažili prolomit bariéru mlčení a soukromí, ve kterém k násilí dochází.

V České republice proběhlo první reprezentativní šetření v roce 2001. Toto šetření provedla agentura STEM pro Bílý kruh bezpečí na 1720 respondentech starších 15 let. Tento průzkum nerozlišoval pohlaví obětí a pachatelů domácího násilí. Z průzkumu vyplynulo, že téměř dvě třetiny populace (64 %) nesouhlasí s názorem, že se domácího násilí mohou dopouštět lidé, kteří jsou známí svým slušným a společenským chováním. Tři pětiny populace (61 %) znají případy násilí mezi partnery z doslechu a více než čtvrtina (26 %) se s ním setkala přímo, tedy jako svědek, oběť, případně v roli násilníka (STEM pro Bílý kruh bezpečí, 2001).

V roce 2006 provedla pro Bílý kruh bezpečí a Philips Morris ČR agentura STEM na vzorku 1690 respondentů starších 15 let opakovaný výzkum, ze kterého vyplývá, že se 13 % dotázaných stalo obětí domácího násilí. Nejčastěji se jednalo o kombinaci psychického a fyzického násilí (48 %); 18 % dotázaných přiznalo pouze fyzické násilí, 14 % respondentů uvedlo, že se stalo obětí sexuálního násilí v rámci rodiny. O osobních zkušenostech s domácím násilím bylo ochotno vypovídat 770 dotázaných, což je 45 % z celého vzorku (www.bkb.cz).

Další reprezentativní výzkum proběhl v ČR v roce 2003 v rámci Mezinárodního výzkumu násilí na ženách. Tento výzkum provedl Sociologický ústav AV ČR a Filozofická fakulta UK v Praze. Výsledky výzkumu, jehož vzorek tvořilo 1980 respondentek starších 18 let a který se zaměřoval na zkušenost žen s partnerským násilím, ukazují, že 38 % žen v České republice zažilo během svého života alespoň některou z forem násilí ze strany svého partnera (současného nebo bývalého manžela/přítele). Mezi nejčastěji uváděné typy násilného chování patří facka, kopání, kousání, úder pěstí, vyhrožování fyzickým ublížením, osahávání, strkání, pevné sevření, kroucení rukou, tahání za vlasy – vyjma osahávání zmínilo zkušenost s těmito formami násilí 20-25 % žen.

Co se týče fyzických zranění v souvislosti s násilnými incidenty ze strany partnera, více než 90 % žen uvedlo modřiny, 27 % řezné rány, škrábnutí, popáleniny, 7 % zlomeniny, poranění hlavy nebo mozku a jiná zranění. 41 % respondentek uvedlo, že v průběhu incidentu cítily, že je jejich život v ohrožení (Vargová, Vavroňová, 2006).

2.7.1 Současné studie založené na rozboru klinických údajů

Většina těchto studií domácího násilí se zaměřila na výzkum problematiky týraných žen a je založena na údajích pocházejících z výpovědí žen, které jsou oběťmi domácího násilí ze strany svého partnera-manžela, druha, přítele. Do souboru jsou zahrnuty děti žijící v jedné domácnosti s ženou – společné děti ze vztahu, děti z prvního manželství partnerů, pokud žijí s nimi ve společné domácnosti.

Statistiky o.s. ROSA

V roce 2007 prošlo Informačním a poradenským centrem ROSA 214 klientek. Pro účely statistiky byly zpracovány data 194 klientek Hledat pomoc v případech domácího násilí nejčastěji přicházejí ženy ve věkové skupině 30 – 44 let, konkrétně ve věkových skupinách 30 – 34 let (24,2 % žen), následují kategorie 35 – 39 let (19,6 % žen) a 40 – 44 let (16,5 % žen) a. Tedy ženy mladšího středního a středního věku, které jsou na mateřské dovolené nebo mají děti školního věku. Pokud jde o jejich partnery, nejčastěji jsou mezi těmi, kdo se násilí dopouštějí, zastoupeny věkové skupiny 35 – 39 let (20 %), 50 – 54 let (15 %), 40 – 44 let a 45 – 49 let (14,5 %) a 30 – 34 let (13,5 %).

Opakované statistiky potvrzují, že domácí násilí zažívají lidé bez ohledu na své vzdělání či sociální postavení. Mezi oběťmi domácího násilí jsou nejčastěji zastoupeny ženy se středoškolským vzděláním (61,5 %), následují ženy s vysokoškolským vzděláním (19 %). Muži, kteří se dopouštějí násilí na svých partnerkách jsou nejčastěji vyučení (33,5 %), těsně následováni muži se středoškolským vzděláním: (32,5 %) a vysokoškoláci (28 %).

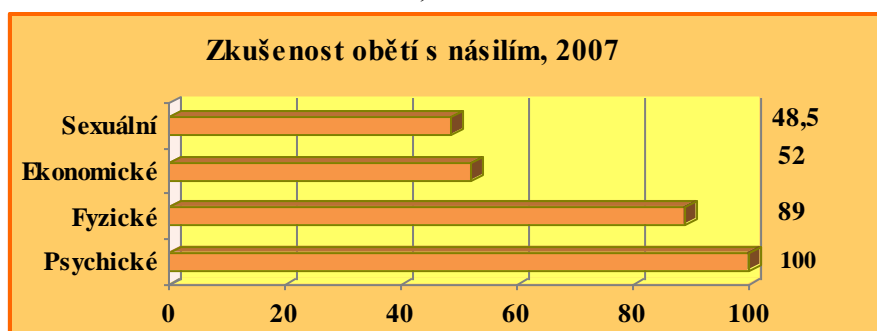
V roce 2007 nebylo sledováno povolání oběti a pachatele. Statisticky významnou skupinu tvoří ženy na mateřské dovolené – 20 % klientek a dalších 13 % žen není ekonomicky aktivních či je vyloučeno z trhu práce (studentky, nezaměstnané ženy, ženy v důchodu, ženy v domácnosti). Celkem v úplné či částečné ekonomické závislosti na svém partnerovi tedy žije 33 % žen – obětí domácího násilí. Ženy, které přicházejí řešit svůj problém s domácím násilím, žijí v manželském svazku nebo partnerském nejčastěji 1 -5 let (25,2 % žen), následují skupiny s délkou vztahu 11 – 15 let (20 %) a 6 - 10 let (18,6 % žen).

Formy násilí na ženách

Domácí násilí má několik podob od psychického přes ekonomické, sexuální až po fyzické. Z dat o.s. ROSA r. 2007 vyplývá, že:

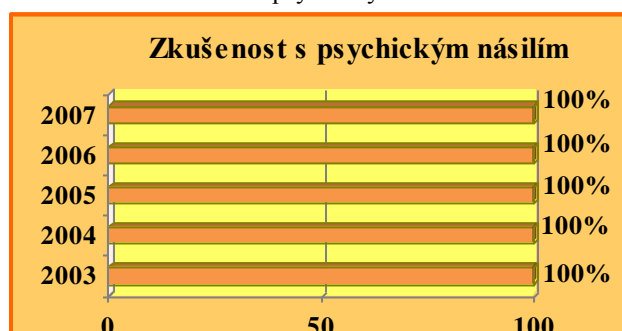
- **100,0 %** klientek o.s.ROSA, obětí domácího násilí, má zkušenost s psychickým násilím.
- **89 %** žen, obětí domácího násilí, má zkušenost s fyzickým násilím.
- **52 %** žen, obětí domácího násilí, má zkušenost s ekonomickým násilím.
- **48,5 %** žen, obětí domácího násilí, má zkušenost se sexuálním násilím.

Graf : č. 1 Zkušenost obětí s násilím, 2007

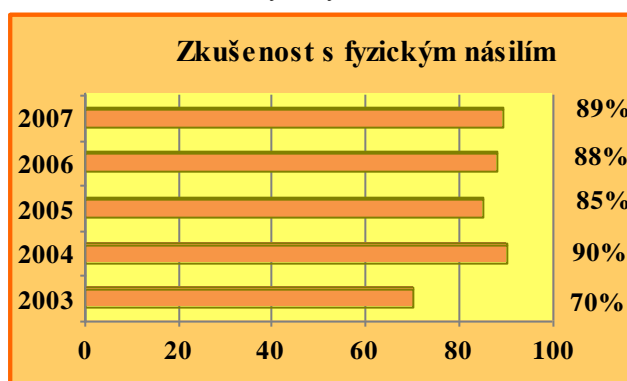
Zdroj: www.rosa.cz (převzato a upraveno)

Graf : č. 2 Zkušenost s psychickým násilím

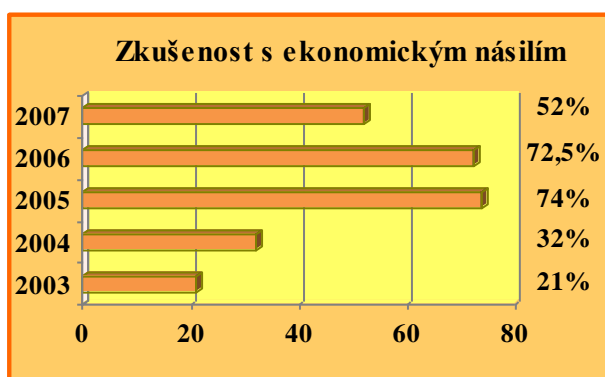
Zdroj: www.rosa.cz (převzato a upraveno)

Graf : č. 3 Zkušenost s fyzickým násilím

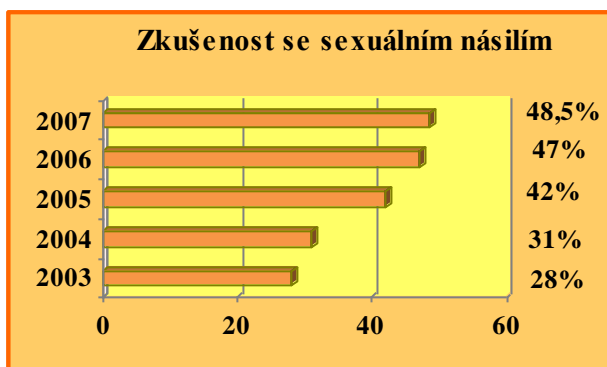
Zdroj: www.rosa.cz (převzato a upraveno)

Graf : č. 4 Zkušenost s ekonomickým násilím

Zdroj: www.rosa.cz (převzato a upraveno)

Graf č. 5 Zkušenost se sexuálním násilím

Zdroj: www.rosa.cz (převzato a upraveno)

Všechny ženy z uvedené sociologické sondy se setkaly s psychickým násilím. To má nejčastěji podobu ponižování, zesměšňování, snižování a shazování (jsi blbá, nemožná, neschopná, beze mě jsi nic, nic nedokážeš, nic neumíš, jsi tupá, neschopná, nedokážeš ani..., neumíš to pořádně...).

Ženy se ale setkávají i s hrubými nadávkami, kontrolou, omezováním (nesmí chodit k příbuzným, nesmí mít přátele, některé nesmí chodit do práce, jejich cesta z práce domů je kontrolována, je jim kontrolován telefon, spodní prádlo, partner je sleduje, natáčí, odposlouchává telefon), musí poslouchat příkazy a zákazy. Jejich partner jim odepírá jídlo, spánek, vyhrožuje zabitím, sebevraždou, únosem dětí.

S ponižováním se setkala v sondě 94,7 % žen. Vydíráno a zastrašováno je 80,8 % žen. Výhrůžky zabitím vyslovilo 53,2 % násilníků. Kontrolu, zákazy a příkazy poznalo 53,2 % žen. Téměř polovina žen se setkává s omezováním a izolací (49,5 %). S fyzickým násilím se

setkalo 85,1 % klientek, což je o 4,9 procenta méně než v roce 2004, ale o 15,1 procent více než v roce 2003.

S fyzickým násilím se setkalo 89 % klientek. Nejvíce žen se setkalo s opakovaným fackováním (56,9 % žen), s bitím a ranami pěstmi 55,8 % žen, 25 % žen bylo bito do hlavy a obličeje, hlavou o zeď či nábytek. Celkem 11,7 % žen bylo bito v těhotenství, a to v naprosté většině v posledním trimestru těhotenství. Nešlo přitom jen o „facky“ ale i surové útoky včetně zkopání. Škrcono bylo 23,4 % žen, zkopáno 25,5 %. Dalším ženám byly trhány vlasy, byly tahány za vlasy, byly jim krouceny ruce, byly polévány ledovou vodou nebo naopak vařící tekutinou, byly jim zavírány prsty do dveří, byly svazovány, jedna zažila pokus o upálení, další byla pálena žehličkou, jedna topena, další zavřena v mrazáku. Výsledkem útoků bylo 71 ošetření u lékaře. Ne všechny klientky ale po útoku vyhledají lékaře. Nejčastějšími diagnózami byly:

- 20x pohmožděniny, zhmožděniny, hematomy;
- 9x otřes mozku;
- 6x zlomený nos, tržné rány v obličeji, proražený bubínek;
- 3x zlomenina ruky, distorze krční páteře, zlomená žebra;
- 2x zlomený prst, zlomená klíční kost, vyražený zub, krvácení do spodiny lebeční;
- 1x natržení plíce, zhmožděná páteř, rozseknutá noha, nalomený obratel.

S ekonomickou kontrolou chodu domácnosti se setkalo 140 žen (74,4 %). Cíleně málo peněz od partnera dostává 44,1 % žen. Žádné peníze na chod domácnost nedostává 11,2 % žen. Dalších 6,9 % žen si o peníze musí říkat, jsou jim přidělovány po malých bankovkách a poté musí předložit vyúčtování. Zakázáno pracovat má 5,3 % žen. Ženy uvádějí, že 3,2 % partnerů si podrobně zapisuje veškeré její výdaje, 2,65 % žen musí posílat své peníze na účet svého manžela, 1,59 % žen nemá vlastní účet.

Sexuální násilí ve vztahu zažilo 80 žen (42,5 %). Nejčastěji ženy uvádějí vynucený sex (36,7 %), dále pak nepříjemné sexuální praktiky (18,6 %), dalších 5,32 % žen bylo svým partnerem znásilněno, jedné je kontrolováno přirození po každém příchodu domů, další byla nucena partnerem k prostituci.

Děti, svědci a oběti domácího násilí

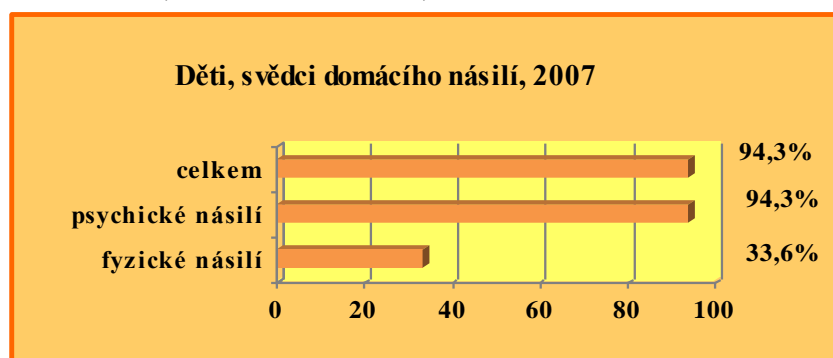
Ve vztazích klientek, které oslovilo o.s. ROSA v roce 2007, žilo 300 dětí. Z nich 283 dětí (94 % dětí) bylo svědky domácího násilí namířeného na jejich matky. Děti se stávají svědky nejen psychického násilí (zesměšňování, shazování, ponižování, vulgárních nadávek, výhrůžek), ale i fyzických útoků na své matky (fackování, kopání, bití, topení, znásilnění, škrcení). Všechny z těchto dětí (94,3 %) jsou svědky psychického násilí (nadávek, ponižování a dalších forem psychického násilí, fyzický útok na svou matku zažilo 33,6 % dětí.

Nejen svědky, ale i oběťmi domácího násilí se stalo celkem 119 dětí, což je 39,7 % dětí. Například průzkumy ve světě uvádějí, že mezi domácím násilím a násilím na dětech existuje korelace. Pachatelé domácího násilí týrají své děti ve 40 – 60 % případů.

Tyto děti jsou vážně psychicky týrány: jsou svým otcem omezovány, jsou ponižovány, je jim vulgárně nadáváno, jsou zesměšňovány, snižovány, přehnaně kontrolovány; je jim odpírán spánek, jídlo, jsou šikanovány, je jim vyhrožováno. Malým dětem jsou podávány zraňující informace typu „maminka umřela“, „maminka tě nemá ráda, najdeme jinou mámu“. Mají zakázáno navštěvovat kamarády, příbuzné. Pokud ale vezmeme v úvahu premisu WHO, že pouhá přítomnost u násilí je psychickým týráním dítěte, pak je psychicky týráno všech 94 procent dětí, svědků domácího násilí.

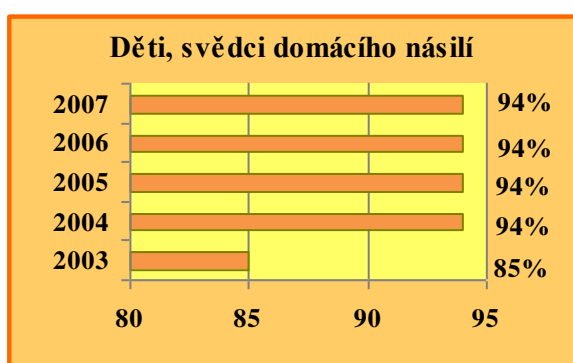
Podle informací poskytnutých klientkami tyto děti byly i fyzicky týrány: byly škrceny, drženy pod krkem, bity vařečkou do hlavy, bity páskem, měly vylomeny zub, modřiny, podlitiny, výjimkou není ani udeření batolety, fackování, sprchování studenou vodou, udeření dítěte při útoku na matku, která dítě měla v náručí (kojila), byly odhozeny, zkopány. Nebo tyto děti utrpí zranění při obraně matky.

Graf: č.6 Děti, svědci domácího násilí, 2007

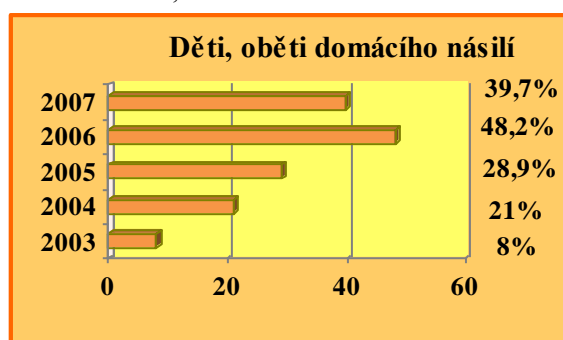
Zdroj: www.rosa.cz (převzato a upraveno)

Graf č.7 Děti, svědci domácího násilí

Zdroj: www.rosa.cz (převzato a upraveno)

Graf : č.8 Děti, oběti domácího násilí

Zdroj: www.rosa.cz (převzato a upraveno)

Policejní statistiky

Statistiky Policejního prezidia ČR jsou kategorizovány podle jednotlivých trestných činů. Problematika domácího násilí není specificky sledována, stejně jako se nesleduje, zda se obětí stala žena či muž. Výskyt domácího násilí můžeme mimo jiné zjišťovat např. v následujících kategoriích (viz tabulka č.3): Statistika Policejního prezidia ČR.

Tabulka č. 2 - Statistika Policejního prezidia ČR (www.mvcr.cz)

ROK 2006 (od 1. 1. do 30. 9.)	Počet případů
Vraždy motivované osobními vztahy	70 (z toho vyšetřováno 63 mužů a 7 žen)
Týrání osoby blízké žijící ve společném obydlí § 215a	343 (z toho vyšetřováno 333 mužů a 10 žen)
ROK 2005	Počet případů
Vraždy motivované osobními vztahy	104 (z toho vyšetřováno 83 mužů a 21 žen)
Týrání osoby blízké žijící ve společném obydlí § 215a	421 (z toho vyšetřováno 408 mužů a 13 žen)
ROK 2004	Počet případů
Vraždy motivované osobními vztahy	120 (z toho vyšetřováno 102 mužů a 18 žen)
Týrání osoby blízké žijící ve společném obydlí § 215a (od 1. 6. 2004)	161 (z toho vyšetřováno 158 mužů a 3 ženy)
ROK 2003	Počet případů
Vraždy motivované osobními vztahy	106 (z toho vyšetřováno 92 mužů a 14 žen)
§ 215a trestního zákona nebyl v platnosti	

Zdroj: www.rosa.cz (převzato a upraveno)

- Vraždy motivované osobními vztahy (v rámci této kategorie se nerozlišuje vztah mezi obětí a pachatelem).
- Týrání osoby blízké žijící ve společném obydlí – § 215a trestního zákona (v platnosti od 1. 6. 2004).

Bez ohledu na zvolený přístup ke sběru dat můžeme říci, že výskyt násilí mezi partnery není výjimečnou událostí. Rozdílné výsledky výzkumů často vedou k otázce, zda existuje genderová rovnováha mezi pachateli partnerského násilí. Při posuzování výsledků jednotlivých studií je třeba brát v úvahu použitou definici partnerského násilí – zda zahrnovala i formy psychického násilí či nikoliv, zda byli dotazováni oba partneři a zda měli respondenti možnost výběru jednotlivých forem násilí nebo byli jen dotázáni, jestli jsou nebo

nejsou obětí partnerského násilí. Tyto a řada dalších faktorů totiž mohou značně ovlivnit konečné závěry studie. Zajímavé by bylo zařadit při dotazování na výskyt partnerského násilí také otázku, kdo iniciuje násilí a kdo užívá násilí v sebeobraně. V rámci výzkumu partnerského násilí je také třeba učinit jasný rozdíl mezi partnerskou hádkou a násilím. Násilí je charakteristické svou dlouhodobostí, opakovatelností, zvyšující se intenzitou a nerovnováhou sil mezi obětí a násilníkem. Množství autorů se shoduje na tom, že problematika partnerského násilí není genderově neutrální a ženy se stávají oběťmi partnerského násilí častěji než muži. Statistiky potvrzují, že také muži se stávají oběťmi partnerského násilí, jeho podoby však bývají odlišné a nevedou k tak častým fyzickým zraněním (Vargová, Vavroňová, 2006).

2.7.2 Domácí násilí v etnických menšinových komunitách

Situace v romských komunitách v České republice

V České republice žije podle sčítání lidu v roce 2001 zhruba 11 000 Romů. Především v posledních letech začaly narůstat snahy některých místních samospráv k vytlačení romských komunit z center měst na jejich periferii či v některých případech i za města.

V současnosti se hovoří nejenom o tom, že rezidenční segregace má etnický rozměr. Za nebezpečný se považuje především fakt, že romské enklávy, které jsou charakterizovány sociální homogenitou, se stávají čím dál tím častěji ghetty. Ghetty, jejichž společným jmenovatelem je sociální vyloučení obyvatel, narůstání sociálních problémů, zvýšená míra výskytu sociálně patologických jevů a především jejich postupné uzavírání se vůči okolnímu světu a prohlubující se rezignace obyvatel na možnost změnit tuto situaci.

V romských ghettech a v lokalitách, kde je vysoká koncentrace Romů, se kumulují rizikové faktory, které významně zvyšují ohroženost romských žen. V souvislosti se socioekonomickou situací se jedná především o nezaměstnanost, obtížnou zaměstnatelnost, chudobu, nízké vzdělání, přijatelnost nechráněného zaměstnávání či závislost na drogách či alkoholu. K těmto rizikovým faktorům přistupují ještě další, které jsou spojené s etnokulturní příslušností žen k romské komunitě - odlišný postoj k ženským právům, orientace na přítomnost, nárůst počtu emigrujících Romů a v neposlední řadě i exotičnost Romek pro potenciální kupce.

Vzdělání: je faktem, že příslušníci romské komunity dosahují nejčastěji základního vzdělání.

Chudoba: obecně lze říci, že sociální úroveň romské populace je stále ještě nižší než sociální úroveň u ostatních obyvatel. Existují však i lokality- především romská ghetta, kde je nutné zdůraznit, že jejich členové žijí v podmínkách nesrovnatelně horších než ostatní občané.

Nechráněná práce: díky vysoké míře nezaměstnanosti v romské komunitě řeší mnoho Romů svoji obtížnou sociální situaci různými příležitostnými brigádami. Jedná se buď o práci nasmlouvanou prostřednictvím dohody o provedení práce nebo o práci tzv. "na černo." Získávání výdělků takovým způsobem se postupně stává v některých romských komunitách normou. Vycházíme-li z toho, že mnoho žen se stane obětí obchodu s lidmi právě díky přijetí pracovní nabídky bez pracovní smlouvy, je zřejmé, že Romky jsou jednoznačně ohroženou skupinou. Rovněž díky tomu, že ženy pracující v sexuálním průmyslu (mezi kterými nechybí Romky) nejsou pracovně chráněny jakýmkoli právními předpisy, zvyšuje se riziko, že se stanou obětí obchodování.

Neinformovanost: těmto ženám chyběly rovněž informace o možných rizicích práce v zahraničí a způsobech, jak se rizikovým situacím vyhnout. Obyvatelé sociálně vyloučených lokalit mají sníženou možnost přístupu k informacím. Pro některé romské komunity je rovněž charakteristická jejich nedůvěra k informacím, jejichž nositelé pocházejí z majoritní společnosti.

Rodinné zázemí: důležitým faktorem je rodinné prostředí, ve kterém potencionální oběť vyrůstá. Život v ghettu je častou příčinou rozpadu tradičních rodinných hodnot. Romská ghetta v tomto směru nejsou výjimkou.

Věk: snazší obětí obchodu se stane mladá dívky bez faktických životních zkušeností, než zralá žena. Romské dívky vyspívají fyzicky dříve, než dívky z majoritní společnosti. Již ve velmi mladém věku působí vizuálně starším dojmem.

Závislost na drogách, alkoholu: závislost, ať už na drogách, alkoholu či hracích automatech, je pro osobu, která jí trpí, finančně velmi vyčerpávající. Právě drogová závislost je častou příčinou, proč se mladé dívky vydávají na dráhu prostituce. V některých případech také závislost rodičů dožene dceru k prostituci.

Orientace na přítomnost: rizikovým faktorem pro obchod se ženami se může stát vnímání času. Romové, o nichž mnohdy platí, že žijí pro dnešní den, se často rozhodují na základě momentálního rozpoložení, momentální potřeby. Např. nabídku na získání výhodné práce v zahraničí tedy pravděpodobně přijmou, aniž by se snažili určit míru rizika.

Romská emigrace: pravděpodobnost, že dívka či žena vycestuje do zahraničí, zvyšuje i fakt současné romské emigrace. Ať už jsou důvody emigrace Romů ekonomické či ať už je důvodem opuštění republiky strach z rasové diskriminace, romské ženy a dívky se mohou ocitnout v cizím prostředí za hranicemi státu.

Exotičnost: v souvislosti s obchodováním s lidmi je fakt, že se romské ženy se stávají čím dál častěji „exotickým obchodním materiálem“.

Odlisný postoj k ženským právům: romská komunita je tradičně patriarchální, ženy snad kromě "phuri daj" staré matky se netěšily velké vážnosti v komunitě. Tento postoj k ženám přetrvává do současnosti (a zhoršuje se s propadem sociální situace komunit)Nositelem tohoto není jen mužská část komunity, většina žen tento fakt akceptuje a připadá jim samozřejmý.

Dominantní postavení muže, jenž svou moc potřebuje manifestovat, může vyústit v domácí násilí směřované k manželce, u něhož jsou často přítomny děti. Studie romských žen v Evropě dokonce tvrdí, že domácí násilí v romských rodinách může být buď důsledkem kulturních zvyků nebo důsledek špatné sociální či ekonomické situace

Sociální pracovníci, kteří pracují přímo v romských komunitách, jsou nezastupitelným prvkem, který díky znalosti prostředí může jako první identifikovat ženu v rizikové situaci, resp. oběť a zprostředkovat jí relevantní informace.

Oproti tomu pracovníci, znající případy domácího násilí páchaného i opakovaně na ženách z romských komunit, se shodují na tom, že ženy s tímto problémem by je se žádostí o pomoc neoslovily. Tuto zkušenost zdůvodňovali tím, že pro ženu je hanbou si na chování

manžela či druha stěžovat komukoli mimo rodinu či že ženy považují násilí v různých podobách jako normální či přijatelné.

Romské ženy domácí násilí považují za běžnou a normální součást života v komunitách a nevnímají ho jako problém, který by bylo potřeba diskutovat. Časté akceptování domácího násilí, jeho existence v komunitách či jeho vnímání jako normální součásti života, se potvrdila nejen v rozhovorech s romskými ženami a dívkami, ale i v postojích romských studentů a studentek (Diskriminace, 2004).

2.7.3 Povědomí veřejnosti o domácím násilí

Ještě na konci 90. let minulého století bylo domácí násilí v České republice zcela přehlíženým a bagatelizovaným tématem, o jehož otevření se v rámci svých tehdy poměrně omezených možností snažili jen informovaní odborníci a neziskové organizace. Přestože jsme se v médiích stále častěji dozvídali o případech dospělých žen a mužů týraných či utýraných k smrti svými partnery, dětmi či vnuky, stavěla se společnost k domácímu násilí zády a lpěla na mýtech typu „co se doma upeče, má se doma také sníst“.

Moment, který přinesl procesu změny přístupu k problematice domácího násilí v České republice, nastal v roce 2000. Společnost Philip Morris ČR se rozhodla využít zkušeností svých sesterských společností v jiných státech světa a podpořit osoby ohrožené domácím násilím. Oslovila proto občanské sdružení Bílý kruh bezpečí s nabídkou spolupráce na rozsáhlém projektu, ve kterém si oba partneři stanovili dva hlavní cíle: a) vytvořit nabídku nepřetržitě, lehce dostupné pomoci ohroženým osobám, b) změnit celospolečenskou reakci na tento fenomén. To, že projekt přinese unikátní výsledek, kdy soukromá firma a nezisková organizace prosadí změnu legislativy i praxe, bylo tehdy jen tajným snem, který má od 1. ledna 2007 konkrétní podobu v zákoně na ochranu před domácím násilím v ČR (135/2006 Sb.).

Společný pětiletý projekt „Domácí násilí“ společnosti Philip Morris ČR a občanského sdružení Bílý kruh bezpečí byl zahájen i ukončen reprezentativním výzkumem agentury STEM, který opakovaně zmapoval situaci v oblasti domácího násilí v ČR a potvrdil vysoký výskyt tohoto nebezpečného fenoménu v naší společnosti. V rámci aktivit projektu byla před pěti lety uvedena do provozu DONA linka, poskytující nepřetržitou pomoc obětem domácího násilí. Proběhla řada osvětových kampaní zaměřených na širokou i odbornou veřejnost, vznikla Aliance proti domácímu násilí, byl vypracován návrh nové legislativy na ochranu

před domácím násilím, který zásadně mění postavení osob ohrožených domácím násilím v České republice, a podařilo se výrazně zlepšit informovanost a postoje široké veřejnosti k tomuto fenoménu (Domácí násilí, 2006).

2.8 Kriminologické aspekty domácího násilí na ženách

Státy považující domácí násilí za závažný problém, přijímají legislativní opatření směrem k pachatelům i směrem k oběti. Společenské a státní instituce veřejně deklarují, že domácí násilí nebude tolerováno a že oběť má nárok na podporu a ochranu. Legislativní opatření a možnost právní ochrany obětí také významným způsobem ovlivňují efektivnost prevence opakování násilí v rodině.

2.8.1 Vymezení základních pojmů v kriminologii

Násilnou osobou se rozumí osoba, která ohrožuje jinou osobu (ohroženou osobu) na životě, zdraví, svobodě nebo lidské důstojnosti a společně s ohroženou osobou obývá byt nebo dům, popřípadě jsou či byly spolu s ohroženou osobou v intimním, rodinném či jiném obdobném vztahu; vzhledem k aktuální zadokumentované situaci, předešlým incidentům a riziku reálného ohrožení lze důvodně předpokládat, že tato osoba se bude dopouštět i nadále násilí vůči ohrožené osobě.

Vykázanou osobou se rozumí násilná osoba, vůči které bylo rozhodnuto o uplatnění institutu policejního vykázání § 21a zákona o Policii ČR, event. rozhodnutím soudu uloženo, aby dočasně opustila společné obydlí a zdržela se navazování kontaktu s ohroženou osobou (předběžné opatření soudu podle § 74b o.s.).

Ohroženou osobou se rozumí osoba, proti které směřuje domácí násilí ze strany násilné osoby; jedná se většinou o osobu, která společně s násilnou osobou obývá dům nebo byt, popřípadě je nebo byla s násilnou osobou v intimním vztahu.

Vykázáním se rozumí zákonný policejní zásah do soukromí spočívající povinnosti násilné osoby opustit společné obydlí s ohroženou osobou (tj. společně obývaný byt či dům) a zákazu vstupu do společného obydlí a jeho bezprostředního okolí. Jde o rozhodnutí Policie ČR (podle § 21a zákona o Policii ČR) nebo o předběžném opatření soudu podle § 74b o.s. (Intervenční centrum HK, 2008).

2.8.2 Právní normy a současná legislativa

Ochrana oběti by měla být základem každé intervence v případech domácího násilí. Legislativní opatření a možnosti právní ochrany obětí dané země významným způsobem ovlivňují efektivnost prevence opakování násilí v rodině a pomoc a ochranu osobě ohrožené domácím násilím.

České právo nezná normativní definici domácího násilí. Pojmenování tohoto závažného celospolečenského problému v České republice zcela chybělo a na zavedení tohoto pojmu mají zásluhu zejména nestátní neziskové organizace, které se od začátku devadesátých let minulého století začaly problémem domácího násilí zabývat. Ochrana obětí domácího násilí je v českém právním systému obecně zakotvena v rámci občanského práva, rodinného práva, práva přestupkového a policejního a také v trestním zákoně.

Trestní zákon (řazeno chronologicky podle ustanovení dnes platného trestního zákona).

§ 215a – Týrání osoby blízké žijící ve společném domě nebo bytě

V prosinci 2003 byla přijata Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky novela trestního zákona, která vložением § 215a zavádí trestnost týrání osoby blízké žijící ve společném domě nebo bytě, a to s účinností od 1. 6.2004. Týráním je zde myšleno úmyslné zlé nakládání s blízkou osobou, vyznačující se vyšším stupněm hrubosti a bezcitnosti a určitou trvalostí, které tato osoba pociťuje jako těžké příkoří (může jít o bití, pálení či jiné tělesné poškození, ale i psychické a sexuální násilí, vydírání nebo zneužívání, vyhrožování, nucení k ponižujícím úsluhám nebo jiným činnostem, které týranou osobu neúměrně fyzicky nebo psychicky zatěžují). Trvalost pachatelova jednání je nutno posuzovat v závislosti na intenzitě zlého nakládání. Nevyžaduje se, aby šlo o jednání soustavné nebo delší dobu trvající stejně jako vznik následků na zdraví.

Podle § 215a trestního zákona bude ten, kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společně obývaném bytě nebo domě, potrestán odnětím svobody až na tři léta. Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 zvláště surovým způsobem nebo na více osobách nebo pokračuje-li v páchání takového činu po delší dobu.

Skutková podstata podle § 215a není zařazena ve výčtu trestných činů podle § 163 trestního řádu, tzn. k zahájení trestního stíhání podle § 215a není třeba souhlasu poškozeného (oběti).

Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím

Dne 14. března 2006 byl přijat zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. Modelem pro návrh tohoto zákona byl rakouský zákon proti domácímu násilí, který zavedl tzv. institut vykázání již v roce 1997. Zákon č.135/2006 od 1. 1. 2007 umožní v České republice vykázání pachatele domácího násilí ze společně obývaného bytu či domu na dobu 10 dnů. Předběžným opatřením bude možno požádat o prodloužení této doby, a to maximálně na dobu jednoho roku. Zároveň tento zákon počítá se zřízením tzv. intervenčních center.

Zákonem 135/2006 se mění tyto zákony:

- Zákon o Policii České republiky.
- Občanský soudní řád.
- Trestní zákon.
- Zákon o sociálním zabezpečení .
- Zákon o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení.

Oprávnění rozhodnout o vykázání ze společného obydlí a zákazu vstupu do něj

Od 1. 1. 2007 získává Policie ČR nové oprávnění rozhodnout o vykázání pachatele domácího násilí ze společného obydlí a zákazu vstupu do něj. Podle § 21a, odst. 1 zákona o Policii je policista oprávněn, lze-li na základě zjištěných skutečností, zejména s ohledem na předcházející útoky, důvodně předpokládat, že dojde k nebezpečnému útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo zvlášť závažnému útoku proti lidské důstojnosti, vykázat z bytu nebo domu společně obývaného s ohroženou osobou jakož i z jeho bezprostředního okolí toho, kdo je podezřelý z takového jednání.

Součástí vykázání je rovněž zákaz návratu do vymezených prostor. Toto rozhodnutí je účinné v okamžiku, kdy bylo prokazatelně sděleno osobě, proti které směřuje. Osoba, proti níž vykázání směřuje (dále jen „vykázaná osoba“), je poté povinna neprodleně opustit místo, na které se rozhodnutí o vykázání vztahuje. Rozhodnutí o vykázání se vydává bez projednání věci a z úřední povinnosti, přičemž souhlas ohrožené osoby se nevyžaduje.

Rozhodnutí o vykázání se písemně vyhotoví do 24 hodin od vstupu policisty do společného obydlí. Vyhotovené rozhodnutí se v opise doručí vykázané osobě a ohrožené osobě. Opis rozhodnutí o vykázání doručí policista do 24 hodin od jeho vydání spolu s opisem úředního záznamu podle § 21a odst. 6 příslušnému intervenčnímu centru; v případě, že ve společném obydlí, na které se rozhodnutí o vykázání vztahuje, žije nezletilá osoba, doručí se opis rozhodnutí o vykázání spolu s opisem úředního záznamu ve stejné lhůtě též příslušnému orgánu sociálně-právní ochrany dětí.

Přijetí zákona 135/2006 Sb. stejně jako zavedení § 215a trestního zákona jistě znamená krok k větší ochraně obětí domácího násilí. Otázkou však zůstává efektivní aplikace těchto právních instrumentů v praxi. Ta si vyžaduje:

- Průběžné a povinné školení pracovníků všech institucí zasahujících a pomáhajících v případech domácího násilí.
- Monitoring případů domácího násilí všemi zainteresovanými institucemi a organizacemi.
- Evaluace efektivity zásahů v jednotlivých případech.
- Interdisciplinární přístup a koordinaci aktivit jednotlivých institucí (Vargová, Vavroňová, 2006).

2.8.3 Trestné činy páchané na obětech domácího násilí

Pachatel domácího násilí se může v rámci rodiny dopouštět těchto dalších trestných činů:

§ 197 Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci. Kdo jinému vyhrožuje usmrcením, těžkou újmou na zdraví nebo jinou těžkou újmou takovým způsobem, že to může vzbudit důvodnou obavu, může být potrestán odnětím svobody až na jeden rok. Jinou těžkou újmou může být např. i vyhrožování způsobením škody velkého rozsahu nebo na věci vysoké umělecké hodnoty, ke které má navíc poškozený citový vztah anebo vyhrožování usmrcením nebo těžkou újmou na zdraví i osobě poškozenému blízké apod. Důvodnou obavou se rozumí vyšší stupeň tísnivého pocitu ze zla, kterým je vyhrožováno. Pokud je vyhrožování doprovázeno chováním, které ilustruje odhodlání pachatele vyhrůžku splnit (např. vyhrůžka usmrcením nebo způsobením těžké újmy na zdraví doprovázená šermováním nožem či pozvednutím jiné zbraně), lze dovodit, že je způsobilé vzbudit důvodnou obavu. Není třeba, aby ten, jemuž je vyhrožováno, byl přítomen. Stačí, když je vyhrůžka adresována poškozenému takovým způsobem, že pachatel si je vědom toho, že se poškozený o ní dozví (např. prostřednictvím další osoby, telefonicky, dopisem apod.).

§ 213 Zanedbání povinné výživy. Kdo neplní, byť i z nedbalosti, svou zákonnou povinnost vyživovat nebo zaopatřovat jiného, může být potrestán odnětím svobody až na tři léta. Jedná se o povinnost, která vyplývá ze zákona o rodině.

§ 215 Týrání svěřené osoby. Toto ustanovení chrání osoby, které jsou vzhledem ke svému věku nebo z jiných důvodů v péči nebo výchově jiných osob. Poškozeným může být nejen dítě, ale i osoba zletilá, která je pro stáří, nemoc, invaliditu, mentální retardaci apod. odkázána na péči jiných osob. Týrání je zlé nakládání se svěřenou osobou, vyznačující se vyšším stupněm hrubosti, krutosti, bezcitnosti, bezohlednosti, bolestivosti, a určitou trvalostí, které tato osoba pociťuje jako těžké příkoří. Kdo týrá osobu, která je v jeho péči nebo výchově, může být potrestán odnětím svobody na šest měsíců až osm let.

§ 221 - 222 Ublížení na zdraví. Za „ubližení na zdraví“ můžeme pokládat takový stav (onemocnění, poranění), který porušením normálních tělesných nebo duševních funkcí znesnadňuje výkon obvyklé činnosti nebo má jiný vliv na obvyklý způsob života poškozeného a který zpravidla vyžaduje lékařské ošetření, i když nezanechává trvalé následky. Jedním z důležitých kritérií při posuzování pojmu „ubližení na zdraví“ je pracovní neschopnost, tedy stav, kdy je postižený dočasně vyřazen z pracovního procesu. (Soudní praxe vychází z toho, že znesnadnění obvyklého způsobu života postiženého, popř. pracovní neschopnost musí trvat nejméně sedm dní.) Kdo jinému úmyslně ublíží na zdraví, může být potrestán odnětím svobody až na osm let. Kdo jinému úmyslně způsobí těžkou újmu na zdraví, může být potrestán odnětím svobody na dvě léta až dvanáct let.

§ 235 Vydírání. Pohrůžkou násilí se rozumí jak pohrůžka bezprostředního násilí, tak i pohrůžka násilí, které má být vykonáno nikoliv ihned, ale teprve v bližší nebo vzdálenější budoucnosti. Pohrůžka jiné těžké újmy může spočívat v hrozbě způsobení majetkové újmy, vážné újmy na cti a dobré pověsti, směřovat k rozvratu manželství nebo rodinného života apod. Kdo jiného násilím, pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy nutí, aby něco konal, opominul nebo trpěl, může být potrestán odnětím svobody až na 12 let.

§ 241 Znásilnění. Kdo násilím nebo pohrůžkou bezprostředního násilí nutí ženu k souloži, nebo kdo k takovému činu zneužije její bezbrannosti, může být potrestán odnětím svobody na dvě léta až 15 let. Nezáleží na věku osoby ženského pohlaví a vztahu k pachateli (za ženu v tomto smyslu je třeba považovat i malé dítě i manželku). Za násilí se považuje použití fyzické síly ze strany pachatele za účelem překonání nebo zamezení vážně míněného odporu ženy a dosažení soulože proti její vůli. Pohrůžka bezprostředního násilí je taková pohrůžka, z

niž by bylo patrné, že násilí bude použito okamžitě, nepodrobí-li se napadená vůli útočníka. Výše trestu u všech uvedených trestných činů závisí na způsobeném následku a pohnutce jednání pachatele.

Další ustanovení trestního zákona vztahující se k problematice domácího násilí:

§ 171/1,3 Maření výkonu úředního rozhodnutí

§ 185 Nedovolené ozbrojování

§ 202 Výtržnictví

§ 205 Ohrožování mravnosti

§ 216 Únos

§ 217 Ohrožování mravní výchovy mládeže

§ 219 Vražda

§ 231 Omezování osobní svobody

§ 232 Zbavení osobní svobody

§ 237 Útisk

§ 238 Porušování domovní svobody

§ 249 Neoprávněné užívání cizí věci

§ 249a Neoprávněný zásah do práva k domu, bytu nebo nebytovému prostoru

§ 257 Poškozování cizí věci

§ 242 Pohlavní zneužívání - zneužití osoby mladší 15 let (Vargová, Vavroňová, 2006).

2.8.4 Reakce oběti domácího násilí na trestné činy

Charakteristickým rysem násilí v rodině je, že mezi pachatelem a obětí existuje velmi blízký vztah a že oba mohou mít tendenci popírat to, co se ve skutečnosti děje. V kontextu domácího násilí je normální, že se oběť chová jako pachatelův „komplic“. Je to velmi specifická situace, kterou by měli brát v potaz jak zasahující a vyšetřující policisté, tak státní zástupci a soudci. Reakce obětí domácího násilí se totiž může v mnoha aspektech lišit od jejich zkušeností s násilím páchaným mezi neznámými lidmi.

Narozdíl od oběti, která byla napadena neznámým pachatelem a která je většinou ochotna ohlásit napadení na policii a podat svědectví, od oběti domácího násilí nelze vzhledem k blízkému vztahu k pachateli očekávat, že bude připravena spolupracovat s policií či soudem. Ve společnosti stále přetrvává tabu podat trestní oznámení na člena rodiny.

Výsledkem silného pocitu loajality oběti a strachu z dalšího násilí je, že oběti často nevěnují pozornost zajištění vlastní bezpečnosti. Zabývají se tím, co je v zájmu pachatele a rodiny, a to jim zabírá tolik prostoru a energie, že jen minimálně věnují pozornost svým potřebám. Znovu tedy vidíme, že vytvoření bezpečnostního plánu a posílení oběti, aby se zabývala potřebou ochránit se, jsou důležitými strategiemi poskytování efektivní pomoci obětem domácího násilí (Vargová, Vavroňová, 2006).

Vztahové delikty stojí v protikladu k formám jiných deliktů jako jsou trestné činy v dopravě, ekologické trestné činy, krádeže jízdních kol a podobně. U vztahových deliktů však pocity oběti vůči činu a pachateli sahají od bagatelizace, překvapení, rezignace až k pomstě a vzteku. Časté jsou pocity ambivalentní. Z toho plyne jak otálení s oznámením

trestného činu, tak vyhledání lékařské pomoci. V této souvislosti je zanedbáváno i zajištění a opatření svědků.

Reakce obětí na zločin je závislá na druhu deliktů a pohlaví. Ženy s podáním trestního oznámení více váhají. Mezi nejčastější důvody neoznámení trestného činu patří předpokládaná neúspěšnost oznámení, hodnocení věci jako osobní záležitost, krytí pachatele, velká časová ztráta a potíže s policií, nepatrná majetková škoda.

Ochota podávat trestní oznámení klesá u opakovaně viktimizovaných obětí. Většina obětí považuje ochranu prostřednictvím státních institucí za pozdní, nedostatečnou a neekonomickou. Proto stále sílí trendy zabezpečit ohrožené zájmy obětí prostředky neformální sociální kontroly v působnosti neziskových organizací provozujících azyly, centra pro děti, poradny, krizové linky (Voňková, Macháčková, 2003).

2.9 Principy v poskytování pomoci ženám, obětem domácího násilí

Ženy, které přežily násilí, potřebují informace a přístup k podpoře a pomoci: bezpečné bydlení, ochranu, právní, sociální a finanční pomoc, psychologickou a zdravotnickou podporu. K překonání traumatické zkušenosti je potřeba jak krizová, tak dlouhodobá pomoc. Stejně tak jsou důležité kvantitativní standardy (služby přístupné všem obětem ve všech částech země) i kvalitativní standardy (bezpečnostní opatření a odborná, specializovaná pomoc).

2.9.1 Principy a standardy pomoci obětem domácího násilí

Ženy a děti potřebují více než jen „střechu nad hlavou“ (WAVE - Women against Violence Europe, 2002): kvalitní služby a profesionální, odbornou pomoc. Pracovnice ženských center, které mají dlouhodobou zkušenost s podporou obětí násilí, identifikovaly principy, které mohou být při poskytování pomoci aplikovány všemi institucemi, které se touto problematikou zabývají. Mezi důležité standardy patří:

Ukončení násilí a prevence násilí. Společným cílem všech institucí musí být okamžité ukončení aktuálního násilí a prevence jeho opakování. Role mnoha institucí je také v primárně preventivních aktivitách, jako jsou kampaně zaměřené na zvýšení povědomí o domácím násilí nebo preventivní programy na školách. Vzhledem k tomu že velká část případů domácího násilí není nikdy nahlášena a řešena, dalším důležitým cílem spolupráce je zvýšení počtu oznámených případů a podpora obětí při vyhledání specializované pomoci.

Dlouhodobá podpora pro oběti domácího násilí. Zastavení násilí a jeho prevence si vyžadují dlouhodobé poradenství a podporu. Krizová intervence není v těchto případech dostatečná. Dlouhodobá pomoc by měla být obětem přístupna po celou dobu, kdy mohou být ohroženy opakováním násilí, a dokud ony samy cítí, že takovouto pomoc potřebují.

Odpovědnost pachatele za násilí. Jedním z klíčových úkolů je, aby pachatelé byli shledáni za násilí zodpovědní, nesli následky za své chování a všechny násilné činy byly potrestány. Vlastní trest však nestačí. Musí existovat prevence dalšího násilného chování a tlak na to, aby své chování změnili. Vzhledem k tomu že mnoho násilníků není ochotno účastnit se terapeutických programů dobrovolně, musí být přijaty zákonné prostředky, které by jim účast v těchto programech ukládaly. Programy podporující oběti násilí musí být nedílnou součástí programů pro pachatele.

Obhajoba práv obětí. Odsouzení násilí znamená přijetí jasného postoje a odsouzení násilí na ženách ve všech jeho formách („Neexistuje žádná omluva pro násilí“). Tendence zachovávat neutrální postoj zvyšuje riziko tolerance násilí. Je nutné vždy jasně formulovat, že za násilí je odpovědný pachatel. Oběti násilí potřebují služby, které by jim pomohly hájit jejich práva a poskytovaly jim dlouhodobou podporu při celém procesu odpoutání se od násilného partnera. Aktivita jednotlivých institucí přitom musejí být koordinovány.

Ochrana a bezpečí. Pro ženy, které přežily násilí, je nejdůležitější zajistit jejich bezpečí. To by mělo být hlavním cílem všech služeb poskytovaných různými institucemi.

Bezplatnost služeb. Služby pro ženy a děti, oběti domácího násilí, by měly být poskytovány bezplatně, zvláště ženám s minimálním či žádným příjmem. Cílem by mělo být zajištění pomoci pro všechny ohrožené ženy a děti bez ohledu na jejich ekonomickou a sociální situaci.

Posílení. Oběti domácího násilí mají traumatickou zkušenost vlastní bezmoci a naopak absolutní moci pachatele, kterému je oběť vydána na pospas. Cílem všech intervencí by proto mělo být překonání těchto pocitů a posílení žen a dětí do té míry, aby mohly vést samostatný a plnohodnotný život bez násilí. Neměly by být označovány za nemocné či nepřízpůsobivé, protože přidělení takovýchto „nálepek“ může vést k dalšímu oslabení jejich pozice. Oslabení je častým důsledkem prožitého násilí. To zanechává šrámy nejen na těle, ale také na duši a sebevědomí.

Někteří odborníci mylně přistupují k oslabení obětí jako k jejich charakteristickému rysu a označují oběti za nositelky patologie. Důležité však je pohlížet na tyto ženy jako na možný zdroj změny a také jako na odborníky na jejich vlastní životy. Potřebují podporu v tom, aby mohly svůj život pevně uchopit do vlastních rukou a pochopit, jak došlo k tomu, že jejich partner nad nimi získal takovou moc a kontrolu. Pochopení mechanismů násilného vztahu pomůže ženám a dětem vyvinout účinné strategie jak se násilí bránit. Konečným cílem je žít život bez násilí.

Právo na sebeurčení. Je důležité respektovat právo ženy rozhodovat o svém životě. Rodina, přátelé i odborníci velmi často ženě radí a říkají, co má dělat. Někteří si myslí, že by měla od násilného partnera odejít, jiní doporučují dát mu ještě jednu šanci. Bohužel se stává, že jsou pak zklamáni, když jejich rady neuposlechnou. Takovéto rady však mohou vytvářet na ženu ještě větší tlak a nebývají příliš efektivní. Měli bychom ženu spíše podpořit v tom, že má právo se rozhodnout a že její rozhodnutí bude respektováno. Cílem intervence je ukončit násilí, nikoli ukončit vztah. Právo na sebeurčení je důležitým principem práce s oběti násilí. Jak dlouho chce žena zůstat v azylu, zda chce od partnera odejít, nebo s ním zůstat, je čistě a pouze na ní.

Snadný přístup k službám a proaktivní podpora. Ženy a děti, oběti domácího násilí, potřebují proaktivní pomoc a podporu. Vyhledání pomoci může být obtížný proces, v jehož průběhu oběť často kontaktuje několik institucí, než se jí dostane skutečné podpory a pomoci. Služby pro oběti by měly být snadno dostupné a známé. Je úkolem společnosti nabídnout pomoc obětem násilí, nikoli úkolem oběti hledat či dožadovat se pomoci.

Pomoc a podpora pro děti. Jak již bylo zmíněno, děti - svědci násilí - jsou vždy jeho oběťmi, ať přímými, nebo nepřímými. Bohužel jsou často zapomenutými, tichými oběťmi, protože pouze velmi málo institucí si je vědomo jejich specifickým potřeb. V mnoha specializovaných azylových domech pro ženy se služby pro jejich děti staly integrální součástí nabízených služeb. Poradenství a podpora pro děti by měla být poskytována paralelně s podporou pro ženy, jako jakýsi balíček služeb. To pomůže také posílit vztah mezi matkou a dítětem a podpoří nenásilné vzorce chování v rámci rodiny, která je často jediným zdrojem opory a jistoty dětí.

Rozmanitost. Rozmanitost a různorodost žen by měla být nejen respektována, ale také vnímána jako něco hodnotného, co by mělo být podporováno. Služby musí být ženám a dětem poskytovány bez ohledu na národnost, rasu, etnickou příslušnost, společenskou třídu, věk, handicap, náboženství, kulturu, sexuální orientaci atd. Služby by měly být přístupné všem obětem a musí zohledňovat speciální potřeby žen.

Mlčenlivost a anonymita. Pro ochranu práv ženy a zachování její důvěry je nezbytné, aby se sama mohla rozhodnout, jaké informace o ní mohou být poskytnuty dalším institucím a organizacím. Azylové domy a poradenská centra by neměla poskytovat žádné informace bez ženina souhlasu. Výjimky mohou být učiněny

pouze v případech, kdy je ohrožen její život, nebo když jsou v nebezpečí nezletilé děti (např. sebevražedné pokusy, akutní nebezpečí ze strany násilníka, týrání dětí). Žena by také měla mít právo na podporu a poradenství, aniž by musela odhalit svou identitu.

Ženy pomáhají ženám a specializované služby

Týrané ženy velmi trpí tím, že jsou zneužívány a ovládány svými partnery. Proto je pro ně velmi důležité, aby jim byly služby a podpora poskytovány ženskými poradkyněmi, které jsou vyškolené v této problematice. Princip ženské pomoci ženám se proto stal hlavním konceptem práce ženských organizací. Oběti násilí totiž trpí tím, že jsou v oslabené pozici a ztrácejí důvěru ve své vlastní schopnosti a sílu. Ženské organizace poskytující služby obětem proto využívají takový model práce, který jim umožní uvědomit si jejich schopnost vést vlastní aktivní život a sama o sobě rozhodovat.

Tento princip se odráží také ve struktuře azylových domů a ženských krizových center a krizových linek, kde ženy nejen pracují a poskytují služby, ale také je řídí. Takováto struktura pomáhá ženám a dětem přehodnotit a překonat stereotypy o rozdělení ženských a mužských rolí a posiluje je. Instituce, jako jsou azylové domy pro bezdomovce, domy pro lidi řešící bytové problémy či nesespecializované azylové domy, nejsou vhodné a nemohou poskytnout obětem domácího násilí dostatečnou podporu (WAVE 2004).

Služby a instituce, kde dominují muži, jako např. policie, by měly začít zaměstnávat více žen a zajistit, aby ženy, oběti násilí, byly v kontaktu s vyškolenou policistkou. Policie a státní zastupitelství byli velmi úspěšní v řešení tohoto problému zavedením specializovaných jednotek, kde kontakt s obětí zajišťovaly ženy (byť ne výhradně). V některých zemích již policie a soudní systém přišli s doporučením, že žena, která se stane obětí násilí, má právo být vyslýchána ženou-policistkou.

Zodpovědnost

Při poskytování služeb pro oběti musíme mít na paměti odpovědnost k uživatelkám a uživatelům služeb, organizaci a jejím členům a k společnosti obecně. Aktivita a vedení služeb musí být transparentní a srozumitelné.

Zapojení uživatelů/organizací služeb

Poskytování služeb by mělo být strukturováno demokraticky, s možností zapojit jejich uživatelky/uživatele do poskytování a hodnocení služeb. Zapojení uživatelů je z hlediska moderních konceptů dodržování kvality poskytovaných služeb zásadním principem. Není na ně pohlíženo jen jako na pouhé objekty intervence, ale jsou vnímáni jako důležití partneři, jejichž názor na kvalitu poskytovaných služeb je pro organizaci rozhodující.

Zapojení žen a dětí je zvláště důležité v azylových domech a jiných typech zařízení, ve kterých ženy a děti po určitou dobu pobývají. Azylové domy pro ženy by neměly být institucemi, v nichž jsou životy žen ovládány a kontrolovány. Ženy a děti by měly být začleněny do procesu rozhodování. Kontrola a moc násilného partnera a otce by neměla být nahrazena mocí instituce. S mocí musíme nakládat velmi opatrně: jistá pravidla a řád jsou nezbytné, ale jejich cílem by mělo být vymezení jistých hranic a doporučení, aniž by ženě ukládaly příliš mnoho limitů a omezovaly její osobní svobody.

Standardy rovných příležitostí

Mušské násilí na ženách odráží historicky nerovné rozdělení moci mezi muži a ženami a také přetrvávající genderové vztahy ve společnosti a politice. Jedná se tedy o sociálně-politický problém, který je ve společnosti hluboce zakořeněn. Spolupráce různých institucí by tedy měla přispět i ke zvýšení povědomí o sociálním, historickém, kulturním a politickém pozadí, které tuto formu násilí neustále udržuje při životě. Interdisciplinární přístup by měl také vytvořit prostor, aby ženy a děti mohly vyjádřit své potřeby a zapojit se do boje proti násilí. Rovnost mezi muži a ženami a genderový mainstreaming by měly být důležitými cíli pro všechny zapojené instituce, což by mělo přispět ke zvýšení důvěryhodnosti organizace respektující a podporující ženská práva (Vargová, Vavroňová, 2006).

2.9.2 Síť specializovaných center, interdisciplinární spolupráce

Nezbytným předpokladem pro efektivní interdisciplinární spolupráci je existence adekvátních služeb pro oběti násilí ve všech regionech země. Vezměme srovnání z jiné oblasti: například by v regionu fungovala velmi dobrá záchranná služba, ale nebyla by tam jediná nemocnice, kam by bylo možné zraněné či nemocné osoby převézt. V takovém případě by cíl poskytnout adekvátní zdravotnickou službu nemohl být naplněn. Podobně, v naléhavých případech domácího násilí, nemůže policie zajistit bezpečí žen a dětí před akutním nebezpečím, pokud v regionu neexistuje specializovaný azylový dům pro ženy, oběti domácího násilí. Nemá-li policie k dispozici dostatek výjezdních skupin nebo dostatek aut, jejich pomoc může přijít příliš pozdě.

Dalším předpokladem pro úspěšnou intervenci a efektivní spolupráci v případech domácího násilí je zajištění financování všech institucí a služeb poskytujících pomoc a ochranu obětem. Zatímco jsou komplexní služby policie a zdravotnické péče poskytovány ve všech členských zemích EU pro všechny občany (i když jejich kvalita a účinnost v jednotlivých zemích se může lišit a je potřeba vyvíjet úsilí pro jejich udržení a zlepšení), řada

zemí neustále postrádá adekvátní a komplexní služby pro oběti domácího násilí. To představuje velkou překážku při poskytování efektivní intervence: školení pro zdravotnický personál a záchranáře o domácím násilí může být účinné jen ve velmi omezené míře, pokud nebudou mít k dispozici dostatečnou síť návazných pomáhajících organizací, kam by mohli oběť odkázat.

Odchod z násilného vztahu je velmi obtížný a nebezpečný. Zajištění bezpečného bydlení v ženských azylových domech je proto v každé společnosti nezbytným úkolem. Rozmístění specializovaných azylových domů po území celé republiky je důležitým indikátorem „dobré praxe“. Tyto specializované azylové domy by měly poskytovat komplexní pomoc a splňovat standardy bezpečnosti, jelikož násilí se nezastaví před jejich dveřmi.

Jedním z klíčových kritérií „dobré praxe“ je usnadnění přístupu k systému pomoci. Důležitým krokem je v tomto směru zřízení celorepublikových a regionálních telefonních linek, dostupných 24 hodin denně. Hovory by měly být bezplatné, protože jak se ukazuje z praxe, ženy často nemají přístup k financím nebo nemají dostatek peněz na telefonní hovory. Takovéto linky pro oběti násilí ulehčují přístup k systému pomoci, jelikož ženy mohou obdržet základní informace o jejich možnostech a právech a zůstat přitom v anonymitě.

Pro ženy, které zažily násilí, by měla být přístupná také dlouhodobá podpora a pomoc. V některých případech může takováto pomoc trvat i rok či déle. Trauma plynoucí z násilí se někdy začíná „hojit“ až v momentě, kdy může žena zažít pocit bezpečí. Po odchodu z násilného vztahu mohou ženy prožívat psychické krize a deprese. Proto je důležité, aby měly ženy i jejich děti přístup k dlouhodobé podpoře a poradenství či terapii.

Vzhledem k tomu že násilí vždy (ať přímo, či nepřímo) ovlivňuje i děti, potřebují i ony co nejširší paletu péče a podpory. Pokud chceme předejít mezigeneračnímu přenosu násilných vzorců a předcházet dlouhodobým negativním důsledkům násilí v rodině, musí mít všechny děti ohrožené násilím v rodině přístup ke krizové intervenci i terapii.

Imigrantky by měly mít přístup k poradenství a terapii v jejich vlastním (mateřském) jazyce nebo v jazyce, kterým hovoří nejplynuleji. Legislativa by měla zajistit vydávání povolení k pobytu nezávisle na manželovi a možnost získání pracovního povolení a sociální podpory v nouzi. Oběti domácího násilí, které nemají povolení k pobytu nebo dlouhodobému pobytu, vykazují tendenci případy násilí na policii nehlásit. Vystavily by se tím totiž riziku vrácení do jejich vlasti, zatímco pachatel násilí obvykle vyvázne bez jakéhokoli trestu. Ženy by v těchto situacích neměly být posílány zpět do své země, ale mělo by jim být zajištěno povolení k pobytu nebo azyl, např. z humanitárních důvodů.

Pro ukončení násilí je také nezbytné pracovat s pachatelem. Programy pro pachatele jsou jednou z forem intervence a měly by být integrovány jako součást celkového intervenčního schématu a propojeny s právní ochranou a podporou oběti. Prioritou programů pro pachatele ale musí zůstat potřeby a bezpečí oběti a tyto programy musí velmi úzce spolupracovat s organizacemi poskytujícími podporu pro oběti. Každá země/region by měla poskytovat komplexní síť pomoci pro ženy a děti, oběti domácího násilí.

Ukazatelé „dobré praxe“ při zajišťování služeb pro oběti domácího násilí

- Nejméně jedna bezplatná celostátní krizová linka (závisí na velikosti země) poskytující služby 24 hodin denně v několika jazycích.
- Dostatečný počet míst ve specializovaných azylových domech pro ženy, oběti domácího násilí (minimálně 1 místo na 10 000 obyvatel), dostupných 24 hodiny denně; ve všech částech země možnost zajistit přepravu ženy do azylu.
- Adekvátní bezpečnostní standardy v azylových domech.
- Síť poradenských a intervenčních center pokrývající celou republiku (1 centrum na 50 000 obyvatel).
- Proaktivní přístup: pokud násilí v rodině vyjde najevo, oběť musí být aktivně kontaktována ženskou organizací, která poskytuje pomoc obětem, nebo intervenčním centrem a musí jí být nabídnuta pomoc.
- Dostupnost všech služeb.
- Adekvátní pomoc pro různé specifické skupiny žen (imigrantky, postižené ženy, etnické menšiny apod.).
- Komplexní pomoc pro děti - svědky násilí.
- Poradny a služby pro ženy by měly být provozovány zkušenými, nezávislými ženskými neziskovými organizacemi ve spolupráci se státními institucemi.
- Zajištění dostatečného financování ženských organizací státem.
- Služby poskytované obětem by měly být bezplatné.

Další opatření

☐ Účinná legislativa pro prevenci násilí a ochranu obětí.

- Všechny formy násilí by měly být postižitelné ze zákona.
- Právo na bezplatnou právní pomoc.
- Všechny instituce by měly ve svém přístupu zohledňovat specifickou situaci oběti a přistupovat k nim s pochopením.
- Programy pachatele, které budou efektivní, zdůrazňující bezpečí oběti a jejich cílem bude ukončení násilí.

Bezpečný domov a skutečná šance opustit násilného partnera

Pro vymanění se z násilného vztahu nestačí oběti nabídnout pouze poradenství nebo možnost vznést obvinění. Ty, které přežily násilí, potřebují také praktickou pomoc a finanční podporu. Ženy, které naleznou dočasné útočiště a bezpečí v azylových domech, mají často problém získat další bydlení. Proto by měly mít ženy a děti nárok na finanční a sociální podporu, která by jim umožnila opustit násilného partnera a otce a žít plnohodnotný život bez násilí. Komplexní ekonomická i sociální podpora a pomoc pro oběti domácího násilí by měla kromě jiného zahrnovat:

- ☐ Finanční pomoc a podporu bez zbytečných administrativních odkladů a průtahů.
- Finanční podporu na instalaci bezpečnostních zařízení.
- ☐ Programy pro bydlení.

- ☐ Podporu v osamostatňování ženy (vzdělávací a rekvalifikační programy, znovu začlenění na trh práce).
- ☐ Bezplatnou právní pomoc při podávání návrhů v oblasti ochrany obětí (předběžná opatření, zákaz přiblížení, vykázání pachatele atd.) a podporu v občanských i trestních soudních sporech.
- ☐ Pro ženy – imigrantky zajištění práv na povolení k pobytu nezávisle na jejich manželovi, včetně zajištění pracovního povolení.
- ☐ Přidělení povolení k pobytu na základě humanitárních důvodů pro ty ženy, které se staly obětí násilí a nemají v pořádku všechny doklady, upuštění od deportace.
- ☐ Zajištění politického azylu pro ženy, které by byly ve své zemi vystaveny násilí (Vargová, Vavroňová, 2006).

2.9.3 Zainteresované složky při řešení domácího násilí

Na interdisciplinárním přístupu by se měla podílet celá řada organizací a institucí, a to jak státních, tak i neziskových. Důležitým momentem tohoto typu spolupráce je účast a zapojení ženských organizací, které poskytují služby pro oběti násilí a dlouhodobě se snaží o zlepšení jejich situace. Jsou velmi důležitými, nezbytnými organizacemi, které by neměly chybět v žádné formě interdisciplinární spolupráce a měly by v ní mít centrální a koordinační roli. Důležité je zapojit také instituce, které se podílejí na prevenci a zvyšování povědomí o násilí na ženách, a místní orgány samosprávy. Interdisciplinární spolupráce funguje nejlépe na lokální úrovni a při zapojení institucí, které spolu mohou být a jsou v kontaktu v běžné praxi.

Na činnosti interdisciplinárního týmu se mohou podílet i tzv. nepravidelní členové. Jinou formou je ustanovení řídicí komise, která se schází pravidelně, přičemž ostatní členové týmu jsou přizváni, jen když to vyžaduje náplň a cíl setkání týmu.

Klíčové instituce interdisciplinární spolupráce

- organizace poskytující služby pro oběti násilí (specializované azylové domy pro ženy, oběti násilí, krizové linky, krizová nebo poradenská centra atd.)
- poradny a instituce pro imigrantky a národnostní menšiny
- policie
- oddělení sociálně-právní ochrany dětí
- sociální a humanitární odbory
- bytové odbory
- cizinecká policie
- zdravotníci
- poradny a služby pro oběti násilí
- právníci
- programy a organizace pro děti
- soudci a zaměstnanci soudů
- státní zastupitelství
- probační služby
- odbory místní samosprávy (oddělení pro rovné příležitosti mužů a žen, oddělení prevence kriminality apod.)
- školy a odbory školství
- ženské a místní organizace
- výzkumná a univerzitní centra, která se zabývají danou problematikou
- zákonodárci

- ženy, které mají zkušenost s násilím a jejich děti jsou v celém procesu velmi důležitými osobami a měli bychom neustále držet v patnosti jejich klíčovou roli v celém systému interdisciplinárního přístupu. V případě že budete připravovat veřejné kampaně zaměřené na zvýšení povědomí o problematice domácího násilí, je důležité do jejich přípravy i realizace zahrnout také instituce a organizace jako např.:
- nábožensky a kulturně zaměřené organizace
- nadace, grantové agentury (Vargová, Vavroňová, 2006).

2.9.4 Možnosti a meze intervence; standardy jednotlivých profesí

Oběti násilí v mnoha případech nevyhledají specializovanou pomoc a pokud tak učiní, často nepojmenují svůj problém nebo se nesvěří se všemi formami násilí. Velmi často přicházejí hledat pomoc do různých organizací se zástupnými problémy. Mnoho institucí vlastně každý den pracuje s oběťmi násilí, aniž by si toho byly vědomy. Pokud si však toto uvědomují a pokud jsou jejich intervence citlivé a podporují oběť, mohou hrát velkou roli v odhalování případů domácího násilí a sloužit jako „vstupní brána“ ke specializovaným organizacím. Řada studií ukazuje, že zařazení otázek na násilí v rodině jako běžnou součást rozhovoru byla velmi účinná zejména ve zdravotnictví a sociálních službách. Pro odhalování případů domácího násilí a poskytování další podpory obětem je dále nezbytné specializované školení a interdisciplinární spolupráce.

Policie České republiky

Osoby ohrožené domácím násilím se na policii obracejí zejména v situacích eskalace násilí a přímého ohrožení (voláním na linku 158) a dále v situacích, kdy akutní ohrožení násilím pominulo a oběť násilí chce podat na pachatele trestní oznámení. Policie bývá přivolána k případům domácího násilí nejen osobou ohroženou, ale i svědky násilí (dětmi či jinými příbuznými), případně sousedy. Úloha policie v případech domácího násilí spočívá zejména v :

- intervenci – poskytnutí ochrany oběti;
- vyšetřování – shromažďování fakt a důkazů;
- pomoci – zajištění řádné pomoci od jiných organizací. Činnost Policie České republiky se řídí zákonem číslo 283/1991 Sb. V případech domácího násilí patří mimo jiné podle § 2 tohoto zákona i následující úkoly policie:
 - Chránit bezpečnost osob a majetku.
 - Odhalovat trestné činy a zjišťovat jejich pachatele.
 - Konat vyšetřování o trestných činech.
 - Odhalovat přestupky.
 - Vést evidenci a statistiky potřebné pro plnění svých úkolů.

Policista je oprávněn v případech domácího násilí přistoupit mimo jiné k následujícím úkonům:

- Zajištění osoby, která svým jednáním bezprostředně ohrožuje svůj život a život nebo zdraví jiných osob nebo majetek
- Oprávnění k omezení pohybu agresivních osob.
- Oprávnění odebrat zbraň.
- Oprávnění zakázat vstup na určená místa.
- Oprávnění otevřít byt nebo jiný uzavřený prostor.

Podle **Metodického pokynu ředitele Úřadu služby kriminální policie a vyšetřování policejního prezidenta ČR, kterým se upravuje postup Policie ČR při oznámení, prověřování a vyšetřování případů domácího násilí** ze dne 10. 9. 2004 je zasahující policista povinen:

- Řádně přijmout a úplně zdokumentovat oznámení od volajícího.
- Zajistit bezpečí na místě pro všechny zúčastněné, oddělit od sebe oběť a pachatele.
- Zdokumentovat všechny informace od oběti, pachatele a svědků.
- Popsat vzniklé škody, poškození zařízení atd.
- Zajistit lékařské ošetření oběti.
- Posoudit rizika hrozby opakování se násilí po odjezdu policie.
- Poskytnout základní informace, kam se může oběť obrátit o další pomoc. Pozornost policie musí být zaměřena na pomoc oběti a zastavení dalšího násilí.

Od ledna 2007 se v souvislosti s pravomocemi Policie České republiky mění zákonem 135/2006 zákon č. 283/1991 Sb. o Policii České republiky o Policii České republiky takto: Oprávnění rozhodnout o vykázaní ze společného obydlí a zákazu vstupu do něj § 21a

Lze-li na základě zjištěných skutečností, zejména s ohledem na předcházející útoky, důvodně předpokládat, že dojde k nebezpečnému útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo zvláště závažnému útoku proti lidské důstojnosti, je policista oprávněn toho, kdo je podezřelý z takového jednání, vykázat z bytu nebo domu společně obývaného s ohroženou osobou (dále jen „společné obydlí“), jakož i z jeho bezprostředního okolí. Součástí vykázaní je rovněž zákaz návratu do vymezených prostor. Toto rozhodnutí je účinné v okamžiku, kdy bylo prokazatelně sděleno osobě, proti které směřuje. Osoba, proti níž vykázaní směřuje (dále jen „vykázaná osoba“), je poté povinna neprodleně opustit místo, na které se rozhodnutí o vykázaní vztahuje.

Cizinecká policie

Legislativa by měla zajistit, aby imigrantky dostávaly povolení k trvalému pobytu nezávisle na manželovi a aby měly přístup k pracovnímu povolení a sociální síti. Ženy, které nemají legální povolení k pobytu a jsou vystaveny násilí v partnerském vztahu, jsou zvláště ohroženou skupinou, protože se bojí vyhledat jakoukoli pomoc, především ochranu ze strany

policie. Jsou totiž vystaveny riziku vyhoštění, zatímco jejich partneři velmi často nejsou za své násilné chování nijak postihováni. Ženy v takovéto situaci by neměly být vyhoštěny, ale mělo by jim být zajištěno právo k trvalému pobytu/azyl na základě humanitárních důvodů.

Trestní soudy

Jak bylo zmíněno, u obětí domácího násilí se objevují specifické překážky podat na pachatele trestní oznámení a účastnit se trestního řízení. Stud, tabu „udat“ člena rodiny na policii nebo strach z odplaty a dalšího násilí, to vše brání obětem ohlásit násilí a vypovídat na policii a u soudu. Abychom mohli stíhat a potrestat případy násilí v rodině, musíme brát v potaz dynamiku násilného vztahu. Oběti, kterým je poskytnuta specializovaná pomoc a podpora, jsou připravenější a ochotnější svědčit a spolupracovat s policií i trestním senátem. Soudní řízení je pro oběť velmi stresující záležitost a hrozí vysoká míra sekundární traumatizace. Proto by soudní systém měl do praxe zavádět takové postupy, které by redukovaly viktimizaci obětí.

Příklady „dobré praxe“:

- ☐ Všechny formy násilí na ženách by měly být trestné (včetně znásilnění v manželství).
- Projevy násilí by neměly podléhat nižším trestům, pokud k nim dochází v rodině, naopak by to měla být přitěžující okolnost.
- Za iniciaci trestního stíhání vůči pachateli domácího násilí by měl nést odpovědnost stát, ne oběť domácího násilí.
- Násilí na ženách by mělo být efektivně trestáno (s důrazem na pečlivé vyšetřování a sběr důkazů).
- V průběhu trestního řízení by měla být aplikována všechna dostupná opatření pro ochranu obětí a prevenci dalšího násilí.
- Oběti by měly mít právo účastnit se trestního řízení, klást otázky, přinášet důkazy a žádat náhradu škody (v rámci trestního nebo občanského práva).
- Oběti mají mít právo na bezplatné zastupování a právní poradenství v průběhu trestního řízení
- Zvláštní pozornost musí být věnována bezpečí oběti před, v průběhu a po výslechu u soudu, nemělo by dojít ke konfrontaci oběti a pachatele (např. je třeba zajistit oddělené místnosti pro čekání na výslech apod.).
- Oběti by měly mít právo na zvláštní ochranu a zacházení i při výslechu a předkládání důkazů.
- Soudci, státní zástupci a obhájci by měli projít školením o zacházení s obětí násilí s cílem předejít sekundární viktimizaci.
- Oběti by neměly být nuceny k opakovaným výpovědím (na policii, u soudu atd.).
- Oběti mají mít zaručen přístup k informacím o svých právech v trestním řízení (rámcové rozhodnutí Rady Evropy).
- Soudy a státní zastupitelství by měly ustanovit specializovaná oddělení, která se by se zabývala problematikou násilí na ženách .

Civilní soudy

Aby zákony mohly skutečně chránit oběti před násilím, je potřeba, aby nebyly pouze na papíře, ale byly důsledně naplňovány i v praxi. Zákonná opatření musí jít ruku v ruce s dostatečným množstvím dostupných služeb pro oběti násilí a intervenčními centry koordinujícími aktivity ve prospěch obětí.

Základními prvky efektivní ochrany obětí jsou:

- Jasně regulovaná ochranná nařízení, ochrana pro všechny ženy/osoby žijící v rodinách a blízkých vztazích.
- Aplikace ochranných nařízení i v případech psychického násilí a tzv. slídění.
- Ochrana individuální sféry oběti (domov, zaměstnání, školky, školy atd.) a zákaz kontaktovat oběť (i telefonicky či písemně).
- Rychlý přístup k ochranným mechanismům, právní pomoc a podpora pro oběti.
- Rychlé vydávání ochranných opatření, např. ve formě předběžných opatření.
- Efektivní aplikace ochranných opatření (např. v Rakousku má policie právo zajistit dodržování těchto opatření).
- Úzká spolupráce soudů s policií a organizacemi poskytujícími pomoc a ochranu obětí.

Oddělení přestupků

Oddělení přestupků zpravidla není první institucí, na kterou se oběť domácího násilí obrací. O násilném jednání se oddělení dozvídá v naprosté většině případů ze spisů nebo oznámení odevzdaných Policií ČR. Případů, kdy se oběť na oddělení přestupků obrací z vlastní iniciativy, je z celkového množství výrazná menšina.

V reakci na oznámení Policie České republiky, která vyhodnotila chování osoby podezřelé z násilí v rodině jako přestupek, však samo oddělení kontaktuje oběť, neboť většinou jde o přestupek spáchaný mezi tzv. osobami blízkými (manžel, druh), kdy lze přestupek projednat pouze na návrh „postižené osoby“ (oběti) – oddělení proto oběti zasílá vyrozumění o podmínkách projednávání návrhových přestupků (aniž by nutně došlo k osobnímu kontaktu).

K osobnímu kontaktu dochází, pokud oběť z vlastní iniciativy nebo v reakci na vyrozumění kontaktuje úřad (poradit se, co to znamená, co dál) nebo až když oběť podáním návrhu zahájí řízení a je následně předvolána v procesním postavení navrhovatelky k ústnímu jednání (eventuálně k doplnění či upřesnění návrhu). Není-li návrh podán do tří měsíců od spáchání skutku (příp. od data, kdy se oběť dozví o postoupení věci z trestního řízení), je věc odložena.

V případech kdy nejde o přestupek spáchaný mezi osobami blízkými (ve smyslu zákona), projednává se přestupek z úřední povinnosti – k ústnímu jednání je pak oběť předvolána v procesním postavení svědkyně (dochází tedy k osobnímu kontaktu), věc řešená z moci úřední však může být ukončena i odložením (zcela bez účasti dotčených osob a bez

vyrozumění), dále v blokovém řízení (kontaktován je pouze pachatel) nebo v příkazním řízení (doručuje se pouze pachateli), tzn. bez účasti oběti.

Ke kontaktu s obětí může dojít též v případě, kdy je od ní zjišťováno, zda v době spáchání přestupku existoval mezi pachatelem a obětí vztah osob blízkých (jde-li o „přátele“, „druha-družku“) a zda se tedy jedná o návrhový přestupek nebo přestupek projednáváný z úřední povinnosti. Většina případů domácího násilí se však děje mezi osobami blízkými, kdy je delikt oznámen (zpravidla obětí) na policii. Oznámení je pak předáno na úřad a ten oběť vyrozumí o nutnosti podat návrh (resp. o podmínkách projednávání návrhových přestupků).

Oběť většinou návrh na projednání přestupku nepodá, čímž komunikace mezi obětí a úřadem končí. Pachatel, nebyl-li předtím vyslechnut policií, v takovém případě nikým kontaktován není. Informace o institucích, které oběť vyhledala před kontaktem oddělení přestupků, nejsou systematicky zjišťovány, vyplynou spíše z vlastního rozhovoru s obětí.

V případě předání případu Policií České republiky je však zjevné, že oběť je v kontaktu přinejmenším s druhou institucí. Oddělení přestupků může „nabídnout“ přijetí oznámení o přestupku, seznámení s předpokládaným průběhem řízení a jeho úskalími, sepsání návrhu na projednání přestupku a projednání přestupku. Závažnější věci může dát oddělení k posouzení Obvodnímu státnímu zastupitelství, zda nebyl spáchán trestný čin (zpravidla dle ust. § 215a TZ). V případě že jsou v rodině nebo přímo u projednávaného deliktu přítomny děti, může oddělení informovat OSPOD, tzn. odd. péče o děti. Oddělení též může poskytnout kontakty na organizace, které mohou oběti poskytnout podporu a pomoc.

Orgány sociálně-právní ochrany dětí

Na oddělení sociálně-právní ochrany dětí se oběti domácího násilí obracejí zejména v situacích, kdy se násilí v rodině už rozvinulo, a to v situacích, kdy jsou ohroženy nezletilé děti (jako svědci násilí mezi rodiči) nebo v případech, kdy se oběť rozhodne násilný vztah ukončit a hledá možnosti azylového ubytování, žádá o úpravu poměrů k nezletilým dětem nebo se ocitla v sociální nouzi.

Proto je důležité, aby byly pracovnice oddělení sociálně-právní ochrany dětí proškoleny v metodách práce s obětí a ve způsobech identifikace domácího násilí. Zákon 134/2006 Sb., který novelizuje Zákon o sociálně právní ochraně dětí v platnosti od 1. 6. 2006, rozšiřuje mimo jiné v § 6 (přesně vymezuje okruh dětí na který se orgán sociálně-právní ochrany zaměřuje) odst. 1 písmeno g), kde se zaměřuje na děti, které jsou ohrožovány násilím mezi rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte, popřípadě násilím mezi

dalšími fyzickými osobami. Od roku 2006 mohou sociální pracovníce ze zákona utajit pobyt nezletilých dětí i osob, které jsou ohroženy domácím násilím.

Teoretické výzkumy i praxe ukazují, že násilí vůči dětem (a ženám) nekončí ani po odchodu matky od násilného otce, naopak může dojít k jeho eskalaci. Proto je potřeba zajistit ochranu dětí před dalším násilím a poskytovat jim podporu a pomoc v průběhu všech fází separačního procesu (soudy o svěřování dětí do péče jednoho z rodičů, kontakt dětí s druhým rodičem apod.), ale i po něm. A to až do doby, než se podaří překonat traumatizující zkušenost a znovu nastolit pocit jistoty a důvěry.

Děti by nikdy neměly být nuceny ke kontaktu s násilným rodičem. Klid, bezpečí a zdravý vývoj by měl mít přednost před právem rodiče na kontakt s dítětem. Konvence o právech dítěte (OSN, 1989) zaručuje všem dětem právo na ochranu před násilím a zároveň uvádí, že dítě má právo na kontakt s oběma rodiči, což v sobě zahrnuje také právo kontakt nechtít (jinak by se nejednalo o právo, ale o povinnost). Přítomnost při násilí (přímá i nepřímá) děti zraňuje, vyvolává v nich pocity nejistoty, strachu a viny. Násilní otcové se sami svým násilným chováním „diskvalifikují“ z plnohodnotné otcovské role a než jim bude umožněno se s dětmi stýkat, měli by dokázat, že se změnili (a že se nechovají násilně).

Vyhodnocení nebezpečí, ve kterém se děti nacházejí, a vypracování bezpečnostního plánu pro děti a jejich matku by mělo být běžnou součástí práce orgánů sociálně-právní ochrany dětí a dalších institucí pracujících s dětmi. Profesionálové pracující s dětmi, včetně učitelů, sociálních pracovníků, psychologů, lékařů atd., zastávají velmi důležitou roli při odhalování případů domácího násilí a měli by na to být patřičně připraveni a postupovat velmi citlivě a ohleduplně.

Profesionálové pracující s dětmi by měli:

- Najít bezpečný a citlivý způsob, jak se dítěte zeptat co se děje, když si všimnou jakýchkoli symptomů násilí (na dítěti nebo v rodině).
- ☐ Vnímat násilí v rodině jako častou příčinu různých problémů, které děti trápí.
- Dát dětem možnost otevřeně hovořit.
- ☐ Věřit jim to, co říkají.
- Znat kontakty na centra, kde nabídnou pomoc dětem i jejich matkám, které jsou vystaveny domácímu násilí.

Měli by je podpořit v tom, aby specializovanou pomoc vyhledaly. Oddělení sociálně-právní ochrany dětí a další instituce mají ze zákona povinnost chránit děti, svědky domácího násilí, a činit právní kroky k zajištění jejich bezpečí. Proto by měli mít vypracované jasné standardy postupu práce s obětí a její podpory, ochrany a podpory dětí a snažit se, aby pachatelé násilí byli vedeni k odpovědnosti za své chování.

Doporučení pro pracovníce oddělení sociálně-právní ochrany by měla obsahovat následující body:

- Bezpečí pro děti a jejich matky musí být na prvním místě všech intervencí.
- ☐ Vztah mezi dětmi a nenásilným rodičem by měl být posilován, protože pro děti, které byly vystaveny násilí, to často znamená jedinou jistotu. Posílení dětí a posílení jejich matek je tudíž paralelním procesem. Děti by nikdy neměly být nuceny stýkat se s násilným rodičem, pokud by to znamenalo jejich ohrožení nebo ohrožení rodiče, který se stal obětí násilí (většinou matky). Násilní rodiče by měli za své chování nést odpovědnost (právní i morální), a pokud se chtějí se svými dětmi stýkat, měli by nejdříve své chování změnit (tj. zastavit násilí, absolvovat programy pro pachatele násilí apod.).

Intervenční centra

Zákonem 135/2006 Sb. dochází ke změně zákona o sociálních službách a zákona o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení. Krajské samosprávy by měly zřizovat a spravovat tzv. intervenční centra. Podle § 74a zákona o sociálních službách se osobám, které jsou ohroženy násilným chováním ze strany osob blízkých nebo osob žijících s nimi ve společném bytě nebo domě, poskytuje bezprostřední individuální psychologická a sociální pomoc ambulantní nebo azylové povahy. Těmto osobám se rovněž zprostředkuje poskytnutí následné pomoci zejména sociální, lékařské, psychologické a právní.

Pro poskytování pomoci těmto osobám se zřizují intervenční centra. Součástí pomoci je i spolupráce a vzájemná informovanost mezi orgány sociálně-právní ochrany dětí, obcemi, orgány Policie České republiky a obecní policie, nestátními a charitativními organizacemi. Intervenční centra plní koordinační úlohu mezi zúčastněnými institucemi při pomoci osobám ohroženým násilným chováním a vyhodnocují vzájemnou spolupráci.

Zaměstnanci intervenčních center jsou při pomoci osobám ohroženým násilným chováním povinni zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o kterých se při výkonu své činnosti dozvěděli. Sdělit takové skutečnosti mohou jen se souhlasem osob, kterých se tyto údaje týkají, nebo pro účely trestního řízení orgánům činným v trestním řízení i bez takového souhlasu. Podle § 74b se pomoc osobám ohroženým násilným chováním poskytuje převážně na základě podnětu doručeného intervenčnímu centru Policií České republiky podle zvláštního právního předpisu; tímto podnětem je opis rozhodnutí o vykazání nebo o zákazu vstupu do společného obydlí a opis úředního záznamu o provedených úkonech. Pomoc intervenčního centra může být poskytnuta na základě žádosti osob ohrožených násilným chováním i bez takového podnětu.

Intervenční centrum je povinno kontaktovat osobu, která byla v rozhodnutí o vykazání ze společného obydlí označena za osobu ohroženou násilným chováním, a to ve lhůtě

nejpozději do 48 hodin od doručení podnětu, jinak vždy bezodkladně poté, co se dozví o ohrožení osoby násilným chováním. V rámci prvního kontaktu s osobou ohroženou násilným chováním intervenční centrum zjišťuje, zda tato osoba porozuměla všem informacím poskytnutým příslušníky Policie České republiky a zda jí byla zajištěna dostatečná ochrana a bezpečí. Dále pomoc zahrnuje i následnou poradenskou činnost. Intervenční centrum je povinno oznamovat příslušnému krajskému úřadu počet osob ohrožených násilným chováním, kterým byla poskytnuta pomoc.

Specializovaná poradenská centra pro oběti domácího násilí

Ve většině případů poskytují specializované služby pro oběti či osoby ohrožené domácím násilím nestátní neziskové organizace. Jejich činnost a rozsah poskytovaných služeb se velmi liší a je určována zejména stanovami organizace, standardy poskytování sociálních služeb, které byly vydány ministerstvem práce a sociálních věcí a vnitřními standardy organizace. Na specializované poradny se oběti obracejí ve všech fázích rozvoje násilí v rodině. Z praxe poradenských center můžeme rozlišit tyto typy prvních kontaktů:

- Oběti v krizové situaci bezprostředně po napadení.
- Oběti, které nechtějí ukončit vztah, ale chtějí ukončit násilí (osoba je ohrožena násilím, ale neidentifikuje se jako oběť, násilí v rodině podceňuje a chce poradit, jak má změnit své chování, aby k násilným situacím či ponižování nedocházelo).
- Oběti, které zvažují odchod od násilného partnera.
- Oběti, které se rozhodly ukončit násilný vztah, ale hrozí jim riziko pokračování násilí. Služby poskytované obětem domácího násilí mohou mít ambulantní i pobytový charakter a dále se mohou dělit na krizovou intervenci, poradenství a terapii. Oběti domácího násilí by měly mít možnost vybrat si délku i rozsah poskytovaných služeb. Služby poskytované obětem by měly splňovat následující základní charakteristiky:
- Mlčenlivost.
- Bezplatnost.
- Straníci poradenství (ochrana oběti, neutrální postoj je vůči oběti viktimizující).
- Možnost užívání služby anonymně (kromě pobytu v azylovém domě).
- Bezpečí oběti musí být hlavní prioritou.
- ☐ Vyhodnocení rizik opakování násilí.
- ☐ Vypracování a aktualizace bezpečnostního plánu.
- Spolupráce s dalšími institucemi a organizacemi. Základními cíli specializovaných poradenských center by mělo být:
- Psychologická a sociálně-právní podpora oběti.
- Zvýšení informovanosti oběti o jejích právech.
- Zvýšení informovanosti oběti o možnostech řešení její situace.
- Podpora samostatnosti a možnosti volby.

Ženské neziskové organizace: Podpůrné a poradenské služby

Ženská poradenská a konzultační centra sehrávají nezaměnitelnou roli v poskytování komplexní podpory a pomoci obětem domácího násilí. Jak bylo popsáno v předchozích kapitolách, aby mohly ženy a děti, oběti domácího násilí, přerušit cyklus násilí, potřebují podporu a pomoc zvenčí. Pro tento typ služeb se často používá termín *advocacy*, který může vyjadřovat řadu různých aktivit: zastupování zájmů obětí domácího násilí, podporu a posílení k tomu, aby byly tyto ženy schopny hájit svá práva samy, poskytování informací a poradenských služeb, stejně jako proaktivní a intenzivní podporu přizpůsobenou jejich konkrétní situaci.

Pro skutečně efektivní pomoc oběti je potřeba kombinovat aktivity vedoucí k posílení práv oběti, zajistit její bezpečí a nabídnout jí individuálně zaměřenou pomoc a podporu, která bude zahrnovat i emoční posílení. Právě takováto kombinace totiž umožní obětem domácího násilí dosáhnout právní ochrany, ale zároveň je posílí v tom, aby získaly důvěru samy v sebe, překonaly trauma z prožitého násilí a mohly žít plnohodnotný život bez strachu a násilí.

V posledních deseti letech byla založena téměř ve všech zemích Evropy řada ženských poradenských center, které nabízejí komplexní poradenství, odpovídající potřebám obětí násilí. V rámci své činnosti vytvořily doporučení a standardy pro poskytování těchto služeb tak, aby se předcházelo sekundární traumatizaci (WAVE 2002; WAVE 2004).

Standardy služeb poskytovaných ženskými organizacemi:

- Poradenství „šité na míru“ potřebám obětí.
- Vztah založený na důvěře a empatii.
- Komplexní, intenzivní a v případě potřeby i dlouhodobá podpora a pomoc.
- Proaktivní přístup (udržování kontaktu s obětí, návštěvy obětí, pokud se dostane do krizové situace, posílení pocitu, že v tom není sama a někomu na ní záleží apod.).
- Emocionální podpora a pochopení strachu a obav obětí.
- Průběžné vyhodnocování rizik a příprava bezpečnostního plánu společně s obětí.
- Praktická pomoc a asistence (finance, zaměstnání, bydlení, bezpečnost apod.).
- Komplexní pomoc ve vztahu k dětem.
- Podpora oběti v získávání náhledu na její situaci a opatrné nabourávání postojů, které vedou k tomu, že žena zůstává v násilném vztahu, a které ji brzdí od plnohodnotného prožívání života bez násilí.
- Udržování rovnováhy mezi posilováním žen k tomu, aby učinily právní kroky (např. podaly trestní oznámení, požádaly o rozvod apod.), a tím, aby je organizace netlačila do něčeho, co samy nechtějí nebo na co nejsou připraveny.
- Podpora a posílení žen žít nezávislé životy bez násilí.
- Respektování jejich rozhodnutí.
- Podpora obětí zapojit se do procesu vyhodnocování kvality poskytovaných služeb.
- ☐ Úzká spolupráce s dalšími institucemi a organizacemi s cílem motivovat je k větší podpoře obětí domácího násilí.

Služby pro imigrantky a ženy z etnických menšin

Poradenství pro oběti domácího násilí by mělo zahrnovat také adekvátní služby pro oběti - imigrantky a příslušnice etnických menšin a mělo by zohledňovat specifika jejich situace, včetně možné zkušenosti s projevy rasismu. Služby by měly být poskytovány v různých jazycích, případně nabízet možnost překladu.

Ženy s tělesným postižením

Opatření zajišťující asistenci a podporu pro ženy s nějakou formou postižení by měly zahrnovat bezprahový přístup, v azylových domech i poradnách možnost přijetí ženy na vozíku, informační materiály speciálně upravené pro ženy se zrakovým či sluchovým postižením a poradenství, zaměřené na specifické potřeby žen s těmito typy postižení. K dispozici by měl být i personál speciálně vyškolený pro práci s ženami s mentálním postižením.

Standardy azylových domů pro ženy, oběti násilí a krizové linky

Výše zmíněné standardy jsou platné také pro specializované azylové domy a krizové linky. V azylových domech je však obzvláště důležité zajistit dostatečná bezpečnostní opatření, která by chránila jak oběti, tak i pracovnice. Násilní partneři se velmi často pokoušejí vypátrat místo pobytu svých žen a dětí a přesvědčit je (či je v některých případech násilím donutit), aby se vrátily domů, nebo se jim pomstít za to, že si „dovolily“ je opustit. Proto je velmi důležité, aby specializované azylové domy byly bezpečným místem a byly vybavené bezpečnostními dveřmi, mřížemi a poplašným systémem. Azylové domy pro ženy, oběti domácího násilí, by neměly být hierarchizované instituce s příliš přísnými a striktními pravidly. Kontrola a moc, kterou měl nad ženou její partner, by neměla být nahrazena kontrolou a mocí instituce.

Je také nutno odlišovat specializované azylové domy pro oběti, které nabízejí komplexní a specifickou podporu a pomoc od jiných typů azylových domů, které řeší i celou řadu dalších problematik (bytové otázky apod.). Ty jsou do značné míry limitované svým širokým zaměřením a nemohou ve většině případů splňovat standardy požadované pro azylové domy pro oběti domácího násilí (včetně standardu zajištění bezpečnosti, ochrany před pachatelem násilí apod.).

Všechny služby i azylové domy pro oběti domácího násilí by měly být strukturovány demokraticky, posilovat postavení žen, obětí násilí a podporovat ženy, aby se zapojily do procesu rozhodování o poskytovaných službách. V některých azylových domech se ženy setkávají jednou týdně a na těchto schůzkách se podílejí na rozhodování o pravidlech a otázkách týkajících se života v azylovém domě.

Role ženských neziskových organizací poskytujících podporu pro oběti násilí v interdisciplinární spolupráci

Ženské neziskové organizace poskytující komplexní služby pro oběti domácího násilí představují základní a nezbytný typ služeb v oblasti prevence násilí. Tak jako pacienti s určitým onemocněním potřebují odborného lékaře, který by jim pomohl, potřebují i oběti násilí specializovaný typ služeb, který jim pomůže vyrovnat se s náročnou životní situací a zkušeností, naučí je, jak se ochránit a zajistit si větší bezpečí, překonávat různé negativní důsledky, které s sebou násilí přináší a pomůže jim připravit se na plnohodnotný život bez násilí. Jiné typy institucí, poskytujících služby v širším rozsahu (sociální odbory, zdravotníci apod.), sehrávají při řešení problému domácího násilí velmi důležitou roli, ale nemohou samy o sobě poskytnout komplexní pomoc. Organizace nabízející specializované služby pro oběti domácího násilí jsou proto hlavním místem, kam mohou ostatní instituce odesílat oběti pro odborné a komplexní poradenství a pomoc, a měly by být dostupné ve všech regionech země.

Práce s pachateli domácího násilí

K ukončení násilí je potřeba pracovat i s pachatelem domácího násilí. Programy pro pachatele jsou jednou z forem intervence, musí proto být integrovány do celkového přístupu boje proti násilí, doplněné právní ochranou a komplexní psychosociální podporou oběti. Potřeby a bezpečí oběti musí být hlavními prioritami programů pro pachatele násilí. Ty musí být provozovány v úzké spolupráci se službami podporujícími oběti. Příklady:

Ve Velké Británii představuje jeden z příkladů projektů práce pachateli domácího násilí organizace RESPECT. Sdružuje individuálně pracující profesionály, školitele a poradce, kteří pracují s pachateli násilí a jejich (bývalými) partnerkami. Filozofií RESPECTU je:

- Domácí násilí je nepřijatelné a musí být řešeno všechny jeho případy.
- Mužské násilí vůči partnerkám a bývalým partnerkám je projevem zneužívání moci a kontroly v kontextu mužské dominance nad ženami.
- Případy násilí v homosexuálních vztazích nebo případy násilí žen vůči mužům nemají stejný základ jako násilí mužů vůči ženám.
- Pachatelé jsou odpovědní za násilí, kterého se dopouštějí.
- Pachatelé se mohou změnit.
- Programy pro pachatele musí být integrovány do systému pomoci obětem.
- Každý, kdo je zasažen domácím násilím, má mít přístup ke specializované pomoci.
- Součástí práce s pachateli i oběťmi domácího násilí musí být podpora alternativních, pozitivních a konstruktivních modelů vztahů mezi lidmi.
- Profesionálové pracují v oblasti domácího násilí by se měli snažit aplikovat tyto principy i ve svém osobním životě.

Sociální, humanitní a bytové odbory

Ženy, oběti domácího násilí, potřebují finanční pomoc, která by jim umožnila odchod od násilného partnera a ochranu před opakováním násilí. V případech, kdy je žena nucena odejít do azylového domu nebo kdy je pachateli zakázán vstup do společného obydlí, by žena měla mít nárok na okamžitou sociální pomoc. V těchto situacích se totiž ženy často ocitají bez prostředků (často nemají přístup k žádným společným financím - viz ekonomické násilí). Specializovanými azylovými domy by pomoc neměla končit, ale měl by na ni navazovat fungující systém zajištění dalšího bydlení. Oběti se do tíživé situace nedostávají vlastní vinou, ale odchod z domova je často jediný způsob jak ochránit zdraví a život sobě i dětem.

Programy zvyšující zaměstnanost a opatření podporující rovnost mužů a žen

Ekonomická závislost a chudoba představují pro ženy zvýšené riziko, že se stanou obětí násilí. Pro posílení nezávislosti žen je potřeba celé škály rekvalifikačních a vzdělávacích programů, které jsou zároveň důležitým faktorem osobnostního rozvoje, posilují ženy v porozumění jejich vlastní situaci i společenským podmínkám, což jim umožní aktivně se zapojit i do procesů sociální změny.

Je potřeba zajistit opatření podporující rovnost mezi muži a ženami a to i v kontextu ekonomického života (obzvláště na trhu práce). Pro ženy je zásadní mít vlastní příjem, který jim umožní žít život nezávislý na jejich partnerovi, obzvláště pokud mají děti.

Standardy pro městské a krajské úřady

Základním požadavkem v této oblasti je existence Národního akčního plánu boje proti násilí na ženách. Na Páté světové konferenci o ženách se členské státy OSN zavázaly připravit a přijmout akční plány, jejichž prostřednictvím by zajistily podporu a propagaci zájmů žen a boj proti jejich diskriminaci (viz OSN 1996). Národní akční plán by měl sloužit jako ukazatel politických priorit v oblasti dané problematiky.

Ukazateli efektivní činnosti městských a krajských úřadů a vlády jsou:

- Jasně definovaná odpovědnost a kompetence jednotlivých institucí na vládní, regionální a místní úrovni v oblasti boje proti domácímu násilí.
- Fungující oddělení specializované na problematiku domácího násilí, jehož fungování je zajištěno z hlediska lidských i finančních zdrojů.
- Administrativní oddělení zajišťující genderový mainstreaming.
- Národní akční plán boje proti násilí na ženách a zajištění finančních zdrojů pro jeho naplňování.
- Průběžné aktivity naplňující akční plán, jejich hodnocení a aktualizace.
- Úzká spolupráce s občanským sektorem, zejména ženskými neziskovými organizacemi.

- Dostatečná finanční podpora specializovaných azylových domů pro ženy, oběti domácího násilí, a dalších služeb podporujících a pomáhajících obětem, zajištění efektivní sociální, psychologické, právní a ekonomické pomoci všem ženám, které zažily některou z forem domácího násilí, včetně podpory jejich dětí.
- Přijetí ustanovení, která by zajišťovala efektivní právní ochranu obětí domácího násilí a jejich realizaci v praxi.
- Systematický sběr dat v oblasti domácího násilí ve všech relevantních oblastech.
- Průběžné zvyšování povědomí o dané problematice prostřednictvím mediálních kampaní.
- Antidiskriminační opatření ochraňující ženy ve všech sférách sociálního i politického života, generový mainstreaming.
- Integrace vzdělávání v oblasti lidských práv do vzdělávacích programů pro učitele.
- Respektování a realizace mezinárodních standardů pro lidská práva v praxi.

Zdravotnictví

Lékaři a pracovníci zdravotnických zařízení mohou být jedni z prvních, na koho se oběť domácího násilí obrátí, a to zejména v situacích bezprostředně po útoku. Oběti často vyhledají zdravotnickou pomoc i s obtížemi, které s násilím nesouvisí (např. pravidelné kontroly v těhotenství apod.). Zdravotnická zařízení proto mají jedinečnou šanci **identifikovat problém** domácího násilí a iniciovat další pomoc. Tento potenciál však často není využíván, ať už z důvodu nedostatečné informovanosti zdravotnického personálu, neznalosti jak reagovat na tyto případy nebo nedostatku kontaktů na organizace poskytující komplexní pomoc.

Oběti se často stydí nebo mají strach hovořit o násilí, kterého se na nich dopouští blízká osoba a uvádějí, že si zranění způsobily náhodou samy. V řadě případů oběť do nemocnice doprovází násilný partner, který se jí snaží zabránit říci pravdu.

Případy zranění způsobené v situacích domácího násilí nejsou nijak ojedinělé. Je důležité, aby se pracovníci zdravotnických zařízení oběti zeptali na skutečné příčiny zranění a na to, kdo je způsobil. Dále je důležité do zdravotnické dokumentace přesně zaznamenat, jakým způsobem ke zranění došlo, popsat rozsah a typ zranění (případně zranění zaznačit do mapy těla), jakou dobu si léčení pravděpodobně vyžádá, jaká způsobí poškozené osobě omezení. V případě že se zdravotník setká s obětí domácího násilí, je podstatné, aby jí vysvětlil, že nikdo nemá právo dopouštět se vůči ní násilí a že se může obrátit na některé ze specializovaných poraden, na něž jí předá kontakty.

Ve Věstníku Ministerstva zdravotnictví České republiky z dubna 2006 byla vydána metodická opatření pro postup lékařů při poskytování péče osobám ohroženým domácím násilím. Podle tohoto metodického postupu by měli lékaři postupovat i v případě, že mají pouze *podezření* na možný výskyt násilí v rodině. Oznamovací povinnost mají lékaři pouze v případě zranění dětí nebo osob, které byly z nějakého důvodu svěřeny do péče jiné osoby,

dospělou oběť domácího násilí by však měli informovat i o možnosti právních kroků, které může učinit (např. podat na pachatele domácího násilí trestní oznámení).

Jestliže se u pacientky objeví symptomy, jejichž příčinou by mohlo být partnerské/domácí násilí, zdravotníci by se měli vždy přímo a citlivě dotázat na původ zranění. Způsob dotazování by měl být empatický, oběť by neměla být obviňována.

Z praxe vyplývá, že se zdravotníci na násilí neptají přímo, protože je jim to nepříjemné nebo proto, že nevědí, jak se zeptat šetrně, aniž by vyvolali obrannou reakci pacientky. Dalším důvodem je také domněnka, že oběť si nepřeje o násilí hovořit, pokud sama nezačne. Tyto postoje jsou mylné.

V řešení problematiky se nabízejí dvě základní metody, ze kterých mohou zdravotníci vycházet:

Rutinní dotazování

Znamená přímé dotazování se na zkušenost s násilím ve vztahu každé ženy, která vyhledá lékařskou pomoc a to bez ohledu na přítomnost podezřelých okolností nebo podezření na násilí.

Selektivní dotazování

Přímé dotazování na násilí ve vztahu pouze v případech, kdy existuje podezření, že tyto příčiny vedly ke zranění a kdy jsou přítomny specifické symptomy.

Seznam možných znaků/symptomů domácího násilí

V následující části je uveden seznam možných projevů týrání

Fyzické symptomy

- Potíže spojené se stresem, bolesti hlavy, problémy se zažíváním apod.
- Sexuálně přenosná onemocnění, vaginální infekce nebo jiné gynekologické problémy, potrat (či předcházející potraty).
- Opakovaná přerušení těhotenství, narození mrtvého dítěte.
- Předčasný porod.
- Nízká porodní váha dítěte.
- Fraktury zárodku.
- Modřiny na těle, zejména na prsou a břiše.
- Zranění na obličeji, hlavě nebo krku.
- Mnohočetná zranění v různých stádiích hojení.
- Popáleniny – cigaretové popáleniny a spáleniny ze svazování.
- Ztráta vlasů (odpovídající trhání a tahání za vlasy).
- Neobjasněná zranění nebo zranění která neodpovídají udaným příčinám.
- Nevysvětlené „nehody“, které utrpěly děti.

Symptomy v chování

- Pacientka se chová ustrašeně, vyhýbavě, rozpačitě.
- Partner odpovídá za ženu.
- Zneužití alkoholu, drog (např. uklidňujících prostředků apod.).
- Poruchy příjmu potravy.
- Časté užívání léků na tlášení bolesti.

- Neurčité symptomy a okolnosti.

Psychické symptomy

- Deprese, úzkost, panické ataky.
- Sebeпоškozování.
- Pokusy o sebevraždu.

Selektivní dotazování by mělo stát běžnou praxí ve všech zdravotnických zařízeních. Některé základní zdravotnické služby by měly provádět rutinní/běžné dotazování všech pacientek bez rozdílu (např. gynekologie, pohotovost apod.). Výzkumy v této oblasti totiž ukazují, že v např. v těhotenství vzrůstá riziko (prvního) fyzického napadení.

Rutinní dotazování má několik výhod:

- Poskytuje všem ženám bez rozdílu informace, co je to domácí násilí (nejen fyzické), a rozšiřuje myšlenku, že násilné chování je neakceptovatelné.
- Přispívá tedy ke zvyšování obecného povědomí o této problematice a k šíření důležitých informací (ženy pak mohou předat tyto informace svým známým či kamarádkám, které mohou mít problém s násilím ve vztahu).
- Pomáhá snižovat pocit stigmatizace, spojený se zneužíváním a tabu, která obestírají tento problém.
- Přináší obětem jasnou zprávu, že nejsou jediné, kdo zažívá něco takového, že násilí je nepřijatelné a jeho oběti si zaslouží pomoc.

Doporučení pro zdravotníky: Zaměstnanci zdravotnických zařízení by měli:

- Rozpoznávat signály a symptomy násilí.
- Zabezpečit soukromí při rozhovoru s pacientkou.
- Dotazovat se na násilí (otázky na násilí jako součást běžné praxe nebo předkládání specializovaných dotazníků).
- Citlivě přistupovat a zacházet s fyzickými, psychickými a emočními traumaty, včetně možných psychosomatických onemocnění nebo jiných potíží pramenících z prožitého násilí.
- Zajistit pomoc a podporu.
- Zajistit, že nebezpečí bude vyhodnoceno a bude vypracován bezpečnostní plán (např. podpořit oběť, aby se nevracela do společného bytu k násilnému partnerovi, pokud se nachází v nebezpečné situaci, pomoci najít jí i dětem bezpečné místo, kam by mohly odejít apod.).
- Důsledně dokumentovat zranění a další symptomy (včetně případného pořízení fotografií).
- Sběr a zajištění důkazů, které mohou být vyžádány z důvodu forenzní analýzy.
- Zajistit důvěrnost sdělení, a pokud to není možné z určitého právního závazku, měla by o tom být oběť dopředu informována.
- Poskytnutí informací o dostupných službách a možné pomoci, kontaktování je na organizace poskytující pomoc obětem násilí (např. kontakty na poradenská centra, azylové domy apod.).

Doporučení pro management zdravotnických služeb

- ☐ Vypracujte jasná doporučení a metody práce s oběti domácího násilí, která budou zahrnovat i způsoby její podpory
- Zaveďte systém dotazování se na násilí ve vztahu/rodině (alespoň selektivní dotazování by mělo být standardem ve všech zdravotnických zařízeních). Zajistit pro pracovníky specializované školení k dané problematice.

Modely spolupráce

Zdravotnická zařízení by měla úzce spolupracovat s ženskými organizacemi nabízejícími odbornou pomoc obětem domácího násilí a definovat jasný způsob předávání klientek a informací. Velká zdravotnická zařízení, jako např. nemocnice, někdy mají oddělení specializovaná na tuto problematiku, která poskytují socio-psychologickou podporu a pomoc obětem násilí. Jistou formou interdisciplinární pomoci může být i nabízení těchto specializovaných služeb v ordinaci lékaře (např. jednou týdně), což může být velmi užitečné např. na venkově nebo v jiných těžko dostupných oblastech (Vargová, Vavroňová, 2006).

3.0 Zdravotní systém a včasná detekce zdravotnického personálu

S oběťmi domácího násilí se mohou zdravotní sestry a lékaři setkat v každodenní praxi. Následující doporučení uvádí způsob včasného rozpoznání přítomnosti domácího násilí v životě pacientů a vhodný způsob pomoci zdravotnického personálu.(www.bkb.cz)

3.0.1 Intervence zdravotních sester v primární ošetrovatelské péči

Odlišení domácího násilí od rodinných problémů a krizí

- **Přímým dotazováním.** Klíčové jsou dotazy na fyzické, psychické, sexuální a také ekonomické násilí.
- **Pomocí následujícího odlišení** - diferenciálně diagnostická kritéria jsou tři:

1. Startér násilí. Domácí násilí není vyprovokované chování oběti. Klíčová je otázka „Co předcházelo incidentu?“

2. Opakování násilí. Domácí násilí není jednorázový akt. Je to proces, který má start, vývoj a spěje nějakým koncům. Zásadně mění povahu partnerského vztahu. Klíčové otázky jsou: “Kdy to začalo, jak dlouho to trvá, co se děje nyní?“

3. Pocit oběti. Oběť Domácí násilí má typické pocity, zejména strach z opakování násilí.

Klíčové otázky jsou: “Jak reagujete, na co myslíte, jak se cítíte?“

Oběti většinou samy od sebe nesdělí žádné informace o svém problému. Promluví však, jestliže jim budou kladeny jednoduché a přímé otázky nekonfliktním tónem a v důvěrném prostředí. S pacientkami o tomto problému zdravotní sestra nehovoří v přítomnosti jiných osob, zejména jejich partnerů či příbuzných.

Zásady komunikace s obětí domácího násilí

- **empatie**, aktivní naslouchání, potvrzování emocí
- **upřímnost**, problém domácí násilí je vždy složitý, komplikace a další útrapy nelze před pacienty zamlčovat.
- **porozumění** (důležité: nikdy nepodmiňovat pomoc tím, že oběť opustí tyрана. Oběť musí vědět, že i po nešťastném pokusu o záchranu vztahu bude pomáhajícími pracovníky akceptována).

Doporučení pro vedení rozhovoru

Zdravotní sestra by měla povzbudit pacientku k rozhovoru. V jeho průběhu vzbudit vzájemnou důvěru, naslouchat, neposuzovat. Měla by se tázat výslovně po incidentech domácí násilí.

- Stalo se někdy, že vás někdo blízký uhodil či jinak fyzicky napadl, nebo že vám vyhrožuje?
- Děje se to nyní?
- Cítíte se doma bezpečně?
- Vypadá to, jako by vás někdo uhodil - jak se to stalo?
- Lidé, kteří mají tyto potíže, bývají obětí násilí ve svých rodinách - děje se něco takového u vás?
- Jak se nyní cítíte?
- Vyhledala jste už někdy pomoc?
- Jak se k vám partner choval?
- Co dělal?
- Jak jste se cítila?
- Kdy to začalo?
- Jak to začalo?
- Jak jste se chovala při prvním napadení?
- Co vás dnes nejvíc trápí?
- Jsou ohroženy také děti?
- Jak děti reagují na domácí násilí?
- Jak vidíte teď váš vztah?
- Jak vám můžeme pomoci?
- Co očekáváte od nás?
- Jaké máme společné možnosti řešit váš problém,

Signály zvýšeného rizika pro oběť

Zvýšené riziko vzniká zejména tehdy, jestliže agresor:

- je držitelem střelné zbraně
- je abusérem alkoholu nebo jiných drog
- vyhrožuje zabitím nebo sebevraždou
- napadá i děti
- již napadl i zakročující policisty
- má sklon ke slídění či pronásledování oběti.

Jsou-li přítomny dva nebo více signálů zvýšeného rizika, je ohrožení obětí velmi vážné. Je na místě hledat možnosti azylového ubytování, případně doporučit podání trestní ho

oznámení na agresora. Zdravotní sestra by měla poskytnout kontakt na organizace pro pomoc obětem trestných činů a krizové linky (www.bkb.cz).

3.0.2. Intervence zdravotních sester v klinické ošetrovatelské praxi

Postupy v intervencích pro zdravotní sestra v klinické ošetrovatelské praxi v případech domácí násilí zůstává stejný jako u intervencí zdravotních sester v primární péči v případech domácí násilí. Rozdíly jsou pouze v následujících údajích. Doba hospitalizace oběti je pro násilníka stresová, neboť ztrácí nad obětí kontrolu.

Dezintegrovaný pachatel proto často:

- přemlouvá oběť k dobrovolnému ukončení léčby
- jeví se přespříliš ochranný
- usiluje o rychlé propuštění oběti z nemocnice pod nepravými záminkami
- chová se agresivně vůči pracovníkům nemocnice, vyhrožuje stížnostmi pod záminkou ochrany oběti
- chová se jiným neadekvátním a nápadným způsobem; je podezřívavý, nebo naopak přehnaně ochotný apod.

Pokládání přímých otázek zdravotní sestrou:

- Násilí je velice častou součástí života zejména mnoha žen, a proto se na tento problém běžně ptáme našich pacientů.
- Vidím, že máte hodně modřin, udělal vám je někdo?
- Žijete ve vztahu, kde jste fyzicky zraňována či je vám vyhrožováno?
- Žila jste někdy předtím v takovém vztahu?
- Stalo se, že vás někdo blízký uhodil, kopal či jinak fyzicky napadl?
- Cítíte se doma bezpečně?

1. Pokud pacientka odpoví záporně a nechce o problému mluvit:

Všímá si zdravotní sestra jakýchkoliv znamení, která mohou indikovat násilí:

- Zranění hlavy, zad krku, trupu, prsou, horních a dolních končetin, břicha či genitálií. Vzájemná či četná zranění, delší časový úsek mezi vznikem poranění a vyhledáním lékařské pomoci. Vysvětlení pacientky, které neodpovídá možnému mechanismu a typu zranění. Jakékoliv zranění během těhotenství, zejména zranění břicha či prsou. Anamnéza traumatu, dlouhotrvající bolesti pro které není žádná zjevná příčina. Psychické problémy jako deprese, sebevražedné představy, úzkost nebo poruchy spánku. Partner, který se zdá přespříliš ochranný a který je neustále blízko pacientky.

Jestliže je přítomen některý z těchto symptomů, ptá se zdravotní sestra dále. Ujistí se, že je s pacientkou o samotě.

- Vypadá to, jako by vás někdo uhodil. Můžete mi říci jak se to stalo? Lidé, kteří se cítí podobně jako vy, jsou často oběťmi násilí ve svých domovech. Je to také váš případ?
-

Jestliže pacientka stále popírá násilí a zdravotní sestra je přesvědčena o jeho přítomnosti:

- Zdokumentuje svůj názor a informuje pacientku, kde může vyhledat pomoc, jestliže se v budoucnu rozhodne změnit svůj postoj.

2. Pokud pacientka odpoví kladně a je ochotná o problému hovořit

Povzbudí zdravotní sestra pacientku, aby o problému mluvila

- Chtěla byste si popovídat o tom, co s vámi stalo?
- Jaké z toho máte pocity?
- Co byste s tímto problémem chtěla dělat?

Zdravotní sestra by následovně měla potvrdit zkušenosti oběti a doporučeny jsou k tomu následující „zlaté věty“.

- Nezasloužíte si, aby s vámi bylo takto zacházeno.
- Nejste sama...
- Nikdo nemusí žít s násilím.
- Vy nejste tím kdo nese vinu.
- To, co se vám stalo je trestné.
- Mám o vás strach.
- Bojím se o vaše děti.
- Existuje zde pro vás pomoc.

Zdravotní sestra poté zdokumentuje svoje zjištění do formuláře „dokumentace případů domácí násilí“

- Zaznamená násilí tak, jak ji ho pacientka popsala.
- Sestra používá výrazy jako pacientka tvrdí, že byla...
- Jestliže pacientka uvede konkrétní jméno útočníka, запиše se do zprávy: „Pacientka říká, že ji její přítel Jan Novák udeřil...“
- Sestra zaznamená všechny související objektivní nálezy. Použije nákres zranění do schématu lidské postavy.
- Doporučí pacientce pořízení fotografií zranění (například za pomoci příbuzných v průběhu návštěvy).

3. Rozbor možností

- Jestliže se pacientka nachází v bezprostředním nebezpečí, zjistí zdravotní sestra jestli existuje někdo, ke komu by mohla jít. Potřebuje se například po ukončení hospitalizace uchýlit do azylu?
- Jestliže pacientka nepotřebuje okamžitou pomoc, nabídne ji zdravotní sestra informace o linkách důvěry a organizacích poskytujících pomoc.

Má-li zdravotní sestra jistotu, nebo jenom podezření, že pacientka je obětí domácího násilí, doporučuje se kontaktovat příslušnou sociální pracovníci buď v nemocnici nebo v místě bydliště pacientky (www.bkb.cz).

3.0.3 Intervence lékařská v případech domácího násilí

A/ Jestliže pacientka připustí, že je obětí domácího násilí, postup ošetřujícího lékaře by měl být následující.

1. DOKUMENTACE

- Záznam násilné události tak, jak pacientka popisuje, včetně jména agresora, pokud je uváděno.
- kompletní lékařská anamnéza a důležité momenty sociální anamnézy.
- Detailní popis zranění, možných příčin, mechanismu jeho vzniku a nabídnutých. vysvětlení. Výsledky souvisejících vyšetření, nákresy a průkazné fotografie zranění, je-li to možné.
- Názor, zda povaha zranění odpovídá vysvětlení pacientky
- Byla-li přivolána policie, zaznamenat jméno policisty

2. ZHODNOCENÍ RIZIK PRO PACIENTKU

Před propuštěním pacientky zjistit, zda se nebojí jít domů. Pokud se bojí, doporučuje se předat ji kontakt na DONA linku a případně na sociální pracovníci v nemocnici nebo v místě bydliště pacientky.

3. ROZBOR MOŽNOSTI

Pacientka se nachází v bezprostředním nebezpečí

- Zjistit, zda má rodinu či přátele, k nimž by mohla jít
- Pokud ne, pokusit se zprostředkovat umístění v azylovém domě.
- Není-li volné místo, zabývat se možností hospitalizace pacientky.

Bezprostřední nebezpečí nehrozí

- Poskytnout pacientce kontakt na organizace pro pomoc obětem trestných činů a na krizové linky.

B/ Jestliže pacientka popírá podezření na domácí násilí nebo nechce o problému hovořit

Jestliže pacientka nadále popírá násilí, ale lékař je přesvědčený o jeho přítomnosti, je nutno zdokumentovat názor lékaře a informovat pacientku, kde může hledat pomoc, pokud se pro takový krok v budoucnu rozhodne. Např. kontakt na organizace pro pomoc obětem trestných činů, krizové linky.

Povinnost lékaře a zdravotní sestry v ošetrovatelské praxi

- **Povinnost oznámit trestný čin- trestní zákon §168** . Zjistí-li týrání dětí (případně jiné svěřené osoby), je nutno vždy hlásit případ policii.
- **Povinnost překazít trestný čin- trestní zákon §167.** Zjistí-li pohlavní zneužívání v dítěte, případně jiné svěřené osoby, vyplývá ze zákona tento trestný čin překazít. Tzn. učinit takové opatření, aby pachatel nemohl ve svém jednání pokračovat. Například své zjištění oznámíte OSPOD nebo policii (www.bkb.cz).

3.1. Prevence a intervence domácího násilí na ženách

3.1.1 Mezinárodní závazky v oblasti prevence násilí na ženách

Násilí na dětech a ženách, k němuž dochází v mnoha rodinách, není soukromou záležitostí, ale veřejným a politickým problémem. Násilné chování je porušováním lidských práv a jednotlivé země jsou vázány mezinárodními i národními zákony k jejich ochraně. Jsou povinny s největší pečlivostí dbát na prevenci, stíhání a trestání všech projevů násilí na ženách bez ohledu na to, kdo se jich dopouští (Světová zdravotnická organizace, 2005). Některé důležité mezinárodní dokumenty postihující násilí vůči ženám a dětem jsou zmíněny zde (Vargová, Vavroňová, 2006).

Organizace spojených národů

Deklarace OSN o Eliminaci násilí na ženách (1993) říká: „Státy by měly násilí na ženách odsoudit a neměly by uplatňovat žádné zvyky, tradice ani náboženské ohledy, skrze které by se vyhýbaly povinnosti eliminace násilí. Všechny státy by měly neodkladně používat všechny vhodné a dostupné prostředky k eliminaci násilí na ženách a jeho ukončení.“

Právně závazná Úmluva OSN o právech dítěte (1989) ustanovuje ve svém článku 19 povinnost státních institucí chránit děti před všemi formami fyzického, psychického či sexuálního násilí, včetně dalších forem násilí, jako je např. zanedbávání.

Problematika násilí na ženách byla zahrnuta jako jeden z 12 zásadních bodů, které vyžadují okamžité řešení, v tzv. **Pekingské akční platformě**, která vznikla jako programový dokument pro implementaci výsledků 5. světové konference o ženách uspořádané v roce 1995 v Pekingu. Podle něj je „násilí na ženách překážkou k dosažení cílů rovnosti, rozvoje a míru“ a státy by měly přijmout seznam opatření, která povedou k eliminaci všech forem násilí na ženách (Organizace spojených národů 1996, Pekingská deklarace a platforma pro akci, BPFA). V prohlášení ministrů pro genderovou rovnost (Lucembursko, únor 2005) byla znovu zdůrazněna potřeba nezbytnost prevence všech forem genderově podmíněného násilí. Všechny členské státy EU by se proto měly zapojit do realizace Pekingské platformy pro akci a zvýšit své dosavadní úsilí.

Evropská úmluva o dodržování lidských práv a Rada Evropy

Evropská úmluva o dodržování lidských práv (Rada Evropy, 1950) zaručuje všem lidem právo na život, zdraví a svobodu a zakazuje mučení a jiné formy nehumánního či

ponižujícího zacházení. Tato klíčová úmluva zavazuje signatářské země, aby aktivně činily kroky proti násilí na ženách a dětech a chránily je před dalším násilím. Rada Evropy vydala celou řadu důležitých doporučení zaměřených na problematiku násilí na ženách a domácího násilí. V doporučení Rady Evropy, zaměřeném na ochranu žen před násilím se jednotlivým členským státům doporučuje, aby:

I. Přezkoumaly legislativu platnou v dané zemi

II. Uznaly odpovědnost státu zajistit prevenci, vyšetřování a trestní stíhání všech násilných činů stejně jako ochranu oběti bez ohledu na to, zda se jich dopouští jednatel nebo státní instituce;

III. Uznaly, že mužské násilí na ženách je závažný strukturální a společenský problém, který je založen na nerovnoměrném rozdělení moci mezi muži a ženami, a posilovaly aktivní participaci mužů v projektech zaměřených na boj proti mužskému násilí na ženách;

IV. Podpořily všechny relevantní organizace a instituce pracující s problematikou násilí na ženách (policie, zdravotnická a sociální zařízení), aby spolupracovaly na vytváření a naplňování střednědobých a dlouhodobých akčních plánů, které by vedly k posílení a ochraně oběti;

V. Podporovaly výzkum, sběr dat a spolupráci na národní a mezinárodní úrovni;

VI. Podporovaly výzkumná centra a vzdělávací programy (včetně univerzit), které se zabývají otázkami rovnosti mužů a žen, obzvláště pak otázkou násilí na ženách;

VII. Podporovaly komunikaci a spolupráci mezi vědeckými a výzkumnými centry, neziskovými organizacemi, politickými představiteli a institucemi v oblasti zákonodárné, zdravotnictví a vzdělávání s cílem vytvořit koordinované přístupy k problematice domácího násilí;

VIII. Přijaly a prosazovaly opatření popsané v příloze tohoto doporučení, přičemž by jednotlivá opatření přizpůsobily kontextu situace v dané zemi a v souladu s tímto cílem formulovaly národní akční plán proti násilí na ženách;

IX. Pravidelně informovaly Radu Evropy o krocích v souladu s tímto doporučením. Na třetím summitu představitelů členských zemí Rady Evropy, který se konal ve Varšavě (16.-17. 5. 2005), přijala Rada Evropy akční plán, jenž zahrnuje také realizaci pan-evropské kampaně proti násilí na ženách, která byla spuštěna koncem roku 2006. V roce 2006 byla ustanovena komise složená z osmi mezinárodně uznávaných odborníků v problematice násilí na ženách. Úkolem této komise bude vyhodnocovat průběh kampaně na národních úrovních a její výsledky v celoevropském měřítku, jejím cílem poté bude identifikovat mezery v pomoci obětem násilí a zavést opatření k překlenutí těchto nedostatků.

Evropská unie a násilí na ženách

V **Amsterodamské dohodě** byla rovnost mezi ženami a muži ustanovena jako jeden ze základních cílů všech postupů Evropské unie. Současný vývoj směřuje k rozšíření mandátu Evropské unie na poli rovnosti mužů a žen. Opatření proti násilí a sexuálnímu harašení na pracovištích se již stala součástí mandátu EU a jsou regulována příslušnými právními opatřeními. Podobně již existují také směrnice týkající se obchodování se ženami. V oblasti domácího násilí zatím nebyla přijata opatření, která by byla závazná pro členské země, ale aktivity EU v boji proti násilí na ženách a dětech se rozrůstají. Od poloviny devadesátých let minulého století začala Evropská unie zavádět některé iniciativy, jako např.

program DAPHNE či kampaň „**nulová tolerance**“, která je zaměřena na násilí na ženách v zemích Evropské unie (1999). Tyto iniciativy ukazují, že problematika násilí na ženách a dětech nabývá v Evropské unii na významu. Důležitým a právně závazným nástrojem Evropské unie, týkajícím se problematiky žen a dětí, obětí domácího násilí je rámcové rozhodnutí Rady Evropy o postavení obětí v trestním řízení (2001), které stanovuje minimální práva obětí.

V únoru **2006 přijal Evropský parlament Rezoluci** o současné situaci v oblasti boje proti násilí na ženách a budoucích krocích. Tato rezoluce vyzývá členské státy, aby učinily vhodná opatření, která by vedla k zajištění lepší ochrany a širší pomoci obětem i všem, kdo jsou v ohrožení, že se mohou stát obětí násilí na ženách (Vargová, Vavroňová, 2006).

3.1.2. Prevence a intervence domácího násilí

Hlavním cílem prevence i intervence není primárně stíhat a potrestat pachatele nýbrž úmysl pomoci partnerskému vztahu zastavit násilné incidenty vhodným zásahem z vnějšku! Pomoci odstranit násilí mezi partnery je leitmotiv všech oficiálních aktivit, který musí stát a jeho instituce prezentovat občanské veřejnosti. Izolovanými tvrdými opatřeními vůči pachateli nelze problém domácího násilí vyřešit.

Ani oběti domácího násilí nevolají po tvrdé represí, naopak jejich hlavní potřebou je žít slušný lidský život v partnerském svazku bez násilí. Úkolem je tedy hledat ucelený a diferencovaný systém opatření, který by postihl různé podoby a stupně domácího násilí a dával by čas i šanci na ozdravení nemocného vztahu, tam kde ještě oba partneři, tj. pachatel i oběť mají vůli k nápravě, a ochránil oběť tam, kde udržení vztahu již nepřichází v úvahu.

Prevence i intervence garantovaná státem by měla začít u tří bodů, kterými jsou: informovanost, ochrana oběti a konfrontace pachatele s oficiální reakcí.

Informovanost. Informovanost veřejnosti o domácím násilí se v posledním roce výrazně zvýšila. Téma partnerského násilí se objevuje v médiích, zejména různá občanská sdružení zajišťují osvětu veřejnosti v této věci. Výrazný posun znamená také vznik nonstop linky pro oběti domácího násilí provozované od září tohoto roku Bílým kruhem bezpečí. Oběti z celé republiky nyní dosáhnou poměrně snadno alespoň na jedno místo pomoci.

Značné rezervy však přetrvávají v informovanosti odborníků. Mnozí lékaři, učitelé, ale i policisté a sociální pracovníci jsou při kontaktu s oběťmi domácího násilí nejistí, nedovedou jim poskytnout základní informace ani poradit. Přitom právě lékaři, sociální pracovníci a policisté jsou vstupní branou, kterou se domácí násilí dostává ze soukromí na veřejnost. Základní profesně zaměřené proškolení všech pomáhajících profesí považují proto za žádoucí.

Ochrana oběti. Stát musí zaujmout vyhraněnou pozici proti násilí - ve prospěch ohrožené oběti. Když jde o ukončení násilí v rodině, stává se nejdůležitějším tzv. strategie vměšování, neboť pasivita pomáhá pachateli a neprospívá oběti. Tento postoj ovšem neznamená, že pachatel je zcela odsunut na vedlejší kolej, anebo že je mu odepírána pomocná ruka. V jeho cestě za nápravou musí být ovšem nejdříve okamžitě konfrontován s tím, že jeho chování je nežádoucí. Agresor může být vykázán ze společného bytu, zatímco oběť má právo zůstat doma a být chráněna před dalším násilím. Povinnost chránit oběť před fyzickým útokem přešla v plném rozsahu na policii. Další formy ochrany a podpory oběti, například poskytování informací v právní a sociální oblasti, zajišťují navazující instituce financované státem a provázané ve své činnosti s nestátní sférou. Nutno ovšem podotknout, že nulová ochrana obětí domácího násilí je jedním z příčin opakování domácího násilí.

Konfrontace pachatele s oficiální reakcí. Strategie intervence směřující k pachateli je založena na myšlence netolerování domácího násilí. Agresor musí rychle pocítit, že jeho chování je nežádoucí a nebude tolerováno. Princip netolerance vychází z přesvědčení, že za domácí násilí nese v plném rozsahu zodpovědnost právě agresor, nikoli oběť. Násilí vůči blízké osobě je totiž nepřipustné a neomluvitelné za jakýchkoli okolností. Převzetí zodpovědnosti za své agresivní chování je pak příznivým signálem pro nápravu agresora.

Výzkumy pachatelů domácího násilí stále probíhají. Zatím je obtížné stanovit obecně nejefektivnější postup, který by byl vhodný pro většinu případů domácího násilí. I v rámci kategorie domácích agresorů se zobrazují různé osobnostní typy, které pak dobře reagují na různá opatření od krátkodobého vykázání z blízkosti oběti, přes soudem nařízený antiagresivní převýchovný program určité délky, až po regulérní trestní proces.

Předběžně se zdá, že domácí násilí je jen výjimečně podmíněno nápadnou duševní patologií pachatele ve smyslu agresivní psychopatie či sadismu. Většina pachatelů domácího násilí nekopíruje ani struktury osobnosti chronických kriminálků. Velmi často to bývají jinak slušní lidé, kteří kromě partnerského násilí nemusí mít problémy se zákonem nebo morálkou. Intervence směřující k pachateli proto kombinuje sankce (restrikce) s terapií.

V našich podmínkách zatím chybí okamžitá konfrontace pachatele s oficiální reakcí, Například přestupková řízení, která lze v tomto ohledu pokládat spíše za trest pro oběť než sankci pro agresora. Jak systém sankcí tak nabídka terapeutických programů neodpovídá naléhavosti problému domácího násilí u nás.

K domácímu násilí existuje dnes množství renomovaných odborných studií a poznatků. Některé způsobily ve svých domovských zemích doslova legislativní zemětřesení. Řada států šla cestou zvláštního zákona na ochranu rodiny před násilím, v jiných zemích se prosadila odlišná cesta například dílčí úpravy v platných zákonech. I pro nás je momentálně klíčovou otázkou, zda domácí násilí je natolik specifické, že nemůže být dostatečně postihováno běžnými postupy policie, justice i orgánů sociální péče, a zda tudíž vyžaduje podstatnější normativní změny. V tomto příspěvku jsou nabídnuty argumenty podporující nutnost zásadních změn. Vždyť účinná prevence a intervence při kontaktu s domácím násilím může výrazně ovlivnit kvalitu života téměř jedné pětiny rodin v ČR (Bílý kruh bezpečí, 2008).

3.1.3 Prevence domácího násilí ve školní výuce

V českém školském systému probíhá v posledních letech kurikulární reforma. (Kurikulem se rozumí program vzdělávání – projekt vzdělávání). Podle nového školského zákona již školy nemají osnovy pro základní i střední školy, ale rámcové vzdělávací programy, kde je problematika domácího násilí zařazena. Záleží na každé škole a učiteli, jak tuto problematiku pojme a v jakém rozsahu (BKB).

Pro dítě, které se doma potýká s násilím, může být třída jediným bezpečným místem. Učitelé proto mohou a měli by podpořit prostředí ve škole, kde se nebude tolerovat násilí v jakékoli podobě; prevence násilí by měla být součástí vyučování.

Prevence násilí je nejlepší ochranou před násilím. A zde je místo školy, která se může zaměřit na preventivní a vzdělávací programy, nezastupitelné. Školy mohou v rámci primární prevence domácího násilí zařadit do svých rámcových vzdělávacích programů, tak aby se

změnil pohled na domácí násilí obecně, narušily se přetrvávající stereotypy vzorů chování pro muže a ženy, vytvořilo se prostředí netolerující násilí.

Prevence násilí a práce se třídou u mladších žáků

V rámci prevence by se škola měla zejména zaměřit na rozvoj schopnosti řešit konfliktní situace nenásilným a bezpečným způsobem. Děti by měly mít informace o bezpečí, kdo jim a jak může pomoci v případě ohrožení, jak a komu mohou telefonovat, pokud se cítí ohroženy. Měly by vědět, jak mají volat v případě ohrožení na Policii, jak jim může pomoci policie, sociální pracovníce, ale i například pracovníci „Linky bezpečí“. Měly by vědět, že mají právo na bezpečí a to jak ve škole, na ulici, ale i doma.

Měly by mít poznatky o vlastním těle, nebezpečných dotycích, o tom, že útok nemusí přijít od lidí, kteří mají vzhled zločince či člověka bez přístřeší, ale může přijít a většinou přichází od lidí navenek příjemných, milých; velmi často to mohou být lidé velmi blízcí. Nesmí se bát o svých pocitech hovořit, neměly by s dospělými hrát „*hru na tajemství*“...

Naopak hodné je hrát s dětmi hry na téma „*Co byste měli udělat, kdyby...*“ Učitelé by měli být proškoleni, aby dokázali dítě vyslechnout, poskytnout mu informace a odkázat jej na další péči. Měli by umět poskytnout informace i oběti násilí.

Prevence a práce se třídou u teenagerů

Prevence by se měla zaměřit na to, jak vypadají zdravé vztahy a nezdravé, hranice ve vztahu, co už je kontrola, slídění, násilí, jaké jsou varovné signály začínajícího násilí ve vztahu, znaky a taktiky násilných partnerů, kde mohou hledat pomoc. Vhodné by bylo i zařazení této problematiky do učiva, o tom, jak nepřijatelné je domácí násilí, a jak je možné se proti němu bránit. Vhodné jsou například i kurzy sebeobrany pro dívky. Chlapci by například měli mít zažité, že je dobré být silný, ale to ještě neznamená, že někomu mohou ubližovat, být násilný. Učitelé by měli být proškoleni, aby dokázali studentku či studenta vyslechnout, poskytnout mu informace a odkázat je na další péči a specifickou pomoc (Stop násilí.cz, 2007).

3.1.4 Významné projekty, kampaně proti domácímu násilí

Kampaň STOP NÁSILÍ NA ŽENÁCH Amnesty International Česká republika, usilující o zastavení násilí na ženách, byla zahájena v březnu 2004. Snaží se podpořit úsilí a snahy všech hnutí, která se zabývají ženskými právy. Amnesty International spolupracuje s aktivistkami za ženská práva a skupinami, které se snaží upozornit na různé formy násilí a zároveň zjednat nápravu.

14-bodový program pro prevenci domácího násilí

Násilí na ženách v rodině, domácí násilí, je základním porušením lidských práv. Pro ženy v každé zemi po celé planetě je domácí násilí každodenní realitou. Její dopad je pro ženy ničivý, ničí jejich životy, jejich zdraví a pohodu jejich rodin.

Amnesty International vyzývá všechny vlády k implementaci tohoto „Čtrnácti bodového“ programu pro prevenci domácího násilí. Vlády by měly okamžitě jednat a konfrontovat domácí násilí, aby zabránily jeho výskytu a postupně ho zcela vytlačily. Amnesty International vyzývá všechny zúčastněné osoby a organizace, aby využily svého vlivu na podporu vládní implementace programu. Doporučení obsažená ve 14-ti bodech programu jsou vzájemně provázána a všechna se stejnou měrou zaměřují na domácí násilí. Přestavují tyto základní principy:

Cílem jakékoliv činnosti musí být zaručení bezpečí, ochrany a autonomie žen, stejně jako jejich fyzické, duševní a sociální pohody během jejich zotavování z následků utrpení způsobeného zneužíváním.

Vládní politika, praktiky a právo nesmí diskriminovat ženy na základě pohlaví, věku, etnické příslušnosti, sexuální orientace, fyzických či duševních schopností, třídy, jazyka, kulturních či náboženských názorů, rodinného stavu, mateřství nebo národní příslušnosti či místa bydliště. Vlády by měly diskutovat a úzce spolupracovat s oběťmi a pozůstalými a také s nevládními organizacemi, které mají zkušenosti s domácím násilím. Všechny vlády by měly:

1. Odsoudit domácí násilí. Státní činitelé a političtí vůdci na všech úrovních, státní, okresní a obecní, by měli veřejně a důsledně odsoudit domácí násilí a zdůraznit jeho závažnost. Měli by ozřejmit, že domácí násilí je porušováním lidských práv, a proto je veřejným zájmem, ne soukromou záležitostí. Představitelé vlád by neměli hovořit o zvycích, tradicích či náboženství, aby se vyhnuli své odpovědnosti za eliminaci násilí na ženách.

2. Vzbudit u veřejnosti povědomí o domácím násilí. Na školách, fakultách, v občanských fórech a na pracovištích by se měly zahájit kampaně zaměřené na širokou informovanost veřejnosti, aby odsoudily domácí násilí, odstranily stigmata na ženách vystavených násilí a aby povzbudily pozůstalé k hledání nápravy. Měla by být zapojena všechna dostupná média včetně tisku, internetu, přednášek a debat. V kampaních by se měli

angažovat politici, novináři a občanská společnost. Všechny informace by měly být snadno přístupné a dostupné ve všech místních jazycích.

3. Využít vzdělávacího systému k potírání předsudků. Na všech úrovních vzdělávacího systému by měly být rozpracovány a zahrnuty do osnov vzdělávací materiály zaměřené na prevenci domácího násilí a na potírání názorů považující domácí násilí za přijatelné. Učitelé, lektori a další pracovníci v oblasti vzdělávání by měli být součástí snah překonávat předsudky a stereotypy, které ženám a dívkám přisuzují podřadné role a přispívají k domácímu násilí.

4. Zrušit legislativu diskriminující ženy. Všechny zákony včetně trestního, občanského, rodinného a bytového zákona, by měly být zrevidovány tak, aby byly v souladu s principy lidských práv. Jakékoliv zákony, nařízení či postupy diskriminující ženy či zákony, které přetrvávání takové diskriminace dovolují, by měly být zreformovány, stejně tak jako jakékoliv zákony napomáhající násilí na ženách nebo ho udržují.

5. Ustanovit domácí násilí trestným činem. Zajistit, aby všechny formy domácího násilí byly ošetřeny zákonem i v praxi jako porušování lidských práv a trestný čin. Dále by měly zajistit aby byly akty domácího násilí vyšetřovány, stíhány a potrestány podle závažnosti zločinu a aby se obětem dostalo odpovídajícího odškodnění. Trestní oznámení by mělo být posuzováno se stejným odhodláním a důkladností bez ohledu na zemi, v níž žena žije.

6. Vyšetřovat a stíhat trestní oznámení týkající se domácího násilí. Zajistit, aby ženám, které ohlásí domácí násilí, poskytla policie bezpečné a důvěrné prostředí; aby existovala povinná registrace všech oznámení domácího násilí a aby byla všechna taková oznámení ihned nestranně a efektivně vyšetřena. Pokud je dostupný dostatek důkazů, podezřelí by měli být stíháni v souladu s mezinárodními standardy spravedlivého procesu. Nemělo by se uchýlovat k trestu smrti či k tělesným trestům, je ovšem třeba zajistit tresty odpovídající závažnosti zločinu. Pokud je případ odložen, měl by se důvod odkladu zveřejnit.

7. Odstranit překážky bránící stíhání domácího násilí. Vyšetřit, proč jsou trestní oznámení, stíhání a odsouzení tak nepočtené a odstranit překážky a nedostatky odhalené vyšetřováním. Soudní procesy a pravidla dokazování by měly být zreformovány, aby neodrazovaly ženy od podání trestního oznámení. Stěžovatelé, svědci a další osoby vystaveny během vyšetřování riziku, by měli být ochráněni před zastrašováním, nátlakem a odvetou. Mezi policií, orgány obžaloby, dalšími činiteli a místními úřady by měla existovat úzká spolupráce.

8. Poskytnout úředníkům povinné školení o domácím násilí. Vytvořit a implementovat školicí programy pro úředníky – včetně politiků, právníků, soudců, soudního a zdravotnického personálu, sociálních pracovníků, imigračních úředníků a učitelů. Tyto programy mají ukázat jak rozpoznat případ domácího násilí, jak zajistit bezpečí pozůstalých a jak sbírat, uchovávat, posuzovat a prezentovat důkazy.

9. Poskytnout adekvátní financování. Přidělit adekvátní financování programům zabývajícím se domácím násilím ve všech oblastech včetně systému trestního soudnictví, sociálních služeb, zdravotnictví a bytového sektoru; například prostřednictvím Národního akčního plánu, který zajistí stejně dostupnou a kvalitativně srovnatelnou podporu v celé zemi. Financování by mělo být dostatečné, aby umožnilo implementaci legislativy ochraňující ženy před domácím násilím a aby poskytovalo potřebnou podporu a nápravná opatření pro pozůstalé.

10. Poskytnout útočiště ženám, které unikly násilí. Financovat a vybudovat dočasná útočiště či jiná bezpečná místa pro ženy bez omezení jejich soukromí, osobní samostatnosti a svobody pohybu. Taková místa by měla ženám pomoci k fyzickému a duševnímu zotavení a k získání vhodného a bezpečného dlouhodobého ubytování.

11. Poskytnout ženám pomocné služby. Financovat a vytvořit služby pro ženy, které prošly domácím násilím a přiměřeně spolupracovat s občanskými společnostmi. Ženy by tak měly přístup k trestnímu a občanskému soudnímu systému, včetně bezplatné právní porady v případě potřeby během rozvodu a v otázce péče o dítě a dědictví. Zajistit přístup k adekvátně financované zdravotní péči a pomocným službám včetně poradenství. Služby by měly být jazykově a kulturně dostupné všem ženám, které o ně žádají.

12. Snížit riziko ozbrojeného násilí. Odstranit veškeré střelné zbraně z domácností, kde byly hlášeny případy domácího násilí. Zajistit, aby zdravotníci a sociální pracovníci zahrnuli otázku držení zbraně ve všech demografických, zdravotních a sociálních průzkumech.

13. Shromažďovat a publikovat zprávy o domácím násilí. Zajistit, aby bylo domácí násilí plně zobrazeno v oficiálních zprávách a statistikách, aby bylo shromažďování kvalitativních a kvantitativních údajů standardizováno a odděleno podle pohlaví a dalších významných faktorů a aby bylo zpřístupněno k verifikaci. Zaručit, aby příslušné vládní oddělení shromažďovalo a publikovalo data a statistiky o domácím násilí, aby informace sdíleli a aby je využívali političtí činitelé při navrhování efektivní politiky a programů zaměřených na domácího násilí.

14. Informovat ženy o jejich právech. Zajistit, aby ženy trpící domácím násilím měly přístup k informacím o svých právech, službách a pomoci, na něž mají nárok. Policejní stanice, zdravotnická zařízení a další státní instituce by měly být povinovány ke zveřejnění informací o právech obětí, včetně škály dostupných ochranných prostředků. U všech příslušných institucí by se měla vyžadovat vytvoření koncepce, zavedení a monitorování směrnic a postupů zahrnující všechny fáze jejich reakce na domácí násilí a specifikující postup pro případ, že tyto standardy nebudou splněny. (Život, Amnesty international, Život, 2009).

3.2 Mezinárodní modely a příklady spolupráce

Modely prezentované na workshopech projektu BRIDGING GAPS v rámci programu DAPHNE:

ČESKÁ REPUBLIKA:

PROJEKT „KOALICE ORGANIZACÍ PROTI DOMÁCÍMU NÁSILÍ-KOORDONA“

KOORDONA je koalice 12 nevládních organizací z různých částí České republiky. Organizace začaly spolupracovat při Kampani proti domácímu násilí na ženách v roce 2003. Ženská nezisková organizace ROSA koordinovala kampaň a po ukončení kampaně se organizace rozhodly pokračovat ve spolupráci. Pravidelně jednou za dva měsíce probíhají schůzky. Kromě obecných setkání byly vytvořeny pracovní skupiny, aby se oslovily různé cílové skupiny. Koalice informuje sociální odbory o službách, které její členové nabízejí, zapojuje se do mnoha aktivit a rovněž lobbuje za lepší právní ochranu obětí a další otázky týkající se podpory obětí. KOORDONA vytvořila webové stránky, stránky, které informují o domácím násilí, cílech a práci koalice, stejně jako o událostech a akcích.

SLOVENSKO:

PRACOVNÍ SKUPINA PRO DOMÁCÍ NÁSILÍ VE ZDRAVOTNICTVÍ

Asociace SOS linek pro ženy a děti iniciovala pracovní skupinu v oblasti zdravotnictví a ošetrovatelství, aby zajistila nejlepší možnou péči pacientům. Školení pro zdravotní sestry sloužilo k vzájemné výměně informací o práci s problematikou domácího násilí tak, aby se zvýšilo povědomí a zajistily lepší znalosti o domácím násilí mezi zdravotním personálem, lékaři a psychiatry. Obzvláště v psychiatrii nejsou potřeby žen, obětí násilí, adekvátně rozpoznány a určeny. Psychiatři obvykle pracují s momentálním psychickým stavem (deprese, poruchy příjmu potravy, pokusy o sebevraždu atd.) a ne s reálným problémem násilí v rodině. Pracovní skupina připravila dva protokoly jak pracovat s domácím násilím a uspořádala kampaň ke zvýšení povědomí mezi zdravotnickým personálem. Pravidelně šíří informace o službách pro oběti násilí.

POLSKO:

PRACOVNÍ SKUPINA PRO LEGISLATIVU O DOMÁCÍM NÁSILÍ

Pracovní skupina pro legislativu o domácím násilí je tvořena vládními a neziskovými organizacemi. Funguje jako poradní rada při ministerstvu rovných příležitostí. Jeho angažovanost vyústila v akce a výzkumné iniciativy místní varšavské vlády. Dále byl přijat zákon o domácím násilí. Avšak zákon a jeho implementace není optimální a velmi závisí na zapojení různých jednotlivců. Nicméně byly učiněny první kroky a snad budou následovat i další akce. Cílem je vyvinout minimální standardy pro řešení případů domácího násilí, poskytovat adekvátní právní služby pro ženy a přinést novelizaci zákonů a zlepšení jejich implementace.

MAĎARSKO:

„DEVÁTÝ BUDAPEŠŤSKÝ OBVOD PROTI DOMÁCÍMU NÁSILÍ“

Projekt koordinovaný organizací NANE je součástí projektu Daphne II pro rok 2004. Jde o směs školení a propojení poskytovatelů služeb, institucí a představitelů, kteří pravidelně řeší případy domácího násilí v rámci celého obvodu. Projekt byl zahájen v roce 2005. Účastníky jsou: zástupce kanceláře starosty devátého obvodu, neziskové organizace z Rakouska, Slovenska a Bulharska, NANE, městské instituce a další místní služby. Cíle projektu jsou:

- Rozšíření horizontu osob pracujících v oblasti se zvláštním zřetelem na očekávané změny v Maďarské legislativě a metodologii týkající se domácího násilí.
- Posílení místní interdisciplinární spolupráce v případech domácího násilí na základě metodologie a individuálního přístupu.
- Posílení teorie, že zahrnout neziskové organizace pracující s týranými ženami na základě genderového přístupu je nezbytné pro dosažení dlouhodobého řešení tohoto problému.

LITVA:

NÁRODNÍ KONZULTAČNÍ ŽENSKÉ FÓRUM

Národní konzultační ženské fórum bylo založeno litevským parlamentem v roce 2003. Jeho cílem je na institucionální úrovni posílit Komisi národního konzultačního ženského fóra, která vznikla jako skupina permanentně působící v litevském parlamentu. Je tvořena nejaktivnějšími ženskými neziskovými organizacemi zkušenými v politickém lobbingu. Otázka násilí na ženách je hlavní prioritou fóra. Národní konzultační ženské fórum bylo organizováno z iniciativy ženských neziskových organizací a ve spolupráci s poslankyněmi. Fórum připravilo společnou vizi neziskových organizací o vytvoření rovnostářské společnosti v Litvě v nadcházejících 10 letech s cíli, které napomohou ženám k pokroku. Fórum v roce

2005 uspořádalo Čtvrtý kongres litevských žen, který shrnul současnou situaci litevských žen ve všech regionech země 15 let poté, co země znovuzískala nezávislost (situace byla hodnocena s ohledem na Pekingskou platformu).

ESTONSKO:

PROJEKT „ŠKOLENÍ A SPOLUPRÁCE STÁTNÍCH ZÁSTUPCŮ A SOUDCŮ O NÁSILÍ NA ŽENÁCH“

Ženský azylový dům v Tartu ve spolupráci se státním zastupitelstvím pro jižní region zahájil v roce 2005 projekt interdisciplinárního školicího programu pro státní zástupce a soudce. Programu se zúčastnili zástupci estonského ministerstva sociálních věcí, nezisková organizace Centrum pro sociální programy, univerzita v Turku, Open Society Institute a policie. Kontakt mezi azylovým domem pro ženy v Tartu a státním zastupitelstvím existoval již téměř tři roky. Cílem bylo lépe informovat státní zástupce a soudce, kteří často sehrávají klíčovou roli v řešení případů domácího násilí, ale dříve neprošli téměř žádným školením. Dosud proběhla dvě informativní a simulační školení, další jsou plánována.

RAKOUSKO:

ZÁKONY TÝKAJÍCÍ SE DOMÁCÍHO NÁSILÍ A MODEL SPOLUPRÁCE - INSTITUCIONALIZOVANÉ

Zahrnuje tři základní body:

1. Okamžité vykázaní násilníka z domu na dobu 10 dnů, až maximálně 20 dnů (policejní zákon – *Sicherheitspolizeigesetz* § 38a SPG – policejní omezující nařízení)
2. Zákaz přiblížení ve formě dočasného soudního příkazu na dobu tří měsíců a déle (občanské právo – *Exekutionsordnung* § 382 EO)
3. Služby oběti: Intervenční centra s proaktivním přístupem (policejní zákon – *Sicherheitspolizeigesetz* § 38a SPG).

Policejní omezující nařízení

Podmínky: Nebezpečný útok proti životu, zdraví nebo svobodě osoby (preventivní).

Kdo je chráněn: Jakákoliv osoba žijící v domě/bytě; není požadován rodinný vztah; vlastnictví domu/bytu nebo pronájem není rozhodující.

Opatření (využitá policií bez konzultace s obětí): Okamžité vykázaní nebezpečné osoby.

Omezující nařízení: Vykázaná osoba se nesmí vrátit do domu nebo jeho okolí po 10 dnů, jestliže si oběť zažádá o zákaz přiblížení během 10 dnů, omezující nařízení platí 20 dnů, končí každopádně po uplynutí 20 dnů.

Postupy policie při užívání omezujícího nařízení:

Policie musí zúčastněné vyslechnout odděleně.

Policie musí odebrat nebezpečné osobě klíče od domu.

Policie musí zúčastněné informovat o intervenci a jejich právech.

Porušení nařízení je trestné pod pokutou až 380 eur.

Oběť nesmí vzít vykázanou osobu zpět do domu.

Policie musí kontrolovat dodržování příkazu během tří dnů.

Ochranné opatření občanského soudu – dočasný soudní zákaz:

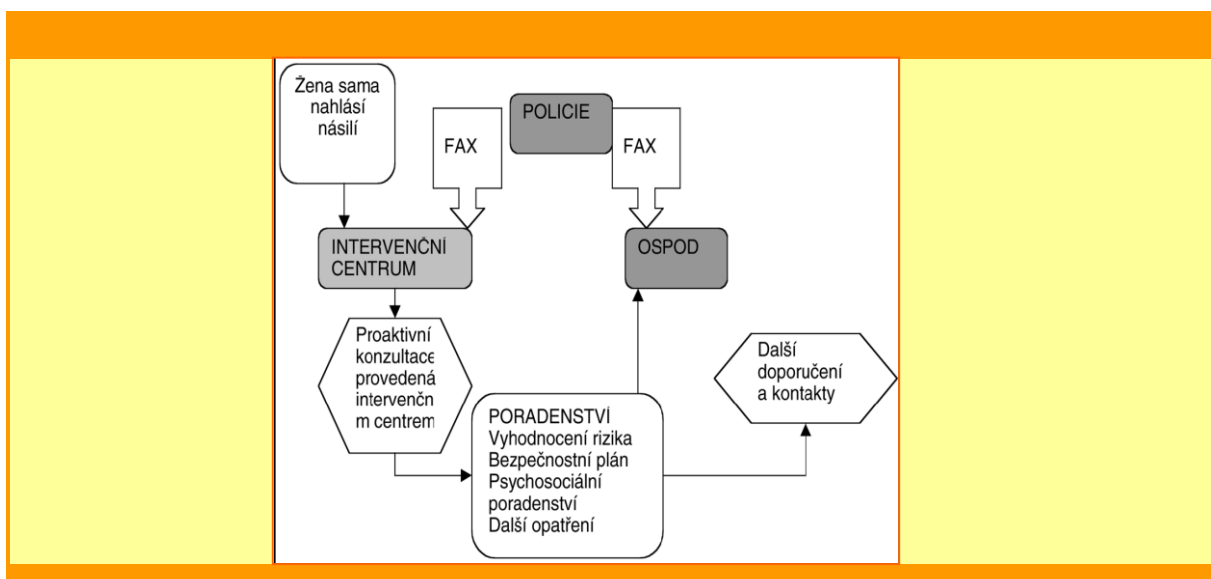
Podmínky: Fyzické napadení, hrozba, chování, které vážně poškozuje psychické zdraví.

Kdo je chráněn: Každá osoba, která žije nebo žila v rodině nebo nějakém společenství.

(Vargová, Vavroňová, 2006)

Obr. č. 2. Struktura spolupráce na regionální úrovni – „Intervenční řetězec“

Interdisciplinární spolupráce byla iniciována na regionální úrovni. Účastníky jsou policie, státní zastupitelství, OSPOD, azylové domy pro ženy, intervenční centra, komisaři pro rovná práva, soudy. Diagram ukazuje strukturu spolupráce.

Zdroj: www.rosa.cz

Podkapitolou „3.2 Mezinárodní modely a příklady spolupráce“, se uzavírá teoretická část bakalářské práce, která svým obsahem velmi složitou problematiku domácího násilí, přiblížila, konkretizovala a probírala z různých pohledů. Domnívám se, že stanovené cíle teoretické části bakalářské práce byly splněny. Následuje část výzkumná.

3 EMPIRICKÁ ČÁST

3.1 Cíl práce

Stanovení výzkumného cíle předcházelo studium odborné literatury, týkající se problematiky domácího násilí, protože bez předchozího studia a pochopení této složité problematiky, by nebyla realizace výzkumné části možná. Poté následovaly úvahy k výzkumnému problému, aby byl v souladu s tématem bakalářské práce a odpovídal možnostem jeho uskutečnění.

Postupně jsem si kladla otázky, proč se některé ženy chtějí z azylového domu opět vrátit k agresivnímu partnerovi a z jakých rozhodnutí jiné ženy volí možnost definitivního odchodu od partnera a co ženy k těmto rozhodnutím vede.

Snahou výzkumného šetření bylo proniknout do problematiky týraných žen ukrývajících se v azylovém domě, zaznamenat jejich životní osudy a zmapovat způsoby, jakými se ony samy snaží svoji situaci řešit.

Dílčí cíle:

Pro hlubší poznání různých podob domácího násilí zvolit kvalitativní přístup, který nevyžaduje rozsáhlý soubor respondentek a statistické zpracování dat, ale dovoluje prozkoumat jednotlivé případy domácího násilí do hloubky a identifikovat shody a rozdíly v životních osudech těchto žen. U souboru žen, které zažily domácí násilí a v současnosti žijí v azylovém domě ověřit :

1. zda se týrané ženy setkaly s domácím násilím již v dětství
2. zda se týrané ženy setkaly s partnerským násilím již v předmanželském období
3. zda většina domácího násilí zůstává před okolím skryta
4. zda jsou domácímu násilí přítomny jejich děti
5. zda se ženy vyhýbají lékařskému ošetření v případě zranění
6. zda týrané ženy trpí sebeobviňováním za vzniklou rodinnou krizi
7. zda týrané ženy trpí sníženým sebehodnocením a celkově nízkým sebevědomím
8. zda oběti domácího násilí nechtějí, aby byl agresor za násilí potrestán

3.2 Charakteristika souboru respondentů

Výzkumné šetření proběhlo v azylovém domě pro matky s dětmi v tísni v Uherském Brodě v měsících říjnu a listopadu roku 2008. K realizaci výzkumného šetření byly vybrány ženy podle následujících kritérií:

- ženy, které souhlasily s výzkumným rozhovorem
- ženy, které dovršily dospělosti a měly více než 18 let života
- ženy, které byly vystaveny fyzickému, či psychickému týrání ze strany svého manžela/partnera déle než jeden rok
- ženy, které s tímto partnerem měly (anebo počaly) alespoň jedno dítě, které s nimi vyrůstalo ve společné domácnosti
- ženy, které do azylového domu před násilnými partnery uprchly poprvé ve svém životě

Výběr respondentek byl záměrný a předcházela mu písemná žádost o rozhovor doručená ženám (viz příloha č.2 na str.171) v azylovém domě, které odpovídaly stanoveným kritériím. Takto oslovené ženy měly možnost se dobrovolně rozhodnout pro spolupráci na výzkumném šetření.

V počáteční fázi s výzkumným rozhovorem souhlasilo osm respondentek. V průběhu šetření se však dvě ženy z azylových domů předčasně vrátily ke svým partnerům a jedna žena rozhovor odmítla. Realizováno tedy bylo pět rozhovorů s ženami, jejichž demografie je znázorněna v následující tabulce. (Tabulka č.3.) Jména respondentek byla z důvodu zachování anonymity žen pozměněna a ve výzkumné práci je používán jejich pseudonym.

Tabulka č. 3. Základní údaje o výzkumném souboru

	Pseudonym	Věk	Rodinný stav	Počet dětí	Vzdělání	Zaměstnání
1	Monika	31	družka	2	vyučena	prodavačka
2	Hedvika	28	vdaná	3	vyučena	uklizečka
3	Anna	30	vdaná	2	středoškolské	obuvnice
4	Naděžda	34	vdaná	0	středoškolské	sekretářka
5	Magda	32	vdaná	1	vyučena	kuchařka

Zdroj: Vlastní výzkum

3.3 Charakteristika zařízení

Azylový dům pro matky s dětmi v tísni v Uherském Brodě, poskytuje v nepřetržitém provozu pobytovou službu matkám s nezaopatřenými dětmi a těhotným ženám, které se ocitly v krizové nebo nepříznivé životní situaci, jenž nezvládají vlastními silami řešit.

Zařízení poskytuje individuální a důstojnou pomoc a podporu uživatelkám tak, aby byly schopny řešit samostatně své problémy a staly se nezávislými na sociální pomoci, aby zůstaly součástí místního společenství a nadále mohly vést plnohodnotný život.

Zařízení spolupracuje se sociálně-právní ochranou dětí, proto prvotní povinností matky a zároveň i podmínkou pobytu je řádná a všestranná péče o dítě.

Komu je služba určena

Cílovou skupinou jsou matky s nezaopatřenými dětmi (děti do 18 let, studenti do 26 let a handicapované osoby) a těhotné ženy v nepříznivých sociálních situacích a v těžkých sociálních krizích, matky bez přístřeší, matky v krizi, matky ohrožené domácím násilím na sobě či dětech. V zařízení je 6 plně vybavených bytových jednotek s kuchyňskou linkou a sociálním zařízením. Pro akutní případy je k dispozici 1 krizový pokoj na 1-7 dní. Úhrady za ubytování v azylovém domě jsou uvedeny v tabulce č. 4., str. 120

Tabulka č. 4. Úhrada za ubytování

Úhrady za ubytování v azylovém domě	
těhotná žena bez dětí	100,- Kč/den
matka	70,- Kč/den
jedno dítě	40,- Kč/den
více dětí	násobek platby za jedno dítě/den

Zdroj: Vlastní výzkum

Azylový dům nabízí pomocnou ruku v možnostech řešení problémů

- přechodné ubytování na 6 měsíců až na 1 rok
- prostor a čas ke zklidnění, ve kterém se vytvoří další životní perspektivy
- nabídku pomoci a rad v péči o dítě, vedení domácnosti a hospodaření s financemi
- výchovně vzdělávací programy pro matky si děti
- zájmové aktivity
- rozvíjení tvořivých schopností a dovedností
- kulturní akce mimo azylový dům
- odborné přednášky se zajímavou tematikou

Základní principy, kterými azylový dům chce kvalitu služeb dosahovat

- princip respektování důstojnosti člověka
- princip respektování práva na soukromí
- princip spoluúčasti a spolurozhodování
- princip důvěry
- princip vzájemné podpory a pomoci
- princip vedení k převzetí odpovědnosti za sebe a za děti
- princip individuálního přístupu
- princip bezpečnosti

Cíle zařízení

Cílem zařízení je pomoc a podpora uživatelkám tak, aby byly schopny řešit samostatně své problémy a staly se nezávislými na sociální pomoci a aby zůstaly součástí místního společenství. Poskytnout matkám, které se ocitnou v krizové či nepříznivé sociální situaci individuální, důstojnou, nepřetržitou a plánovitou pomoc.

Krátkodobé cíle

- poskytnutí přechodného ubytování uživatelkám na dobu 6 měsíců, max. na dobu 12 měsíců tak, aby zvládla řešit svou situaci a osamostatnila se.
- Nabídnutí bezpečného prostředí pro zklidnění matky a jejích dětí v rámci krizového pobytu na 1-3 dny s maximálním prodloužením na 7 dnů, aby vyřešila svou krizovou situaci.

Nepříznivá sociální situace

Je oslabení nebo ztráta schopnosti zabezpečit své životní potřeby a samostatně řešit svou nepříznivou situaci z důvodu např. věku, dlouhodobého vystavení stresujícím situacím, ohrožení práv a zájmů trestnou činností druhé osoby, sociálně znevýhodňujícího prostředí, způsobu života vedoucího ke konfliktu apod.

Krize

Krize je situace, která způsobuje změnu v navykém způsobu života a vyvolává stav nerovnováhy, ohrožení, stresu, bývá akutní.

3.4 Použité metody výzkumu

Jako metoda získávání dat byl zvolen kvalitativní rozhovor s otevřenými otázkami, rozhovor orientovaný na problém. Jednalo se o nestrukturované narativní interview s počátečním navázáním přátelského vztahu a vytvořením otevřené atmosféry s tzv. navozením raportu. (Gavora, 2000). V průběhu rozhovoru jsem respondentkám pokládala tři druhy otázek. Po obsahové stránce jsou otázky originální.

- **otázky sondující-** které rozhovor otevírají a zjišťují, jestli je daná problematika pro jednotlivce důležitá a jaký má pro něho subjektivní význam.
- **otázky návodné-** které vymezují obsah předem stanoveného problému, a interview doplňují.
- **otázky ad-hoc-** které vznikají neplánovaně a jsou významné z hlediska obsahu problému, anebo jsou podstatné pro zachování kontinuity rozhovoru.

Realizace výzkumného šetření:

Sběr údajů byl rozčleněn do tří fází a byl realizován v měsíci říjnu a listopadu roku 2008. V první fázi jsem oslovila vedoucí azylového domu pro matky s dětmi v Uherském Brodě, paní Janu Juráskovou s žádostí o možnost realizovat toto výzkumné šetření.

(viz příloha č.1 na str.169)

V druhé fázi byl doručen dopis s žádostí o spolupráci na výzkumném šetření ženám, které odpovídaly stanoveným kritériím a po jejich souhlasu byl určen termín setkání k realizaci rozhovoru (viz příloha č.2 na str.171).

Ve třetí fázi byly uskutečněny rozhovory. Délky jednotlivých rozhovorů se pohybovaly v rozmezí 45-60 minut. Na počátku každého rozhovoru jsem ženám stručně představila záměr své práce a požádala je o svolení, aby průběh rozhovoru mohl být z důvodu zaznamenání jeho autentičnosti nahrán na diktafon a poté přepsán do písemné podoby. Nabídla jsem možnost, že přepis bude na vyžádání zaslán respondentkám, aby ho doplnily, popř. upravily. Ubezpečila jsem je o anonymitě veškerých osobních údajů. Všechny ženy s touto možností souhlasily.

V úvodu každého rozhovoru jsme si s respondentkami neformálně povídaly o životě v azylovém domě, pro uvolnění napětí a navození správné tvůrčí atmosféry vzájemné důvěry. Rozhovory probíhaly bez výjimky ve vstřícné atmosféře v kanceláři azylového domu,

vyčleněné pro tento účel, poskytující dostatek soukromí. Respondenty byly sdílné a z jejich projevu byl patrný zájem o zprostředkování informací k danému tématu. Na závěr rozhovoru byl dán respondentkám prostor k odpovědím cokoliv doplnit. Ženám jsem vyjádřila poděkování za jejich ochotu a poskytnutý rozhovor.

3.5 Analýza rozhovorů

K analýze získaných údajů byla použita metoda otevřeného kódování. Otevřené kódování je součástí tzv. zakotvené teorie. Autoři Strauss a Corbinová zakotvenou teorii charakterizují takto: „Nezačínáme teorii, která by se následovně ověřovala. Spíše začínáme zkoumanou oblastí a necháváme, ať se vynoří to, co je v této oblasti významné.“ (Strauss, Corbinová, s. 14)

Hendl uvádí, že při otevřeném kódování lze volit různé postupy: „Lze kódovat slovo po slovu, podle odstavců, anebo podle celých textů a případů.“ (Hendl, 2005, s.247) Otevřenému kódování předcházela doslovná transkripce zvukových nahrávek z diktafonu.

Poté byly rozhovory postupně opakovaně pročitány a byly v nich hledány příbuzné pojmy. Tyto pojmy byly postupně shlukovány do kategorií. Po vygenerování kategorií byly z jednotlivých rozhovorů vybrány subkategorie a k nim přiřazena citace z rozhovoru. Výsledná analýza rozhovorů je uvedena v příslušných tabulkách. (viz tabulka 6 -30).

3.6 Rozbor dat a výsledky výzkumu

Otevřeným kódováním a následným slučováním jednotlivých kódů do kategorií jsem dospěla k sedmi hlavním kategoriím s jednotlivými subkategoriemi (viz tabulka č.5, str.117). Jsou jimi.:

Tabulka č.5. Přehled kategorií a subkategorií

1	Kategorie	Primární rodina
<i>A</i>	<i>Subkategorie</i>	<i>Období dětství</i>
<i>B</i>	<i>Subkategorie</i>	<i>Období dospívání</i>
2	Kategorie	Předmanželské období
<i>A</i>	<i>Subkategorie</i>	<i>Počátky vztahu</i>
<i>B</i>	<i>Subkategorie</i>	<i>Předmanželské násilí</i>
3	Kategorie	Manželství
<i>A</i>	<i>Subkategorie</i>	<i>Příčiny násilí</i>
<i>B</i>	<i>Subkategorie</i>	<i>Formy násilí</i>
<i>C</i>	<i>Subkategorie</i>	<i>Skrytost násilí</i>
<i>D</i>	<i>Subkategorie</i>	<i>Cykličnost násilí</i>
<i>E</i>	<i>Subkategorie</i>	<i>Násilí na dětech</i>
<i>F</i>	<i>Subkategorie</i>	<i>Uvědomění si, že jde o domácí násilí</i>
4	Kategorie	Možnosti pomoci
<i>A</i>	<i>Subkategorie</i>	<i>Možnost kontaktování policie</i>
<i>B</i>	<i>Subkategorie</i>	<i>Možnost ošetření zranění ve zdravotnictví</i>
<i>C</i>	<i>Subkategorie</i>	<i>Důvody zůstávání ve vztahu</i>
5	Kategorie	Krize
<i>A</i>	<i>Subkategorie</i>	<i>Rozhodující situace odchodu</i>
<i>B</i>	<i>Subkategorie</i>	<i>Postoj partnera k pobytu v azylovém domě</i>
<i>C</i>	<i>Subkategorie</i>	<i>Postoj rodiny k pobytu v azylovém domě</i>
<i>D</i>	<i>Subkategorie</i>	<i>Pobyt v azylovém domě</i>
6	Kategorie	Důsledky
<i>A</i>	<i>Subkategorie</i>	<i>Sebeobviňování oběti</i>
<i>B</i>	<i>Subkategorie</i>	<i>Sebevědomí a sebehodnocení oběti</i>
<i>C</i>	<i>Subkategorie</i>	<i>Zdravotní situace oběti</i>
<i>D</i>	<i>Subkategorie</i>	<i>Psychická situace oběti</i>
7	Kategorie	Řešení
<i>A</i>	<i>Subkategorie</i>	<i>Postoj oběti k potrestání partnera</i>
<i>B</i>	<i>Subkategorie</i>	<i>Zhodnocení a řešení současné situace</i>
<i>C</i>	<i>Subkategorie</i>	<i>Vztah k partnerovi</i>

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka č. 6. Analýza rozhovorů

1	Kategorie	Primární rodina
A	Subkategorie	Období dětství
	Monika	„Tatínek byl alkoholik. Ze začátku chodil večer z hospody domů zvesela a zpíval si. Ale později to šlo do té agrese, maminku bil a mlátil. Bála jsem se a schovávala se kde se dalo. Mně ani sestru nebil, nevíšmal si nás.“
	Hedvika	„Maminka byla hodná a táta taky, ale nezvládali nás. Dva starší bráchové mě moc mlátili. Hlavně jeden z bratrů byl moc agresivní. U sousedů byla hodná paní a ta nás vždycky u sebe nechala přespat, když jsme před bratrem utekli.“
	Anna	„Měli jsme mezi sebou všichni hezké vztahy. Táta i máma se o nás starali a byli hodní.“
	Naděžda	„Nevlastní otec, partner mojí matky mě neměl rád a dával mi to najevo. Byl na mě hrubý a ponižoval mě doma i před známými. Říkal, že jsem hloupá slepice bez mozku. Bála jsem se ho a moc jsem se před ním styděla. Později to vyústilo ve strach až fobii z jeho přítomnosti. Nedokázala jsem s ním být v bytě sama. Nebil mně, jenom do mně někdy strkal.“
	Magda	„Rodiče se o nás starali, nehádali se. Dostávali jsme za přestupky výprasky, ale přiměřeně. Vztah se sourozenci jsem prožívala tak, že kluci si vždycky hráli spolu a mně přibrali jenom někdy, protože jsem byla holka a to bylo pod jejich úroveň. Odstrkovali mně a vždycky mi to bylo líto.“
Analýza Rozhovorů		<p>Zkoumáno bylo, zda měly některé z respondentek předchozí zkušenost s domácím násilím v období dětství v primární rodině a zda se s některou formou násilí již v dětství setkaly.</p> <p>Analýzou bylo zjištěno, že dlouholeté fyzické násilí zažívala jedna respondentka (Hedvika) a to ze strany staršího sourozence, kterému rodiče nedokázali v násilí nezabránit.</p> <p>Jedna respondentka, (Monika) byla přítomna opakovaným fyzickým útokům otce na svoji matku z důvodu otcova alkoholismu.</p> <p>Jedna respondentka, (Naděžda) udává psychické násilí ze strany otců ve smyslu jejího ponižování a srážení osobnosti před známými, které vyústilo až do fobie z otcímovy přítomnosti.</p> <p>Dvě respondenty (Anna a Magda) uvádějí, že v jejich primárních rodinách k žádným formám násilí nedocházelo.</p>

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka č. 7. Analýza rozhovorů

1	Kategorie	Primární rodina
B	Subkategorie	Období dospívání
	Monika	„Já jsem byla v kolektivu oblíbená. Když jsem se dostala na učiliště, chtěla jsem z domu odejít a bydlet na intru. Měla jsem nějaký krátký vztahy.“
	Hedvika	„Ale když jsem pak chodila s kamarády třeba na kafe, posedět si, a popovídat, trochu ten strach ze mě časem spadl, protože na mě byli hodní.“
	Anna	„Moc vztahů jsem neměla, a když , tak byly krátkodobé. Byla jsem nesmělá. Klukům to moc neimponovalo.“
	Naděžda	„Vždycky jsem chodila s partnery, kteří byli dominantnější než já. Bývala jsem závislá na jejich rozhodnutí, jako bych se nedokázala rozhodnout sama. Prostě jsem se hned podřizovala. Stávalo se mi, že když jsem někdy měla jiný názor, dělali jako bych se tím nějak provinila. Většinou to už nesnesli a zlobili se na mně. Nikdo z nich mně ale neuhodil. Ty vztahy bývaly krátké, nejdelší asi půl roku“.
	Magda	„Chodili jsme na vesnici o víkendu všichni společně na zábavy. Občas mně někdo doprovodil domů, ale to bylo vždycky krátkodobé,. Až potom po vyučení jsem měla vážnější známost. Ten kluk ale hrozně žárlil. Po půl roce jsme se rozešli. Pak jsem to trochu střídala. Byla to taková volnější doba.“
	Analýza rozhovorů	Analýzou rozhovorů z období dospívání vyplynulo, že s násilím se v období dospívání nesetkala ani jedna z uvedených žen a dále bylo zjištěno, že v této době u všech probíhaly pouze krátkodobé vztahy. (Monika, Hedvika, Anna, Naděžda Magda) Monika uvádí, že chtěla z primární násilné rodiny brzy odejít a bydlet na internátu. Hedvika se v této době zbavila strachu z mužů, protože kamarádi na ni byli hodní. Anna upozorňuje na svoji nesmělost, která dle jejího názoru mužům neimponovala. Naděžda uvádí, že její partneři byly vždy dominantní a ona sehrávala podřízenou roli. Magda udává zkušenost s žárlivým partnerem a vztah ukončuje rozchodem.

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka č. 8. Analýza rozhovorů

2	Kategorie	Předmanželské období
A	Subkategorie	Počátky vztahu
	Monika	„Nakonec jsem potkala přítele, který měl svůj vlastní byt. Utáhl mně na krásný slova, že budu bydlet s ním a už jsem s ním zůstala. Tohle byl můj první vážnější vztah. Byl o šest let starší a říkala jsem si, že u něj budu mít jistotu a bezpečí. Domov. Pak jsem s ním v sedmnácti otěhotněla.“
	Hedvika	„Našla jsem si partnera, a vdala se. Manžel měl byt po rodičích. Ti už dříve umřeli.“
	Anna	„V devatenácti jsem se seznámila se svým manželem. Byl to hezký vztah, první vážný, rozuměli jsme si. Měli jsme hodně společného. Chodili jsme spolu čtyři roky, pak jsme zkusili bydlet na hromádce a já otěhotněla. Vzali jsme se.“
	Naděžda	„Můj manžel tenkrát dokončoval studium na vysoké škole. Chodili jsme spolu čtyři měsíce. Krátce jsme spolu i žili. Brali jsme se protože jsem s ním byla těhotná. Byla jsem moc šťastná, že se vezmeme.“
	Magda	„Pomáhala jsem s přípravou svatby pro nějaké lidi z vesnice on byl ze sousední vesnice. Šel ženichovi za družbu, protože byl jeho kamarád. Na svatbě jsem obsluhovala a padli jsme si do oka. Pořád jsme spolu tancovali a pak už jsme u sebe zůstali. Rozuměli jsme si. Po roce jsme se vzali. Byla jsem těhotná.“
	Analýza rozhovorů	<p>V tomto období ženy prožívají vážné vztahy s muži. Všechny respondenty uvádějí, že si s partnery rozuměly.</p> <p>Celkem ve čtyřech případech žen (Monika, Anna, Naděžda, Magda) se důvodem k manželství stává především těhotenství.</p> <p>Ve třech případech spolu partneři nejprve žili na hromádce (Monika, Anna, Naděžda). U Moniky se projevila touha po jistotě, bezpečném domově, které ji soužití s novým partnerem mělo zajistit a proto se k společnému partnerskému soužití rozhodla již ve svých sedmnácti letech.</p>

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka č. 9. Analýza rozhovorů

2	Kategorie	Předmanželské období
B	Subkategorie	Předmanželské násilí
	Monika	„Řekla jsem mu na rovinu. Uhodíš mně a uteču. Pamatuju si na to, že jsem dostala facku. Utekla jsem k mamince. Přišel za mnou a prosil o odpuštění. Klepal na dveře a omlouval se. Říkala jsem si, kam vlastně mám jít, a co je to jedna facka? Udělal to ze žárlivosti. Potom, už byl takový mírnější až do chvíle než se nám narodil syn Daneček. Pak začal být agresivní.“
	Hedvika	„Byl na mně hodný.“
	Anna	„První útok ze strany manžela začal ještě před svatbou. Při konfliktu mi dal několik fackek. Odešla jsem od něj na čtrnáct dnů. Konflikt vznikl kvůli banálnímu nedorozumění se společnými známými. Omlouval se, sliboval, že už to neudělá, že je přepracovaný a ujely mu nervy. Říkala jsem si, že jednou to nevádí. Chtěla jsem mu to odpustit a protože jsem ho měla moc ráda, tak jsem odpustila. Zdálo se, že je všechno v pořádku a že to opravdu byl úlet.“
	Naděžda	„Ano, byl násilnický už v době chození, věděla jsem to. Někdy, když byl opilý, tak mi nadával a občas i uhodil, ale takhle to měly i moje kamarádky a z normálu to nijak nevybočovalo. Prostě byl občas cholerik. Kamarádky se tím někdy i chlubily, že od kluka dostaly facku a že mu ji třeba i vrátily. Byly tím zajímavé a v kolektivu to upoutalo pozornost. Tak jsem to nepovažovala za nic tak dramatického.“
	Magda	„Rozuměli jsme si. Chodili jsme spolu asi rok a neměli jsme žádné problémy, které by mi vadily.“
	Analýza rozhovorů	<p>Analýzou bylo zjištěno, že k se partneři jako násilníci v tomto období projeví ve třech případech.</p> <p>Tři respondenty (Monika, Anna, Naděžda) uvedly, že k násilí na jejich osobě došlo už v tomto období, ale že se po partnerově odprošení rozhodly k návratu.</p> <p>Monika se vrátila protože byla již těhotná a rodinná situace jejich rodičů byla plná mnohem většího násilí. Důvodem k fyzickému násilí zde byla partnerova žárlivost.</p> <p>Anna partnerovi po fyzickém útoku odpustila, protože uvádí, že ho měla ráda a jedna facka snad nevádí.</p> <p>Naděžda násilnické chování svého partnera nebrala vážně a bagatelizovala ho. Dokonce se zde objevují prvky, kdy poukazuje na to, že partnerské násilí kolektivu imponuje a upoutává jeho pozornost, kterou tím na sebe pravděpodobně strhávala. Násilí v této době proto nepovažuje za nic tak dramatického.</p> <p>Dvě ženy (Hedvika a Magda) označují předmanželské období za bezproblémové.</p>

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka č. 10. Analýza rozhovorů

3	Kategorie	Manželství
A	Subkategorie	Příčiny násilí
	Monika	„Můj partner je Rom. Náš syn Daneček se narodil jako bílý. Byl bílý po mně, jenomže můj partner ho nikdy za vlastního nepřijal, byl přesvědčený, že není jeho, když není tmavý. ke mně byl stále častěji agresivnější. Stále mně podezíral z nevěry. Když jsem se venku bavila s nějakým kamarádem, tak jsem doma dostala, že co si to dovoluji, že žiju s ním a nesmím se s žádným chlapem bavit. Stále jsme se hádali.“
	Hedvika	„Narodily se nám Monička a Anetka. Byli jsme šťastná rodina. Švagr začal podnikat a manžela k podnikání přemluvil. Podnikali v Čechách a tam poznali jiný svět. Odcizilo nás to. Odjížděl třeba na 14 dní pryč a já jsem byla doma s dětma sama a to se nadalo. Narodilo se nám třetí dítě a bylo toho na mě už moc. Manžel chtěl podnikání nechat, ale nepohodl se s bratrem a spadl do dluhů. Potom už to začalo. Nedával mi peníze na děti ani na domácnost. Měl deprese. Začal hrát automaty a nechal tam třeba celou výplatu. Všechno mi vyčítal. Dával mi za vinu, že jsem ho přivedla ke krachu.“
	Anna	„Těšili jsme se na narození dítěte, ale když jsem se pak vrátila z nemocnice, byla to spíš krize. Malá plakala celý den a manžel byl nervózní z práce. Začal křičet, že se neumím postarat o dítě, že jsem neschopná a k ničemu a dal mi facku. Když jsem brečela tak mi vyčítal, že jsem hysterka. Od tohoto okamžiku se pak jeho násilí stupňovalo. Bylo to z nejruznějších příčin. Nedá se říct, že pravidelně. Někdy častěji, jindy po delší době. Ještě se nám pak narodilo další dítě a zase se to zhoršilo. Poslední půl rok to bylo hodně vyhočené. Nedařilo se mu v práci, byl stále nervóznější. Nestaral se o nás. Chodil s kamarády pryč, měl svoje koníčky a zájmy, odcizili jsme se. Začala mezi nimi panovat otažitost.“
	Naděžda	„Proběhla svatba, ale asi hned další týden jsem potratila. Pak začaly potíže. Bývala jsem z toho velmi zdeptaná, často churavá a trochu i bez nálady, takže jsem s ním moc nechodila do společnosti. Chodil teda sám s přáteli a já jsem se stala taková domácí puťka. Manžel byl ekonom a časem získal lukrativní pracovní. Z firemních večírků začal chodit domů často pozdě v noci a opilý. Hulákal na celé kolo, rozhazoval věci kolem sebe. Když jsem to chtěla uklidit, řval na mně ať to nechám ležet, že to klidně všechno rozfláká, že je to za jeho peníze a že si to může rozbíjet jak bude chtít. Křičel, že ho to tu doma nebaví, že jsem hrozná a nic nedělám jenom sedím doma a čumím. Byl hrubý a časem mně začal bít.“
	Magda	„Narodilo se nám dítě, holčička. Později, když šla Barunka do školky, chtěla jsem nastoupit do práce. Manžel si přál další dítě, protože sám byl jedináček a chtěl mít velkou rodinu. Já jsem ale potřebovala jít mezi lidi. Hádali jsme se. Později začal manžel chodit z práce do hospody a trávil tam celé večery. Doma potom dělal scény, že se chovám jako potvora z města, že jsem fajnovka, nehledím si plotny a děcka mi smrdí. Byl vulgární a začal být hrubý. Náhodou mi v kabelce našel antikoncepci. Řval jako pominutý, že jsem se o tom s ním měla domluvit a že prášky berou jenom dívky a to že jsem teď já.“
	Analýza rozhovorů	Násilí se ve všech případech rozvíjelo pomalu a pozvolna gradovalo. Fyzickým útokům předcházelo dlouhodobé psychické týrání. Čtyři ženy shodně uvádějí, že se násilí rozvíjelo po narození dítěte. (Monika, Hedvika, Anna, Magda). Moniku manžel podezíral z nevěry, protože byl Romské národnosti a jejich dítě se narodilo bílé. Partner toto dítě nikdy nepřijal za vlastní a svoji ženu začal podezřívát z nevěry se stupňující se tendencí a důvodem k násilí. Jedna žena (Hedvika) uvádí, že po narození třetího dítěte došlo ke krizi, kdy péči o děti sama nezvládala z důvodu manželova podnikání mimo domov. Manžel se poté dostal dluhů a jeho pracovní nezdar sublimoval do rodinného násilí. Anna rozčarování zažívá již u prvního dítěte, kdy po návratu z porodnice manžel jako reakce na pláč dítěte začal reagovat směrem k matce agresivně. Magda chtěla po prvním dítěti nastoupit do práce, ale manžel toužil po velké rodině a chtěl další dítě. Násilí vygradovalo po odhalení, že Magda užívá antikoncepci. Naděžda krátce po svatbě potratila. Tuto skutečnost těžce nesla, byla často nemocná a stranila se společnosti. S manželem je to vzájemně odcizilo a z důvodu manželova alkoholismu se na ni začal dopouštět násilí.

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka č. 11. Analýza rozhovorů

3	Kategorie	Manželství
B	Subkategorie	Formy násilí
	Monika	„Začal mě izolovat a zakazoval mi chodit ven. Tak jsem všechny svoje známé přestala vídat a přestala jsem je i zdravít a zůstal mi jenom on. Dokázal mi vnutit, že jsem chybu udělala vždycky já a že jsem to já, kdo je špatný. Navíc on mohl všechno a já nic. Stále jsme se hádali a podváděl mě. On to dokázal obrátit tak, že je to moje vina. Špatná jsem byla nakonec zase já a opět to pro něho byl důvod k násilí. Celý tohle násilí trvalo asi 12 let. Nejvíce mi vadilo fyzické násilí. Nikdo si neumí představit jaké to je, když vás uhodí ten koho milujete. Nechápala jsem to.“
	Hedvika	„Přišel večer domů, byl opilý a tu zlost si vylil na mně. Nejdříve nadávkama a potom i bitím. Nevěděl co dělá, býval úplně nepřičetný. Časem se stal závislý na automatech, vzal mi všechny peníze, které pak naházal do automatů. Nechodil do práce a jenom se doma opíjel. Nebylo dne kdy by mě nezbil. Dříve jsem si jenom myslela, že jsou to rodinné krize a že se to vyřeší a pak bude všechno zase v pořádku, ale nepřestávalo to. Nejvíce mi vadily ty nadávky. Vadilo mi, že mi před dětma sprostě nadával. Nedokázala jsem se mu bránit. Jenom jsem mlčela, nebo plakala. Pak se to začalo stupňovat. Rozbíjel talíře, nábytek a pak se pustil do mně. Tahal mě za vlasy, fackoval, kopal.“
	Anna	„Fyzická i psychická nastejno. Prostě mě bil a současně na mě řval. Rozbíjel nábytek, trhal oblečení, vyházal třeba celou špajzku na hromadu, prostě děs. Dlouho dokázal mluvit o moji neschopnosti, urážel mně a deptal. Srážel mně jako osobnost. Sexuální násilí tam nebylo, to bylo spíš na mrtvém bodě.“
	Naděžda	„Byl hrubý a časem mně začal bít. Jeho agresivita se stupňovala. Litoval se jak hrozně dopadl, vykřikoval že mu na krku visí zrůda. Že jsem Fantomas. Ať táhnu do zoologické a nestraším lidi. Bohužel chodil opilý až příliš často. Jeho stupňující se agresivita způsobila, že jsem musela často utéct z domova. Horší bylo to psychické násilí. Začal si domů vodit dámské známosti začali být bezohlední a zůstávali tam třeba celý víkend. Nakonec mi oznámil, že má vážný vztah, a když se mi to nelíbí, ať vypadnu. Když se opili, vyhazovali mně.“
	Magda	„Zfackoval mně. Říkal něco o tom, že musím mít pevnou ruku a od teďka bude všechno tak jak řekne on. Ať si uvědomím, že barák je jeho a že mi tam nepatří vůbec nic a že mu nejsem za nic vděčná. Vytrhnul mi tašku z ruky. Hodil ji do kouta a křičel, že jestli mi to nestačilo, tak že může pokračovat, že už toho divadýlka se mnou má dost že jsem mu zničila život a že z ložnice neodejdu dokud nepřijdu k rozumu. Nechal mně tam zavřenou do večera. Pořád byl se mnou nějak nespokojený a já jsem jenom trnula, kdy zas bude nějaký cirkus z jeho strany. Když jsem po půl roce neotěhotněla, začal mně bít. Obviňoval mně, že беру prášky, že to jinak není možné, že z něho dělám impotentu.“
	Analýza rozhovorů	<p>Respondenty ve všech případech uvádějí že na nich bylo páčáno především násilí fyzické i psychické.</p> <p>Z fyzického násilí uvádějí tahání za vlasy, fackování, kopání, trhání oblečení.</p> <p>Ani jedna z žen neuvádí, že by se se fyzickému násilí aktivněji bránila či dokonce postavila na odpor. Násilí často končilo útekem žen z domova.</p> <p>Z psychického násilí u žen převládá snášení ponižování, urážení, nadávky, deptání, vyhrožování, zastrasování, obviňování, svalování viny na ženu.</p> <p>Na toto násilí ženy uvádějí, že reagovaly mlčením, pláčem,</p> <p>Ekonomické násilí prožívala jedna žena (Hedvika), kdy ji partner bral všechny peníze z důvodu jeho závislosti na automatech.</p> <p>Ve dvou případech se projevila snaha násilníka o izolaci ženy (Monika, Magda).</p> <p>Žádná z žen v rozhovoru neuvadla sexuální násilí, jedna toto násilí popřela (Anna).</p> <p>Ve třech případech k násilí přispíval partnerův alkoholismus (Monika, Hedvika, Naděžda).</p> <p>Dvě ženy uvádějí prokázanou nevěru manžela (Monika, Naděžda).</p>

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka č. 12. Analýza rozhovorů

3	Kategorie	Manželství
C	Subkategorie	Skrytost násilí
	Monika	„Tak jak dříve sousedi poslouchali co se děje v bytě u mých rodičů, tak nyní sousedi poslouchali i naše výstupy. Vlastně o tom kromě několika sousedů, kteří strkali hlavu do písku, nikdo nevěděl. Tchýně, která byla svědkem jak mi dal facku, manželovi řekla ať mně aspoň nebije před ní. Byla jsem přesvědčená, že je to všem jedno, a taky jsem se bála, že to partner přetočí na svoji stranu a nikdo mi neuvěří. Asi jsem byla ovlivněna beznadějným životem maminky. Nevěřila jsem, že by nám někdo z úřadu mohl pomoci. Myslela jsem si pravý opak, že by se to ještě zhoršilo. Tatínek se taky nikdy nezměnil i když u toho potom byla policie.“
	Hedvika	„Nejdříve ne, styděla jsem se, ale později se to už nedalo utajit. Vlastně to předtím nikdo nevěděl.“
	Anna	„Předtím jsem to neřekla ani jedněm rodičům, protože jsem se styděla. Nechtěla jsem, aby někdo věděl, jak žijeme. Taky jsem se bála, že by se to po odhalení mohlo zhoršit, nebo, že by od nás manžel natrvalo odešel. Neuměla jsem si představit, že bych zůstala sama. Děsilo mě to pomýšlení.“
	Naděžda	„Neměli jsme žádné přátele, tak jsem vždycky utekla k mamce. Otčím se vyjadřoval, že se manželovi nediví, že pije, když nemáme děti. Mamka mi vyčítala, že k nim utíkám. Prý kdo mně bude žít, jestli se se mnou rozvede. Vysvětlovala mi, že se musím víc snažit a vyhovět mu. Věděli to, ale protože jsem neměla nic zlomeného, jenom nějaký monokly a modřiny, tak to nebrali vážně. Ještě chtěli, abych ho pochopila. Prý takový vzdělaný, situovaný člověk s nemocnou, hendikepovanou ženou to má těžké.“
	Magda	„Před rodiči, ale dělal, že je všechno v pořádku. Jeho rodiče věděli, že si nerozumíme, ale protože jsem nebyla nijak vážněji zraněná, nenapadlo je, že mně bije. Nikomu jsem se s tím nesvěřila, protože jsem si myslela, že tuhle jeho změnu k horšímu mám na svědomí opravdu já. Že jsem ho udělala nešťastným protože nemáme další děti a myslela jsem si že by to tak vnímali i ostatní a odsoudili by mně. Do nějaké manželské poradny by se mnou nešel a na vesnici by se to navíc rozkřiklo.“
	Analýza rozhovorů	<p>Na otázku, zda o probíhajícím násilí někdo věděl, popisují tři ženy (Hedvika, Anna, Magda), že násilí v jejich rodině probíhalo skrytě a nikdo o něm nevěděl. Před příbuznými i před veřejností dělali, že je všechno v pořádku.</p> <p>Hedvika a Annou se styděly s touto skutečností komukoliv svěřit.</p> <p>Anna navíc vyslovuje obavu, že by se po odhalení násilí ještě zhoršilo anebo, že by ji manžel mohl opustit, což si nepřála.</p> <p>Magda se s násilím v rodině nikomu nesvěřila, protože uvěřila manželově nařčení, že za to může ona, protože nechtěla další dítě a bála se proto odsouzení ze strany příbuzenstva i lidí na venkově.</p> <p>U dvou žen násilí skrytě neprobíhalo. (Monika, Naděžda).</p> <p>Násilí na Moniky přihlížela její tchýně, která násilí nijak nezabránila. Také Moničina rodina věděla o týrání, protože ale násilí probíhalo i v této rodině, nikdo z nich tuto situaci aktivněji neřešil. O násilí věděli také jejich sousedí, kteří rovněž tuto skutečnost ignorovali.</p> <p>Naděžda z důvodu násilí utíkala do své primární rodiny. Zde, ale nenašla pochopení. Spíše byla povzbuzována, aby násilí tolerovala a chápala tak těžkou situaci manžela, který s ní jako s nemocnou, hendikepovanou ženou, musí sdílet domácnost.</p>

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka č.13. Analýza rozhovorů

3	Kategorie	Manželství
C	Subkategorie	Cykličnost násilí
	Monika	„Většinou ano. Ale říkal to jako, že nemohl dělat nic jiného, když takhle zlobím. Ať si uvědomím, že je chlap a ne bačkora, která si nechá všechno líbit. Nějakou dobu potom býval hodnej na mně i na děti. Snažila jsem se teda nezlobit. Vařila jsem, prala, žehlila ze všech sil, ale vždycky bylo nakonec něco špatně.“
	Hedvika	„Pak většinou usnul a ráno říkal, že jsem ho k tomu vyprovokovala, ale že začneme od znova, ať na to zapomenu.“
	Anna	„Trochu, hlavně pořád vysvětloval, že jednal v afektu. Byl prý tolik rozčilený, že si to neuvědomoval. Nebylo to třeba po alkoholu, jenom afekt. Nedokázal zvládnout vztek.“
	Naděžda	„Zprvu vysvětloval, že je to pro něho těžké, že si to celé takhle nepřestavoval, ale o opravdovou omluvu nikdy nešlo. Spíš mi řekl, ať si jdu něco koupit, asi si myslel, že se to tím spraví. Takhle se to opakovalo stále dokola, a pak se to zhoršovalo. Už mu bylo jedno jak přede mnou vypadá a co si myslím.“
	Magda	„No on to vysvětloval tak, že jsem ho k tomu dohnala, prý ho to mrzí. Ne, dárky mi za násilí nepřinášel.“
	Analýza rozhovorů	<p>Na otázku jestli se partner za svoje násilné chování omlouval odpověděly tři respondentky, (Hedvika, Naděžda, Magda) že vlastně opravdovou omluvu od partnera nedostaly. Spíše je patrné, že se muži snaží obhájit a vysvětlit co je k takovému jednání vedlo.</p> <p>Manžel Hedviky uvedl, že ho k tomu žena vyprovokovala.</p> <p>Manžel Naděždy měl pocit, že to má s ženou těžké a poslal ji aby si jako odškodnění za prožité násilí něco koupila.</p> <p>Manžel Magdy projevil lítost, ale svaloval vinu na ženu tvrzením, že ho k násilí dohnala.</p> <p>Omlouvali se pouze dva muži, partneři od Moniky a Anny</p> <p>Manžel Anny se omlouval, ale jen trochu. Také on se spíše obhajuje a svoje násilí svaluje na afekt.</p> <p>Typickým příkladem cykličnosti násilí je partnerství Moniky, kdy můžeme pozorovat, že se po násilí manžel omlouvá, pak nastává období klidu a poté násilí znovu graduje. Je zde také patrný Stockholmský syndrom, který hraje v násilném vztahu významnou roli. Monika uvádí, že se pak snažila být hodná a nezlobit. Vařila, prala, žehlila ze všech sil, aby se mu zavděčila, ale jak sama tvrdí, bylo nakonec něco špatně a to něco bylo opět důvodem k partnerovu násilí.</p>

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka č. 14. Analýza rozhovorů

3	Kategorie	Manželství
D	Subkategorie	Násilí na dětech
	Monika	„Ne, děti nebil. Většinou se to odehrávalo večer, když už spaly.“
	Hedvika	„Naštěstí manžel nikdy nebil děti, ty jenom něco viděly. Tak jsem se to snažila vydržet.“
	Anna	„Děti to často viděly. Plakaly, měly z něho strach.“
	Naděžda	Bezdětné manželství
	Magda	„Ani Barunka o tom nevěděla, nechápala to a maximálně mně viděla, že brečím. Barunku nebil.“
Analýza rozhovorů		<p>Ve dvou případech fyzickému násilí na matce přihlížely děti. (Hedvika, Anna), tyto děti ale nebyly násilným otcem dle výpovědi žen fyzicky napadeny.</p> <p>Monika uvádí, že se násilí odehrávalo v noci, kdy děti už spaly. To ale neodpovídá její výpovědi na jiném místě, kde popisuje svoje útky s dětma před partnerem do primární rodiny anebo k sestře.</p> <p>Naděžda žije po abortu v bezdětném manželství. Otázkou zůstává jestli abortus prvního dítěte nenastal z důvodu velkého psychického vypětí, vlivem nezralého chování partnera.</p> <p>Magda připouští, že ji dcera viděla často plakat, ale fyzického násilí na dceři se otec nedopouštěl.</p>

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka č. 15. Analýza rozhovorů

3	Kategorie	Manželství
E	Subkategorie	<i>Uvědomění si, že jde o domácí násilí</i>
	Monika	„Ani ne. Uvědomovala jsem si, že muži prostě ženy bijí. Vždycky to tak bylo. Ostatním se to ale dařilo tutlat, zůstalo to za jejich dveřmi. Přála jsem si, aby jsme to taky před ostatními ututlali. Říkala jsem mu ať o tom neví celý sídliště. Jenomže jemu dělalo dobře, že si ostatní myslí, že si doma umí udělat pořádek.“
	Hedvika	„Teprve nedávno mě to napadlo. Dříve jsem si jenom myslela, že jsou to rodinné krize a že se to vyřeší a pak bude všechno zase v pořádku, ale nepřestávalo to.“
	Anna	„Postupně mi to docházelo. Nechtěla jsem si to přiznat. Bylo to jako přízrak, ale už jsem nemohla dál. Bylo to beznadějné.“
	Naděžda	„Domácí násilí? Tohle jsem neřešila. Chtěla jsem jenom, aby se se mnou nerozvedl. Zůstala bych sama bez prostředků, nemocná. Býval na dlouhých služebkách a mezitím jsem se vždycky nějak uklidnila.“
	Magda	„Nepřipadalo mi, že by to bylo tak hrozné. Jako měla jsem představu že domácí násilí je o moc týraných ženách a ne o nějakých fackách a nadávkách. A taky jsem doufala, že otěhotním a všechno pak bude zase v pořádku. To násilí mi vadilo ale o domácím násilí jsem neuvažovala.“
	Analýza rozhovorů	<p>Analýzou odpovědí na otázku, jestli ženy věděly, že jde v jejich případě o domácí násilí že všechny odpovídaly že si to nejprve neuvědomovaly a že přesně neví, kdy domácí násilí v jejich vztahu začalo.</p> <p>Monika si dokonce myslela něco zcela opačného a totiž, že muži prostě ženy bijí a že to tak vždycky bylo. Přenesla si model z primární rodiny a proto ji to nepřipadalo přinejmenším podivné. Přála si pouze aby se to u nich doma ututlalo.</p> <p>Hedvika předpokládala, že jde pouze o rodinnou krizi a že se vše brzy urovná.</p> <p>Anna si to nechtěla přiznat. Brzy se pro ni tato skutečnost ale stává beznadějnou.</p> <p>Naděžda násilí neřešila. Ztotožnila se s rolí zdravotně hendikepované ženy, která je svému muži na obtíž a byla ráda, že manžel prozatím nepožádal o rozvod.</p> <p>Magda měla představu, že domácí násilí je pouze pro extrémně týrané ženy a nepřipouštěla si, že je také jeho obětí.</p>

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka č. 16. Analýza rozhovorů

4	Kategorie	Možnosti pomoci
E	Subkategorie	Možnost kontaktování policie
	Monika	„Ne, na nikoho jsem se neobrátila. Asi jsem byla ovlivněna beznadějným životem maminky“. Maminka tenkrát podala i trestní oznámení, ale když se ve dveřích potom objevil vyšetřovací policajt, tak to oznámení stáhla.“
	Hedvika	„Ne. Co by se stalo. Manžel by dostal pokutu a nevím z čeho by jsme ji zaplatili. Neměli jsme za co koupit chleba pro samé dluhy. To bych tu situaci tím ještě zhoršila, pak by musel manžel dát policii třeba pět tisíc pokuty. Těžko by mu jenom domluvili.“
	Anna	„Bála jsem se. Kdybych to udělala, určitě by chtěl rozvést. A kdyby policie pak odešla, tak by to bylo ještě horší.“
	Naděžda	„Ne, to by bylo zbytečné. Co by vyřešili, nic. Uvědomila jsem si, že je konec. Že nemám kam jít. Byla jsem psychicky úplně zdeptaná a nebyla schopna reálně přemýšlet.“
	Magda	„Ne, policii bych nevolala. Na vesnici to by byl skandál. Navždycky bych tím rodinu označila. To se na vesnici takhle nedělá. Policajti tady maximálně tak přijedou jednou za rok na rvačku do hospody a to už se tam musí tlouct každý s každým.“
	Analýza rozhovorů	<p>Analýzou vyplynulo, že žádná z pěti žen se na policii s žádostí o pomoc neobrátila, a ani jedna z žen policii nepožádala o radu, aby se dozvěděly jak se mají v případě partnerova násilí zachovat.</p> <p>Monika vzpomíná, že pro její maminku nebyla přítomnost policie v řešení domácího násilí nijak přínosná a tak se o kontaktování policie ani nepokusila.</p> <p>Hedvika předpokládala, že by manžel od policie dostal pouze pokutu na kterou neměli peníze a tak by to jejich situaci ještě zhoršilo.</p> <p>Anna se obávala oznámení na policii z důvodu následovného zhoršení rodinné situace a případného rozvodu.</p> <p>Naděžda rezignovala. Nevěřila, že by policie něco v jejich situaci změnila.</p> <p>Magda se obávala skandálu na vesnici, kde by si to lidé stále připomínali a takto by je to jako rodinu stigmatizovalo.</p>

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka č. 17. Analýza rozhovorů

4	Kategorie	Možnost pomoci
F	Subkategorie	Možnost ošetření zranění ve zdravotnictví
	Monika	„Kromě modřin a zhmožděnin a toho, že jsem měla často rozbitý obličej jsem taky měla naraženou páteř, jak se mnou hodil o zeď. Pár dní jsem nemohla chodit jak to bylo naražené, ale k doktorovi jsem nešla. Musela bych si tam něco vymýšlet.“
	Hedvika	„Ano jednou. Měla jsem nalomený nos. Krev mi z něho už netekla, ale hrozně to bolelo hlavně ty další dny. Doktor se ptal co jsem dělala a když jsem nic neodpovídala, tak řekl za mně. Zmlátil vás manžel, že je to tak? Jenom jsem mu na to přikývla. Pak řekl, že mi doporučuje zajít na policii a oznámit to. Byl odměřený a připadala jsem si ponížená. Už jsem tam nešla ani na kontrolu. Sestřička ta byla vedle v místnosti a připravovala nějaké nástroje, nevšímala si mně.“
	Anna	„Tak moc zraněná jsem nikdy nebyla, ale bolívala mně moc hlava. U doktorky jsem si jednou řekla o prášky na bolest. Doktorka s trochu vyptávala jestli mám vyzozorované z čeho ta bolest hlavy začíná. Řekla jsem že ze starostí a ze stresu a brečela jsem. Dál už se pak nevyptávala. Předepsala mi nějaké prášky na bolest a doporučila ať navštívím psychologa.“
	Naděžda	„Ne, nebyla. Většinou jsem byla zraněná na hlavě a na obličejí a představa, že by mi u lékaře sundávali paruku, aby mi zašili hlavu pro mě byla nepřijatelná. Ještě by se tam všichni seběhli, aby se podívali na zrůdu a pak by měli celý měsíc téma ke kafi.“
	Magda	„A zranění nebyly tak vážné, abych musela k doktorovi.“
	Analýza rozhovorů	<p>Analýzou dat spadající do této kategorie bylo zjištěno, že tři ženy (Monika, Naděžda, Magda), svá zranění považovaly za lehčí a k ošetření u lékaře se nedostavily. Monika za lehčí zranění označila zhmožděnin, rozbitý obličej a naraženou páteř po hození na zeď.</p> <p>U Naděždy výrazně dominuje strach z případného posměchu ze strany zdravotnického personálu pro její zdravotní hendikep a proto je pro ni tato možnost nepřijatelná.</p> <p>Dvě ženy, (Hedvika a Anna) se svými zraněními lékaře navštívily.</p> <p>Hedvika měla nalomený nos a vypovídá o své zkušenosti na ambulanci, kdy se lékař i sestra k ní chovali odměřeně a kdy si před nimi připadala ponížená. Lékař ji pouze doporučil nahlásit napadení na policii. Sestra si ji dokonce vůbec nevšímala.</p> <p>Anna udává že lékaře navštívila pro častou bolest hlavy vyvolanou stresem.</p> <p>V ordinaci přiznala že je bolest vyvolaná z velkých rodinných starostí a rozplakala se. Lékařka na tyto emoce reagovala pouze doporučením, aby si zašla k psychologovi a dál se na nic nevyptávala.</p>

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka č. 18. Analýza rozhovorů

4	Kategorie	Možnost pomoci
G	Subkategorie	Důvody setrvávání ve vztahu
	Monika	„Po takových výstupech jsem vždycky s dětmi utekla k sestře a i když jsem mu řekla, že se nevrátím, tak jsem se vrátila. Nevím, co mně k tomu vedlo, že jsem se pokaždé vrátila, asi jsem se bála, že to sama nezvládnu. Nevěřila jsem, že dokážu sama vydělat peníze a že se sama dokážu postarat o děti. Podceňovala jsem se.“
	Hedvika	„Kam jsem měla jít? Neměla jsem žádné peníze, k rodičům to nešlo, to by bylo ještě horší. Sama s dětma bych to nezvládla. Nejsem dost samostatná a na děti nestačím.“
	Anna	„Stále jsem doufala, že se změní.“
	Naděžda	„Žila jsem jinak velmi pohodlně. Dá se říct, že jsem měla všechno. Krásný dům, auto, pohodlí, finanční zajištění. Každý prostě nemůže mít všechno dokonalé. To násilí a ponižování mi vadilo, ale jinak jsem byla až na tu nemoc vcelku spokojená.“
	Magda	„Taky jsem doufala, že otěhotním a všechno pak bude zase v pořádku.“
	Analýza rozhovorů	<p>Důvody, proč ženy zůstávaly v násilném vztahu se různily, protože i jednotlivé příběhy žen jsou rozdílné.</p> <p>Monika neví proč se vlastně stále k partnerovi vracela a neví ani co ji k tomu vedlo. Měla obavy, že se nedokáže sama o sebe a děti postarat a podceňovala se. Díky tomuto podceňování měla snížené sebevědomí a dala tím prostor pro vznik svoji závislosti na partnerovi, aniž by si to uvědomovala. Proto také nedokázala od partnera natrvalo odejít.</p> <p>Hedvika byla bez finančních prostředků a vlastně neměla kam jít. Také zde je patrná její obava o to jestli se sama dokáže o děti postarat. Byl to její důvod setrvání ve vztahu.</p> <p>Anna stále doufala, že se partner změní. Oba pocházejí z věřící rodiny a to ji dávalo naději, že se přece jenom manžela může dotknout svědomí a změní se k lepšímu.</p> <p>Naděžda udává, že vlastně neměla důvod k odchodu. Žila velmi pohodlně a byla zajištěná. Násilí ji sice vadilo, ale jak sama uvádí, každý přece nemůže mít všechno.</p> <p>Magda uvěřila tomu, že násilí vzniklo na základě toho, že odmítala další dítě a užívala antikoncepci. Předpokládala proto, že pokud otěhotní, násilí ustane a proto ve vztahu zůstávala.</p>

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka č.19. Analýza rozhovorů

5	Kategorie	Krize
A	Subkategorie	<i>Rozhodující situace odchodu</i>
	Monika	„Partner přišel o práci a tak jsem do zaměstnání nastoupila já. Tam mě všichni chválili jak jsem šikovná. Líbilo se mi to. Partner mě za to doma urážel, že mi vyrostl hřebínek a že jsem nějaká přechytralá. Ze začátku, jak vám člověk voní, jak ho máte ráda a pak je to najednou odtažitý. Už mi nevoněl, ale smrděl, vadilo mi jak jí, jak jenom na mně šáhl a bylo mi to protivný. Byl stále agresivnější. Nakonec mi sama maminka řekla ať odejdu do azylového domu, jinak skončím jako ona. Po jedné hádce jsem s dětmi utekla do intervenčního centra a odtamtud nás poslali sem do azylového domu na utajený pobyt.“
	Hedvika	„Takhle to trvalo asi 3 roky. Moc mi taky vadil finanční nedostatek. Měla jsem hrozné dětství od sourozence a nevím proč to pokračovalo i v manželství. Nenašla jsem na to odpověď. Byla jsem z toho zoufalá, už jsem to nezvládala. Svěřila jsem se paní učitelce ve školce, že už dál nemůžu. Ona o tom začala mluvit první, protože ji to řekly naše děti. Poradila mi azylový dům. Byl volný pokoj, tak jsem tu šla i s dětmi.“
	Anna	„Každý jsme byli zaškatulkováni do sebe a hádky a násilí byly každý týden i častěji. Pak se zase omlouval a tak dokola. Už jsem nemohla dál. Bylo to beznaděné. Nakonec jsem jela ke kamarádce a všechno jí řekla. Poprvé jsem se někomu přiznala. Kamarádka mi poradila azylový dům. Byla jsem tak rozhozená, že bych to bez její pomoci nedokázala. Ona mi azylový dům našla a všechno za mě vyřídila. Nakonec nás tady i přivezla.“
	Naděžda	„Manžel mně ale časem přestal vnímat. Byla jsem ta, který uvařila, vyprala, vyžehlila, sbalila mu kufr na služebku, vybalila kufr ze služebky. Prakticky ale nebyval doma, takže společná komunikace byla na nule. Byla jsem doma spíš jako služebná.. Spávali jsme odděleně. Začal si domů vodit dámské známosti začali být bezohlední a zůstávali tam třeba celý víkend. Nakonec mi oznámil, že má vážný vztah, a když se mi to nelíbí, ať vypadnu. Zavolala jsem do intervenčního centra pro ženy v tísní a vysvětlila jim svoji situaci. Pak už jsem se doma jenom sbalila a odcestovala do azylového domu. Nejsem tu na utajeném pobytu. Jsem tu proto, že momentálně nemám kam jít, a jsem psychicky zdeptaná.“
	Magda	„Stalo se to tak, že jsem otěhotněla. Namísto radosti a úlevy ale přišla krize. Manžel mně ihned začal podezírat, že to mám s někým jiným. Říkal, že chce udělat testy otcovství a nepřestával mně osočovat a podezírat z nevěry. Ve třetím měsíci jsem začala krvácet a v nemocnici jsem pak potratila. Už jsem to nezvládala. Bála jsem se vrátit domů. Zhroutila jsem se psychicky a lékař mi zavolal psychologa. Tomu jsem se svěřila a on mi řekl, že pokud nemám kam jít tak mi domluví setkání se zaměstnanci z intervenčního centra. S nimi jsem se pak dohodla, že bude nejlepší azylový dům.“
	Analýza rozhovorů	<p>Tato subkategorie je v partnerském životě respondentek klíčová. Ženy uvádějí jaká situace je přiměla k rozhodnutí partnera opustit. Ve všech případech se k tomu ženy rozhodly pro vygradované ataky ze strany partnera, které již nedokázaly snášet (Monika, Hedvika, Anna, Naděžda, Magda).</p> <p>Respondentkám v jejich situaci pomohl někdo blízký (rodiče, kamarádka), nebo lékař. Pouze u jedné ženy (Moniky) je patrné, že má snahu se svému údělu týrané ženy vzepřít a odchod do azylového domu má posloužit jako start nového života bez násilí. Ostatní ženy (Hedvika, Anna, Naděžda, Magda) odešly do azylového domu psychicky zdeptané, zoufalé a bez jasného cíle.</p> <p>Monika po nastoupení do zaměstnání byla spolupracovnice chválena za dobrou práci a to ji zvedlo sebevědomí. Tohle si uvědomil i manžel a urážel ji. Monika ale už k němu nevzhlížela a jeho chování se ji začalo protivit. Po jednom z partnerových násilných útoků se rozhodla, že už to nebude snášet a s dětmi uprchla do azylového domu s utajenou adresou.</p> <p>Hedvika byla ze svého života zoufalá. Rodinná krize byla natolik vyhrcovaná, že to již nezvládala. Byla oslovena učitelkou ze školky, které o násilí v rodině pověděly jejich děti a která ji doporučila odchod do azylového domu, kam následovně s dětmi odešla.</p> <p>Anna se v beznaděné situaci svěřila kamarádce, ke které přijela na pokraji nervového</p>

zhroucení. Kamarádka jim ihned zařídila pobyt v azylovém domě a sama ji tam odvezla.
 Naděžda byla z chování svého manžela velmi psychicky zdeptaná. Fyzické útoky manžela na ni byly již neúnosné a jeho neskrývaná nevěra ji dohnaly k odchodu do azylového domu.
 Magdu manžel stále podezříval z nevěry, a když ve třetím měsíci těhotenství v nemocnici potratila, psychicky se zhroutila. Bála se vrátit domů k násilnému partnerovi a po dohodě s nemocničním psychologem, po zotavení odešla do azylového domu.

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka č. 20. Analýza rozhovorů

5	Kategorie	Krize
B	Subkategorie	<i>Postoj partnera k pobytu v azylovém domě</i>
	Monika	„Nedávno jsme spolu mluvili po telefonu. Chtěl vědět kde jsme a dokonce plakal. To už je co říct. Sliboval, že se tentokrát změní. Moc mě to zvyklalo. Nikdy předtím jsem ho plakat neviděla. Říkal, že všeho lituje a ať si uvědomím, že nás má rád. Ale už to znám, je to pořád dokola stejná písnička.“
	Hedvika	„Nejdříve mi to vyčítal, že ho úplně zničím. Potom sliboval, že se polepší a že půjde na léčení, že si najde práci. Ještě nevím. Zatím se s ním žít bojím, tak budu s dětmi tady.“
	Anna	„Měla jsem starost, že ze začátku bude chtít rozvod, že bude zuřit a dělat problémy. Překvapivě reagoval moc rozumně. Jednal uvážlivě. Chápal to. A volal nás zpátky. Chtěl, abych to tady v azyláku ukončila, že se změní. Tak trochu demonstrativně jsem vyčkávala, co všechno pro proto udělá, aby jsme se zase dali dohromady.“
	Naděžda	„Jenom mi přes mamku vzkázal, že si mám zažádat o rozvod, že mi bránit nebude a že tohle jsem s tím azylákem jsem mohla vymyslet jenom já, že to by jiného nenapadlo. Mamka, asi pochopila, že to nešlo dále snášet. Snaží se mi pomoci najít bydlení, u nich by to nešlo k vůli otčimovi. Mamka je teď na mně hodná. Obě jsme ale moc zdrcené.“
	Magda	„S manželem jsme už měli setkání, chce abych se vrátila, ale naše situace je ještě otevřená. Celé je to moc složité.“
	Analýza rozhovorů	Čtyři ženy (Monika, Hedvika, Anna, Magda) uvádí, že jejich partneři chtějí, aby se z azylového domu vrátily zpět. Partner Moniky dokonce plakal a to Moniku zasáhlo. Nikdy předtím ho plakat neviděla. Manžel Hedviky nejprve ženě její odchod do azylového domu vyčítal, poté ale slibuje polepšení a žádá její návrat. Manžel Magdy také požaduje návrat svoji ženy ale podle Magdy je jejich situace moc složitá. Pouze u jedné ženy (Naděžda), manžel reaguje výzvou, aby si sama zažádala o rozvod. S Naděždou komunikuje přes tchýni a z jeho vzkazů je patrné, že způsobem jakým řešila svoji situaci, tedy útekem do azylového domu pohrdá.

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka č. 21. Analýza rozhovorů

5	Kategorie	Krize
C	Subkategorie	<i>Postoj rodiny k pobytu v azylovém domě</i>
	Monika	„Nakonec mi sama maminka řekla ať odejdu do azylového domu, jinak skončím jako ona. Ví, že jsme v azyláku, ale neví kde přesně.“
	Hedvika	„Naši mi tady poslali pohled, že na nás myslí.“
	Anna	„Vysvětlila jsem jim, že jsem je nechtěla zatěžovat a že v azyláku mi v tom dokážou pomoci. Nevím, jestli bych od rodičů dokázala udělat ty kroky, které jsem udělala v azyláku. Rodiče by chtěli, aby jsme se k sobě s manželem rychle vrátili a nic by se asi nezměnilo.“
	Naděžda	„Snaží se mi pomoci najít bydlení, u nich by to nešlo kvůli otčímovi. Mamka je teď na mně hodná.“
	Magda	„Protože u mých rodičů by to bylo možné, ale obtížné, protože maminka je vážně nemocná.“
	Analýza rozhovorů	Primární rodiny všech žen (Monika, Hedvika, Anna, Naděžda, Magda) jsou o jejich útěku do azylového domu informovány a bez výjimky svoje dcery s dětmi dle svých možností podporují.

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka č. 22. Analýza rozhovorů

5	Kategorie	Krize
D	Subkategorie	<i>Pobyt v azylovém domě</i>
	Monika	„Je to pro mě velká pomoc. Sama bych to nezvládla. Pomohli mi tady najít práci. Dokonce mám zaměstnání dvě. Dětem se v místní škole líbí a tady v azyláku taky. Chodím k psychologovi a je to lepší. Cítím se tady moc dobře, mám pocit, že se pomalu stavím na svoje nohy.“
	Hedvika	„Celkově se ale moc stydím za to všechno co se kolem nás událo i za to, že jsem tady v azyláku. Stydím se vyjít na ulici, mám pocit, že si na nás lidé ukazují. Jsme na okraji společnosti. Už jenom proto bych chtěla, aby se manžel změnil a mohli jsme začít znovu, někde jinde. Manžel tvrdí, že to zvládne sám, jenom co si najde práci a splatí dluhy.“
	Anna	„Nevím, jestli bych od rodičů dokázala udělat ty kroky, které jsem udělala v azyláku. Rodiče by chtěli, aby jsme se k sobě s manželem rychle vrátili a nic by se asi nezměnilo.“
	Naděžda	„Já nevím. Mám tu klid. Nechtěla jsem jít do hotelu, tam bych samotou zešilela. Tady se o mě starají, jsou milí. Cítím jistou svobodu, spíš osvobození. Taky strach a obavy. Jsem trochu rozpolcená. Bez péče psychologa se teď neobejdu.“
	Magda	„Jinak můžu říct, že bez domova se žije hrozně. Je to moc depresivní a nejsem na to stavěná.“
	Analýza rozhovorů	Tři ženy (Monika, Anna, Naděžda), vyjadřují spokojenost se svým rozhodnutím odejít do azylového domu a k prostředí azylového domu se vyjadřují pozitivně. Dvě ženy (Hedvika a Magda) se v azylovém domě necítí nejlépe. Hedvika vyjadřuje, že se za tuto skutečnost stydí a má pocit, že se tím ocitla na pokraji společnosti. Magda teskní po domově a pobyt v azylovém domě v ní vyvolává deprese.

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka č. 23. Analýza rozhovorů

6	Kategorie	Důsledky
A	Subkategorie	<i>Sebeobviňování oběti</i>
	Monika	„Nechápala jsem to. Myslela jsem, že je chyba fakt ve mně.“
	Hedvika	„Myslím, že nezvládl konec podnikání. Neměla jsem chtít, aby toho nechal. Všechno by bylo jinak. Dávám si to za vinu. Asi jsem taky měla jít na potrat s tím třetím dítětem. Lépe bych domácnost zvládala sama a on mohl zůstat v podnikání.“
	Anna	„Nedařilo se mu v práci, byl stále nervóznější. Nestaral se o nás. Chodil s kamarády pryč, měl svoje koníčky a zájmy, odcizili jsme se. Začala mezi nimi panovat odtažitosť.“
	Naděžda	„Ležela jsem v nemocnici na kožním a na hlavě měla krvavou kůži a pleš. Vzápětí nato mi vypadaly i řasy a obočí. Vypadalo mi veškeré ochlupení na těle. Bylo to strašné. Diagnóza zněla alopecie. Vrátila jsem se domů s parukou a přestala vycházet ven. Manžel se za mně styděl, bylo to jasné, takhle jsem pro něho byla vyřízená. Už se mnou nechodil nikam, ani na nákup. Jenom k příbuzným na povinné návštěvy. Kdybych neonemocněla, třeba by to takhle neskončilo.“
	Magda	„V té situaci plné stresu jsem si myslela, že jsem to asi opravdu přehnala a měla jsem mu to s tou antikoncepcí říct. Nevím proč, ale prostě jsem měla pocit, že to byl z moji strany tak velký přestupek, že na to násilí mněl právo. Bylo mi to líto a omluvila jsem se mu za to. Chtěla jsem, aby viděl, že jsem se změnila a že mi na naší rodině záleží a odešla jsem z práce.“
	Analýza rozhovorů	<p>Odpovědi čtyř žen (Monika, Hedvika, Naděžda, Magda) prokázaly, že se za vzniklou situaci obviňují a mají pocit vlastního selhání.</p> <p>Monika si myslela, že je chyba v ní samotné a proto ji manžel bil.</p> <p>Hedvika si klade za vinu, že když nezvládala výchovu dětí, trvala na manželově ukončení podnikání, což ho dovedlo ke krachu a násilí.</p> <p>Naděžda označuje za důvod rozpadu manželství svoji nemoc a udává, že kdyby neonemocněla tak by to takhle neskončilo.</p> <p>Magda se obviňuje za používání antikoncepce a odmítání dalšího dítěte. Myslí si, že proto měl manžel právo na násilí vůči ní, protože udělala velký přestupek.</p> <p>Pouze jedna žena (Anna) uvedla za viníka krize manžela, který se o rodinu nestaral a chodil s kamarády pryč, za svými koníčky, což je odcizilo.</p>

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka č. 24. Analýza rozhovorů

6	Kategorie	Důsledky
B	Subkategorie	Sebevědomí a sebehodnocení obětí
	Monika	„Nevěřila jsem, že dokážu sama vydělat peníze a že se sama dokážu postarat o děti. Podceňovala jsem se.“
	Hedvika	„Nevydělám v práci jako uklízečka dost peněz, abych sebe a děti sama uživila. Někdy si i vyčítám, že jsme do azyláku utekli. Předtím jsme žili špatně, ale teď jsem to úplně rozbila.“
	Anna	„Bála jsem se pak cokoliv dělat, protože jsem asi fakt byla nešikovná a i ty děti mi často plakaly a nedokázala jsem je utiшит.“
	Naděžda	„Vrátila jsem se domů s parukou a přestala vycházet ven. Manžel se za mně styděl, bylo to jasné, takhle jsem pro něho byla vyřízená.“
	Magda	„Připadala jsem si, že nestíhám, že špatně vařím, neumím vychovávat dcerku, nestíhám práci v hospodářství. Psychicky jsem to nezvládala.“
	Analýza rozhovorů	Rozhovory potvrdily velmi nízký stav sebevědomí a sebehodnocení u všech pěti žen. (Monika, Hedvika, Anna, Naděžda, Magda). Tři ženy (Monika, Hedvika, Magda), uvádějí, že by se samy nedokázaly postarat o děti, a že nevydělají v práci tolik peněz aby je to uživilo. Anna udává, že byla v domácnosti nešikovná a nedokázala utiшит plačící děti. Naděžda má z důvodu svého zdravotního hendikepu velmi nízké sebevědomí. Udává, že se za ni manžel styděl a že je pro něho vyřízená.

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka č. 25. Analýza rozhovorů

6	Kategorie	Důsledky
C	Subkategorie	Zdravotní situace obětí
	Monika	„Zatím to fyzicky zvládám.“
	Hedvika	„A se zdravím na tom nejsem nejlépe.“
	Anna	„Bolívala mně moc hlava. Jsem i fyzicky na dně.“
	Naděžda	„Asi ze stresu mi začaly vypadávat vlasy, prostě jsem o ně přišla.. Vypadalo mi veškeré ochlupení na těle. Diagnóza zněla alopecie.“
	Magda	„Doufám, že jsem po těch všech stresech zdravotně v pořádku.“
	Analýza rozhovorů	Respondenty vypovídají o svém zdravotním stavu následovně. Dvě ženy (Monika, Magda), se cítí zdravotně v pořádku. Dvě ženy (Hedvika a Anna), mají zdravotní problémy lehčího charakteru. Hedvika uvádí, že na tom není se zdravím nejlépe, ale nezmiňuje žádnou diagnózu. Anna udává časté bolesti hlavy a fyzické vyčerpání. Jedna žena (Naděžda) uvádí, že ji ze stresu začaly vypadávat vlasy až o ně úplně přišla. Vypadalo ji veškeré ochlupení na těle a léčí se pro diagnózu alopecie.

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka č. 26. Analýza rozhovorů

6	Kategorie	Důsledky
D	Subkategorie	Psychická situace oběti
	Monika	„Chodím pravidelně k psychologovi a je to lepší.“
	Hedvika	„Mám jiný názor než azylácký psycholog ke kterému chodím.“
	Anna	„Pokud by se to ale ještě jednou zopakovalo, neměla bych už sílu to řešit, protože jsem psychicky na dně a vztah bych ukončila rozvodem. Mezi skupinu lidí, kteří nám pomáhají patří psycholog...“
	Naděžda	„Byl to pro mě takový nápor na psychiku, že jsem to bez prášků na uklidnění nezvládala. Nespala jsem, nejedla a asi ani nežila. Jsem psychicky zdeptaná. Bez péče psychologa se teď neobejdu.“
	Magda	„Manžel prozatím není ochotný docházet do manželské poradny tak jako já a tím se náš návrat komplikuje.“
	Analýza rozhovorů	Výsledky analýzy odpovědí, spadajících do této subkategorie byly jednoznačné. Všechny ženy docházejí buďto do psychologické anebo manželské poradny. Čtyři ženy (Monika, Hedvika, Anna, Naděžda) uvádějí, že z důvodu svého špatného psychického stavu pravidelně docházejí k psychologovi. Naděžda se neobejde bez farmaceutické podpory a užívá psychofarmaka. Magda dochází do manželské poradny, která ji pomáhá.

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka č. 27. Analýza rozhovorů

7	Kategorie	Řešení
A	Subkategorie	Postoj oběti k potrestání partnera
	Monika	„To bych ho musela zažalovat a to já neudělám. On prostě jenom neunesl, že Daneček není Rom a s tím se nedokázal smířit. Myslel si, že jsem mu nevěrná a to ho změnilo. Nechci ho tahat po policajtech a soudech. Já už chci od toho všeho mít pokoj.“
	Hedvika	„No jo beztrestně, to bych se musela nechat potrestat taky. Je to vina nás obou.“
	Anna	„A ani bych toho asi nebyla schopná. Nejsem ten typ, že bych někoho chtěla potrestat, ani když si to zaslouží.“
	Naděžda	„To ne.Co by mi to řešilo? Ničemu by to pomohlo.“
	Magda	„Já nevím. Asi ne, jak chci klid a pokoj od všeho. Trest by to myslím nevyřešil. Měla bych to doma na talíři celý život, že jsem ho nahlásila.“
	Analýza rozhovorů	Z analýzy rozhovorů vyplynula pozitivní citová vazba žen k násilné osobě, trvající i přes prožité násilí. Všechny ženy (Monika, Hedvika, Anna, Naděžda, Magda) uvádějí, že nechtějí, aby byl jejich partner za násilí potrestán. Monika uvádí, že by partnera nezažalovala, protože ho nechce tahat po soudech. Hedvika zastává názor že je to vina obou partnerů a proto by musela potrestat i sebe. Anna uvádí, že není ten typ, který by dokázal někoho potrestat. Naděžda v potrestání partnera nevidí řešení a myslí si, že by to ničemu nepomohlo. Magda si myslí, že by to trest nevyřešil a obává se že by ji to manžel potom doma stále vyčítal.

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka č. 28. Analýza rozhovorů

7	Kategorie	Řešení
B	Subkategorie	Zhodnocení současné situace
	Monika	„Chtěla bych v tomhle městečku zůstat. Až si budu ve všem jistější plánuji z azylového domu odejít a najít si tu podnájem. V práci si rozumím s jedním mužem, je pro mě krásný pocit vědět, že se někomu líbím a že je ke mně pozorný. Uvidím, jak se to vyvine dál.“
	Hedvika	„Někdy si i vyčítám, že jsme do azyláku utekli. Předtím jsme žili špatně, ale teď jsem to úplně rozbila. Někdy je lepší snést pár facek a nadávek než být jako bezdomovec. Vím, že to zní divně, ale oni ti psychologové někdy neví o čem mluví, protože to nezažili, být bez domova a bez partnera. Kdybych onemocněla nebo byla v nemocnici, tak by děti šly do děčáku. Nebo by mi je vzali když bych se o ně nedokázala postarat, já to znám z časopisů. A co potom? Každý je chytrý od psacího stolu ale ve skutečnosti je to jinak. Psycholog se spolu se mnou o děti starat nebude. A děti potřebují tátu, třeba i násilného. Ale někoho mají a to je důležité.“
	Anna	„Tak trochu demonstrativně jsem vyčkávala, co všechno pro proto udělá, aby jsme se zase dali dohromady. Minulý týden jsme byli na manželském setkání a tam jsme se poznali se spousty lidí, kteří nám jsou ochotni v této situaci pomoci. Skupina lidí, která nám pomáhá je složena z kněze, církevního psychologa a terapeutickou skupinu pod odborným vedením. Máme na ně kontakty, takže dalo by se říct, že z té strany mám velkou podporu. Kdyby nám to nešlo a byly by nějaké menší problémy, tak by nám pomohli. Obrátili bychom se na ně. Kdyby ale byly problémy velké, tak bych zase odešla do azylového domu. Myslím ale, že proto děláme hodně a že to bude dobré.“
	Naděžda	„Musím nabrat sílu na dořešení svoji situace. Rozvést se, vypořádat majetek a potom koupit byt a začít znova. Na jednu stranu jsem ze života zklamaná a na druhou mám pocit, že můžu něco znovu začít.“
	Magda	„Vrátím se prozatím ke svým rodičům. Maminka se zotavuje ze stavu po mozkové mrtvici, tak si vzájemně vypomůžeme. Nemám ani sílu něco sama budovat. Je to jako zlý sen. Na vesnici si zatím ostatní myslí, že jsem ještě v nemocnici, tak to jsem ráda. Bylo by hrozné, kdyby to o nás lidé věděli. Je to pak jako stigma. Myslím, že máme šanci a že si to manžel uvědomí. Časem se i třeba povede to miminko a všechno se uklidní. Budu doma a manžel bude rád.“
	Analýza rozhovorů	<p>Z výzkumného materiálu této subkategorie vyplývá, že řešení současné situace je pro ženy prioritní. Azylový dům jim poskytl bezpečí, všestrannou pomoc a možnost postavit se opět na svoje nohy. Respondenty svoji současnou situaci hodnotí následovně.</p> <p>Monice pobyt v azylovém domě prospěl. Pomohl ji odpoutat se od partnera a rozhodla se v městečku zůstat. Plánuje si zde budoucnost a má možnost nového partnerského vztahu.</p> <p>Hedvika má v azylovém domě pocit, že je jako bezdomovec. Vyčítá si, že tento krok udělala a uvádí, že by raději snesla pár facek, než žít bez domova. Je přesvědčena, že psychologové nerozumí její rodinné problematice a že děti potřebují tátu, třeba i násilného.</p> <p>Anna je spokojená. Její pobyt v azylovém domě byl částečně demonstrativní, aby zjistila jakou hodnotu pro svého manžela ještě má. Podařilo se jim společně s terapeutickou skupinou na manželských setkáních urovnat jejich rodinné problémy a Anna má pocit, že kdykoliv v budoucnu by nějaké potíže vznikly, tato skupina odborníků jim bude nápomocna jejich problémy vyřešit.</p> <p>Naděžda pobytem v azylovém domě získává čas na psychické zotavení. Čeká ji rozvod a nabírá sílu k tomuto kroku. Jak uvádí, na jednu stranu je zklamaná a na druhou má pocit, že může něco nového začít.</p> <p>Magda se také zotavuje z psychického vypětí. Z azylového domu se ale nejprve vrátí ke svým rodičům. Bojí se, aby se někdo v jejich vesnici nedozvěděl o jejím pobytu zde. Věřící, že se časem všechno urovná a uklidní a třeba budou mít i další miminko.</p>

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka č.29. Analýza rozhovorů

6	Kategorie	Řešení
C	Subkategorie	Vztah k partnerovi
	Monika	„V tuhle chvíli se k němu asi nevrátím. Chci věřit a doufat, že to zvládnou bez něho“. Stále na něho myslím, ale taky už vím, že spolu nedokážeme žít.“
	Hedvika	„Ano. Věřím, že když se mu podaří najít práci a vydělá peníze nebude mně bít. Nebude už mít důvod proč by to dělal. Bez něho by jsme byli ještě větší sociální případ.“
	Anna	„Později jsem se přesvědčila, že proto dělá hodně. Byl ochotný docházet k psychiatrovi, hledal společné řešení. Přistoupil na to , že si najdeme jiné bydlení, někde, kde by na něho neměli vliv jeho současní kamarádi. Přišlo mi to jako pokrok, že proto začal něco dělat. Jsem rozhodnuta vrátit se a dát mu ještě šanci.“
	Naděžda	„Vím, že se k sobě s manželem už nevrátíme a že dále půjdeme každý jiným směrem. Ještě jsem se s tím nevyrovnala, ale není cesta zpátky. Bohužel nemám děti a tak budu těžko hledat v životě nějaký smysl.“
	Magda	“Manžel prozatím není ochotný docházet do manželské poradny a tím se náš návrat komplikuje. Chtěla bych se vrátit, mám ho pořád ráda a bez něho by to pro nás bylo těžké, ale nechci aby mezi námi bylo násilí. Asi to ještě chce čas, aby si uvědomil, jestli nás chce mít doma nebo ne a podle toho se zachoval.“
	Analýza rozhovorů	<p>Domovy pro matky s dětmi slouží jako dočasná výpomoc. Ženy zde najdou podporu v nejtěžších chvílích a pomoc ke zpětnému začlenění do běžného života.</p> <p>Analýzou rozhovorů bylo zjištěno, že tři ženy (Hedvika, Anna, Magda) se ke svým partnerům chtějí zpět vrátit.</p> <p>Hedvika manželovi věří, že si najde práci a přestane ji potom bít.</p> <p>Anna viděla, že manžel na sobě pracuje a opravdu se snaží o změnu. Rozhodla se proto mu dát ještě jednu šanci.</p> <p>Magda má svého manžela stále ráda, a chtěla by se k němu v budoucnu vrátit. Její návrat komplikuje manželův negativní postoj k docházení do manželské poradny. Uvědomuje si, že mu ještě musí dát čas , aby zjistil co je pro rodinu důležité.</p> <p>Dvě ženy (Monika, Naděžda) jsou rozhodnuty, že se ke svým partnerům již nevrátí.</p> <p>Monika na partnera stále ještě myslí, ale už ví, že spolu neokážou žít.</p> <p>Naděžda se s rozchodem, ještě nevyrovnala, protože si rozvod nepřála, ale ví, že už není cesta zpátky. Je bezdětná a jak uvádí bude muset najít smysl svého života</p>

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka č. 30. Analýza rozhovorů

7	Kategorie	Východiska z problému
D	Subkategorie	Vzkaz ženám
	Monika	Bez vyjádření
	Hedvika	Bez vyjádření
	Anna	„Poradila bych to všem ženám, aby v případě vážných manželských krizích spojených s násilím vyhledaly nějaké intervenční centrum, nebo přímo azylový dům a aby od násilného partnera co nejdříve odešly. Lépe se potom, dá všechno řešit.“
	Naděžda	Bez vyjádření
	Magda	Bez vyjádření
	Analýza rozhovorů	Vzkaz Anny, ženy z azylového domu adresovaný všem ženám, velmi výstižně vystihuje závěr této práce. Důležité je včasné rozeznání násilí mezi partnery a včasná intervence příslušných záchranných složek v této problematice. Opravdu se potom dá všechno lépe řešit.

Zdroj: Vlastní výzkum

4 DISKUZE

Prostřednictvím výzkumu jsem se snažila najít odpovědi na stanovené výzkumné cíle. Výzkumné cíle se týkaly především důvodů, proč se některé ženy chtějí z azylového domu opět vrátit k agresivnímu partnerovi a z jakých rozhodnutí jiné ženy volí možnost definitivního odchodu od partnera a co ženy k těmto rozhodnutím vede.

Cílem výzkumného šetření také bylo proniknout do problematiky týraných žen ukrývajících se v azylovém domě, zaznamenat jejich životní osudy a zmapovat způsoby, jakými se ony samy snaží svoji situaci řešit.

Pro hlubší poznání různých podob domácího násilí byl zvolen kvalitativní přístup, který nevyžadoval rozsáhlý soubor respondentek a statistické zpracování dat, ale dovolil prozkoumat jednotlivé případy domácího násilí do hloubky a identifikoval shody a rozdíly v životních osudech těchto žen.

Z uskutečněné analýzy narativního interview vyplynula fakta, která jsou uvedena v kapitole 4.7. výsledky výzkumu a soubor dat. (viz. tabulka č.6-30, str. 118-139)

U souboru žen, které zažily domácí násilí a v současnosti žijí v azylovém domě byly výzkumným šetřením (viz tabulka č.31-39, str. 141-152) ověřeny tyto dílčí cíle:

1. Týrané ženy se setkaly s domácím násilím již v dětství

Analýza rozhovoru.: Zkoumáno bylo, zda měly některé z respondentek předchozí zkušenost s domácím násilím v období dětství v primární rodině a zda se s některou formou násilí již v dětství setkaly.

Analýzou bylo zjištěno, že dlouholeté fyzické násilí zažívala jedna respondentka (Hedvika) a to ze strany staršího sourozence, kterému rodiče nedokázali v násilí nezabránit. Jedna respondentka, (Monika) byla přítomna opakovaným fyzickým útokům otce na svoji matku z důvodu otcova alkoholismu.

Jedna respondentka, (Naděžda) udává psychické násilí ze strany otčíma ve smyslu jejího dlouholetého ponižování a srážení její osobnosti před známými, které vyústilo až do fobie z otčímovy přítomnosti.

Dvě respondenty (Anna a Magda) uvádějí, že v jejich primárních rodinách k žádným formám násilí nedocházelo.

Tabulka č. 31. Analýza údajů

Pseudonym	Násilí		Násilník	Násilí prováděno na osobě	Forma násilí
Monika	ano	–	otec	na matce	fyzické, psychické
Hedvika	ano	–	bratr	na Hedvice, na sourozencích , na matce	–
Anna	–	ne		–	–
Naděžda	ano	–	otčím	na Naděždě	psychické
Magda	–	ne	–	–	–

Zdroj: Vlastní výzkum

Dílčí závěr.: Výzkum prokázal, že se s domácím násilím v primární rodině setkaly v období dětství celkem tři ženy (Monika, Hedvika, Naděžda). Výzkum u těchto žen dále prokázal že v jednom případě (Monika) docházelo k opakovanému fyzickému násilí otce na matce v její přítomnosti. V jednom případě byl v primární rodině (Hedvika) prokázán případ dlouhodobého fyzického napadání starším bratrem, kterému v jeho agresi nedokázal nikdo zabránit a beztrestně fyzicky napadal slabší členy rodiny. V jednom případě bylo v primární rodině (Naděžda) prokázáno dlouhodobé psychické násilí ze strany jejího otčima.

Dvě ženy (Anna, Magda) udávají, že se v jejich primárních rodinách v období jejich dětství s žádnou formou domácího násilí nesetkaly.

Bentovim (1998) uvádí, že u dívek v důsledku prožití traumatu dochází častěji k tzv. internalizačním procesům. Internalizační procesy provází úzkost, pocity chycení v pasti, pocity vlastní nedostatečnosti, přijímání role oběti, která se podřizuje, nic si nezaslouží, sebezničující tendence. Toto tvrzení potvrzuje i fakt, že dívky se v různých fázích svého vývoje identifikují s matkou, která pro ně představuje ženský vzor. Přirozeně napodobují její chování a jednání, mohou se snadněji vžít do jejich pocitů a tím i do role oběti. Tyto skutečnosti přispívají k velkému riziku ohrožení dívek v rodinách, kde se otec (muž) dopouští násilí na jejich vlastní matce (Marvanová-Vargová, 2008). Výzkumem v azylovém domě se potvrdilo, že tři ženy (Monika, Hedvika, Naděžda), které se ve svých primárních rodinách setkaly s domácím násilím se také ve svých vlastních rodinách staly oběťmi domácího násilí. Podrobnou analýzou rozhovorů bylo prokázáno, že destruktivní chování otce (otčima, bratra) v období dětství měla velký negativní vliv na další rozvoj a chování žen (Monika, Hedvika, Naděžda) v jejich partnerském vztahu. Psychické strádání, nezáměr, nedostatečná péče, způsobily jejich nízké sebevědomí a sebehodnocení, které později zapříčinily setrvávání v násilných a nefunkčních vztazích v jejich vlastních rodinách.

2. Týrané ženy se setkaly s partnerským násilím již v předmanželském období

Analýza rozhovoru.: Analýzou bylo zjištěno, že se partneři jako násilníci v tomto období projeví ve třech případech (Monika, Anna, Naděžda). Tyto tři respondenty uvedly, že k násilí na jejich osobě došlo už v tomto období, ale že se po partnerově odprošení, rozhodly odpustit mu.

Monika se vrátila protože byla již těhotná a rodinná situace jejich rodičů byla plná mnohem většího násilí. Důvodem k fyzickému násilí zde byla partnerova žárlivost.

Anna partnerovi po fyzickém útoku odpustila, protože uvádí, že ho měla ráda a jedna facka snad nevádí. Důvodem k násilí zde byla neshoda kvůli společným známým.

Naděžda násilnické chování svého partnera nebrala vážně a bagatelizovala ho. Dokonce se zde objevují prvky, kdy poukazuje na to, že partnerské násilí kolektivu imponuje a upoutává jeho pozornost, kterou tím na sebe pravděpodobně strhávala. Menší násilné ataky ze strany partnera (facka) v této době proto nepovažuje za nic tak dramatického.

Dvě ženy (Hedvika a Magda) označují předmanželské období za bezproblémové.

Tabulka č. 32. Analýza údajů

Pseudonym	Násilí		Násilník	Násilí na osobě	Forma násilí	Reakce oběti
Monika	ano	–	partner	na Monice	fyzické	odpuštění partnerovi
Hedvika	–	ne	–	–	–	–
Anna	ano	–	partner	na Anně	fyzické	odpuštění partnerovi
Naděžda	ano	–	partner	na Naděždě	fyzické	odpuštění partnerovi
Magda	–	ne	–	–	–	–

Zdroj: Vlastní výzkum

Dílčí závěr.: Výzkum prokázal, že všechny ženy (Monika, Hedvika, Anna, Naděžda, Magda) před sňatkem procházely obdobím tzv. „chození.“ Výzkum prokázal, že tři ženy (Monika, Anna, Naděžda) se s partnerským násilím setkaly již v předmanželském období. Dvě ženy (Hedvika, Magda) označily předmanželské období za bezproblémové.

Literatura uvádí, že dívky zůstávají v předmanželském období v násilném vztahu z několika důvodů. Často mají pocit, že kamarádky prožívají to samé, mají svého kluka rády, chtějí jen, aby skončilo násilí nikoliv vztah, věří slibům, že už se to nestane, mají strach z osamocení. Hlavně na střední škole je společenský status spojován se vztahy. Opustit vztah, i když je

násilný, cítí jako ztrátu části své identity, mají strach že tím ztratí své přátele, myslí si (podle zažitých modelů v rodině), že toto je láska a že to k partnerskému životu patří. Nejprve se díky emocionálnímu a psychickému tlaku stane žena na partnerovi závislá. Pokud spolu začnou žít, přidá se ekonomický tlak, muži se stávají více násilnými k plnění příkazů, zvýšení strachu a závislosti sahají i k fyzickému násilí. Násilí není permanentní. Střídají se období klidu, rostoucího násilí a usmiřování, kdy partner prosí za odpuštění a nebo alespoň svádí vinu na oběť: kdybys...tak bych to neudělal (Rosa, 2006, on-line).

Výzkum v azylovém domě toto tvrzení potvrdil celkem ve třech případech, kdy ženy (Monika, Anna, Naděžda), podcenily násilné chování svého partnera v předmanželském období a staly se oběťmi domácího násilí. Jejich partnerské vztahy opakovaně procházely cykly domácího násilí až do gradace násilí ze strany partnera.

3. Většina domácího násilí zůstává před okolím skryta

Analýza rozhovoru.: Na otázku, zda o probíhajícím násilí někdo věděl, popisují tři ženy (Hedvika, Anna, Magda), že násilí v jejich rodině probíhalo skrytě a nikdo o něm nevěděl. Před příbuznými i před veřejností ženy předstíraly, že je uvnitř vztahu všechno v pořádku. Hedvika a Anna se styděly s touto skutečností komukoliv svěřit.

Anna navíc vyslovuje obavu, že by se po odhalení násilí ještě zhoršilo anebo, že by ji manžel mohl opustil, což si nepřála.

Magda se s násilím v rodině nikomu nesvěřila, protože uvěřila manželově nařčení, že za to může ona, protože nechtěla další dítě a bála se proto odsouzení ze strany příbuzenstva i lidí na venkově.

U dvou žen násilí skrytě neprobíhalo. (Monika, Naděžda)

Násilí na Monice přihlížela její tchýně, která násilí nijak nezabránila. Také Moničina rodina věděla o týrání, protože ale násilí probíhalo i v této rodině, nikdo z nich tuto situaci aktivněji neřešil. O násilí věděli také jejich sousedí, kteří rovněž tuto skutečnost ignorovali.

Naděžda z důvodu násilí utíkala do své primární rodiny. Zde, ale nenašla pochopení. Spíše byla povzbuzována, aby násilí tolerovala a chápala tak těžkou situaci manžela, který s ní jako s nemocnou, hendikepovanou ženou, musí sdílet domácnost.

Tabulka č. 33. Analýza údajů

Pseudonym	Skrytost		Kdo o násilí věděl	Způsob jejich pomoci
Monika	–	ne	obě primární rodiny, sousedi	bez adekvátní pomoci
Hedvika	ano	–	–	–
Anna	ano	–	–	–
Naděžda	–	ne	primární rodina Naděždy	bez adekvátní pomoci
Magda	ano	–	–	–

Zdroj: Vlastní výzkum

Dílčí závěr.: Výzkum prokázal, že domácí násilí probíhalo ve třech rodinách (Hedvika, Anna, Magda) skrytě a nikdo o něm nevěděl. Ve dvou rodinách (Monika, Naděžda) násilí skrytě neprobíhalo. Je alarmující, že u těchto dvou žen o probíhajícím násilí věděly jejich primární rodiny a nic pro jejich záchranu nepodnikly. Typické je také chování sousedů (Monika), kteří předstírají, že se jich situace netýká a násilí páchané uvnitř rodiny ignorují.

Mnoho případů domácího násilí zůstává neoznámeno, děje se v „utajení“ a oběť o tomto jednání nikoho neinformuje a nepřiznává, že se na ni někdo dopouští násilného jednání. Jedním z nejsilnějších důvodů je strach. Oběť se často obává, že když se někomu svěří a pachatel to zjistí, může ji ubližovat ještě více. Mnoho obětí svaluje vinu na svou stranu, hledají chybu hlavně u sebe. Přiznáním páchaní násilí na své osobě považují tudíž za svůj nedostatek. Pociťují stud za to, že se něco takového děje zrovna jim. Některé ženy jsou na pachateli ekonomicky závislé a bojí se, že v případě řešení případu by se dostaly (často spolu i s dětmi) do existenčních potíží.

Výzkum v azylovém domě toto tvrzení potvrdil u třech žen (Hedvika, Anna, Magda), kde násilí probíhalo skrytě. Ženy jako důvod ke skrytosti uvedly, že měly strach, měly obavu o to, že je partner opustí, bály se, že je okolí odsoudí a bály se ekonomických důvodů.

Pokud nemá oběť domácího násilí někoho blízkého, komu by se mohla svěřit a koho by mohla požádat o pomoc, měla by alespoň znát telefonní čísla, kam se může obrátit v případě nouze a snahy problém řešit. A každý občan by měl oběti domácího násilí minimálně poskytnout informace, kam se může obrátit (ProFem, 2001, on-line).

4. Domácímu násilí jsou přítomny jejich děti

Analýza rozhovoru.: Analýzou rozhovorů bylo prokázáno, že ve dvou případech fyzickému násilí na matce přihlížely děti. (Hedvika, Anna), tyto děti ale nebyly násilným otcem dle výpovědi žen fyzicky napadeny.

Monika uvádí, že se násilí odehrávalo v noci, kdy děti už spaly. To ale neodpovídá její výpovědi na jiném místě, kde popisuje svoje útoky s dětmi před partnerem do primární rodiny anebo k sestře.

Naděžda žije po abortu v bezdětném manželství. Otázkou zůstává jestli o abortus prvního dítěte nenastal z důvodu velkého psychického vypětí, vlivem násilného chování partnera.

Magda připouští, že ji dcera viděla často plakat, ale fyzického násilí na dceři se otec nedopouštěl.

Tabulka č. 34. Analýza údajů

Pseudonym	Přítomnost dětí u fyzického násilí na matce		Formy násilí, kterým byly děti vystaveny
Monika	–	ne	psychické (útoky před otcem)
Hedvika	ano	–	fyzické, psychické
Anna	ano	–	fyzické, psychické
Naděžda	bezdětné manželství		–
Magda	–	ne	psychické (matka často plakala)

Zdroj: Vlastní výzkum

Dílčí závěr.: Typickým znakem domácího násilí v rodinách je přítomnost dětí. Podle agentury STEM se násilí v přítomnosti dětí odehrává celkem v 69% domácnostech. (Rosa, 2007, on-line). Výzkumem v azylovém domě v Uherském Brodě se prokázalo, že z celkového počtu čtyř rodin, které vychovávaly děti (Monika, Hedvika, Anna, Magda), přihlížely a byly přímými svědky fyzických násilných incidentů na matce (sekundární viktimizace) děti celkem ve dvou rodinách. (Hedvika, Anna).

Dlouhodobému psychickému násilí byly děti vystaveny celkově ve všech čtyřech rodinách (Monika, Hedvika, Anna, Naděžda, Magda). Rodina Naděždy je bezdětná. Děti Moniky zažily opakované útoky před otcem a byly tím také vystaveny psychickému násilí. Dítě Magdy bylo často přítomno plačtivým projevům matky a psychicky tím trádalo.

Výzkum neprokázal přímé fyzické napadení dětí otcem ani v jedné rodině (Monika, Hedvika, Anna, Magda).

Literatura zabývající se problematikou domácího násilí poukazuje na skutečnost, že děti v mladším věku mají silnou vazbu na svoji matku a vše, co se děje matce, jakoby se dělo jemu samotnému. Pokud matka prožívá pocity štěstí, přenáší je i na své dítě, pokud je ohrožována, stejně ohroženo se cítí i její dítě. Britský psychoanalytik Donald Winnicott je toho názoru, že dítě do určitého věku neexistuje bez své matky, a proto matku a dítě v tomto období musíme považovat za jeden celek (Pothe, 1999). Dítě, které se stalo svědkem násilí mezi rodiči, musíme považovat za oběť domácího násilí, protože tímto bylo dítě vystaveno velkému psychickému týrání. Pokud tyto děti nebudou mít možnost zpracovat si traumatické prožitky, jimž byly ve své rodině vystaveny, za využití specializované psychologické pomoci, nemají mnoho šancí žít plnohodnotný, násilím nezatížený život. Zážitek domácího násilí se tak může stát problémem, který je bude provázet nejen jejich dětstvím, ale zákonitě se promítne i do jejich vztahů v dospělosti (Marvanová-Vargová, 2008).

5. Týrané ženy se v případě zranění vyhýbají lékařskému ošetření

Analýza rozhovoru.: Analýzou dat spadající do této kategorie bylo zjištěno, že tři ženy (Monika, Naděžda, Magda), svá zranění považovaly za lehčí a k ošetření u lékaře se nedostavily.

Monika za lehčí zranění označila zhmožděnin, rozbitý obličej a naraženou páteř po hození na zeď.

U Naděždy výrazně dominuje strach z případného posměchu ze strany zdravotnického personálu pro její zdravotní hendikep a proto je pro ni tato možnost nepřijatelná.

Dvě ženy, (Hedvika a Anna) se svými zraněními lékaře navštívily.

Hedvika měla nalomený nos a vypovídá o své zkušenosti na ambulanci, kdy se lékař i sestra k ní chovali odměřeně a kdy si před nimi připadala ponížená. Lékař ji pouze doporučil nahlásit napadení na policii. Sestra si ji dokonce vůbec nevšímal.

Anna udává, že lékaře navštívila pro častou bolest hlavy, vyvolanou stresem. V ordinaci přiznala, že bolest hlavy vzniká pravděpodobně z velkých rodinných starostí a rozplakala se. Lékařka na tyto emoce reagovala pouze doporučením, aby si zašla k psychologovi a dál se na nic nevyptávala.

Tabulka č. 35. Analýza údajů

Pseudonym	Vyhýbavost k ošetření		Rozsah zranění	Reakce zdravotníků
Monika	ano	–	zhmožděniny, rozbitý obličej, naražená páteř	–
Hedvika	–	ne	nalomený nos	neadekvátní reakce
Anna	–	ne	bolesti hlavy vyvolané stresem	neadekvátní reakce
Naděžda	ano	–	lehčí zranění,	–
Magda	ano	–	lehčí zranění	–

Zdroj: Vlastní výzkum

Dílčí závěr.: Výzkum prokázal, že celkem tři ženy se k lékařskému ošetření se svými zraněními po útoku agresora nedostavily (Monika, Naděžda, Magda), protože svá zranění považovaly za lehčí. Výzkum dále prokázal, že dvě ženy (Hedvika, Anna) lékařské ošetření vyhledaly, ale chování zdravotnického personálu považovaly za neadekvátní a pro ženy až ponižující.

Současný přístup zdravotního systému v ČR k obětem domácího násilí nelze označit jako ohleduplný. Velice často je provázen nešetrností, lhostejností a často přezíravým chováním. Problém nespočívá pouze v nedostatecích jednotlivých lékařů, zdravotních sester, středního zdravotnického personálu, ale v absenci vzdělání a profesionální přípravy všech profesionálů přicházejících do kontaktu s oběťmi kriminality a jejich rodinami. Oběti násilných trestních činů se v důsledku takového zacházení stávají oběťmi opakovaně v rámci druhotné traumatizace, kdy jsou zraňovány přístupem lidí, od kterých by takové jednání vůbec nepředpokládaly. Následkem toho dochází k prohloubení jejich traumatu a ke ztrátě víry ve zdravou společnost (BKB, on-line, 2007).

Toto tvrzení výzkum v azylovém domě potvrzuje u dvou žen (Hedvika, Anna), které mají se zdravotníky v lékařských ambulancích negativní zkušenost a setkaly se z lhostejností až přezíravostí a neprofesionálním přístupem, který u žen zapříčinil jejich pocit ponížení.

Lékaři pokládají zjištění existence trestného činu spáchaného na pacientovi nebo v jeho rodině za „otevření Pandořiny skříňky.“ V těchto okamžicích u nich převládou nepříjemné pocity související s tím, že si přidělají problémy, obavy z obtěžování pacienta nevhodnými otázkami, pocit bezmocnosti, ztráty kontroly, strachu z kontaktu s policií a v neposlední řadě obavy z časové tísně, pokud se budou oběti věnovat. Tváří v tvář oběti násilí cítí lékaři rozpaky a tuší problémy, proto se o charakteru vzniku zranění a další okolnosti, pokud to není nezbytně nutné, raději vůbec nezajímají (znásilnění u gynekologa, opakovaně zbitá žena u praktického lékaře, vietnamská žena zbitá manželem v nemocnici do bezvědomí...).

Důvodem takové reakce je především nedostatek informací, vědomosti, slabá kompetence a absence procedur, které by lékaři pomohly v živém kontaktu s konkrétní obětí trestného činu přijmout intervenční opatření. Takový přístup má významný efekt při vlastní rekonvalescenci oběti násilného trestného činu. (Zdrav.cz, 2001, on-line)

6. Týrané ženy trpí sebeobviňováním za vzniklou rodinnou krizi

Analýza rozhovoru.: Analýzou bylo prokázáno, že se za vzniklé násilí obviňují a nejsou si jisté co se kolem nich vlastně děje.

Odpovědi čtyř žen (Monika, Hedvika, Naděžda, Magda) prokázaly, že se za vzniklou situaci obviňují a mají pocit vlastního selhání.

Monika si myslela, že je chyba v ní samotné a proto ji manžel bil.

Hedvika si klade za vinu, že když nezvládala výchovu dětí, trvala na manželově ukončení podnikání, což ho dovedlo ke krachu a násilí.

Naděžda označuje za důvod rozpadu manželství svoji nemoc a udává, že kdyby neonemocněla tak by to takhle neskončilo.

Magda se obviňuje za používání antikoncepce a odmítání dalšího dítěte. Myslí si, že proto měl manžel právo na násilí vůči ní, protože udělala velký přestupek.

Pouze jedna žena (Anna) uvedla za viníka krize manžela, který se o rodinu nestaral a chodil s kamarády pryč, za svými koníčky, což je odcizilo.

Tabulka č. 36. Analýza údajů

Pseudonym	Sebeobviňování oběti	
Monika	ano	–
Hedvika	ano	–
Anna	–	ne
Naděžda	ano	–
Magda	ano	–

Zdroj: Vlastní výzkum

Dílčí závěr.: Výzkumem bylo prokázáno, že čtyři ženy (Monika, Hedvika, Naděžda, Magda) se za vzniklou situaci obviňují. Bylo prokázáno, že jedna žena (Anna) nemá pocit sebeobviňování a za viníka rodinné krize označuje svého manžela.

Reakce oběti domácího násilí – sebeobviňování, spadá v kategorii „syndrom týrané ženy“ do

tzv. sebezničující reakce, která vyvolává největší údiv laiků. Sebezničující reakce nelze u týraných osob vnímat jako psychopatologii či charakterovou slabost. Jde o typickou, přirozenou strategii vyrovnání se s opakovaným a nevypočitatelným násilím, které na oběti páchají její blízcí. Sebezničující reakce se objevují především u dlouhotrvajícího týrání a zahrnují zejména následující jevy 1. popírání viny útočníka, 2. minimalizace následků, 3. popírání viktimizace, 4. odmítání možnosti záchrany. Pro vznik sebezničujících reakcí je podstatná osobní zkušenost s fenoménem „Jekyll a Hyde.“ Oběť je decimována střídáním neutrálních či laskavějších podob vztahu s hrubou fyzickou agresí doprovázenou zjevným nepřátelstvím. Psychologickým základem sebezničujících reakcí je mentální odpověď na zneužívání, která je pracovně označována jako manipulace s realitou. Manipulace v tomto případě znamená, že týraná žena si vytváří svůj vlastní mentální skript zvláštního světa, ve kterém má i nevysvětlitelné násilí své zdánlivé logické, věcné důvody. Manipulace dodává oběti i sílu pro fungování v nezbytných životních rolích (v zaměstnání, vůči dětem, atd.). V manipulaci je vždy přítomno sebeobviňování, nejčastěji připsávané týrané osobě vinu za incidenty sama sobě. To je důležitý rozlišující znak mezi skutečnou a předstíranou viktimizací, neboť u zinscenovaných obvinění z domácího násilí se u údajné oběti se sebeobviňováním nesetkáváme (Help 24, 2008, on-line).

Výzkumem v azylovém domě bylo prokázáno, že jedna žena (Anna), uvádí za viníka krize manžela. Toto její tvrzení ale už pochází z období, kdy v azylovém domě absolvovala psychologickou poradnu a měla již možnost vytvořit si nový pohled na tuto problematiku.

7. Týrané ženy trpí sníženým sebehodnocením a celkově nízkým sebevědomím

Analýza rozhovoru.: Zkoumáno bylo, zda týrané ženy trpí sníženým sebehodnocením a nízkým sebevědomím.

Tři ženy (Monika, Hedvika, Magda), uvádějí, že by se samy nedokázaly postarat o děti, a že nevydělavají v práci tolik peněz aby je to uživilo.

Anna udává, že byla v domácnosti nešikovná a nedokázala utišit plačící děti.

Naděžda má z důvodu svého zdravotního hendikepu velmi nízké sebevědomí. Udává, že se za ni manžel styděl a že je pro něho vyřízená.

Tabulka č. 37. Analýza údajů

Pseudonym	Snížené sebehodnocení	Nízké sebevědomí
Monika	ano	ano
Hedvika	ano	ano
Anna	ano	ano
Naděžda	ano	ano
Magda	ano	ano

Zdroj: Vlastní výzkum

Dílčí závěr.: Rozhovory jednoznačně potvrdily velmi nízký stav sebehodnocení a sebevědomí u všech pěti žen. (Monika, Hedvika, Anna, Naděžda, Magda). Ženy nejčastěji uváděly, že se nedokážou samy postarat o svoje děti a že nejsou dost šikovné a nevydělají tolik peněz, aby je to uživilo.

Opakované psychické znevažování oběti větami jako „nejsi k ničemu, dělej se sebou něco, jsi neschopná, copak tobě mohu tohle svěřit...“ jsou indikátorem k psychickému teroru. Pokud se oběť nebrání, agresor nabude dojmu, že jeho přístup k ženě je normální a ponižování má stupňující tendenci, která často přechází i na děti. Týrané ženy svou situaci silně podceňují. Zastírají si skutečné důvody, bagatelizují násilí, považují ho za normální a samy se obviňují za vznik násilí, kdy se domnívají, že útočníka vyprovokovaly nevhodným chováním. S probíhajícím násilím se plynule snižuje jejich již nízké sebevědomí a prohlubuje se pocit naučené bezmoci, kdy se samy přesvědčují o tom, že s tím co se děje, nic nezmohou. Překvapivě se řada z žen při odchodu od partnera bojí spíše než toho, že jim partner ublíží fyzicky, ekonomické závislosti na manželovi, kdy silně podceňují své vlastní schopnosti. Zde je potřeba si rázně srovnat priority-jde-li o zdraví a život nejen žen, ale i dětí, není čas se ohlížet na peníze. (Dejavu, 2007, on-line)

Oběti násilných trestních činů se staly vynuceným objektem násilí jiné osoby, jeho svévolného jednání, nezřídka byly vystaveny mučivým útrapám a ponižení a mají daleko rozsáhlejší emocionální rány. Domácí násilí v jakékoliv podobě má vždy silně devastující účinky na tělo i duši oběti. Normalizace psychických problémů je prvním krokem k odstranění již zmíněných potíží. Jakmile s obětí vnitřně zklidní je možné začít s rekonstrukcí zdravých způsobů myšlení a chování (BKB, 2001, on-line).

8. Oběti domácího násilí nechtějí, aby byl agresor za násilí potrestán

Analýza rozhovoru.: Z analýzy rozhovorů vyplynula pozitivní citová vazba žen k násilné osobě, trvající i přes prožité násilí.

Všechny ženy (Monika, Hedvika, Anna, Naděžda, Magda) uvádějí, že nechtějí, aby byl jejich partner za násilí potrestán.

Monika uvádí, že by partnera nezažalovala, protože ho nechce tahat po soudech.

Hedvika zastává názor že je to vina obou partnerů a proto by musela potrestat i sebe.

Anna uvádí, že není ten typ, který by dokázal někoho potrestat.

Naděžda v potrestání partnera nevidí řešení a myslí si, že by to ničemu nepomohlo.

Magda si myslí, že by to trest nevyřešil a obává se že by ji to manžel potom doma stále vyčítal.

Tabulka č. 38. Analýza údajů

Pseudonym	Nechtělí potrestat partnera	Chtělí potrestat partnera
Monika	ano	–
Hedvika	ano	–
Anna	ano	–
Naděžda	ano	–
Magda	ano	–

Zdroj: Vlastní výzkum

Dílčí závěr.: Výzkum prokázal, že všechny ženy (Monika, Hedvika, Anna, Naděžda, Magda) shodně uvádějí, že nechtějí, aby byl partner za násilí potrestán. Ženy si uvědomují, že násilné chování jejich partnera je nepřijatelné a pro společnost nežádoucí, ale možnost trestního stíhání partnera, ženy ve všech případech (Monika, Hedvika, Anna, Naděžda, Magda) vylučují.

U obětí domácího násilí se objevují specifické překážky podat na pachatele trestní oznámení a účastnit se trestního řízení. Stud, tabu „udat“ člena rodiny na policii nebo strach z odplaty a dalšího násilí, brání obětem ohlásit násilí a vypovídat na policii a u soudu. Aby bylo možno stíhat a potrestat případy násilí v rodině, musí být brána v potaz dynamika násilného vztahu. Oběti, kterým je poskytnuta specializovaná pomoc a podpora, jsou připravenější a ochotnější svědčit a spolupracovat s policií i trestním senátem. Soudní řízení je pro oběť velmi stresující záležitost a hrozí vysoká míra sekundární viktimizace. Proto by soudní systém měl do praxe zavádět takové postupy, které by redukovaly viktimizaci obětí. (Vargová, Vavroňová, 2006)

Přínos bakalářské práce

Znepokojujícím údajem, který se během výzkumu vynořil, byla skutečnost, že násilí na ženách se ve všech případech nejprve shodně rozvíjelo pomalu a gradovalo v období po narození jejich dětí. V případě Naděždy po abortu plodu. Fyzickým útokům předcházelo dlouhodobé psychické týrání.

Analýza rozhovorů.: Moniku manžel podezíral z nevěry, protože byl romské národnosti a jejich dítě se narodilo jako běloch. Partner toto dítě nikdy nepřijal za vlastní a svoji ženu začal podezřívat z nevěry se stupňující se tendencí a důvodem k násilí.

Jedna žena (Hedvika) uvádí, že po narození třetího dítěte došlo ke krizi, kdy péči o děti sama nezvládala z důvodu manželova podnikání mimo domov. Manžel se poté dostal dluhů a jeho pracovní nezdar sublimoval do rodinného násilí.

Anna rozčarování zažívá již u prvního dítěte, kdy po návratu z porodnice manžel, jako reakce na pláč dítěte, začal reagovat směrem k matce agresivně.

Magda chtěla po prvním dítěti nastoupit do práce, ale manžel toužil po velké rodině a chtěl další dítě. Násilí vygradovalo po odhalení, že Magda užívá antikoncepci.

Naděžda krátce po svatbě potratila. Tuto skutečnost těžce nesla, byla často nemocná a stranila se společnosti. S manželem je to vzájemně odcizilo a z důvodu manželova alkoholismu se na ni začal dopouštět násilí.

Tabulka č. 39. Analýza údajů

Pseudonym	Gradace násilí po narození dětí	poznámka
Monika	ano	–
Hedvika	ano	násilí spojeno s pracovním nezdarem partnera
Anna	ano	–
Naděžda	ano	gradace násilí po abortu plodu
Magda	ano	–

Zdroj: Vlastní výzkum

Závěr.: Výzkum prokázal, že momentem k eskalaci násilí ve vztahu se stalo pro čtyři respondentky (Monika, Hedvika, Anna, Magda), období mateřské dovolené, kdy se ženy musely více věnovat svým dětem a současně se staly na partnerovi ekonomicky závislé. Výzkum prokázal, že u jedné ženy (Naděžda) k eskalaci násilí došlo po abortu plodu.

Na vztah mezi domácím násilím a změněnou situací ženy, která se ocitla v roli matky, kterou při rozhovorech ženy popisovaly se lze dívat i z kontextu snahy mužů pomocí násilí upevnit svou pozici v rámci vztahu. Hearn (1998) tvrdí, že násilí slouží jako možný zdroj demonstrace

své příslušnosti ke kategorii mužů. Podobně i Anderson a Umberson (2001), píší o tom, že domácí násilí může sloužit jako nástroj konstruování maskulinity a femininity v rámci vztahu a zároveň k reprodukování mužské dominance. Individuální mužské násilí na ženách a dětech může být tedy vnímáno jako výraz nejistoty násilných mužů ve své generové roli ve vztahu k tradiční představě homogenické maskulinity a jako snaha o udržení této výsadní pozice, kterou si muži osvojí v procesu socializace. Kořeny domácího násilí nelze pochopit bez analýzy hlubších mocenských vztahů ve společnosti už proto, že samo použití násilí jako prostředku konstruování vlastní genderové identity vypovídá především o mocenském postavení kategorie mužů a žen ve vzájemné závislosti. (Gender, 2007, on-line)

Shrnutí

Domnívám se, že se výzkumným šetřením v azylovém domě pro matky s dětmi v Uherském Brodě podařilo splnit cíle práce a že prostřednictvím kvalitativního průzkumu byly na stanovené výzkumné cíle nalezeny odpovědi.

Výzkumné cíle se týkaly především důvodů, proč se některé ženy chtějí z azylového domu opět vrátit k agresivnímu partnerovi a z jakých rozhodnutí jiné ženy volily možnost definitivního odchodu od partnera a co ženy k těmto rozhodnutím vedlo.

Výzkumným šetřením se podařilo proniknout do problematiky pěti týraných žen ukrývajících se v azylovém domě, zaznamenat jejich životní osudy a zmapovat způsoby, jakými se ony samy snaží svoji situaci řešit.

Byly prozkoumány jednotlivé případy domácího násilí do hloubky a analýzou rozhovorů identifikovány shody a rozdíly v životních osudech těchto žen.

U souboru žen, které zažily domácí násilí a v současnosti žijí v azylovém domě byly také výzkumným šetřením ověřeny vytyčené dílčí cíle výzkumu.

ZÁVĚR

Bakalářská práce, „Domácí násilí na ženách – pohled týraných žen a možnosti řešení jejich situace,“ je rozdělena na dvě části. Na část teoretickou a na část výzkumnou.

Ve svoji teoretické části se zabývá komplexní problematikou domácího násilí uvnitř rodin a možnostmi pomoci ženám, jeho obětím. Podává základní informace o domácím násilí, jeho příčinách, formách, dynamice i důsledcích.

Tato bakalářská práce se zaměřuje na problematiku domácího násilí na ženách. Otázkám domácího násilí na ostatních členech rodin jako jsou děti, senioři, zdravotně a mentálně postižení, se dotýká jen okrajově v příslušných kapitolách věnovaných tomuto jevu.

Bakalářská práce zdůrazňuje, že za účelem poskytování kvalitních služeb pro ženy, které se staly oběťmi domácího násilí, musí všechny pomocné instituce, které jsou v této oblasti zainteresovány, sjednotit svůj pohled a přístup k tomuto problému. Ženy, které přežily násilí potřebují informace a přístup k podpoře a pomoci: bezpečné bydlení, ochranu, právní, sociální a finanční pomoc, psychologickou a zdravotnickou podporu. K překonání traumatické zkušenosti je potřeba jak krizová tak dlouhodobá pomoc. Stejně tak jsou důležité kvantitativní standardy (služby přístupné všem obětem ve všech částech země) i kvalitativní standardy (bezpečnostní opatření a odborná a specializovaná pomoc).

Oběti domácího násilí v mnoha případech nevyhledají specializovanou pomoc a pokud tak učiní, často nepojmenují svůj problém nebo se nesvěří se všemi formami násilí. Velmi často přicházejí hledat pomoc do různých organizací se zástupnými problémy. Mnoho institucí vlastně každý den pracuje s oběťmi násilí, aniž by si toho byly vědomy. Pokud si však toto uvědomují a pokud jsou jejich intervence citlivé a podporují oběť, mohou hrát velkou roli v odhalování případů domácího násilí a sloužit jako „vstupní brána“ ke specializovaným organizacím.

Významnou částí se proto bakalářská práce zaměřuje na nutnost profesionálního přístupu a postupu zdravotnického lékařského i nelékařského personálu v procesu interdisciplinární spolupráce k obětem domácího násilí.

Lékaři a pracovníci zdravotnických zařízení mohou být jedni z prvních, na koho se oběť domácího násilí obrátí a to zejména v situacích bezprostředně po útoku. Role těchto pracovníků je tedy při identifikaci domácího násilí a nabídnutí možnosti pomoci velmi důležitá. Pokud oběť vyhledá ošetření, ne vždy přizná skutečný důvod svých zranění a zdravotních problémů. Často se stydí nebo má strach hovořit o násilí, kterého se na ni

dopouští blízká osoba. V řadě případů ji do nemocnice doprovází násilný partner, který se ji snaží zabránit říci pravdu. Jestliže se u pacientky objeví symptomy, jejichž příčinou by mohlo být domácí násilí, zdravotníci by se měli vždy přímo a citlivě dotázat na důvod zranění.

Způsob dotazování by měl být empatický, oběť by neměla být obviňována. Jako běžnou součást rozhovoru je velmi účinné, zařazení tzv. rutinních a selektivních otázek na násilí v rodině. Rutinní dotazování – znamená přímé dotazování se na zkušenost s násilím ve vztahu každé ženy, která vyhledá lékařskou pomoc a to bez ohledu na přítomnost podezřelých okolností nebo podezření na násilí. Selektivní dotazování – znamená přímé dotazování na násilí ve vztahu pouze v případech, kdy existuje podezření, že tyto příčiny vedly ke zranění a kdy jsou přítomny specifické symptomy. Doporučuje se, aby bylo selektivní a rutinní dotazování běžnou praxí všech pacientek bez rozdílu ve všech zdravotnických zařízeních (např. gynekologie, pohotovost apod.). Výzkumy v této oblasti totiž ukazují, že např. v těhotenství vzrůstá riziko (prvního) fyzického napadení. V případě, že se zdravotník setká s obětí domácího násilí je důležité, aby ji vysvětlil, že nikdo nemá právo dopouštět se vůči ní násilí a že se může obrátit na některé ze specializovaných poraden, na něž ji předá kontakty. (Vargová, Vavroňová, 2006)

Jak již bylo řečeno v úvodu bakalářské práce, domácí násilí představuje velmi vážný společenský i zdravotní problém. Postihuje mnoho rodin a v nich zejména ženy a děti. Následné destrukce rodin z důvodu domácího násilí jsou alarmující. Ženy a děti jsou natolik ponižovány a zraňovány, že musejí prchat ze svých domovů, protože je ohrožují na životě jejich nejbližší, většinou životní partneři.

Bakalářská práce se ve svoji výzkumné části snaží proniknout do problematiky domácího násilí z pohledu pěti týraných žen, ukrývajících se v azylovém domě. Pomocí narativního interview, zaznamenává jejich životní osudy a zmapovává způsoby, jakými se ony samy snaží svoji situaci řešit. Výzkumné šetření dále hledá odpovědi na otázky, proč se některé ženy z azylového domu chtějí opět vrátit k agresivnímu partnerovi a z jakých rozhodnutí jiné ženy volí možnost definitivního odchodu od partnera a co ženy k těmto rozhodnutím vede.

Tato bakalářská práce by mohla být nápomocná těm ženám - obětem domácího násilí, které stále váhají zda mají v patologickém vztahu setrvat nebo jestli mají vztah ukončit. Ženy často volí možnost rodinu zachovat už jenom kvůli jejich dětem. Bakalářská práce však ve své výzkumné části poukazuje na skutečnost, že právě setrváním v takovém násilném vztahu může svým dětem ublížit. Bentovim (1998) uvádí, že u dívek v důsledku prožití traumatu dochází častěji k tzv. internalizačním procesům. Internalizační procesy provází

úzkost, pocity chycení v pasti, pocity vlastní nedostatečnosti, přijímání role oběti, která se podřizuje, nic si nezaslouží, sebezničující tendence. Toto tvrzení potvrzuje i fakt, že dívky se v různých fázích svého vývoje identifikují s matkou, která pro ně představuje ženský vzor. Přirozeně napodobují její chování a jednání, mohou se snadněji vžít do jejich pocitů a tím i do role oběti. Tyto skutečnosti přispívají k velkému riziku ohrožení dívek v rodinách, kde se otec (muž) dopouští násilí na jejich vlastní matce. U chlapců pak dochází k externalizačním procesům, které se projevují v odmítání a agresivitě vůči ostatním, usilováním o moc a převahu, v týrání a zneužívání slabších. (Marvanová-Vargová, 2008). Tyto skutečnosti by ženy – oběti, neměly podcenit a měly by svoje děti před tímto bludným, generačním kruhem, uchránit.

I když se některé ženy opět vrátí do svých původních rodin, nebyl jejich pobyt v azylovém domě zbytečný. Mnohdy jsou klientky po pobytu vybaveny novými zkušenostmi a dovednostmi, dokáží se o sebe a své děti lépe postarat. Dochází k případům, kdy se rodina zocelí a znovu začne fungovat. Pokud k tomu nedojde a ani po návratu se situace nezlepší, klientky dokáží alespoň lépe čelit patologickému chování svého partnera a může je to vést k razantnějšímu řešení nepříjemné rodinné situace. (Machková, 2002)

Psycholožka, působící na Ústavu sociálního lékařství, LFUK v Hradci Králové, Mariana Bažantová, na jedné ze svých přednášek v rámci výuky ošetřovatelství zdůrazňovala, že pokud se zborší dům, neměl by se znovu stavět svépomocí, ale je důležité, aby ho stavěli odborníci, kteří svoji práci ovládají a dokáží tak eliminovat případné komplikace. Toto přirovnání je příhodné především pro ženy - oběti domácího násilí. Výhodou nové stavby je skutečnost, že lze položit nové základy a rozmístit jednotlivé pokoje tak, aby vyhovovaly všem obyvatelům domu.

Přeji proto všem ženám, kterých se domácí násilí dotýká, aby v sobě našly dost síly na pozvednutí svého života, aby se dokázaly vzepřít všemu co utlačuje jejich životy a nebály se využít možnosti všech záchranných složek operujících v problematice domácího násilí. Přeji ženám, aby se jim pomocí těchto profesionálů podařilo opět zbudovat to, co bylo zbořeno a aby jejich domovy byly znovu místem bezpečí a prosperity. V tomto vidím hlavní přínos své práce.

ANOTACE

Autor: Marie Vaculová
Instituce: Ústav sociálního lékařství LFUK v Hradci Králové,
Oddělení ošetřovatelství
Název práce: Domácí násilí na ženách – pohled týraných žen a možnosti řešení jejich situace.
Vedoucí práce: prof. PhDr. Jiří Mareš, CSc.
Počet stran: 156
Počet příloh: 8
Rok obhajoby: 2009

Bakalářská práce, „Domácí násilí na ženách – pohled týraných žen a možnosti řešení jejich situace,“ se ve svoji teoretické části zabývá komplexní problematikou domácího násilí uvnitř rodin a možnostmi pomoci ženám, jeho obětím. Podává základní informace o domácím násilí, jeho příčinách, formách, dynamice i důsledcích. Významnou částí se bakalářská práce zaměřuje na nutnost profesionálního přístupu a postupu zdravotnického lékařského i nelékařského personálu v procesu interdisciplinární spolupráce k obětem domácího násilí.

Bakalářská práce se ve svoji výzkumné části snaží proniknout do problematiky domácího násilí z pohledu pěti týraných žen, ukrývajících se v azylovém domě. Pomocí narativního interview, zaznamenává jejich životní osudy a zmapovává způsoby, jakými se ony samy snaží svoji situaci řešit. Výzkumné šetření dále hledá odpovědi na otázky, proč se některé ženy z azylového domu chtějí opět vrátit k agresivnímu partnerovi a z jakých rozhodnutí jiné ženy volí možnost definitivního odchodu od partnera a co ženy k těmto rozhodnutím vede.

Klíčová slova:

Domácí násilí, rodina, partner, oběť, agresor, týraná žena, krizová situace, pomoc, prevence, spolupráce, azylový dům.

Bachelor thesis, „Domestic violence on women – the point of view of mistreated women and possible solutions to their situation,“ deals with the complexity of domestic violence in families and possible ways to help women victims. Brings basic information about domestic violence, its causes, forms, dynamics and consequences. Great part of the thesis is committed to the need of professional approach and methods of sanitary medical and non-medical personel in process of multidisciplinary cooperation towards victims of domestic violence.

Bachelor thesis in its research part tries to see the domestic violence from the point of view of the five mistreated women, seeking sanctuary in sanctuary house. Through narrative interview it describes their life's destiny and maps the ways they use to solve their situation. The research then tries to find the answers to questions like why do some of the women from sanctuary houses want to return to their aggressive partners, why other women choose to make leaving the partner a definitive solution.

Keywords:

Domestic violence, family, victim, agressor, maltreated woman, crisis situation, help, present acquisition, cooperation, sanctuary house.

LITERATURA A PRAMENY

1. VARGOVÁ, B., VAVROŇOVÁ, M., *Od dobrého úmyslu k dobré spolupráci*. 2006, Manuál pro efektivní interdisciplinární spolupráci v případech domácího násilí, ROSA
2. SPURNÝ, J. *Psychologie násilí*. Praha, Eurounion, s.r.o., 1996, 1.vydání, ISBN 80-85858-30-4
3. VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha, Portál, 2002, ISBN 80-7178-678-0
4. HAŠKOVCOVÁ, H. *Manuálek o násilí*. Brno, 2004, 1. vydání, ISBN 80-7013-397-X
5. VARGOVÁ, B., VAVROŇOVÁ, M., PROKOPOVÁ, Z., *Azylový dům není jen střecha nad hlavou*. ROSA, občanské sdružení, 2003
6. VOŇKOVÁ, J., MACHAČKOVÁ, R., a kol, *Domácí násilí, právní minimum pro lékaře*, Praha, ProFem o.p.s., 2004, 2.aktualizované vydání, ISBN 80-239-2106-1
7. GJURIČOVÁ, Š., KOCOURKOVÁ, J., KOUTEK, J. *Podoby násilí v rodině*, Praha, 2000, ISBN 80-7021-416-3
8. SMETÁČKOVÁ, I., VLKOVÁ, K., *Gender ve škole*, Otevřená společnost, o. p. s., 2005, ISBN 80-903331-2-5
9. BÁRTLOVÁ, S., SADÍLEK, P. *Výzkum a ošetřovatelství*, 2.vydání, Brno 2008, Národní centrum ošetřovatelství nelékařských zdravotnických oborů, Tirážní znak 57-851-08
10. DUFKOVÁ, I., ZLÁMAL, J. *Domácí násilí se zaměřením na problematiku obětí, pracovní manuál*, AGIS, Praha, 2005, s.59
11. GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000, s.207, ISBN 80-85931-79-6
12. HENDL J. *Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005
13. BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ, *Domácí násilí-přístup k řešení problémů ve vybraných evropských zemích*, studie, 2002, ISBN 80-86284-19-0
14. BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ, *Co potřebuji vědět o domácím násilí*. Manuál pro pracovníky azylových domů- účastníky projektu Kormidlo. 2002, Kraft Foods ČR s.r.o.
15. DOMÁCÍ NÁSILÍ, ProFem o.p.s., 2004, s.20, ISBN 80-239-2106-1
Lidové noviny, *Pojem domácí násilí má být v zákoně*. 20.11.2006, s.6
16. DOMÁCÍ NÁSILÍ, *Bulletin prevence kriminality MV ČR* , 2001

17. ODBOR TISKU MINISTERSTVA VNITRA, *Domáci násilí v kostce-pomocné materiály pro školy účastníci se preventivního projektu "jak to vidím já"*, Praha, 2003
18. STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu*.s.14
Boskovice: Albert, 1999
18. MACHKOVÁ, M. *Potřebnost domu pro matky s dětmi v regionu*. Bakalářská práce
Obhájena na Universitě Hradec Králové, Pedagogické fakultě, Ústavu sociálního studia v r. 2002.Vedoucí bakalářské práce Mgr. Iva Kuchyňková
19. BENTOVIM, A.*Týrání a sexuální zneužívání v rodinách*. Praha:Grada, 1998,
ISBN 80-7169-629-3
20. MARVANOVÁ-VARGOVÁ. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008,
ISBN 978-80-86131-76-4
21. POTHE, P. *Dítě v ohrožení*. Praha: G plus G, 1999, ISBN 80-901896-5-2

Internetové zdroje:

1. *Dokument Výboru pro mládež EDF: EDF06-1, Rovnost každý den*,
dostupné na <<http://www.nrzp.cz/userfiles/file/Zahranici/mladez%20a%20zp.doc> >
[7.11.2008]
2. *Wikipedie, Otevřená encyklopedie*.
dostupné na < <http://cs.wikipedia.org/wiki/N%C3%A1sil%C3%AD>>
[16.11.2008]
3. *Násilí na ženách*, Feministická skupina 8. března
dostupné na < <http://fs8brezna.ecn.cz/files/nasilinazenach.html> >
[18.10.2008]
4. MEIXNER, J. *Agrese*.
dostupné na <<http://personjm.sweb.cz/text.html>>
[14.11.2008]
5. JELÍNEK, J.: *Kriminalistika*, čtvrtletník pro kriminalistickou praxi a teorii, 2005,
dostupné na
<<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2005/04/jelinek.html>>
[7.12.2009]
6. ČÍRTKOVÁ, L., *Policejní akademie*, 2006
dostupné na
<<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2006/03/cirtkova.pdf>>
[7.12.2009]

7. Advacement of women,
dostupné na <http://www.un.org/womenwatch/daw/followup/beijing+5.htm>
[4.10.2008]
8. ČÍRTKOVÁ, L., *Domácí násilí*, 2006
dostupné na
<<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2006/03/cirtkova.pdf>>
[7.12.2008]
9. Nesehnutí, *Ženská práva*, Brno
dostupné na <<http://www.nesehnuti.cz/publikace/letaknasiliWEB.pdf>>
[14.12.2008]
10. MACHÁČKOVÁ, R., *Poradenství pro násilné muže*.
dostupné na <www.domacinasili.info/cze/vzdelavaciaplikace>
[14.12.2008]
11. KORDONA, *Rizikový partner*,
dostupné na <<http://www.koordona.cz/domaci-nasili/rizikovy-partner.html>>
[22.12.2008]
12. BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ, *Pro oběť domácího násilí*,
dostupné na <<http://bkb.juristic.cz/80350/old>>
[29.12.2008]
13. BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ, *Několik postřehů pro oběť*,
dostupné na <<http://bkb.juristic.cz/80337/old>>
[29.12.2008]
14. RODINA, *Oběti domácího násilí*.
dostupné na <<http://www.rodina.cz/clanek6023.htm> 15.11.08>
[15.11.2008]
15. MLČOCH, Z., *Domácí násilí a fyzické týrání mezi partnery, kde hledat pomoc?*
dostupné na
<http://www.zbynekmlcoch.cz/info/krise_rozvod/domaci_nasili_a_fyzicke_tyranimezi_partnery_kde_hledat_pomoc.html>
[5.2.2009]
16. MVČR, *Prevence domácího násilí*, 2001
dostupné na < <http://mp.mucl.cz/Prevence/Victima/domacinasili/typy.pdf>>
[17.1.2009]
17. ASCORUS, občanské sdružení, 2008
dostupné na < <http://www.acorus.cz/cz/informace-o-domacim-nasili.html>>
[19.12.2008]

18. DOMÁCÍ NÁSILÍ, *Systémy vytvářející trauma*, 2005
dostupné na < http://www.domacinasili.info/cze/vzdelavaci_aplikace/3%20-%20vyzkum%20systemy%20vytvarejici%20trauma.htm >
[19.12.2008]
19. DOMÁCÍ NÁSILÍ, Dopad domácího násilí na oběť,
dostupné na < <http://bkb.juristic.cz/80343/old> >
[17.1.2009]
20. DISKRIMINACE, *Domácí násilí*, 2004,
dostupné na < <file:///E:/romov%C3%A9%20a%20DN.htm#odkaz15> >
[1.2.2009]
21. Domácí násilí v České republice, 2006
dostupné na < <http://www.domacinasili.cz/files/uploaded/Archiv/index.html>>
[1.12.2008]
22. Intervenční centrum HK, *Je domácí násilí trestným činem nebo přestupkem?*
dostupné na < http://www.domacinasili-ic.cz/?p=p_257&sName=Legislativa>
[1.10.2008]
23. Bílý kruh bezpečí, *Naléhavé problémy prevence a intervence v ČR*,
dostupné na < <http://bkb.juristic.cz/174587/old>>
[7.9..2008]
24. Stop násilí, *Prevence a práce se třídou*,
dostupné na < <http://www.stopnasili.cz/verejnost/dn-pro-pedagogy-a-vychovne-poradce/prevence-a-prace-se-tridou-mladsi-zaci.html>>
[14.2.2009]
25. Život, *Amnesty international*,
dostupné na < <http://www.amnesty.cz>>
[5.2..2009]
26. Rosa, *To si dovolit nesmíš, Každá desátá studentka zažívá násilí ve vztahu*, 2007,
dostupné na < www.rosa-os.cz >
[28.3.2009]
27. Dejavu články, *Rozhovor o domácím násilí II*, 2007
dostupné na < www.dejavu-clanky.cz >
[28.3.2009]
28. ProFem, *Domácí násilí*, Mezinárodní výzkum násilí na ženách, 2001,
dostupné na < www.zivot90.cz >
[28.3.2009]
29. Zdrav.cz, *Zdravotníci a násilí*, Zdraví a Zdravotníci, 2001,
dostupné na < www.zdrav.cz >
[28.3.2009]

30. Gender sociologie, *Domáci násilí-výpovědi žen žijících v azylovém domě*, 2007,
dostupné na < www.genderonline.cz >
[29.3.2009]
31. WAVE-Network (Women against Violence Europe), 2002: More than a roof your
head. A survey of Duality Standards in European Women's Refuges, Vinna,
dostupné na < www.wave-network.org. >
[18.2.2009]
32. WAVE-Network (Women against Violence Europe), 2004: Away from
Violence. European Guidelines for Setting up and Running a Women's Refuges,
Manual, Vinna,
dostupné na < www.wave-network.org. >
[18.2.2009]

SEZNAM ZKRATEK

apod. - a podobně

atd. - a tak dále

BKB - bílý kruh bezpečí

č. – číslo

ČR – Česká republika

DN – domácí násilí

DONA (linka) - domácí násilí (linka)

LFUK – Lékařská fakulta Universita Karlova

MVČR – Ministerstvo vnitra České republiky

např. - například

odst. - odstavec

o.s. - občanské sdružení

OSN - Organizace spojených národů

OSPOD - oddělení sociální péče o dítě

PTSP – post traumatická stresová porucha

s. - strana

Sb. - sbírky (zákonů)

STEM (agentura) – Středisko empirických výzkumů (agentura)

tj. - to je

USA - Spojené státy americké

WHO - Světová zdravotnická organizace

WAVE-Network - Women against Violence Europe

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1.: Specifické projevy oběti a pachatele násilí v průběhu cyklu násilí	41
Tabulka č. 2.: Statistika Policejního prezidia ČR	63
Tabulka č. 3.: Základní údaje o výzkumném souboru	112
Tabulka č. 4.: Úhrada za ubytování	113
Tabulka č. 5.: Přehled kategorií a subkategorií	117
Tabulka č. 6. - 30.: Analýza rozhovorů	118 - 139
Tabulka č. 31. - 39.: Analýza údajů	141 - 152

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1.: Zkušenost obětí DN s násilím, 2007	58
Graf č. 2.: Zkušenost obětí DN s psychickým násilím	58
Graf č. 3.: Zkušenost obětí DN s fyzickým násilím	58
Graf č. 4.: Zkušenost obětí DN s ekonomickým násilím	59
Graf č. 5.: Zkušenost obětí DN se sexuálním násilím	59
Graf č. 6.: Děti, svědci DN, 2007	62
Graf č. 7.: Děti, svědci DN	62
Graf č. 8.: Děti, oběti DN	62

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. č. 1.: Cyklus násilí	40
Obr. č. 2.: Struktura spolupráce na regionální úrovni – „Intervenční řetězec“	110
Obr. č. 2.: Fotografie azylového domu pro matky s dětmi v tísní Uherský Brod	203

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1.: Žádost o povolení výzkumného šetření	169
Příloha č. 2.: Žádost o rozhovor výzkumného šetření	171
Příloha č. 3.: Rozhovory s ženami, oběťmi domácího násilí	172
Příloha č. 4.: Metodický pokyn Ministerstva zdravotnictví pro postup lékařů při poskytování zdravotní péče osobám ohroženým domácím násilím	190
Příloha č. 5.: Dokumentace případů domácího násilí	193
Příloha č. 6.: Přehled intervenčních center v jednotlivých krajích	194
Příloha č. 7.: Ukázka klíčování rozhovoru	198
Příloha č. 8.: Fotografie azylového domu pro matky s dětmi v tísní v Uherském Brodě	203

Příloha č. 1.: Žádost o povolení výzkumného šetření

Vážená paní
Jana Jurásková,
vedoucí azylového domu
Azylový dům pro matky s dětmi v tísní
Pod Valy 664
Uherský Brod
688 01

V Hradci Králové
30.7.2008

Věc: Žádost o povolení výzkumného šetření v Azylovém domě pro matky s dětmi v tísní

Vážená paní vedoucí,
Dovolujeme si Vás požádat o povolení výzkumného šetření v azylovém domě pro matky s dětmi v Uherském Brodě v rámci závěrečné bakalářské práce studentky Marie Vaculové, narozené 28.3.1965, posluchačky 3 ročníku bakalářského studijního programu ošetrovatelství, distanční formy, LFUK v Hradci Králové.

Cílem práce je nastínit problematiku domácího násilí, jeho příčiny a důsledky. Zaznamenat životní osudy týraných žen ukrývajících se v azylovém domě a zmapovat způsoby, jakými se ony samy snaží svoji situaci dále řešit.

Výzkumné šetření bude provedeno formou anonymního rozhovoru, tj., získaná data budou podléhat zákonu o ochraně osobních dat a údajů. Rozhovor orientovaný na problematiku domácího násilí se bude sestávat z otázek sondujících, návodných a z otázek ad-hoc. Rozhovor bude po souhlasu informantek nahráván, pro detailní analýzu.

Závěrečná práce je zpracována pod odborným vedením Prof. Jiřího Mareše CSc., přednostou Ústavu sociálního lékařství LFUK v Hradci Králové a Mgr. Evou Vachkovou, vedoucí odd. ošetrovatelství LFUK v Hradci Králové.

Výsledky šetření Vám rádi poskytneme.

Prosíme o sdělení Vašeho rozhodnutí.

S pozdravem

Marie Vaculová
Ústav Sociálního lékařství, oddělení ošetrovatelství

Kontaktní adresa:
Prof. PhDr. Jiří Mareš, CSc.
Ústav sociálního lékařství
LFUK v Hradci Králové
poštovní přihrádka 38
Šimkova 870
Hradec Králové 1
500 38
e-mail: mares@lfhk.cuni.cz
tel.: 495816426

Vyjádření vedení instituce:

☒ souhlasím

☐ nesouhlasím

Odůvodnění:

Datum: 12. 8. 2008

AZYLOVÝ DŮM
PRO MATKY S DĚTMI V TÍSNI
Pod Vály 664
688 01 Uherský Brod
Tel.: 572 633 105

Podpis, razítko

Příloha č. 2.: Žádost o rozhovor výzkumného šetření

Úvod: Vážená paní (oslovení jménem), jmenuji se Marie Vaculová a jsem studentka 3. ročníku bakalářského studijního programu ošetrovatelství na LFUK v Hradci Králové. Součástí bakalářské práce je také jeho výzkumná část. Dovoluji si Vás požádat o spolupráci při realizaci výzkumného řešení v azylovém domě pro matky s dětmi v Uherském Brodě v rámci mé závěrečné práce.

Cílem bakalářské práce je nastínit problematiku domácího násilí, jeho příčiny a důsledky. Zaznamenat životní osudy týraných žen ukrývajících se v azylovém domě a zmapovat způsoby, jakými se ony samy snaží svoji situaci řešit.

Výzkumné šetření bude provedeno formou anonymního rozhovoru, tj. získaná data budou podléhat zákonu o ochraně osobních dat a údajů. Zavazuji se, že všechna data budou vyhodnocena pouze ve výzkumné části práce a že žádné osobní údaje včetně Vašeho jména a jiných osobních údajů se nikde v práci neobjeví, ani je nikdy v budoucnu nebudu zveřejňovat. Všechny zjištěné údaje budou anonymně zpracovány v mé bakalářské práci a ta bude posléze archivována na Katedře Sociálního lékařství Lékařské fakulty University Karlovy.

Ujišťuji Vás, že ani vedení a personál azylového domu pro matky s dětmi v tísni Uherském Brodě se nedozví nic ze soukromého obsahu našeho rozhovoru a že získané informace nezneužiji ve Vaš neprospěch. Kdykoli v průběhu rozhovoru budete mít možnost na položenou otázku neodpovídat či výzkum opustit.

Závěr: Děkuji Vám za spolupráci, kterou jste takto přispěla ke snaze zlepšit povědomí o domácím násilí na ženách a ke snaze zabránit dalšímu násilí v rodinách.

S pozdravem,

Vaculová Marie
studentka 3. ročníku
bakalářského studijního programu ošetrovatelství
LFUK v Hradci Králové

Příloha č. 3.: Rozhovory s ženami, oběťmi domácího násilí

Rozhovor č. 1

Pseudonym	Věk	Rod. stav	Počet dětí	Vzdělání	Povolání
Monika	31 let	družka	2	vyučena	Prodavačka

„Tatínek byl alkoholik. Ze začátku chodil večer z hospody domů zvesela a zpíval si. Ale později to šlo do té agrese, maminku bil a mlátil. Takže jsme vždycky se starší sestrou jenom čekaly, jak to dopadne. Styděla jsem se chodit do školy, protože děvčata vždycky věděly, že tatka včera večer doma vyváděl. Vždycky se všichni z okolí seskupili před barákem a už čekali, co se u nás bude dít. Bylo to hrozný.“

„Jak jste na tatínkovo násilí jako děti reagovaly? Choval se tatínek násilně i k Vám?“

„Já jsem na to nereagovala. Bála jsem se a schovávala se kde se dalo. Mně ani sestru nebil, nevšímal si nás. Jednou na maminku zaútočil docela brutálně, že jsme museli přijít sousedi. Maminka tenkrát podala i trestní oznámení, ale když se ve dveřích potom objevil vyšetřovací policajt, tak to oznámení stáhla.“

„Vzpomínáte si, že by maminka někoho požádala o pomoc? Poradil ji někdo?“

„Maminka pokud vím, měla kamarádku, ale aby ji nějak pomáhala, to ne. Spíš si popovídaly, mohla se vybrečet a vypovídat. Maminka měla rodiče až na Moravě, takže byla odříznutá od rodiny.“

„Pokusila se maminka od tatínka někdy odejít?“

„Maminka od tatínka neodcházela. Nebylo kam. Když byl střízlivý, tak to byl miliónový člověk, ale když se napil, tak si v tu chvíli nic neuvědomoval a byl na maminku hodně agresivní.“

„Jak to potom bylo s Vaším dospíváním a navazováním partnerských vztahů?“

„Já jsem byla v kolektivu oblíbená. Když jsem se dostala na učiliště, chtěla jsem z domu odejít a bydlet na intru. Měla jsem nějaký krátký vztahy. Nakonec jsem potkala přítele, který měl svůj vlastní byt. Utáhl mně na krásná slova, že budu bydlet s ním a už jsem s ním zůstala. Tohle byl můj první vážnější vztah. Byl o šest let starší a říkala jsem si, že u něj budu mít jistotu a bezpečí. Domov. Pak jsem s ním v sedmnácti otěhotněla. Řekla jsem mu na rovinu. Uhodíš mně a uteču.“

„Pamatujete si, kdy vás uhodil poprvé? A proč si myslíte, že k tomu došlo?“

„Pamatuji si na to, že jsem dostala facku. Utekla jsem k mamince. Přišel za mnou a prosil o odpuštění. Klepal na dveře a omlouval se. Říkala jsem si, kam vlastně mám jít, a co je to

jedna facka? Udělal to ze žárlivosti. Potom, už byl takový mírnější až do chvíle než se nám narodil syn Daneček. Pak začal být agresivní.“

„Co tu agresi vyvolávalo?“

„Můj partner je Rom. Je to zvláštní, ale náš syn Daneček se narodil jako bílý. Byl bílý po mně, jenomže můj partner ho nikdy za vlastního nepřijal, byl přesvědčený, že není jeho, když není tmavý. Choval se k němu odměřeně a ke mně byl stále častěji agresivnější. Stále mně podezíral z nevěry. S kamarády jsem se scházela venku, když jsem měla volno a jemu to vadilo. Začal mě izolovat a zakazoval mi chodit ven, ale on mohl chodit na diskotéky kdy chtěl. Když jsem se venku bavila s nějakým kamarádem, tak jsem doma dostala, že co si to dovoluji, že žiju s ním a nesmím se s žádným chlapem bavit. Tak jsem všechny svoje známé přestala vídat a přestala jsem je i zdravit a zůstal mi jenom on. Dokázal mi vnutit, že jsem chybu udělala vždycky já a že jsem to já, kdo je špatný. Navíc on mohl všechno a já nic“.

„Jaký byl váš partnerský život?“

„Stále jsme se hádali a podváděl mě. Jeho milenka přišla za mnou a řekla mi to do očí. On to dokázal obrátit tak, že je to moje vina. Špatná jsem byla nakonec zase já a opět to pro něho byl důvod k násilí. Tak jak dříve sousedi poslouchali co se děje v bytě u mých rodičů, tak nyní sousedi poslouchali i naše výstupy.“

„Nikdo se Vás nezastal? Vyhledala jste někdy pomoc u policie u lékaře nebo na úřadech?“

„Ne. Na nikoho jsem se neobrátila. Vlastně o tom kromě několika sousedů, kteří strkali hlavu do písku, to nikdo nevěděl. Tchýně, která byla svědkem jak mi dal facku, manželovi řekla ať mně aspoň nebijí před ní. Byla jsem přesvědčená, že je to všem jedno, a taky jsem se bála, že to partner přetočí na svoji stranu a nikdo mi neuvěří. Asi jsem byla ovlivněna beznadějným životem maminky. Nevěřila jsem, že by nám někdo z úřadu mohl pomoci. Myslela jsem si pravý opak, že by se to ještě zhoršilo. Tatínek se taky nikdy nezměnil i když u toho potom byla policie.“

„Bil i děti?“

„Ne, děti nebil. Většinou se to odehrávalo večer, když už spaly.“

„Omluvil se vám později za svoje chování?“

„Většinou ano. Ale říkal to jako, že nemohl dělat nic jiného, když takhle zlobím. Ať si uvědomím, že je chlap a ne bačkora, která si nechá všechno líbit. Nějakou dobu potom býval hodnej na mně i na děti. Snažila jsem se teda nezlobit. Vařila jsem, prala, žehlila ze všech sil, ale vždycky bylo nakonec něco špatně.“

„Do jaké míry jste byla ochotna tolerovat jeho násilí?“

„Nedokážu odpovědět. Doufala jsem, že mě nezabije.“

„Uvědomovala jste si, že jde o domácí násilí?“

„Ani ne. Uvědomovala jsem si, že muži prostě ženy bijí. Vždycky to tak bylo. Ostatním se to ale dařilo tutlat, zůstalo to za jejich dveřmi. Přála jsem si, aby jsme to taky před ostatními ututlali. Říkala jsem mu ať o tom neví celý sídliště. Jenomže jemu dělalo dobře, že si ostatní myslí, že si doma umí udělat pořádek.“

„Kolik let jste násilí snášela a jaká forma násilí pro vás byla nejtěžší?“

„Celý tohle násilí trvalo asi 12 let. Nejvíce mi vadilo fyzické násilí. Nikdo si neumí představit jaké to je, když vás udeří ten koho milujete. Nechápal jsem to. Myslela jsem, že je chyba fakt ve mně.“

„Zranil vás někdy i vážněji, že jste musela vyhledat lékařské ošetření?“

„Kromě modřin a zhmožděnin a toho, že jsem měla často rozbitý obličej jsem taky měla naraženou páteř, jak se mnou hodil o zeď. Pár dní jsem nemohla chodit jak to bylo naražené, ale k doktorovi jsem nešla. Musela bych si tam něco vymýšlet. Po takových výstupech jsem vždycky s dětmi utekla k sestře a i když jsem mu řekla, že se nevrátím, tak jsem se vrátila.“

„Pokud jste se k partnerovi za čas opět vrátila, co vás k tomu vedlo?“

„Nevím, co mně k tomu vedlo, že jsem se pokaždé vrátila, asi jsem se bála, že to sama nezvládnu. Nevěřila jsem, že dokážu sama vydělat peníze a že se sama dokážu postarat o děti. Podceňovala jsem se.“

„Kdy jste se rozhodla, že tohle domácí násilí začnete řešit radikálněji?“

„Partner přišel o práci a tak jsem do zaměstnání nastoupila já. Tam mě všichni chválili jak jsem šikovná. Líbilo se mi to. Partner mě za to doma urážel, že mi vyrostl hřebínek a že jsem nějaká přechytralá. Ze začátku, jak vám člověk voní, jak ho máte ráda a pak je to najednou odtažitý. Už mi nevoněl, ale smrděl, vadilo mi jak jí, jak jenom na mně šáhl a bylo mi to protivný. Byl stále agresivnější. Nakonec mi sama maminka řekla ať odejdu do azylového domu, jinak skončím jako ona. Po jedné hádce jsem s dětmi utekla do intervenčního centra a odtamtud nás poslali sem do azylového domu na utajený pobyt. Mamka ví, že jsme v azyláku, ale neví, kde přesně.“

„Myslíte si, že by se partner měl ze svých násilných činů zodpovídat a nést za ně trestní odpovědnost?“

„To bych ho musela zažalovat a to já neudělám. On prostě jenom neunesl, že Daneček není Rom a s tím se nedokázal smířit. Myslel si, že jsem mu nevěrná a to ho změnilo. Nechci ho tahat po policajtech a soudech. Já už chci od toho všeho mít pokoj.“

„V budoucnu vás čeká setkání s Vaším partnerem už jenom kvůli dětem, které jistě bude chtít vidět. Jste na toto setkání připravena?“

„Nedávno jsme spolu mluvili po telefonu. Chtěl vědět kde jsme a dokonce plakal. To už je co říct. Sliboval, že se tentokrát změní Moc mě to zvyklalo. Nikdy předtím jsem ho plakat neviděla. Říkal, že všeho lituje a ať si uvědomím, že nás má rád. Ale už to znám, je to pořád dokola stejná písnička.“

„Zvažujete i možnost případného návratu k partnerovi?“

„V tuhle chvíli se k němu asi nevrátím. Chci věřit a doufat, že to zvládnu bez něho. Stále na něho myslím, ale taky už vím, že spolu nedokážeme žít.“

„Jak vnímáte pobyt v azylovém domě Vy a děti?“

„Je to pro mě velká pomoc. Sama bych to nezvládla. Pomohli mi tady najít práci. Dokonce mám zaměstnání dvě. Zatím to fyzicky zvládám. Dětem se v místní škole líbí a tady v azyláku taky. Chodím pravidelně k psychologovi a je to lepší. Cítím se tady moc dobře, mám pocit, že se pomalu stavím na svoje nohy.“

„A vaše plány do budoucna?“

„Chtěla bych v tomhle městečku zůstat. Až si budu ve všem jistější plánuji z azylového domu odejít a najít si tu podnájem. V práci si rozumím s jedním mužem, je pro mně krásný pocit vědět, že se někomu líbím a že je ke mně pozorný. Uvidím, jak se to vyvine dál.“

„Moniko, děkuji za rozhovor a přeji vám hodně štěstí.“

Rozhovor č. 2

Pseudonym	Věk	Rod. stav	Počet dětí	Vzdělání	Povolání
Hedvika	28 let	vdaná	3	vyučená	Uklízečka

„Maminka byla hodná a táta taky, ale nezvládali nás. Bylo nás doma pět dětí. Bylo to hrozné dětství. Dva starší bráchové mě moc mlátili. Dodnes to mám otci za zlé, že nedokázal udělat pořádek v rodině. Hlavně jeden z bratrů byl moc agresivní, Oba rodiče byli často na noční směně, protože pracovali na dráze. Vždycky jim museli sousedi telefonovat, aby přišli domů, že nás brácha napadá. Takhle to trvalo někdy i týden, protože rodiče měli třeba celý týden noční a my jsme byli doma sami. U sousedů byla hodná paní a ta nás vždycky u sebe nechala přespat, když jsme před bratrem utekli.“

„Takhle vás beztrestně napadal ? Rodiče tomu nezabránili? Nikdo to neřešil?“

„Rodiče se ho taky báli. Napadal i matku, protože byla slabá. Často k nám jezdila policie, bráchu pak předvolali ke komisi, ale to bylo všechno. Takhle to trvalo až do mých 15 let. Pak jsem se mu už dokázala ubránit a on si vyhlídl mladší sourozence.“

„Jaký vztah jste potom měla k mužům v dospívání? Nebála jste se mužů po těchto zkušenostech?“

„Víte, že asi trochu jo? Ale když jsem pak chodila s kamarády třeba na kafe, posedět si, a popovídat, trochu ten strach ze mě časem spadl, protože na mě byli hodní. Našla jsem si partnera, a vdala se. Byl na mě hodný. Manžel měl být po rodičích. Ti už dříve umřeli.“

„Jak probíhalo vaše manželství?“

„Bylo to pěkné. Narodily se nám Monička a Anetka. Neměli jsme žádné vážné problémy. Byli jsme šťastná rodina. Švagr začal podnikat a manžela k podnikání přemluvil taky. Podnikali v Čechách a tam poznali jiný svět. Odcizilo nás to. Odjížděl třeba na 14 dní pryč a já jsem byla doma s dětma sama a to se nadalo. Narodilo se nám třetí dítě a bylo toho na mě už moc.“

„Snažili jste se tuto situaci nějak řešit?“

„Ano. Manžel chtěl podnikání nechat, ale nepohodl se s bratrem a spadl do dluhů. Potom už to začalo. Nedával mi peníze na děti ani na domácnost. Měl deprese. Začal hrát automaty a nechal tam třeba celou výplatu. Pak přišel večer domů, byl opilý a tu zlost si vylil na mně. Nejdrive nadávkami a potom i bitím. nevěděl co dělá, býval úplně nepřičetný. Všechno mi vyčítal. Dával mi za vinu, že jsem ho přivedla ke krachu.“

„Po takovém chování jste s ním zůstávala?“

„Kam jsem měla jít? Neměla jsem žádné peníze, k rodičům to nešlo, to by bylo ještě horší. Sama s dětmi bych to nezvládla. Nejsem dost samostatná a na děti nestačím. Naštěstí manžel nikdy nebil děti, ty jenom něco viděly. Tak jsem se to snažila vydržet. Časem se stal závislý na automatech, vzal mi všechny peníze, které pak naházet do automatů, nechodil do práce a jenom se doma opíjel. Nebylo dne kdy by mě nezbil. Byla jsem hrozně zklamaná.“

„Co bylo podle vás příčinou takového jednání vašeho manžela?“

„Myslím, že nezvládl konec podnikání. Neměla jsem chtít, aby toho nechal. Všechno by bylo jinak. Dávám si to za vinu. Asi jsem taky měla jít na potrat s tím třetím dítětem. Lépe bych domácnost zvládala sama a on mohl zůstat v podnikání.“

„Kdy jste si uvědomila, že jde o domácí násilí?“

„Teprve nedávno mě to napadlo. Dříve jsem si jenom myslela, že jsou to rodinné krize a že se to vyřeší a pak bude všechno zase v pořádku, ale nepřestávalo to.“

„Jaký druh násilí ze strany partnera bylo pro vás nejhorší snášet? A jak to probíhalo?“

„Nejvíce mi vadily ty nadávky. Vadilo mi, že mi před dětmi sprostě nadával. Nedokázala jsem se mu bránit. Jenom jsem mlčela, nebo plakala. Pak se to začalo stupňovat. Rozbíjel talíře, nábytek a pak se pustil do mně. Tahal mě za vlasy, fackoval, kopal. Pak většinou usnul a ráno říkal, že jsem ho k tomu vyprovokovala, ale že začneme od znova, ať na to zapomenou. Takhle to trvalo asi 3 roky. Moc mi taky vadil finanční nedostatek. Měla jsem hrozné dětství od sourozence a nevím proč to pokračovalo i v manželství. Nenašla jsem na to odpověď. Byla jsem z toho zoufalá, už jsem to nezvládala.“

„Vyhledala jste někdy kvůli zranění od manžela lékařské ošetření? Pokud ano, jak to vaše ošetření v ambulanci probíhalo?“

„Ano jednou. Měla jsem nalomený nos. Krev mi z něho už netekla, ale hrozně to bolelo hlavně ty další dny. Doktor se ptal co jsem dělala a když jsem nic neodpovídala, tak řekl za mně. „Zmlátil vás manžel, že je to tak?“ Jenom jsem mu na to přikývla. Pak řekl, že mi doporučuje zajít na policii a oznámit to. Byl odměřený a připadala jsem si ponížená. Už jsem tam nešla ani na kontrolu. Sestřička ta byla vedle v místnosti a připravovala nějaké nástroje, nevšímalá si mně.“

„Oznámila jste to podle rady lékaře na policii, aby mohli manžela stíhat za napadení?“

„Ne. Co by se stalo. Manžel by dostal pokutu a nevím z čeho by jsme ji zaplatili. Neměli jsme za co koupit chleba pro samé dluhy. To bych tu situaci tím ještě zhoršila, pak by musel manžel dát policii třeba pět tisíc pokuty. Těžko by mu jenom domluvili.“

„Hledala jste někde pomoc? Komu jste se mohla svěřit?“

„Nejdříve ne, styděla jsem se, ale později se to už nedalo utajit. Vlastně to předtím nikdo nevěděl. Svěřila jsem se paní učitelce ve školce, že už dál nemůžu. Ona o tom začala mluvit první, protože ji to řekly naše děti. Poradila mi azylový dům. Byl volný pokoj, tak jsem tu šla i s dětmi.“

„Jak na to reagoval Váš manžel a rodina?“

„Nejdříve mi to vyčítal, že ho úplně zničím Potom sliboval, že se polepší a že půjde na léčení, že si najde práci. Naši mi tady poslali pohled, že na nás myslí.“

„Věříte mu to? Takhle z toho vyvázne poměrně beztrestně.“

„Ještě nevím. Zatím se s ním žít bojím, tak budu s dětmi tady .Celkově se ale moc stydím za to všechno co se kolem nás událo i za to , že jsem tady v azyláku. Stydím se vyjít na ulici, mám pocit, že si na nás lidé ukazují. Jsme na okraji společnosti. Už jenom proto bych chtěla, aby se manžel změnil a mohli jsme začít znovu, někde jinde. Manžel tvrdí, že to zvládne sám, jenom co si najde práci a splatí dluhy.No jo beztrestně, to bych se musela nechat potrestat taky. Je to vina nás obou.“

„Dá se tedy říct, že plánujete návrat k manželovi?“

„Ano. Věřím, že když se mu podaří najít práci a vydělá peníze nebude mně bít. Nebude už mít důvod proč by to dělal. Bez něho by jsme byli ještě větší sociální případ. Nevydělám v práci jako uklízečka dost peněz, abych sebe a děti sama uživila. Někdy si i vyčítám, že jsme do azyláku utekli. Předtím jsme žili špatně, ale teď jsem to úplně rozbila. Někdy je lepší snést pár facek a nadávek než být jako bezdomovec. Mám jiný názor než azylácký psycholog ke kterému chodím.Vím, že to zní divně, ale oni ti psychologové někdy neví o čem mluví, protože to nezažili, být bez domova a bez partnera. Kdybych onemocněla nebo byla v nemocnici, tak by děti šly do děčáku a se zdravím na tom nejsem nejlépe Nebo by mi je vzali když bych se o ně nedokázala postarat, já to znám z časopisů. A co potom? Každý je chytrý od psacího stolu ale ve skutečnosti je to jinak. Psycholog se spolu se mnou o děti starat nebude. A děti potřebují tátu, třeba i násilného. Ale někoho mají a to je důležité.“

„Hedviko, děkuji vám za rozhovor a přeji hodně štěstí.“

Rozhovor č. 3

Pseudonym	Věk	Rod. stav	Počet dětí	Vzdělání	Povolání
Anna	30 let	vdaná	2	středoškolské	Obuvnice

„Byli jsme s rodiči úplná rodina. Mám tři sourozence, bratry. Měli jsme mezi sebou všichni hezké vztahy. Dobré vztahy byli i mezi rodiči. Táta i máma se o nás starali a byli hodní.“

„Jak probíhalo vaše dospívání?“

„Moc vztahů jsem neměla, a když , tak byly krátkodobé. Byla jsem nesmělá. Klukům to moc neimponovalo. V devatenácti jsem se seznámila se svým manželem. Byl to hezký vztah, první vážný, rozuměli jsme si. Měli jsme hodně společného. Chodili jsme spolu čtyři roky, pak jsme zkusili bydlet na hromádce a já otěhotněla. Vzali jsme se.“

„Jak zpočátku probíhal Váš vztah? Pozorovala jste v té době nějaké náznaky násilí?“

„Ano. První útok ze strany manžela začal ještě před svatbou. Při konfliktu mi dal několik facek. Odešla jsem od něj na čtrnáct dnů. Konflikt vznikl k vůli banálnímu nedorozumění se společnými známými.“

„Jak na váš odchod reagoval?“

„Omlouval se, sliboval, že už to neudělá, že je přepracovaný a ujely mu nervy.“

„Přijala jste tuto omluvu?“

„Říkala jsem si, že jednou to nevádí. Chtěla jsem mu to odpustit a protože jsem ho měla moc ráda, tak jsem odpustila. Zdálo se, že je všechno v pořádku a že to opravdu byl úlet.“

„Jak probíhalo vaše manželství dále?“

„Těšili jsme se na narození dítěte, ale když jsem se pak vrátila z nemocnice, byla to spíš krize. Malá plakala celý den a manžel byl nervózní z práce. Začal křičet, že se neumím postarat o dítě, že jsem neschopná a k ničemu a dal mi facku. Když jsem brečela tak mi vyčítal, že jsem hyterka. Od tohoto okamžiku se pak jeho násilí stupňovalo. Bylo to z nejrůznějších příčin. Nedá se říct, že pravidelně. Někdy častěji, jindy po delší době.“

„Jaká forma násilí převládala?“

„Fyzická i psychická nastejno. Prostě mě bil a současně na mě řval. Rozbíjel nábytek, trhal oblečení, vyházel třeba celou špajzku na hromadu, prostě děs. Dlouho dokázal mluvit o moji neschopnosti, urážel mně a deptal. Srážel mně jako osobnost. Bála jsem se pak cokoliv dělat, protože jsem asi fakt byla nešikovná a i ty děti mi často plakaly a nedokázala jsem je utiшит. Sexuální násilí tam nebylo, to bylo spíš na mrtvém bodě.“

„Když se uklidnil, omlouval se?“

„Trochu, hlavně pořád vysvětloval, že jednal v afektu. Byl prý tolik rozčilený, že si to neuvědomoval. Nebylo to třeba po alkoholu, jenom afekt. Nedokázal zvládnout vztek.“

„Byla jste někdy zraněna natolik, že byste musela vyhledat lékařskou pomoc?“

„Tak moc zraněná jsem nikdy nebyla, ale bolívala mně moc hlava. U doktorky jsem si jednou řekla o prášky na bolest. Doktorka s trochu vyptávala jestli mám vyzorované z čeho ta bolest hlavy začíná. Řekla jsem že ze starostí a ze stresu a brečela jsem. Dál už se pak nevyptávala. Předepsala mi nějaké prášky na bolest a doporučila ať navštívím psychologa.“

„Jak dlouho tohle násilí trvalo“? A byly tomu děti přítomny?“

„Asi 5 let. Ještě se nám pak narodilo další dítě a zase se to zhoršilo. Poslední půl rok to bylo hodně vyhrcoené. Nedařilo se mu v práci, byl stále nervóznější. Nestaral se o nás. Chodil s kamarády pryč, měl svoje koníčky a zájmy, odcizili jsme se. Začala mezi nimi panovat odtažitost. Každý jsme byli zaškatulkováni do sebe a hádky a násilí byly každý týden i častěji. Pak se zase omlouval a tak dokola. Děti to často viděly. Plakaly, měly z něho strach. Stále jsem doufala, že se změní.“

„Zvažovala jste někdy podání trestního oznámení po manželově napadení?“

„Bála jsem se. Kdybych to udělala, určitě by chtěl rozvést. A kdyby policie pak odešla, tak by to bylo ještě horší. A ani bych toho asi nebyla schopná. Nejsem ten typ, že bych někoho chtěla potrestat, ani když si to zaslouží.“

„Kdy jste si uvědomila, že jde o domácí násilí a rozhodla se odejít do azylového domu?“

„Postupně mi to docházelo. Nechtěla jsem si to přiznat. Bylo to jako přízrak, ale už jsem nemohla dál. Bylo to beznadějně. Nakonec jsem jela ke kamarádce a všechno jí řekla. Poprvé jsem se někomu přiznala. Předtím jsem to neřekla ani jedním rodičům, protože jsem se styděla. Nechtěla jsem, aby někdo věděl, jak žijeme. Taky jsem se bála, že by se to po odhalení mohlo zhoršit, nebo, že by od nás manžel natrvalo odešel. Neuměla jsem si představit, že bych zůstala sama. Děsilo mě to pomyšlení. Kamarádka mi poradila azylový dům. Byla jsem tak rozhozená, že bych to bez její pomoci nedokázala. Ona mi azylový dům našla a všechno za mně vyřídila. Nakonec nás tady i přivezla.“

„A rodiče vám azylový dům schvalovali? Nechtěli abyste bydlela a dětmi u nich?“

„Vysvětlila jsem jim, že jsem je nechtěla zatěžovat a že v azyláku mi v tom dokážou pomoci. Nevím, jestli bych od rodičů dokázala udělat ty kroky, které jsem udělala v azyláku. Rodiče by chtěli, aby jsme se k sobě s manželem rychle vrátili a nic by se asi nezměnilo.“

„Jste v kontaktu s manželem?“

„Zpočátku jsem nebyla. Byl to utajený pobyt. Věděl jenom, že jsem v azylovém domě.“

„Jak reagoval?“

„Měla jsem starost, že ze začátku bude chtít rozvod, že bude zuřit a dělat problémy. Překvapivě reagoval moc rozumně. Jednal uvážlivě. Chápal to. A volal nás zpátky. Chtěl, abych to tady v azyláku ukončila, že se změní. Tak trochu demonstrativně jsem vyčkávala, co všechno pro proto udělá, aby jsme se zase dali dohromady. Později jsem se přesvědčila, že proto dělá hodně. Byl ochotný docházet k psychiatrovi, hledal společné řešení. Přistoupil na to, že si najdeme jiné bydlení, někde, kde by na něho neměli vliv jeho současní kamarádi. Přišlo mi to jako pokrok, že proto začal něco dělat. Jsem rozhodnuta vrátit se a dát mu ještě šanci.“

„Několik jeho sezení u psychiatra vás přesvědčilo k návratu?“

„Je toho i víc. Minulý týden jsme byli na manželském setkání a tam jsme se poznali se spousty lidí, kteří nám jsou ochotni v této situaci pomoci. Máme na ně kontakty, takže dalo by se říct, že z té strany mám velkou podporu. Kdyby nám to nešlo a byly by nějaké menší problémy, tak by nám pomohli. Obrátili bychom se na ně. Kdyby ale byly problémy velké, tak bych zase odešla do azylového domu. Myslím ale, že proto děláme hodně a že to bude dobré. Pokud by se to ale ještě jednou zopakovalo, neměla bych už sílu to řešit, protože jsem psychicky i fyzicky na dně a vztah bych ukončila rozvodem.“

„Co je to za komunitu nebo skupinu lidí, kteří vám pomáhají?“

„Jsme oba dva věřící, měli jsme svatbu v kostele. Skupina lidí, která nám pomáhá je složena z kněze, církevního psychologa a terapeutickou skupinu pod odborným vedením. Nejdříve jsme tam chodili jednotlivě a nyní už i společně. Učí nás tam navzájem spolu komunikovat a zvládat zátěžové situace, aby jsme je spolu dokázali řešit. Nyní je to mnoho lepší, dá se říct že jsem maximálně spokojená s jeho chováním ke mně. Jsem ráda, že jsem se k tomu kroku odejít do azyláku rozhodla. Mrzí mně, že jsem pomoc nevyhledala mnohem dříve, protože k mnoha konfliktům nemuselo dojít.“

„Co byste vzkázala ostatním ženám v podobných situacích?“

„Poradila bych to všem ženám, aby v případě vážných manželských krizích spojených s násilím vyhledaly nějaké intervenční centrum, nebo přímo azylový dům a aby od násilného partnera co nejdříve odešly. Lépe se potom, dá všechno řešit.“

„Anno, děkuji za rozhovor a přeji vám, aby jste měla šťastnou rodinu.“

Rozhovor č. 4

Pseudonym	Věk	Rod. stav	Počet dětí	Vzdělání	Povolání
Naděžda	34 let	vdaná	0	středoškolské	Sekretářka

„Jsem z rozvedené rodiny, nemám žádné sourozence. Vlastní otec o mně nejevil zájem, jenom platil alimenty. Viděla jsem ho tak jednou za 3 roky. Nevlastní otec, partner mojí matky mě neměl rád a dával mi to najevo. Byl na mně hrubý a ponižoval mně doma i před známými. Říkal, že jsem hloupá slepice bez mozku. Bála jsem se ho a moc jsem se před ním styděla. Později to vyústilo ve strach až fobii z jeho přítomnosti. Nedokázala jsem s ním být v bytě sama. Nebil mně, jenom do mně někdy strkal. Nesnášeli jsme se.“

„Setkala jste se s nějakou formou násilí v době dospívání?“

„Vždycky jsem chodila s partnery, kteří byli dominantnější než já. Bývala jsem závislá na jejich rozhodnutí, jako bych se nedokázala rozhodnout sama. Dělala jsem to o chtěli oni a byla jsem spokojená, když byli spokojeni oni. Prostě jsem se hned podřizovala. Stávalo se mi, že když jsem někdy měla jiný názor, dělali jako bych se tím nějak provinila. Většinou to už nesnesli a zlobili se na mně. Nikdo z nich mně ale neuhodil. Ty vztahy bývaly krátké, nejdelší asi půl roku.“

„Kolik vám bylo let, když jste se vdávala?“

„Bylo mi dvacet čtyři let. Můj manžel tenkrát dokončoval studium na vysoké škole. Chodili jsme spolu čtyři měsíce. Krátce jsme spolu i žili. Brali jsme se protože jsem s ním byla těhotná. Byla jsem moc šťastná, že se vezmeme. Ano, byl násilnický už v době chození, věděla jsem to. Někdy, když byl opilý, tak mi nadával a občas i uhodil (facka), ale takhle to měly i moje kamarádky a z normálu to nijak nevybočovalo. Prostě byl občas cholerik. Kamarádky se tím někdy i chlubily, že od kluka dostaly facku a že mu ji třeba i vrátily. Byly tím zajímavé a v kolektivu to upoutalo pozornost. Tak jsem to nepovažovala za nic tak dramatického. Proběhla svatba, ale asi hned další týden jsem potratila. Pak začaly potíže. Bývala jsem z toho velmi zdeptaná, často churavá a trochu i bez nálady, takže jsem s ním moc nechodila do společnosti. Chodil teda sám s přáteli a já jsem se stala taková domácí puťka. Manžel byl ekonom a časem získal lukrativní pracovní postavení ve velké firmě, často jezdil na zahraniční služební cesty a realizoval se v tom. Dařilo se mu a postavili jsme si dům.“

„Kdy začaly vaše problémy a jak jste to snášela?“

„Z firemních večírků začal chodit domů často pozdě v noci a opilý. Hulákal na celé kolo, rozhazoval věci kolem sebe. Když jsem to chtěla uklidit, řval na mně ať to nechám ležet, že to klidně všechno rozfláká, že je to za jeho peníze a že si to může rozbít jak bude chtít. Křičel, že ho to tu doma nebaví, že jsem hrozná a nic nedělám jenom sedím doma a čumím. Byl hrubý a časem mně začal bít. Později, asi ze stresu mi začaly vypadávat vlasy, prostě jsem o ně přišla. Ležela jsem v nemocnici na kožním a na hlavě měla krvavou kůži a pleš. Vzápětí nato mi vypadaly i řasy a obočí. Vypadalo mi veškeré ochlupení na těle. Bylo to strašné. Diagnóza zněla alopecie. Vrátila jsem se domů s parukou a přestala vycházet ven, Manžel se za mně styděl, bylo to jasné, takhle jsem pro něho byla vyřízená. Už se mnou nechodil nikam, ani na nákup. Jenom k příbuzným na povinné návštěvy. Kdybych neonemocněla, třeba by to takhle neskončilo. Jeho agresivita se stupňovala. Litoval se jak hrozně dopadl, vykřikoval že mu na krku visí zrůda. Že jsem Fantomas. Ať táhnu do zoologické a nestraším lidi.“

„Nechala jste si to líbit? Jak jste na to reagovala?“

„Nijak. Brečela jsem. Když nebyl opilý, tak mi tak nenadával, vlastně jenom, když pil. Bohužel chodil opilý až příliš často. Jeho stupňující se agresivita způsobila, že jsem musela často utéct z domova. Neměli jsme žádné přátele, tak jsem vždycky utekla k mamce. Otčím se vyjadřoval, že se manželovi nevidí, že pije, když nemáme děti. Mamka mi vyčítala, že k nim utíkám. Prý kdo mně bude živit, jestli se se mnou rozvede. Vysvětlovala mi, že se musím víc snažit a vyhovět mu.“

„Viděli rodiče, že jste zraněná? Svěřila jste se jim?“

„Viděli to, ale protože jsem neměla nic zlomeného, jenom nějaký monokly a modřiny, tak to nebrali vážně. Ještě chtěli, abych ho pochopila. Prý takový vzdělaný, situovaný člověk s nemocnou, hendikepovanou ženou to má těžké.“

„Byla jste někdy se zraněním od manžela u lékaře?“

Ne, nebyla. Většinou jsem byla zraněná na hlavě a na obličeji a představa, že by mi u lékaře sundávali paruku, aby mi zašili hlavu pro mě byla nepřijatelná. Ještě by se tam všichni seběhli, aby se podívali na zrůdu a pak by měli celý měsíc téma ke kafi. Horší bylo to psychické násilí a s tím jsem se doktorům nesvěřovala.“

„Omlouval se potom manžel za svoje chování?“

„Zprvu vysvětloval, že je to pro něho těžké, že si to celé takhle nepřestavoval, ale o opravdovou omluvu nikdy nešlo. Spíš mi řekl, ať si jdu něco koupit, asi si myslel, že se to tím spraví. Takhle se to opakovalo stále dokola, a pak se to zhoršovalo. Už mu bylo jedno jak přede mnou vypadá a co si myslím.“

„Uvědomovala jste si, že jde o domácí násilí?“

„Domácí násilí? Tohle jsem neřešila. Chtěla jsem jenom, aby se se mnou nerozvedl. Zůstala bych sama bez prostředků, nemocná. Býval na dlouhých služebkách a mezitím jsem se vždycky nějak uklidnila. Žila jsem jinak velmi pohodlně. Dá se říct, že jsem měla všechno. Krásný dům, auto, pohodlí, finanční zajištění. Každý prostě nemůže mít všechno dokonalé. To násilí a ponižování mi vadilo, ale jinak jsem byla až na tu nemoc vcelku spokojená. Manžel mně ale časem přestal vnímat. Byla jsem ta, který uvařila, vyprala, vyžehlila, sbalila mu kufr na služebku, vybalila kufr ze služebky. Prakticky ale nebýval doma, takže společná komunikace byla na nule. Byla jsem doma spíš jako služebná. A on to tak taky vnímal. Spávali jsme odděleně. Začal si domů vodit dámské známosti. Nezbylo mi, než dělat, že jsem si ničeho nevšimla. Později začali být bezohlední a zůstávali tam třeba celý víkend. Nakonec mi oznámil, že má vážný vztah, a když se mi to nelíbí, ať vypadnu. Když se opili, vyhazovali mně. Byl to pro mě takový nápor na psychiku, že jsem to bez prášků na uklidnění nezvládala. Nespala jsem, nejedla a asi ani nežila.“

„Nevolala jste policii?“

„Ne, to by bylo zbytečné. Co by vyřešili, nic. Uvědomila jsem si, že je konec. Že nemám kam jít. Byla jsem psychicky úplně zdeptaná a nebyla schopna reálně přemýšlet.“

„V tuhle chvíli jste vyhledala pomoc v azylovém domě?“

„Ano. Zavolala jsem do intervenčního centra pro ženy v tísni a vysvětlila jim svoji situaci. Pak už jsem se doma jenom sbalila a odcestovala do azylového domu. Nejsem tu na utajeném pobytu. Jsem tu proto, že momentálně nemám kam jít, a jsem psychicky zdeptaná. Musím nabrat sílu na dořešení svoji situace. Rozvést se, vypořádat majetek a potom koupit byt a začít znova.“

„Kontaktoval vás manžel tady v azylovém domě?“

„Jenom mi přes mamku vzkázal, že si mám zažádat o rozvod, že mi bránit nebude a že tohle jsem s tím azylákem jsem mohla vymyslet jenom já, že to by jiného nenapadlo.“

„Nepodala jste na něho trestní oznámení za trestné činy, kterých se na Vás dopustil?“

„To ne. Co by mi to řešilo? Ničemu by to pomohlo.“

„A rodiče vás nyní podporují?“

„Jenom mamka. Asi pochopila, že to nešlo dále snášet. Snaží se mi pomoci najít bydlení, u nich by to nešlo kvůli otčímovi. Mamka je teď na mně hodná. Obě jsme ale moc zdrcené.“

„Jak vnímáte pobyt v azylovém domě?“

„Já nevím. Mám tu klid. Nechtěla jsem jít do hotelu, tam bych samotou zešlela. Tady se o mně starají, jsou milí. Cítím jistou svobodu, spíš osvobození. Taky strach a obavy. Jsem trochu rozpolcená. Bez péče psychologa se teď neobejdu.“

„A vaše plány do budoucna?“

„Na jednu stranu jsem ze života zklamaná a na druhou mám pocit, že můžu něco znovu začít. Vím, že se k sobě s manželem už nevrátíme a že dále půjdeme každý jiným směrem. Ještě jsem se s tím nevyrovnala, ale není cesta zpátky. Bohužel nemám děti a tak budu těžko hledat v životě nějaký smysl.“

„Naděždo, děkuji za rozhovor a přeji vám hodně zdraví a síly.“

Rozhovor č. 5

Pseudonym	Věk	Rod. stav	Počet dětí	Vzdělání	Povolání
Magda	32 let	vdaná	1	vyučená	kuchařka

„Mám dva starší sourozence, bratry. Oba jsou už ženatí a mají rodiny. Dětství jsme měli celkem dobré. Bydleli jsme na vesnici. Rodiče se o nás starali, nehádali se. Násilí mezi nimi jsem nikdy neviděla. Byli na nás přísní, hlavně na kluky, protože ti zlobili víc. Dostávali jsme za přestupky výprasky, ale přiměřeně. Vztah se sourozenci jsem prožívala tak, že kluci si vždycky hráli spolu a mně přibrali jenom někdy, protože jsem byla holka a to bylo pod jejich úroveň. Odstrkovali mně a vždycky mi to bylo líto. Někdy mi vzali třeba panenku, rozstříhali ji šatičky, namalovali na obličej fousy a smáli se, že mi je podobná. Rodičům jsem to většinou nežalovala, protože by kluci potom dostali výprask. Pak v pubertě kluci brzo odešli do učení a na internát do města. Tak už jsme se tolik neviděli. Já jsem pak byla od patnácti taky na intru. Vybrala jsem si učební obor kuchařka-servírka. Moc se mi tam ale nelíbilo. Byly jsme tam samé holky.“

„Měla jste v průběhu učňovského studia nějaké delší vztahy s chlapci?“

„Ani ne. Chodili jsme na vesnici o víkendu všichni společně na zábavy. Občas mně někdo doprovodil domů, ale to bylo vždycky krátkodobé, protože přes týden jsem byla ve městě v učení, tak to ani pořádně nešlo s někým chodit. Až potom po vyučení jsem měla vážnější známost. Ten kluk ale hrozně žárlil. Pracovala jsem tenkrát v restauraci jako servírka, no a jemu vadilo, že na mně ostatní chlapi pokřikují. Po půl roce jsme se rozešli. Pak jsem to trochu střídala. Byla to taková volnější doba.“

„Kolik Vám bylo let, když jste potkala současného partnera?“

„Bylo mi dvacet pět roků. Pomáhala jsem s přípravou svatby pro nějaké lidi z vesnice. Pekli jsme tam koláče a cukroví no a on byl ze sousední vesnice. Šel ženichovi za družbu, protože byl jeho kamarád. Na svatbě jsem obsluhovala a padli jsme si do oka. Pořád jsme spolu tancovali a pak už jsme u sebe zůstali. Rozuměli jsme si. Chodili jsme spolu asi rok a neměli jsme žádné problémy, které by mi vadily.“

„Z jaké rodiny pochází váš manžel?“

„Ze slušné. Rodiče jsou starší a hodní. Sourozence nemá. Po roce jsme se vzali. Byla jsem těhotná. Odstěhovala jsem se do jejich vesnice a na pozemku jeho rodičů jsme začali stavět domek. Narodilo se nám dítě, holčička. Později, když šla Barunka do školky, chtěla jsem

nastoupit do práce. Manžel si přál další dítě, protože sám byl jedináček a chtěl mít velkou rodinu. Já jsem ale potřebovala jít mezi lidi. Nechtěla jsem být v baráku sama a mít za společnost jenom jeho rodiče, kteří u nás byli pečení, vaření. Hádali jsme se. Později začal manžel chodit z práce do hospody a trávil tam celé večery. Doma potom dělal scény, že se chovám jako potvora z města, že jsem fajnovka, nehledím si plotny a děcka mi smrdí. Byl vulgární a začal být hrubý. Před rodiči, ale dělal, že je všechno v pořádku. Nastoupila jsem do práce ve vesnici. Byla to práce ve skladu na zkrácený úvazek. Balila jsem zboží do krabic ale manželovi to hrozně vadilo. Přemlouval mně, abych ještě byla doma s Barunkou, že to pro ni tak bude lepší.“

„Kdy se začal projevovat násilně?“

„Náhodou mi v kabelce našel antikoncepci. Řval jako pominutý, že jsem se o tom s ním měla domluvit a že prášky berou jenom děvky a to že jsem teď já. Zfackoval mně. Říkal něco o tom, že musím mít pevnou ruku a od teďka bude všechno tak jak řekne on. Ať si uvědomím, že barák je jeho a že mi tam nepatří vůbec nic a že mu nejsem za nic vděčná.“

„Bránila jste se?“

„Ani ne. Byla jsem šokovaná. Brečela jsem a hlavou se mi honilo, že od něho musím odejít. Šla jsem do ložnice a začala si balit věci pro sebe a Barunku, že odejdu.“

„Jak na to reagoval?“

„Přiběhl za mnou a vytrhnul mi tašku z ruky. Hodil ji do kouta a křičel, že jestli mi to nestačilo, tak že může pokračovat, že už toho divadýlka se mnou má dost že jsem mu zničila život a že z ložnice neodejdu dokud nepřijdu k rozumu. Nechal mně tam zavřenou do večera. Barunce řekl, že mně bolí hlava ať mně nechá odpočinout. Ráno připravil snídani, a u stolu se obhajoval, že tak musel jednat, protože bych naše manželství rozbila. Ať si uvědomím jak jsem sobecká a hrozná, že jsem ho dohnala k takovým koncům a že to mám prostě přičíst sobě. Že mně miluje a já že s ním zacházím jako s hadrem.“

„Co jste mu na to řekla?“

„V té situaci plné stresu jsem si myslela, že jsem to asi opravdu přehnala a měla jsem mu to s tou antikoncepcí říct. Nevím proč, ale prostě jsem měla pocit, že to byl z moji strany tak velký přestupek, že na to násilí mněl právo. Bylo mi to líto a omluvila jsem se mu za to. Chtěla jsem, aby viděl, že jsem se změnila a že mi na naší rodině záleží a odešla jsem z práce. S Barunkou jsem mohla být do jejích čtyř let doma. Řekla jsem manželovi, že si pořídíme další dítě a odjeli jsme na dovolenou. Náš vztah už byl od té chvíle jiný. Pořád byl se mnou nějak nespokojený a já jsem jenom trnula, kdy zas bude nějaký cirkus z jeho strany. Připadala jsem si, že nestíhám, že špatně vařím, neumím vychovávat dcerku, nestíhám práci

v hospodářství. Psychicky jsem to nezvládala. Když jsem po půl roce neotěhotněla, začal mně bít. Obviňoval mně, že beru prášky, že to jinak není možné, že z něho dělám impotentu.“

„Stydl se někdy za své chování? Omlouval se vám někdy? Dal vám na usmířenou někdy třeba dárek?“

„No on to vysvětloval tak, že jsem ho k tomu dohnala, prý ho to mrzí. Ne, dárky mi za násilí nepřinášel.“

„Jak dlouho trvalo takové soužití? Pokusila jste se od něho ještě někdy odejít nebo se někomu svěřit?“

„Tři další roky. Mezitím jsem znovu nastoupila do práce, protože Barunka už byla starší. Vztah s manželem byl stále horší a násilí se stalo pravidlem. Jeho rodiče věděli, že si nerozumíme, ale protože jsem nebyla nijak vážněji zraněná, nenapadlo je, že mně bije. Ani Barunka o tom nevěděla, nechápala to a maximálně mně viděla, že brečím. Barunku nebil. Nikomu jsem se s tím nesvěřila, protože jsem si myslela, že tuhle jeho změnu k horšímu mám na svědomí opravdu já. Že jsem ho udělala nešťastným protože nemáme další děti a myslela jsem si že by to tak vnímali i ostatní a odsoudili by mně. Do nějaké manželské poradny by se mnou nešel a na vesnici by se to navíc rozkřiklo.“

„Měla jste tedy pocit, že jste si násilí zasloužila? Neuvědomovala jste si, že jde o domácí násilí?“

„No já jsem s tím násilím nesouhlasila. Nepřipadalo mi, že by to bylo tak hrozné. Jako měla jsem představu že domácí násilí je o moc týraných ženách a ne o nějakých fackách a nadávkách. A taky jsem doufala, že otěhotním a všechno pak bude zase v pořádku. vadilo ale o domácím násilí jsem neuvažovala.“

„Takže jste byla ochotna manželovo násilí tolerovat? Nenapadlo vás třeba zavolat policii? Nebyla jste si nechat ošetřit zranění u lékaře?“

„Nemohla jsem s tím nic dělat. Prostě to tak bylo. Kdyby to šlo, změnila bych to, ale časem jsem rezignovala. Ne, policii bych nevolala. Na vesnici to by byl skandál. Navzdychy bych tím rodinu označila. To se na vesnici takhle nedělá. Policajti tady maximálně tak přijedou jednou za rok na rvačku do hospody a to už se tam musí tlouct každý s každým. A zranění nebyly tak vážné, abych musela k doktorovi.“

„Váš partner se ale dopouštěl násilí, to je trestný čin. Neměl by nést trestní odpovědnost?“

„Já nevím. Asi ne, chci klid a pokoj od všeho. Trest by to myslím nevyřešil. Měla bych to doma na talíři celý život, že jsem ho nahlásila.“

„Jak jste se tedy ocitla v azylovém domě na utajeném pobytu?“

„Stalo se to tak, že jsem otěhotněla. Namísto radosti a úlevy ale přišla krize. Manžel mně ihned začal podezírat, že to mám s někým jiným. Říkal, že chce udělat testy otcovství a nepřestával mně osočovat a podezírat z nevěry. Ve třetím měsíci jsem začala krvácet a v nemocnici jsem pak potratila. Už jsem to nezvládala. Bála jsem se vrátit domů. Zhroutila jsem se psychicky a lékař mi zavolal psychologa. Tomu jsem se svěřila a on mi řekl, že pokud nemám kam jít tak mi domluví setkání se zaměstnanci z intervenčního centra. S nimi jsem se pak dohodla, že bude nejlepší azylový dům, protože u mých rodičů by to bylo možné, ale obtížné, protože maminka je vážně nemocná. Z nemocnice jsem přijela domů, kde jsem sbalila nejdůležitější věci. Barunku jsem vyzvedla ze školy a odjeli jsme na utajený pobyt.“

„Od té doby už uplynuly dva měsíce, jak vypadá vaše situace dnes a jak vidíte svoji budoucnost?“

„Vrátím se prozatím ke svým rodičům. Maminka se zotavuje ze stavu po mozkové mrtvici, tak si vzájemně vypomůžeme. S manželem jsme už měli setkání, chce abych se vrátila, ale naše situace je ještě otevřená. Celé je to moc složité. Manžel prozatím není ochotný docházet do manželské poradny tak jako já a tím se náš návrat komplikuje. Chtěla bych se vrátit, mám ho pořád ráda a bez něho by to pro nás bylo těžké, ale nechci aby mezi námi bylo násilí. Asi to ještě chce čas, aby si uvědomil, jestli nás chce mít doma nebo ne a podle toho se zachoval. Jinak můžu říct, že bez domova se žije hrozně. Je to moc depresivní a nejsem na to stavěná. Nemám ani sílu něco sama budovat. Je to jako zlý sen. Na vesnici si zatím ostatní myslí, že jsem ještě v nemocnici, tak to jsem ráda. Bylo by hrozné, kdyby to o nás lidé věděli. Je to pak jako stigma. Myslím, že máme šanci a že si to manžel uvědomí. Časem se i třeba povede to miminko. Doufám, že jsem po těch všech stresech zdravotně v pořádku a časem se i třeba povede to miminko. Všechno se uklidní. Budu doma a manžel bude rád.“

„Magdo, děkuji vám za rozhovor a přeji hodně štěstí v dalším životě.“

Příloha č. 4.: Metodický pokyn Ministerstva zdravotnictví pro postup lékařů při poskytování zdravotní péče osobám ohroženým domácím násilím.

Ve snaze sjednotit postup lékařů při poskytování zdravotní péče osobám ohroženým domácím násilím (dále jen „ohrožená osoba“), vydává Ministerstvo zdravotnictví tento doporučující metodický pokyn, podle kterého lze postupovat i v případě pouhého podezření na ohroženou osobu a který lze využít i při postupu jiných zdravotnických pracovníků:

Čl. 1 Domácí násilí

1.1. Za domácí násilí lze považovat fyzické, psychické nebo sexuální násilí mezi intimními partnery, tj. manžely, druhy apod.

1.1.1. ke kterému dochází ve společně obývaném bytě nebo domě, tedy v soukromí, mimo kontrolu veřejnosti,

1.1.2. ke kterému dochází opakovaně,

1.1.3. intenzita násilných incidentů se zpravidla stupňuje.

1.2. Širší pojem „domácího násilí“ zahrnuje také násilí páchané na dětech a násilí páchané na seniorech žijících ve společně obývaném bytě nebo domě.

1.3. Domácí násilí je vždy akt jednostranný, násilná osoba a ohrožená osoba si nikdy nemění role.

Čl.2 Znamky podezření na osobu ohroženou domácím násilím.

2.1. Mezi známky podezření na ohroženou osobu patří zejména:

2.1.1. Vícečetná poranění, zvláště hlavy, obličeje a krku.

2.1.2. Jakékoli poranění ženy během těhotenství, zvláště zranění břicha a prsou.

2.1.3. Četná obranná poranění.

2.1.4. Delší časový úsek mezi vznikem poranění a vyhledáním zdravotní péče.

2.1.5. Neuspokojivá vysvětlení vzniku poranění.

2.1.6. Opakovaná poranění v anamnéze.

2.1.7. Neurčité psycho-somatické stesky.

2.1.8. Psychické problémy jako deprese, sebevražedné představy, úzkost, poruchy spánku.

2.1.9. Závislost na pomoci.

Čl. 3 Postup lékaře při poskytování zdravotní péče osobám ohroženým domácím násilím

3.1. Anamnéza

3.1.1. S ohroženou osobou není vhodné hovořit v přítomnosti jiných osob, zejména partnerů či příbuzných ohrožené osoby.

3.1.2. Ohrožená osoba většinou z vlastní iniciativy nesdělí informace o svém problému, ale pouze na základě cílených dotazů.

3.1.3. Dotazy jsou zaměřené zejména na zjištění okolností vzniku poranění nebo obtíží včetně přesných časových údajů, zjištění nebo vyloučení zavinění poranění nebo obtíží druhou osobou, zjištění nebo vyloučení opakování poranění nebo obtíží v minulosti, zjištění nebo vyloučení znásilnění.

3.2. Vyšetření

Ve spolupráci s ostatními odborníky je provedeno mimo jiné:

3.2.1. Vyšetření poranění nebo obtíží včetně poranění staršího data.

3.2.2. Vyloučení nebo potvrzení požití omamných látek.

3.2.3. Vyloučení nebo potvrzení znásilnění.

3.3. Léčba a další opatření

3.3.1. Na základě stanovené diagnózy je poskytnuta odpovídající léčba poranění nebo obtíží, a to v interdisciplinární spolupráci s dalšími odborníky.

3.3.2. Osobě ohrožené jsou předány kontakty na příslušné organizace dle přílohy.

3.3.3. Osobě ohrožené je vždy doporučeno kontrolní vyšetření zdravotního stavu.

Čl. 4 Záznam do zdravotnické dokumentace o poskytnutí zdravotní péče osobě ohrožené domácím násilím

4.1. Záznam do zdravotnické dokumentace o poskytnutí zdravotní péče osobě ohrožené je dostatečně podrobný a obsahuje mimo jiné:

4.1.1. Všechny okolnosti vzniku poranění nebo obtíží uváděné osobou ohroženou včetně časových údajů a případného uvedení totožnosti násilné osoby.

4.1.2. Podrobný záznam o celkovém vyšetření osoby ohrožené včetně lokalizace a popisu případného poranění s využitím „dokumentace případů domácího násilí“ uvedené v příloze a doplněním případnou fotodokumentací.

4.1.3. Záznam o všech provedených úkonech včetně příslušných opatření.

Čl. 5 Poskytování zdravotní péče osobě ohrožené domácím násilím a oznamovací povinnost

5.1. Novelou zákon č. 52/2004 Sb. zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, byla zakotvena nová skutková podstata trestného činu uvedená v ust. § 215a . Jedná se o skutkovou podstatu trestného činu „Týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě“. Daná skutková podstata nepodléhá (ve smyslu § 167 nebo § 168 trestního zákona) oznamovací povinnosti.

5.2. Při zjištění týrání nebo zneužívání dětí v rodině osoby ohrožené je případ oznámen příslušnému orgánu sociálně právní ochrany dětí, nebo je sdělen na základě výzvy orgánů sociálně právní ochrany dětí, a to v souladu s § 10 nebo § 53 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Dále je případ oznámen státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu v souladu s § 167 nebo § 168 v návaznosti na § 215 trestního zákona, kdy oznamovací povinnost se vztahuje na týrání svěřené osoby.

Zdroj: www.mzcr.cz

Příloha č. 5.: Dokumentace případů domácího násilí

Vyplňuje lékař

DOKUMENTACE PŘÍPADŮ DOMÁČÍHO NÁSILÍ

(PŘÍLOHA LÉKAŘSKÉ ZPRÁVY)

ZÁZNAM LOKACE ZRANĚNÍ PŘI PRVNÍM KONTAKTU S NEMOCNÝM

Místo, kde jste zjistili poranění, označte na schématu těla šipkou a spojte s příslušným popisem.

Vedle popisku označte také počet zranění stejného druhu.

ÚDAJE O PACIENTOVÍ:

Jméno:

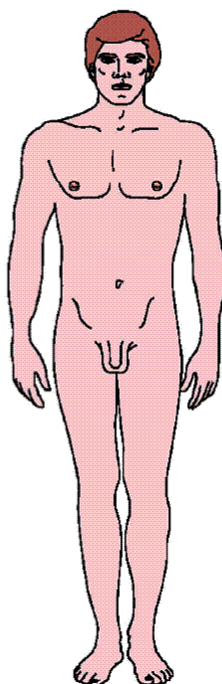
Příjmení:

Rodné číslo:

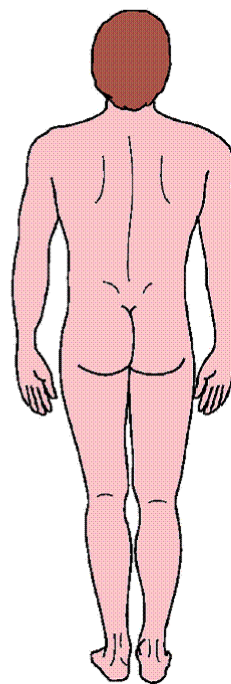
Bydliště:

Datum návštěvy:

Čas návštěvy:

- ☐ řezná
- ☐ kousnutím
- ☐ tržná
- ☐ odřenina
- ☐ fraktura
- ☐ bodná
- ☐ střelná
- ☐ zhmožděná
- ☐ hematom
- ☐ jiná

Vyplňuje lékař

DOKUMENTACE PŘÍPADŮ DOMÁČÍHO NÁSILÍ

(PŘÍLOHA LÉKAŘSKÉ ZPRÁVY)

ZÁZNAM LOKACE ZRANĚNÍ PŘI PRVNÍM KONTAKTU S NEMOCNÝM

Místo, kde jste zjistili poranění, označte na schématu těla šipkou a spojte s příslušným popisem.

Vedle popisku označte také počet zranění stejného druhu.

ÚDAJE O PACIENTOVÍ:

Jméno:

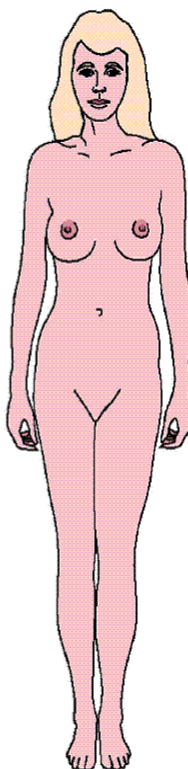
Příjmení:

Rodné číslo:

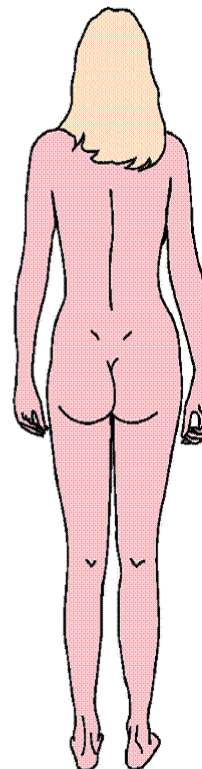
Bydliště:

Datum návštěvy:

Čas návštěvy:

- ☐ řezná
- ☐ kousnutím
- ☐ tržná
- ☐ odřenina
- ☐ fraktura
- ☐ bodná
- ☐ střelná
- ☐ zhmožděná
- ☐ hematom
- ☐ jiná

Zdroj: www.mzcr.cz

Příloha č. 6.: Přehled intervenčních center v jednotlivých krajích

Jihočeský kraj

Diecézní charita v Českých
Budějovicích Dana Bedlánová
Kanovnická 11,
37001 České Budějovice
386 232 016
603 281 300
386 323 016
intervenncentrum@charitacb.cz
www.charitacb.cz

Jihomoravský kraj

SPONDEA při CCK Brno,
o.p.s. Eva Hrabálková, DiS.
Sýpka 25
61300 Brno
541 213 732
739 078 078
541 213 732
spondea@spondea.cz
www.spondea.cz

Karlovarský kraj

Okresní ústav sociálních služeb v Sokolove, příspěv. org.
Jiří Král
Rokycanova 1756
Sokolov - poliklinika
352 308 349
737 469 316 352 308 349
intervenncni@centrum.cz
www.ouss.cz

Královehradecký kraj

Oblastní charita Hradec Králové
Mgr.Lenka Chválová
Velké náměstí 34
500 03 HK
495 530 033
774 591 383
intervenncni.centrum@hk.caritas.cz
www.hk.caritas.cz

Liberecký kraj

Centrum sociálních služeb Libereckého kraje

Mgr. Ivo Brát

Tanvaldská 269 463

11 Liberec 30

482 750 063

602 410 612

482 750 063

ivo.brat@csslk.cz

www.csslk.cz

Moravskoslezský I. Kraj

Dona Centrum Bílého kruhu bezpečí Ostrava

Mgr. Alena Mikulová

28. října 2556

702 00 Ostrava

597 489 388

739 449 275

koordinatordn.bkb@seznam.cz

www.bkb.cz

Moravskoslezský II. Kraj

Slezská diakonie

Lenka Hájková, DiS

Na Nivách 7

737 01 Český Těšín

596 611 239

596 615 935

596 611 238

ic.ostrava@slezskadiakonie.cz

www.slezskadiakonie.cz

Olomoucký kraj

Středisko sociální prevence Olomouc

ředitelka Mgr. Markéta Cožíková

Na Vozovce 26

779 00 Olomouc

585 427 141

777 102 000

ssp@iex.cz

www.ssp-ol.cz

Pardubický kraj

SKP-CENTRUM Pardubice

Petra Toušková

Bělehradská 513,

530 09 Pardubice

466 799 072

777 772 131

petra.touskova@skp-centrum.cz

www.skp-centrum.cz

Plzeňský kraj

Diecézní charita Plzeň

Mgr. Tereza Vágnerová

Hlavanova 359/16

Plzeň

377 223 861

731 433 142

377 819 005

vagnerova@dchp.cz

www.dchp.cz

Hlavní město Praha

Městské centrum sociálních služeb a prevence Praha

PhDr. Marie Šusterová

Šromova 861

Praha 9 604 231 085 281 914 376

susterova@centrum.cz

www.mcssp.cz

Středočeský kraj

Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy Rakovník

Lucie Vanícková-Horníková

Žižkovo nám. 169

269 01 Rakovník

313 502 588

605 765 883

313 511 293

r.poradna@quick.cz

www.poradna-rakovnik.cz

Ústecký kraj

Občanské sdružení SPIRÁLA

Mgr. Martina Vojtíšková

K Chatám 22

40340 Ústí nad Labem-Skorotice

472 743 835

604 170 384

475 201 495

spirala.cki@volny.cz

www.volny.cz/spirala.ck

Vysočina kraj

Psychocentrum, manželská a rodinná porad. kraje Vysočina

Mgr. Jana Volná

Pod Příkopem 4

586 01 Jihlava

567 215 532

776 812 523

ic.vysocina@volny.cz

www.psychocentrum.cz

Zlínský kraj

Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy ve Zlíně

Bc. Jarmila Hasonová

U Náhonu 5208 76001

Zlín 577 018 265

774 405 682

ic.zlin@seznam.cz

www.volny.cz/poradna.zlin

Zdroj. www.mvcr.cz

Příloha č. 7: Ukázka klíčování rozhovoru

„Jaký vztah jste potom měla k mužům v dospívání? Nebála jste se mužů po těchto zkušenostech“?

„Víte, že asi trochu jo? Ale když jsem pak chodila s kamarády třeba na kafe, posedět si, a popovídat, trochu ten strach ze mě časem spadl, protože na mě byli hodní. Našla jsem si partnera, a vdala se. Byl na mě hodný. Manžel měl byt po rodičích. Ti už dříve umřeli“.

„Jak probíhalo vaše manželství“?

„Bylo to pěkné. Narodily se nám Monička a Anetka. Neměli jsme žádné vážné problémy. Byli jsme šťastná rodina. Švagr začal podnikat a manžela k podnikání přemluvil taky. Podnikali v Čechách a tam poznali jiný svět. Odcizilo nás to. Odjížděl třeba na 14 dní pryč a já jsem byla doma s dětma sama a to se nadalo. Narodilo se nám třetí dítě a bylo toho na mě už moc“.

„Snažili jste se tuto situaci nějak řešit“?

„Ano. Manžel chtěl podnikání nechat, ale nepohodl se s bratrem a spadl do dluhů. Potom už to začalo. Nedával mi peníze na děti ani na domácnost. Měl deprese. Začal hrát automaty a nechal tam třeba celou výplatu. Pak přišel večer domů, byl opilý a tu zlost si vylil na mně. Nejdříve nadávkama a potom i bitím. nevěděl co dělá, býval úplně nepřičetný. Všechno mi vyčítal. Dával mi za vinu, že jsem ho přivedla ke krachu“.

„Po takovém chování jste s ním zůstávala“?

„Kam jsem měla jít? Neměla jsem žádné peníze, k rodičům to nešlo, to by bylo ještě horší. Sama s dětma bych to nezvládla. Nejsem dost samostatná a na děti nestačím. Naštěstí manžel nikdy nebil děti, tak jsem se to snažila vydržet. Časem se stal závislý na automatech, nechodil do práce a jenom se doma opíjel. Nebylo dne kdy by mě nezbil. Byla jsem hrozně zklamaná“.

„Co bylo podle vás příčinou takového jednání vašeho manžela“?

„Myslím, že nezvládl konec podnikání. Neměla jsem chtít, aby toho nechal. Všechno by bylo jinak. Dávám si to za vinu. Asi jsem taky měla jít na potrat s tím třetím dítětem. Lépe bych domácnost zvládala sama a on mohl zůstat v podnikání“.

„Kdy jste si uvědomila, že jde o domácí násilí“?

„Teprve nedávno mě to napadlo. Dříve jsem si jenom myslela, že jsou to rodinné krize a že se to vyřeší a pak bude všechno zase v pořádku, ale nepřestávalo to“.

„Jaký druh násilí ze strany partnera bylo pro vás nejhorší snášet? A jak to probíhalo“?

„Nejvíce mi vadily ty nadávky. Vadilo mi, že mi před dětma sprostě nadával. Nedokázala jsem se mu bránit. Jenom jsem mlčela, nebo plakala. Pak se to začalo stupňovat. Rozbíjel talíře,

nábytek a pak se pustil do mně. Tahal mě za vlasy, fackoval, kopal. Pak většinou usnul a ráno říkal, že jsem ho k tomu vyprovokovala, ale že začneme od znova, ať na to zapomenou. Takhle to trvalo asi 3 roky. Moc mi taky vadil finanční nedostatek. Měla jsem hrozné dětství od sourozence a nevím proč to pokračovalo i v manželství. Nenašla jsem na to odpověď. Byla jsem z toho zoufalá, už jsem to nezvládala.“

Vyhledala jste někdy kvůli zranění od manžela lékařské ošetření? Pokud ano, jak to vaše ošetření v ambulanci probíhalo?“

Ano jednou. Měla jsem nalomený nos. Krev mi z něho už netekla, ale hrozně to bolelo hlavně ty další dny. Doktor se ptal co jsem dělala a když jsem nic neodpovídala, tak řekl za mně. „Zmlátil vás manžel, že je to tak?“. Jenom jsem mu na to přikývla. Pak řekl, že mi doporučuje zajít na policii a oznámit to. Byl odměřený a připadala jsem si ponížená. Už jsem tam nešla ani na kontrolu. Sestřička ta byla vedle v místnosti a připravovala nějaké nástroje, nevšímalá si mně.

Oznámila jste to podle rady lékaře na policii, aby mohli manžela stíhat za napadení?

Ne. Co by se stalo. Manžel by dostal pokutu a nevím z čeho by jsme ji zaplatili. Neměli jsme za co koupit chleba pro samé dluhy. To bych tu situaci tím ještě zhoršila, pak by musel manžel dát policii třeba pět tisíc pokuty. Těžko by mu jenom domluvili.

„Hledala jste někde pomoc? Komu jste se mohla svěřit“?

„Nejdříve ne, styděla jsem se, ale později se to už nedalo utajit. Svěřila jsem se paní učitelce ve školce, že už dál nemůžu. Ona o tom začala mluvit první, protože ji to řekly naše děti. Poradila mi azylový dům. Byl volný pokoj, tak jsem tu šla i s dětmi.“

„Jak na to reagoval Váš manžel a rodina“?

„Nejdříve mi to vyčítal, že ho úplně zničím. Potom sliboval, že se polepší a že půjde na léčení, že si najde práci“. Naši mi tady poslali pohled, že na nás myslí.

„Věříte mu to“? Takhle z toho vyvázne poměrně beztrestně.

„Ještě nevím. Zatím se s ním žít bojím, tak budu s dětmi tady. Celkově se ale moc stydím za to všechno co se kolem nás událo i za to, že jsem tady v azyláku. Stydím se vyjít na ulici, mám pocit, že si na nás lidé ukazují. Jsme na okraji společnosti. Už jenom proto bych chtěla, aby se manžel změnil a mohli jsme začít znovu, někde jinde. Manžel tvrdí, že to zvládne sám, jenom co si najde práci a splatí dluhy“. No jo beztrestně, to bych se musela nechat potrestat taky. Je to vina nás obou

„Dá se tedy říct, že plánujete návrat k manželovi“?

„Ano. Věřím, že když se mu podaří najít práci a vydělá peníze nebude mně bít. Nebude už mít důvod proč by to dělal. Bez něho by jsme byli ještě větší sociální případ. Nevydělám v práci

jako uklízečka dost peněz, abych sebe a děti sama uživila. Někdy si i vyčítám, že jsme do azyláku utekli. Předtím jsme žili špatně, ale teď jsem to úplně rozbila. Někdy je lepší snést pár facek a nadávek než být jako bezdomovec. Mám jiný názor než azylácký psycholog ke kterému chodím. Vím, že to zní divně, ale oni ti psychologové někdy neví o čem mluví, protože to nezažili, být bez domova a bez partnera. Kdybych onemocněla nebo byla v nemocnici, tak by děti šly do děčáku a se zdravím na tom nejsem nejlépe. Nebo by mi je vzali když bych se o ně nedokázala postarat, já to znám z časopisů. A co potom? Každý je chytrý od psacího stolu ale ve skutečnosti je to jinak. Psycholog se spolu se mnou o děti starat nebude. A děti potřebují tátu, třeba i násilného. Ale někoho mají a to je důležité“.

1	Kategorie	Primární rodina
A	Subkategorie	Období dětství
	Monika	„Tatínek byl alkoholik. Ze začátku chodil večer z hospody domů zvesela a zpíval si. Ale později to šlo do té agrese, maminku bil a mlátil. Bála jsem se a schovávala se kde se dalo. Mně ani sestru nebil, nevšímal si nás.“
	Hedvika	„Maminka byla hodná a táta taky, ale nezvládali nás. Dva starší bráchové mě moc mlátili. Hlavně jeden z bratrů byl moc agresivní. U sousedů byla hodná paní a ta nás vždycky u sebe nechala přespat, když jsme před bratrem utekli.“
	Anna	Měli jsme mezi sebou všichni hezké vztahy. Táta i máma se o nás starali a byli hodní.“
	Naděžda	„Nevlastní otec, partner mojí matky mě neměl rád a dával mi to najevo. Byl na mě hrubý a ponižoval mě doma i před známými. Říkal, že jsem hloupá slepice bez mozku. Bála jsem se ho a moc jsem se před ním styděla. Později to vyústilo ve strach až fobii z jeho přítomnosti. Nedokázala jsem s ním být v bytě sama. Nebil mně, jenom do mně někdy strkal.“
	Magda	„Rodiče se o nás starali, nehádali se. Dostávali jsme za přestupky výprasky, ale přiměřeně. Vztah se sourozenci jsem prožívala tak, že kluci si vždycky hráli spolu a mně přibrali jenom někdy, protože jsem byla holka a to bylo pod jejich úroveň. Odstrkovali mně a vždycky mi to bylo líto.“
	Analýza	

1	Kategorie	Primární rodina
B	Subkategorie	Období dospívání
	Monika	„Já jsem byla v kolektivu oblíbená. Když jsem se dostala na učiliště, chtěla jsem z domu odejít a bydlet na intru. Měla jsem nějaký krátký vztah.“
	Hedvika	„Víte, že asi trochu jo? Ale když jsem pak chodila s kamarády třeba na kafe, posedět si, a popovídat, trochu ten strach ze mě časem spadl, protože na mě byli hodní.“
	Anna	„Moc vztahů jsem neměla, a když, tak byly krátkodobé. Byla jsem nesmělá. Klukům to moc neimponovalo.“
	Naděžda	„Vždycky jsem chodila s partnery, kteří byli dominantnější než já. Bývala jsem závislá na jejich rozhodnutí, jako bych se nedokázala rozhodnout sama. Prostě jsem se hned podřizovala. Stávalo se mi, že když jsem někdy měla jiný názor, dělali jako bych se tím nějak provinila. Většinou to už nesnesli a zlobili se na mně. Nikdo z nich mně ale neuhodil. Ty vztahy bývaly krátké, nejdelší asi půl roku.“
	Magda	„Chodili jsme na vesnici o víkendu všichni společně na zábavy. Občas mně někdo doprovodil domů, ale to bylo vždycky krátkodobé. Až potom po vyučení jsem měla vážnější známost. Ten kluk ale hrozně žárlil. Po půl roce jsme se rozešli. Pak jsem to trochu střídala. Byla to taková volnější doba.“
	Analýza	

2	Kategorie	Předmanželské období
A	Subkategorie	Počátky vztahu
	Monika	„Nakonec jsem potkala přítele, který měl svůj vlastní byt. Utáhl mně na krásná slova, že budu bydlet s ním a už jsem s ním zůstala. Tohle byl můj první vážnější vztah. Byl o šest let starší a říkala jsem si, že u něj budu mít jistotu a bezpečí. Domov. Pak jsem s ním v sedmnácti otěhotněla.“
	Hedvika	„Našla jsem si partnera, a vdala se. Manžel měl byt po rodičích. Ti už dříve umřeli.“
	Anna	„V devatenácti jsem se seznámila se svým manželem. Byl to hezký vztah, první vážný, rozuměli jsme si. Měli jsme hodně společného. Chodili jsme spolu čtyři roky, pak jsme zkusili bydlet na hromádce a já otěhotněla. Vzali jsme se.“
	Naděžda	„Můj manžel tenkrát dokončoval studium na vysoké škole. Chodili jsme spolu čtyři měsíce. Brali jsme se protože jsem s ním byla těhotná. Byla jsem moc šťastná, že se vezmeme.“
	Magda	„Pomáhala jsem s přípravou svatby pro nějaké lidi z vesnice, on byl ze sousední vesnice. Šel ženichovi za družbu, protože byl jeho kamarád. Na svatbě jsem obsluhovala a padli jsme si do oka. Pořád jsme spolu tancovali a pak už jsme u sebe zůstali. Rozuměli jsme si. Po roce jsme se vzali. Byla jsem těhotná.“
	Analýza	

2	Kategorie	Předmanželské období
B	Subkategorie	Předmanželské násilí
	Monika	„Řekla jsem mu na rovinu. Uhoďš mně a uteču. Pamatuju si na to, že jsem dostala facku. Utekla jsem k mamince. Přišel za mnou a prosil o odpuštění. Klepal na dveře a omlouval se. Říkala jsem si, kam vlastně mám jít, a co je to jedna facka? Udělal to ze žárlivosti. Potom, už byl takový mírnější až do chvíle než se nám narodil syn Daneček. Pak začal být agresivní.“
	Hedvika	„Byl na mně hodný.“
	Anna	„První útok ze strany manžela začal ještě před svatbou. Při konfliktu mi dal několik facek. Odešla jsem od něj na čtrnáct dnů. Konflikt vznikl k vůli banálnímu nedorozumění se společnými známými. Omlouval se, sliboval, že už to neudělá, že je přepracovaný a ujely mu nervy. Říkala jsem si, že jednou to nevádí. Chtěla jsem mu to odpustit a protože jsem ho měla moc ráda, tak jsem odpustila. Zdálo se, že je všechno v pořádku a že to opravdu byl úlet.“
	Naděžda	„Ano, byl násilnický už v době chození, věděla jsem to. Někdy, když byl opilý, tak mi nadával a občas i uhořel, ale takhle to měly i moje kamarádky a z normálu to nijak nevybočovalo. Prostě byl občas cholerik. Kamarádky se tím někdy i chlubil, že od kluka dostaly facku a že mu ji třeba i vrátily. Byly tím zajímavé a v kolektivu to upoutalo pozornost. Tak jsem to nepovažovala za nic tak dramatického.“
	Magda	„Rozuměli jsme si. Chodili jsme spolu asi rok a neměli jsme žádné problémy, které by mi vadily.“
	Analýza	

6	Kategorie	Řešení
C	Subkategorie	Vztah k partnerovi
	Monika	„V tuhle chvíli se k němu asi nevrátím. Chci věřit a doufat, že to zvládnu bez něho“. Stále na něho myslím, ale taky už vím, že spolu nedokážeme žít.“
	Hedvika	„Ano. Věřím, že když se mu podaří najít práci a vydělá peníze nebude mně bít. Nebude už mít důvod proč by to dělal. Bez něho by jsme byli ještě větší sociální případ.“
	Anna	„Později jsem se přesvědčila, že proto dělá hodně. Byl ochotný docházet k psychiatrovi, hledal společné řešení. Přistoupil na to, že si najdeme jiné bydlení, někde, kde by na něho neměli vliv jeho současní kamarádi. Přišlo mi to jako pokrok, že proto začal něco dělat. Jsem rozhodnuta vrátit se a dát mu ještě šanci.“
	Naděžda	„Vím, že se k sobě s manželem už nevrátíme a že dále půjdeme každý jiným směrem. Ještě jsem se s tím nevyrovnala, ale není cesta zpátky. Bohužel nemám děti a tak budu těžko hledat v životě nějaký smysl.“
	Magda	„Manžel prozatím není ochotný docházet do manželské poradny a tím se náš návrat komplikuje. Chtěla bych se vrátit, mám ho pořád ráda a bez něho by to pro nás bylo těžké, ale nechci aby mezi námi bylo násilí. Asi to ještě chce čas, aby si uvědomil, jestli nás chce mít doma nebo ne a podle toho se zachoval.“
	Analýza rozhovoru	

Příloha č. 8.: Fotografie azylového domu pro matky s dětmi v tísni Uherský Brod

Zdroj.: www.uhbrod.caritas.cz

DOSLOV (vzkaz mým dětem, Tomášovi a Dominice)

MDDMVMRNNNTCJSPAVBŽ